

Natura 2000 beheerplan

definitief

Lemselermaten

Colofon

Uitgave

provincie Overijssel

Datum

9 september 2016

Auteur

Natuur en Milieu

Adresgegevens

Provincie Overijssel

Luttenbergstraat 2

Postbus 10078

8000 GB Zwolle

Telefoon 038 499 88 99

Fax 038 425 48 88

provincie.overijssel.nl

postbus@overijssel.nl

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
1.1	Wat is Natura 2000?	5
1.2	De aanwijzing van een Natura 2000-gebied	5
1.3	Instandhoudingsdoelstellingen	6
1.4	Het Natura 2000-beheerplan	7
1.5	Proces	8
1.6	Relatie met het PAS	9
1.7	Leeswijzer	9
2	Gebiedsbeschrijving	11
2.1	Inleiding	11
2.2	Landschapsecologische systeemanalyse	12
2.3	Ecologische vereisten en trends	22
2.3.1	Habitattypen	22
2.3.2	Habitatrichtlijnsoorten	26
3	Instandhoudingsdoelstellingen	27
3.1	Kernopgaven	27
3.2	Instandhoudingsdoelstellingen	27
3.3	Knelpunten	28
3.4	Knelpunten per instandhoudingsdoelstelling	33
4	Beleid, plannen en regelgeving	37
4.1	Europees niveau	37
4.2	Rijksniveau	37
4.3	Provinciaal niveau	39
4.4	Lokaal niveau	41
4.5	Consequenties voor de instandhoudingsdoelstellingen	42
5	Bestaande activiteiten	44
5.1	Inleiding	44
5.2	Bestaand gebruik, bestaande activiteiten en vergunningplicht	44
5.2.1	Voorwaarden en beperkingen	47
5.3	Methodiek	47
5.3.1	Inleiding	47
5.3.2	Effectenindicator	47
5.3.3	Centrale Beoordeling	48
5.3.4	Aanvullende informatie provincie en partners	49
5.3.5	Consequenties van de beoordelingen	49
5.4	Beschrijving en beoordeling van de bestaande activiteiten	50
5.4.1	Drinkwaterwinning	50
5.4.2	Industriële grondwateronttrekkingen	51
5.4.3	Kleine (niet agrarische) grondwateronttrekkingen onder verantwoordelijkheid van het waterschap	51
5.4.4	Onttrekkingen ten behoeve van agrarische activiteiten	52
5.4.5	Berekening met oppervlaktewater	53
5.4.6	Rioolwaterzuiveringsinstallaties	54
5.4.7	Riooloverstorten	54
5.4.8	Beheer en onderhoud waterinfrastructuur	55
5.4.9	Peilbeheer	55
5.4.10	Rijks- en provinciale wegen	56
5.4.11	Industriële en overige bedrijven met een SBI-code	56
5.4.12	Agrarische activiteiten	57
5.4.13	Recreatie en Toerisme	61
5.4.14	Luchtvaart	62
5.4.15	Motorcrossterreinen	63
5.4.16	Zandwinningen	64
5.4.17	Energiecentrales	64

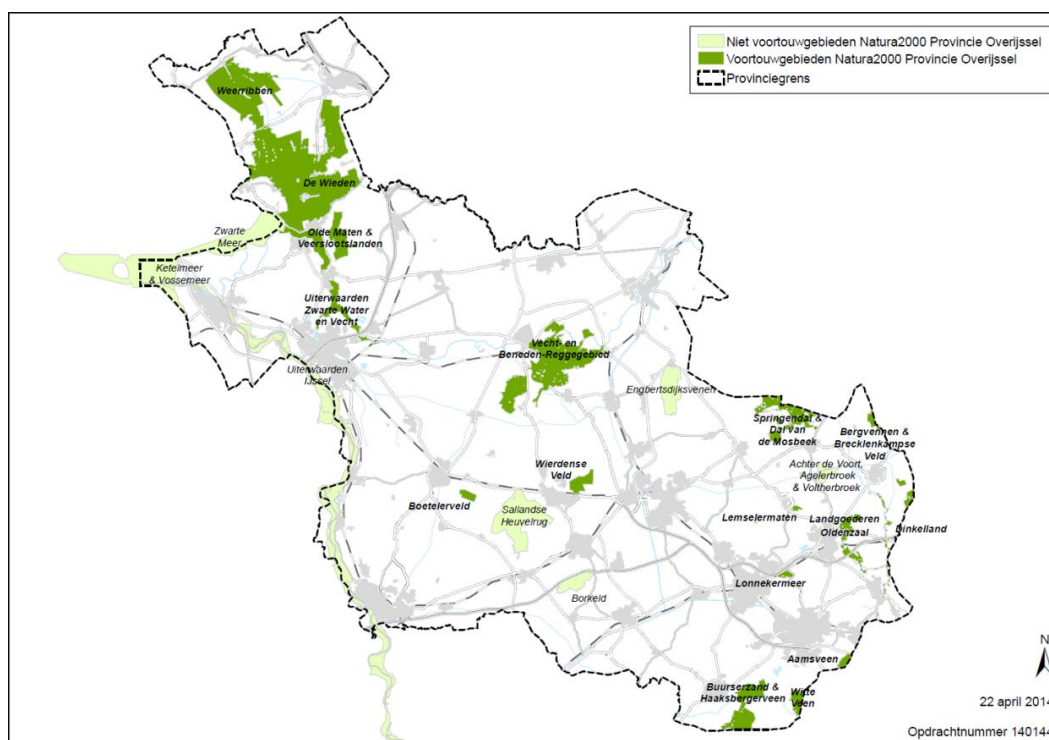
5.4.18	Afvalverwerkende bedrijven, vuilstorten, composteerinrichtingen en vergistingsinstallaties	64
5.4.19	Natuurbeheer	65
5.4.20	Jacht, faunabeheer en schadebestrijding	67
5.4.21	Muskusrattenbestrijding	69
5.5	Cumulatietoets	71
6	Instandhoudingsmaatregelen	72
6.1	PAS-maatregelen	72
6.1.1	Maatregelen op gebiedsniveau	72
6.1.2	Maatregelen op habitattypenniveau	75
6.1.3	Maatregelen voor habitatsoorten	84
6.1.4	Interactie PAS- maatregelen met andere habitattypen en -soorten	84
6.2	niet-PAS maatregelen	85
6.2.1	Maatregelen op gebiedsniveau	85
6.2.2	Maatregelen voor habitatsoorten	85
6.3	Effectbeoordeling instandhoudingsmaatregelen	85
6.3.1	Maatregelenpakket PAS	86
6.3.2	Overige, niet PAS-gerelateerde maatregelen	86
7	Sociaal-economisch perspectief	87
7.1	Sociaal-economische gevolgen van de maatregelen	87
7.1.1.	Sociaal-economische effecten PAS-Maatregelen	87
7.1.2.	Sociaal-economische effecten van niet-PAS-maatregelen	87
7.2	Sociaal-economische gevolgen in relatie tot vergunningverlening	88
7.2.1	Nieuwe activiteiten	88
7.3	De waarde van het gebied voor andere functies dan natuur	88
8	Uitvoeringsprogramma	89
8.1	Ter inzage legging PAS en Natura 2000 ontwerp-beheerplannen	89
8.2	Uitvoering	89
8.3	Monitoring	90
8.3.1	Rapportage en beoordeling	90
8.3.2	Informatie	91
8.3.3	Data	91
8.3.4	Natuurmonitoring	91
8.3.5	Monitoring voor de Programmatische Aanpak Stikstof	92
8.3.6	Overige monitoring voor het Natura 2000-beheerplan	93
8.4	Financiering	93
8.4.1	Dekking	93
8.4.2	Schadevergoeding	94
9	Vergunningverlening en handhaving	95
9.1	Vergunningverlening	95
9.1.1	Vergunningplicht	95
9.1.2	Vergunningprocedure	98
9.2	Toezicht en handhaving	99
10	Referenties	100
Bijlagen:		
Bijlage 1 Habitattypenkaart		
Bijlage 2 PAS-beheermaatregelenkaart		
Bijlage 3 PAS-inrichtingsmaatregelenkaart		
Bijlage 4 Invloedsafstand perceelontwatering		
Bijlage 5 Invloedsafstand kleine grondwateronttrekkingen		
Bijlage 6 Beoordeelde recreatiebedrijven		
Bijlage 7 Overige beoordeelde bedrijven met een SBI-code		
Bijlage 8 Overzicht PAS- en niet-PAS maatregelen		
Bijlage 9 Begrippen- en afkortingenlijst		

1 Inleiding

1.1 Wat is Natura 2000?

Om de achteruitgang van de biodiversiteit in Europa te stoppen hebben de EU-lidstaten afgesproken dat een Europees netwerk van natuurgebieden wordt gerealiseerd: Natura 2000. De lidstaten wijzen Natura 2000-gebieden aan. In deze gebieden worden goede condities gerealiseerd voor de instandhouding van de meest kwetsbare soorten en habitattypen. In Nederland liggen ruim 160 Natura 2000-gebieden waarvan 24¹ geheel of gedeeltelijk in Overijssel (zie Figuur 1).

Het juridisch kader van Natura 2000 volgt op de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn en is vastgelegd in de Natuurbeschermingswet 1998.

Figuur 1: Overzicht Natura 2000-gebieden in Overijssel

1.2 De aanwijzing van een Natura 2000-gebied

De staatssecretaris van Economische Zaken wijst een Natura 2000-gebied aan met een aanwijzingsbesluit. Van de 24 gebieden in Overijssel zijn er inmiddels 23 definitief door de staatssecretaris aangewezen als Natura 2000-gebied. Het aanwijzingsbesluit van 'Wierdense Veld' is nog niet definitief vastgesteld.

In de aanwijzingsbesluiten staan de instandhoudingsdoelstellingen en de begrenzing (Figuur 2) van het betreffende Natura 2000-gebied.

Het Natura 2000-gebied Lemselermaten is op 23 mei 2013 door de staatssecretaris van het ministerie van Economische Zaken aangewezen als Natura 2000-gebied op grond van artikel 10a van de Natuurbeschermingswet. De habitattypen en habitatrichtlijnsoorten van Lemselermaten worden beschreven in hoofdstuk 2, de instandhoudingsdoelstellingen in hoofdstuk 3.

¹ Oorspronkelijk lagen er 25 Natura 2000-gebieden in Overijssel. Het Natura 2000 gebied 'Boddenbroek' is afgevalen.

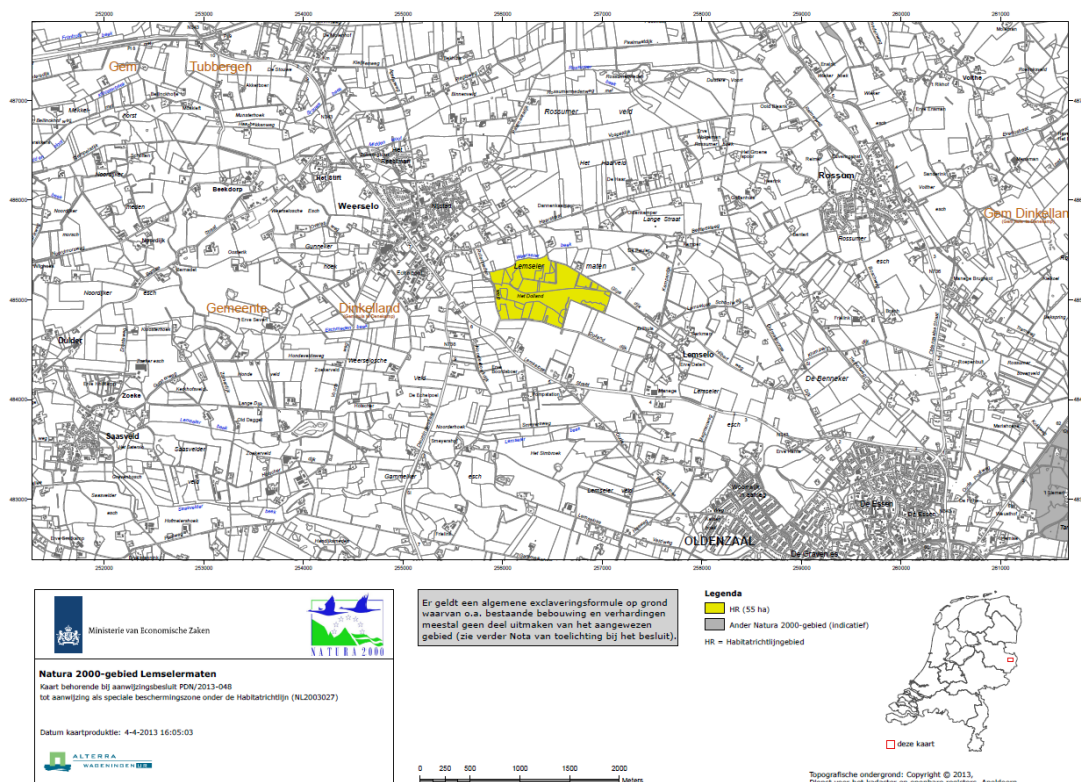
1.3 Instandhoudingsdoelstellingen

Het Natura 2000 doelendocument, een beleidsnotitie van het voormalige ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit¹, geeft een toelichting op de instandhoudingsdoelstellingen en de daarbij gehanteerde systematiek. Vanuit de algemene door de EU vastgestelde doelen (zie kader) zijn de landelijke doelen² en de kernopgaven geformuleerd voor de acht voor Nederland beschreven landschapstypen. De kernopgaven geven aan wat de belangrijkste bijdragen van een concreet gebied aan het Natura 2000 netwerk zijn. De landelijke doelen en kernopgaven zijn per gebied uitgewerkt in instandhoudingsdoelstellingen voor specifieke habitattypen, habitatrictlijnsoorten en vogelrichtlijnsoorten.

Voor alle Natura 2000-gebieden gelden algemene doelen. De gebieden moeten bijdragen aan het behoud en indien van toepassing het herstel van:

1. de ecologische samenhang van Natura 2000 binnen Nederland en de Europese Unie;
2. de biologische diversiteit en de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie, die zijn opgenomen in bijlage I of bijlage II van de Habitatrictlijn. Dit behelst de benodigde bijdrage van het gebied aan het streven naar een op landelijk niveau gunstige staat van instandhouding voor de habitattypen en de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;
3. de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied, inclusief de samenhang van de structuur en functies van de habitattypen en van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;
4. de op het Natura 2000-gebied van toepassing zijnde ecologische vereisten van de habitattypen en soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

Voor een aantal kernopgaven is aan concrete gebieden een 'sense of urgency' voor beheer of watercondities toegekend. Daarnaast kan sprake zijn van een aanvullende wateropgave. Een 'sense of urgency' is toegekend als binnen enkele jaren mogelijk een onherstelbare situatie ontstaat waardoor de kernopgave en de daarbij behorende instandhoudingsdoelstellingen niet meer realiseerbaar zijn. De kernopgaven en de aanduiding van 'sense of urgency' zijn van belang bij de focus van de Natura 2000-beheerplannen en de prioritering van maatregelen.

Figuur 2 Begrenzing Lemselermaten

² Landelijke doelen: habitattypen die in een zeer ongunstige staat van instandhouding verkeren en waarvoor Nederland een grote verantwoordelijkheid heeft. Dit betreft voor een belangrijk deel schrale graslanden, waarvan de oppervlakte en de kwaliteit de laatste decennia sterk zijn afgenomen.

Tabel 1 bevat de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied Lemselermaten.

Tabel 1 Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen

		Doel		
		Oppervlakte	Kwaliteit	Populatie
Habitattypen				
H4010A	Vochtige heiden (hogere zandgronden)	>	>	
H6230	* Heischrale graslanden	=	=	
H6410	Blauwgraslanden	=	=	
H7150	Pioniervegetaties met snavelbiezen	=	=	
H7230	Kalkmoerassen	>	>	
H91E0C	*Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	=($<$)	>	
Habitatsoorten				
H1016	Zeggekorfslak	=	>	=

Legenda

- = Behoudsdoelstelling;
- =($<$) Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitattypen kalkmoerassen (H7230) is toegestaan, mits dit niet ten koste gaat van leefgebied van de zeggekorfslak (H1016).
- > Uitbreiding- of verbeterdoelstelling;
- * Prioritair habitattypen.

Op de habitattypenkaart van dit Natura 2000-gebied (bijlage 1) komen ook de habitattypen zwak gebufferde vennen (H3130) en droge heiden (H4030) voor. Deze habitattypen komen niet voor in het aanwijzingsbesluit. Bij het beheer en de uitvoering van de maatregelen moet rekening worden gehouden met de aanwezigheid van deze habitattypen³.

1.4 Het Natura 2000-beheerplan

In de Natuurbeschermingswet is bepaald dat voor alle Natura 2000-gebieden, binnen 3 jaar nadat het gebied definitief is aangewezen, een Natura 2000-beheerplan moet worden vastgesteld. Een Natura 2000-beheerplan beschrijft het gebied, de te behalen instandhoudingsdoelstellingen en wat er nodig is om deze te realiseren. Het Natura 2000-beheerplan geeft ook antwoord op de vraag of en zo ja onder welke voorwaarden (bestaande) activiteiten in en rond het gebied mogen plaatsvinden en het maakt duidelijk welke (bestaande) activiteiten vergunningplichtig zijn.

Het bevoegd gezag van het Natura 2000-gebied stelt het Natura 2000-beheerplan op in samenspraak met alle betrokken partijen in en om het Natura 2000-gebied (eigenaren, gebruikers, andere belanghebbenden en betrokken overheden (gemeenten en waterschappen)). Omdat diverse gebieden meerdere bevoegde gezagen kennen is per Natura 2000-gebied een 'voortouwnemer' benoemd. De voortouwnemer van een Natura 2000-gebied is verantwoordelijk voor de totstandkoming van het Natura 2000-beheerplan van het Natura 2000-gebied. De provincie Overijssel is voortouwnemer van het Natura 2000-gebied Lemselermaten.

Gedeputeerde Staten (GS) van Overijssel stellen het Natura 2000 ontwerp-beheerplan vast en leggen het ter inzage nadat ook de overige bevoegde gezagen voor dit Natura 2000-gebied het Natura 2000 ontwerp-beheerplan hebben vastgesteld. Voor dit Natura 2000-gebied is ook het ministerie van Economische Zaken bevoegd gezag. De zienswijzen die tijdens de inspraak periode naar voren zijn gebracht worden in een Nota van Antwoord beantwoord. Vervolgens wordt het ontwerp-beheerplan indien nodig aangepast. Daarna stellen de bevoegde gezagen het definitieve Natura 2000-beheerplan inclusief de Nota van Antwoord vast.

³ Algemeen voorbeeld: toename droge heide mag niet ten koste gaan van het habitattypen oude eikenbossen. Ook niet als voor oude eikenbossen in het betreffende Natura 2000-gebied geen instandhoudingsdoelstelling in het aanwijzingsbesluit is opgenomen.

Het Natura 2000-beheerplan heeft een geldigheidsduur van zes jaar vanaf het moment van vaststelling (2016). Gedurende deze zes jaar wordt door het bevoegd gezag de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen gemonitord. Aan het einde van deze periode wordt het Natura 2000-beheerplan door het bevoegd gezag geëvalueerd en wordt beoordeeld of de beoogde resultaten zijn gehaald. Het bevoegd gezag maakt afspraken met haar partners over wie, wanneer en hoe deze evaluaties worden uitgevoerd. Op basis van de evaluatie kan de geldigheid van het Natura 2000-beheerplan met telkens zes jaar worden verlengd of een geactualiseerd of geheel nieuw Natura 2000-beheerplan worden opgesteld. Ook tussentijds kan het Natura 2000-beheerplan op basis van nieuwe inzichten worden gewijzigd.

Daarnaast wordt op nationaal niveau, onder de verantwoordelijkheid van de staatssecretaris van Economische Zaken, de ontwikkeling van de stand van soorten en de kwaliteit van habitattypen in Nederland geëvalueerd. Aan de hand van deze evaluatie beziet de staatssecretaris in overleg met de Europese Commissie en betrokken bevoegde gezagen welke aanpassingen voor de instandhoudingsdoelstellingen en/of –maatregelen nodig zijn in de volgende beheerplanperiode.

1.5 Proces

In 2007 zijn voor de Natura 2000-gebieden, waarvoor de provincie Overijssel voortouwnemer is, klankbord-, werk- en stuurgroepen⁴ gestart met het opstellen van Natura 2000-beheerplannen. Voor het stikstofgerelateerde deel van de Natura 2000-beheerplannen is in 2009 een separaat door het rijk getrokken landelijk traject opgestart, de 'Programmatische Aanpak Stikstof'⁵ (PAS). De tussenproducten van de werk- en stuurgroepen (de werkdocumenten) zijn ingebracht in dit traject en aldaar vertaald in 'PAS-gebiedsanalyses'⁶. De PAS-gebiedsanalyses en daarin opgenomen PAS-maatregelen en de overige stikstof gerelateerde teksten zijn ongewijzigd opgenomen in de Natura 2000-beheerplannen. Daarmee wordt invulling gegeven aan het stikstofgerelateerde deel van de Natura 2000-beheerplannen. De oorspronkelijke werkdocumenten bieden de basis voor het niet-stikstof gerelateerde deel van het Natura 2000-beheerplan.

De PAS-gebiedsanalyses en werkdocumenten zijn samengevoegd met andere bestaande informatie tot 1^e concept Natura 2000-beheerplannen. Deze zijn op 13 mei 2014 voorgelegd aan de Samen Werkt Beter⁷ (SWB) partners en afzonderlijke gemeenten. In een interactief proces is sinds die datum gewerkt aan de verbetering van het niet stikstof-gerelateerde deel van de Natura 2000-beheerplannen. Met name de beschrijving en beoordeling van bestaande activiteiten en het daarmee samenhangende vergunningenkader zijn aangepast. De provincie en haar partners willen daarmee zoveel mogelijk duidelijkheid geven over de continuering van bestaande activiteiten en de regeldruk verminderen door bestaande activiteiten waar mogelijk vergunningvrij op te nemen in de Natura 2000-beheerplannen.

Vanwege de inhoudelijke koppeling van het PAS en de Natura 2000-beheerplannen heeft de provincie de Natura 2000 ontwerp-beheerplannen grotendeels gelijktijdig met het onder de verantwoordelijkheid van het rijk vallende PAS ter inzage gelegd. Na deze inspraak heeft een herziening op het PAS plaatsgevonden (inwerkingtreding 15 december 2015). De wijzigingen die hier uit voortvloeien zijn meegenomen in dit Natura 2000-beheerplan. Met de medevaststelling van het beheerplan door EZ op 23 augustus 2016 is het beheerplan vastgesteld. Inwerkingtreding is op 9 september 2016, datum van publicatie. In paragraaf 8.1 wordt dieper ingegaan op de procedure voor de ter inzage legging.

⁴ Met uitzondering van Wierdense Veld. Hier zijn geen werk- en stuurgroepen gestart. In het kader van de Programmatische Aanpak Stikstof is wel een dekkende PAS-gebiedsanalyse (incl. maatregelen) opgesteld.

⁵ De Programmatische Aanpak Stikstof (=het terugdringen van stikstofdepositie) is enerzijds gericht op behoud en herstel van biodiversiteit (ecologie) en anderzijds op het genereren van economische ontwikkelingsruimte (economie). Het PAS beoogt de vastgelopen vergunningverlening i.h.k.v. de Natuurbeschermingswet vlot te trekken.

⁶ De PAS-gebiedsanalyses bevatten de ecologische herstelmaatregelen die nodig zijn voor het behoud van de stikstofgevoelige natuurwaarden en het op termijn realiseren van de uitbreidings- en of verbeterdoelstellingen voor deze natuurwaarden.

⁷ Op 29 mei 2013 ondertekenden vijftien Overijsselse organisaties het akkoord 'Samen werkt beter' (Landschap Overijssel, LTO Noord, Natuur en Milieu Overijssel, Natuurlijk Platteland Oost, Natuurmonumenten, Overijssels Particulier Grondbezit (OPG), provincie Overijssel, RECRON, Staatsbosbeheer, VNG Overijssel, VNO NCW Midden en de waterschappen Groot Salland, Reest en Wieden, Rijn en IJssel en Vechtstromen. De Uitvoeringsagenda 'Samen werkt beter' richt zich op de versterking van de economie en ecologie in Overijssel.

De Natura 2000-beheerplannen zijn niet los te zien van de gebiedsprocessen die voor wat betreft de verkenningfase vanuit SWB worden uitgevoerd. De in de Natura 2000-beheerplannen opgenomen maatregelen kunnen in het gebiedsproces met de betrokken partijen worden geconcretiseerd. Daar waar uit de resultaten van het gebiedsproces blijkt dat een in het Natura 2000-beheerplan opgenomen (PAS-)maatregel niet uitvoerbaar is dan wel dat er een betere maatregel voorhanden is kan deze onder de hierna volgende condities worden vervangen (zie kader).

Uit het PAS vloeit voort dat er een uitvoeringsplicht is voor de in de PAS-gebiedsanalyse opgenomen herstelmaatregelen (deze zijn daarom 1 op 1 overgenomen in hoofdstuk 6 van dit Natura 2000-beheerplan).⁸

De Natuurbeschermingswet en het daarop gebaseerde PAS-programma, bieden Gedeputeerde Staten de mogelijkheid om afzonderlijke herstelmaatregelen 'om te wisselen' voor andere maatregelen.⁹ Aan zo'n 'omwisselbesluit' is een aantal randvoorwaarden verbonden. Belangrijke randvoorwaarden zijn:

- dat de doelen van Natura 2000 niet ter discussie worden gesteld;
- de alternatieve maatregel per saldo een vergelijkbaar of beter effect heeft op de realisatie van deze instandhoudingsdoelstellingen;
- de alternatieve maatregel niet leidt tot minder ontwikkelingsruimte;
- de alternatieve maatregel in het kader van 'haalbaar en betaalbaar' in tijd en geld uitgedrukt minimaal even effectief en efficiënt is als de oorspronkelijk voorgenomen maatregel uit de PAS-gebiedsanalyse.

Zo'n alternatieve maatregel is een mogelijke resultante van het overleg in het kader van een gebiedsproces en in het bijzonder de planuitwerkingsfase en zal vóór 2017 duidelijk moeten zijn. Hieruit moet ook blijken dat er sprake is van voldoende draagvlak en een kwalitatief goede ecologische onderbouwing.

Voor de formeel-juridische besluitvorming wordt gebruik gemaakt van afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht (Afdeling 3.4. Uniforme openbare voorbereidingsprocedure). Deze komt er op neer dat het voorgenomen GS-besluit ter inzage wordt gelegd en belanghebbenden hiertegen zienswijzen kunnen indienen.

1.6 Relatie met het PAS

In dit Natura 2000-beheerplan wordt onderscheid gemaakt tussen PAS en niet-PAS gerelateerde teksten. De grijs geaccentueerde teksten en bijbehorende tabellen, figuren en kaarten komen 1 op 1 uit de PAS-gebiedsanalyses die door Gedeputeerde Staten zijn vastgesteld op 18 november 2015. De PAS-gebiedsanalyses worden tijdens de eerste beheerplanperiode nog diverse keren aangepast (veelal als gevolg van technische wijzigingen in het reken-instrument van het PAS (AERIUS) of ontwikkelingen vanuit het gebiedsproces). Deze wijzigingen worden niet doorgevoerd in dit Natura 2000-beheerplan. Voor zover nodig zal dit beheerplan dan ook in combinatie met de meest recente door Gedeputeerde Staten vastgestelde gebiedsanalyse moeten worden gelezen. De meest recente gebiedsanalyse is te vinden op de website www.pas.natura2000.nl.

1.7 Leeswijzer

Hoofdstuk 1, beschrijft de achtergrond van dit Natura 2000-beheerplan en introduceert belangrijke begrippen als Natura 2000, aanwijzingsbesluit, instandhoudingsdoelstellingen en Natura 2000-beheerplan. Hoofdstuk 2 beschrijft het gebied en de benodigde omstandigheden voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen. De concrete instandhoudingsdoelstellingen staan in hoofdstuk 3, evenals de knelpunten voor het behalen van deze doelen. De voor het Natura 2000-gebied Lemselermaten van belang zijnde regelgeving, beleid en plannen worden beschreven in hoofdstuk 4. Hoofdstuk 5 beschrijft en beoordeelt de bestaande activiteiten. In dit hoofdstuk komt de vraag aan bod onder welke voorwaarden bestaande activiteiten kunnen doorgaan en of een vergunning vanuit de Natuurbeschermingswet nodig is. In hoofdstuk 6 zijn de maatregelen die nodig zijn om de instandhoudingsdoelstellingen te realiseren uitgewerkt. Hoofdstuk 7 gaat in op de sociaal-economische aspecten van de Natura 2000-beheerplannen. Hoofdstuk 8 gaat in op de uitvoering van

⁸ Zie artikel 19kj Natuurbeschermingswet

⁹ Zie artikel 19ki, lid 2, Natuurbeschermingswet

het Natura 2000-beheerplan. Aan de orde komen het voortraject en de doorlopen procedure van de ter inzage legging, de uitvoering, de wijze waarop de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen worden gemeten en de financiering. Hoofdstuk 9 bevat het kader voor vergunningverlening en gaat kort in op toezicht en handhaving. Daar waar in dit beheerplan wordt gesproken over "vergunningsvrij" wordt bedoeld "vergunningsvrij in het kader van de Natuurbeschermingswet".

2 Gebiedsbeschrijving

Dit hoofdstuk beschrijft het gebied en de natuurwaarden.

2.1 Inleiding

Het Natura 2000-gebied Lemselermaten ligt in de gemeente Dinkelland, ten zuidoosten van Weerselo, tussen de Weerselerbeek en de Dollandbeek. Het Natura 2000-gebied beslaat een oppervlakte van ongeveer 55 ha. Het natuurgebied wordt gekenmerkt door voornamelijk natte vegetaties die allemaal afhankelijk zijn van een goede vocht- en nutriëntenhuishouding welke in de huidige situatie niet optimaal is.

Figuur 3 Natura 2000 Lemselermaten

Bijzonder in het gebied zijn stukjes kalkmoeras en restanten van trilveenvegetatie in het centrale deel van het gebied (de "Maatjes"), omgeven door blauwgrasland (*Cirsio-Molinietum typicum*) en nat broekbos (beekbegeleidende bossen) op voedselrijke en basenrijke bodems in de nabijheid van beide beken. Verspreid over het gebied komt de zeggekorfslak voor. Verder zijn er vooral natte heideterreinen te vinden in het gebied. Droge heide komt als zodanig niet voor in de Lemselermaten; de als droge heide aangeduide vegetaties bestaan ofwel uit een mengvorm van droge en vochtige heide (met een dominantie van dopheide, *Erica tetralix*) of is als een droge vorm van vochtige heide (*Ericetum*) te beschouwen of zijn struikheideplekken in heischraal grasland dat ontstaan is na de natuurontwikkeling. De potentie voor deze heideterreinen is de ontwikkeling naar een vochtig heidetype en niet naar een droge heide.

Het gebied is bijzonder vanwege de ecologische waarden die voorkomen in het gebied de "Maatjes". Deze bevinden zich ten noorden van de toegangsweg en bestaan uit het Oude, het Westelijke en het Oostelijke Maatje. Het gebied is zeer bijzonder vanwege de hoge kwaliteit van het kalkmoeras in het Westelijke en Oude Maatje, waarin bijzondere soorten als *breed wollegras*, *vetblad*, *kleine valeriaan*, *stijve moerasweegbree*, *armbloemige waterbies*, *blonde en bleke zegge* en *vlozegge* voorkomen. In Nederland is het gebied de Lemselermaten zelfs het enige gebied waar *breed wollegras* voorkomt. Al deze soorten zijn sterk afhankelijk van kwelwater.

Het Oude Maatje is bijzonder vanwege een oorspronkelijke trilveenvegetatie die sinds de jaren '50 is achteruitgegaan en waar nu nog slechts relictten van zijn terug te vinden. Veenvorming treedt niet of nauwelijks meer op en door verdroging en eutrofiering is de begroeiing overgegaan in zwak eutroof blauwgrasland, waar geleidelijk verruiging optreedt met *gewone wederik*, *hennegras* en *moerasspirea*. Voor de ontwikkeling van trilveen waarin actieve veenvorming plaatsvindt, zijn de zomergrondwaterstanden veel te laag en is de voedselrijkdom te hoog.

2.2 Landschapsecologische systeemanalyse

De navolgende systeembeschrijving is opgesteld o.b.v. verschillende bronnen:

- Knelpunten- en kansanalyse door KIWA Water Research & EGG-consult (KIWA, 2007).
- Eerste generatie GGOR-rapport dat als startdocument door het waterschap is opgesteld voor de gebiedsprocessen in 2009 (Bloemerts, 2009).
- Meetnet verdroging Noord - Oost Nederland, Meetnet Lemselermaten (Royal Haskoning, 2008).
- De extra studie door KWR naar de vermessingstoestand van de Lemselermaten (Hunneman & Aggenbach, 2009).
- Herstelstrategieën op landschapsschaal (Grootjans et al 2012).

Algemeen¹⁰

Lemselermaten is onderdeel van het beekdallandschap. Beekdalen zijn bij uitstek gradiëntrijke landschappen. De waterhuishouding heeft een belangrijke ruimtelijk structurerende werking op de vegetatie. Factoren als kwel (lokaal, subregionaal, regionaal), kwelintensiteit, natuurlijke of door de mens gestuurde of onbewust veroorzaakte inundaties, stagnatie en al of niet geremde afvoer van beekwater onder invloed van verschillen in verval dragen bij aan de grote verscheidenheid aan veenvormende en niet-veenvormende plantengemeenschappen en derhalve aan die van habitattypen.

Lemselermaten behoort tot het gradiënttype 'Beekdalen met regionale kwel in de middenloop'. Dergelijke beekdalen ontvangen hun grondwater vaak uit relatief grote hydrologische systemen, waarvan de infiltratiegebieden op vele kilometers afstand kunnen liggen (Everts & de Vries 1991, Jalink et al. 2003). In Nederland is dit (diepe) grondwater van nature veelal basen- en ijzerrijk, maar zeer arm aan sulfaat. Het water is niet sterk vervuild door landbouwkundige activiteiten en kan honderden jaren vanuit de infiltratiegebieden onderweg zijn voordat het in het beekdal uittreedt. De lengte van de dwarsgradiënt is veelal enkele honderden meters.

Om de beekdalen in gebruik te kunnen nemen als hooilanden zijn beken gegraven of zijn bestaande beken verdiept. Daardoor daalde langs de beek de waterstanden.

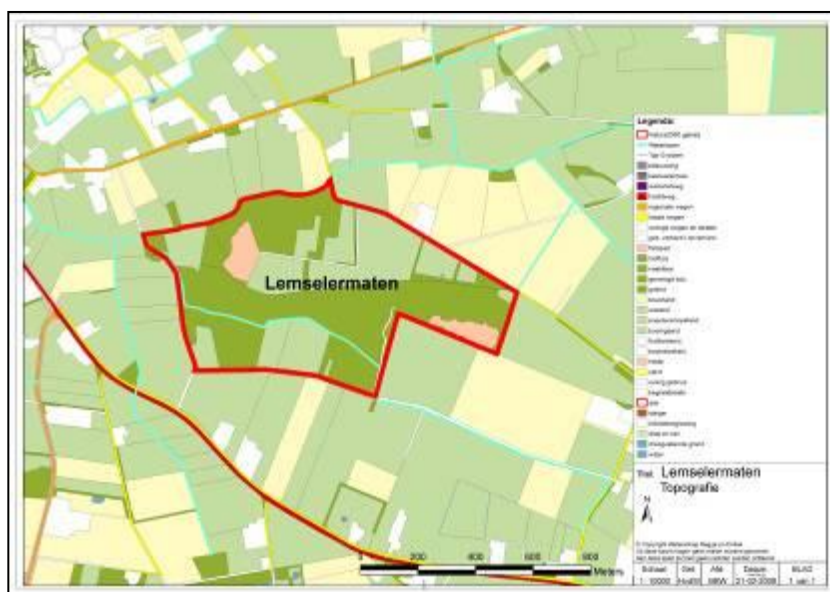
De belangrijkste knelpunten zijn verdroging en vermessing van het grondwater. Gedaalde grondwaterstanden zijn vaak het gevolg van de diepe en intensieve ontwatering in omliggende landbouwgebieden, ontwatering van het beekdal via diepe 'landbouwdoorvoersloten' of doordat de beek zelf sterk verdiept is en/of bebossing van het inziggebied. Al deze ingrepen leiden tot een daling van de regionale drainagebasis, lagere stijghoogten van het diepere grondwater en tot een vermindering van kwelintensiteit dat wil zeggen dat minder grondwater het maaiveld bereikt en meer grondwater naar de watergangen stroomt. Daling van de grondwaterstanden en de drainagebasis benadeelt alle habitattypen, leefgebieden en andere levensgemeenschappen die afhankelijk zijn van hoge grondwaterstanden.

In beekdalen is vermessing van grondwater na verdroging het grootste milieuknelpunt voor grondwaterafhankelijke habitattypen en leefgebieden (Aggenbach et al. 2009). Deze vermessing kan door interactie met bodemmineralen nog lang doorwerken in de beekdalen en leidt er vaak toe dat soorten die gevoelig zijn voor hoge nutriëntenbeschikbaarheid in bodem en grondwater nog steeds in hoog tempo achteruit gaan.

Ligging, begrenzing en landschappelijke typering

Het gebied de Lemselermaten is een restant van een complex van beekdalblauwgraslanden, kalkmoeras en elzenbroek. Het ligt ten zuidoosten van Weerselo, tussen de Weerselerbeek en de Dollandbeek die respectievelijk aan de noord- en zuidzijde van het reservaat stromen. Het centrale deel van het gebied wordt gevormd door een dekzandrug, met enkele landbouwpercelen en heide. Deze dekzandrug gaat geleidelijk over in de lage gronden van de beekdalen waar zich natte schraallanden (maatjes) en elzenbroek bevinden. De hogere zandrug in het centrum en oosten bestaat uit veldpodzolen. In de beekdalen gaan deze over in venige beekdalgronden en beekerdgronden. Deze bodems zijn plaatselijk lemig.

¹⁰ Tekst gebaseerd op herstelstrategieën op landschapsschaal (Grootjans et al 2012).

Figuur 4 Topografische kaart van het Natura 2000-gebied Lemselermaten.

In de eerste helft van de vorige eeuw bestond het gebied grotendeels uit schrale graslanden langs de beek en heide op de zandrug. In de jaren '40 en '50 zijn de meeste natte beekdalgraslanden door de boeren verlaten en raakten begroeid met Elzenbroek. Het grootste deel van de zandrug en sommige beekdalgraslanden werd ontgonnen en gedraineerd. Vanaf de tachtiger jaren zijn maatregelen genomen om blauwgrasland te herstellen. Hierbij is elzenbroek verwijderd en de bovengrond afgeplagd en is een akker afgegraven. Het beheer van de maatjes bestaat nu uit maaien en afvoeren. Het gebied is voor een groot deel eigendom van Staatsbosbeheer. Daarnaast zijn verspreid over het gebied enkele bospercelen en graslanden eigendom van particulieren.

Een groot deel van de dekzandrug is in de loop der tijden ontgonnen en gedraineerd met sloten en plaatselijk met drainagebuizen. Door kanalisatie en verdieping van beide beken (omstreeks 1960) is verdroging opgetreden. De Weerseler Beek ontspringt al hoog in de flank van de stuwwal, maar ook verder van de stuwwal af in westelijke richting ontspringen loopjes die al dan niet zijn rechtgetrokken. Waarschijnlijk is vooral de verdieping van de 'beken' de belangrijkste verdrogende oorzaak geweest. De Weerseler Beek lag vroeger iets noordelijker en verder verwijderd van de huidige botanisch waardevolle percelen.

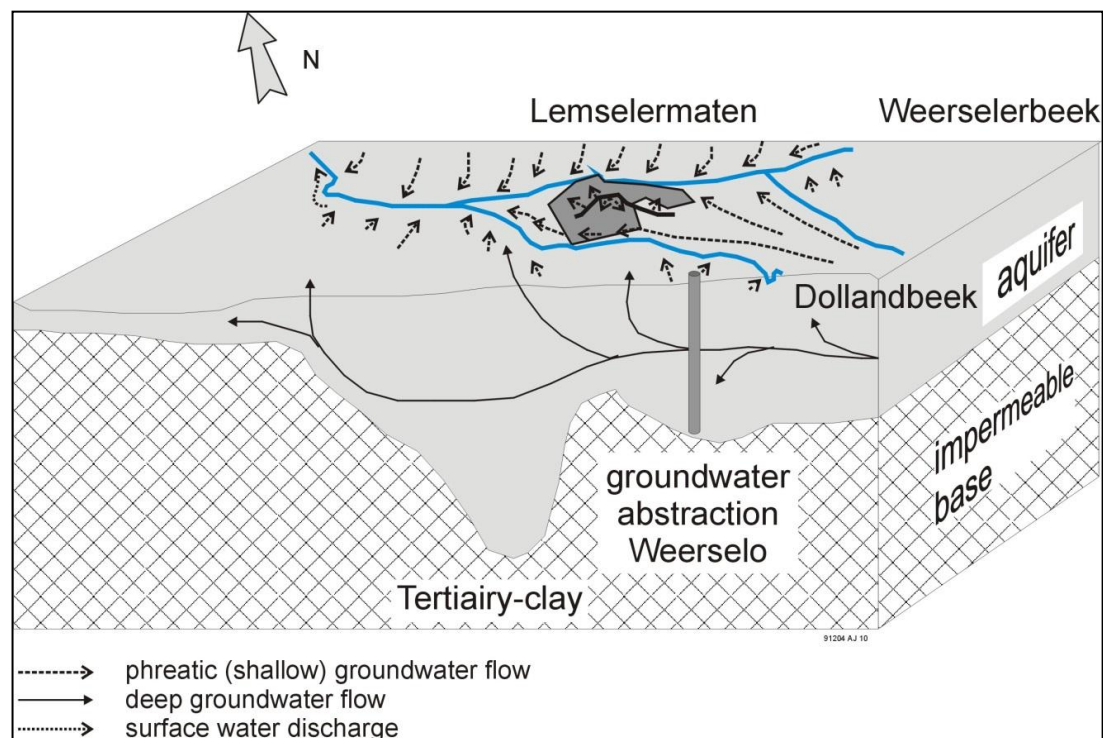

Figuur 5 De beken en deelgebieden in Lemselermaten

Geo(hydro)logie

De hydrologische condities worden gestuurd door een regionaal watersysteem waarbij grondwater vanuit oostelijke richting toestroomt. Er is één watervoerend pakket aanwezig waarvan de hydrologische basis wordt gevormd door de tertiaire kleien. Doordat de diepte van de klei sterk varieert is ook de dikte van het bovenliggende watervoerend pakket variabel. Ter plaatse van de Lemselermaten wordt het watervoerend pakket veel dunner en wordt het grondwater naar boven gedrukt en kwelt basenrijk grondwater op. De kwelstroom wordt nu echter grotendeels afgevangen door de verdiepte beken en voor een kleiner deel door de grondwaterwinning in Weerselo (Jansen, 1993).

Naast het regionale systeem is er een lokaal systeem aanwezig waarbij de zandrug in het centrum en oosten van de Lemselermaten als inzigggebied functioneert. Doordat dit een kleinschaliger systeem betreft is het grondwater minder basenrijk.

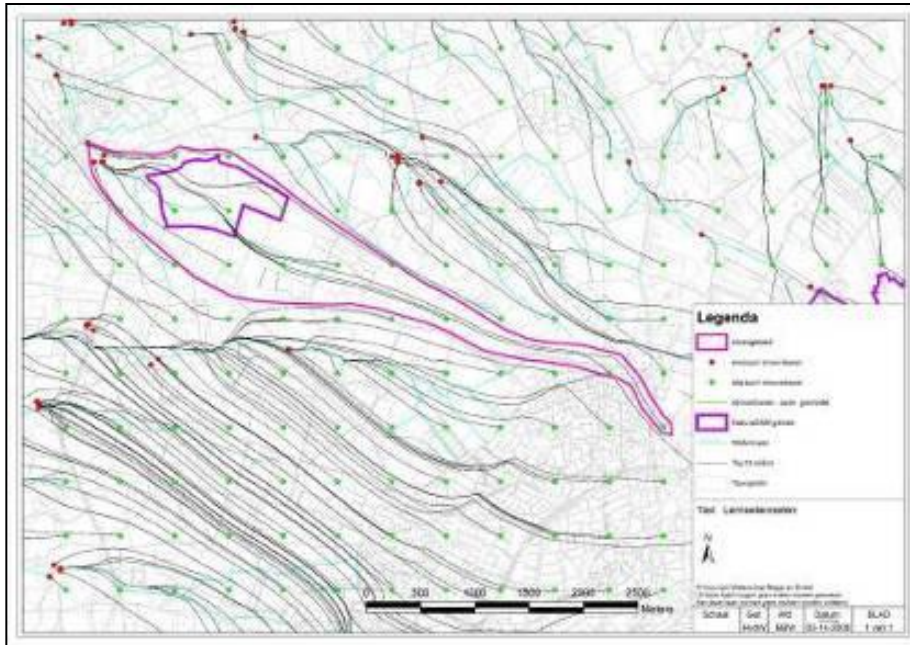

Figuur 6 Geohydrologische dwarsdoorsnede van Lemselermaten (Jansen et al., 1993)

De waterstanden in de maatjes en broekbossen zijn hoog, de grondwaterstand is in een deel van het gebied langdurig aan of boven maaiveld. Op basis van peilbuismetingen in de maatjes kan worden geconcludeerd dat hoge standen lang aanhouden en lage standen kortstondig optreden. Dit duidt op buffering van de waterstand door toestroom van grondwater. In natte jaren zit de grondwaterstand langdurig binnen 10 cm onder maaiveld. De laagst gemeten grondwaterstand varieert van 1,10-1,50 m -mv in het (extreem) droge jaar 1992 tot 0,30-0,50 m -mv in natte jaren (1993, 1998, 2000, 2001). De gemiddelde laagste grondwaterstand (GLG) varieert van 0,5 tot 0,8 m -mv. Hydrologisch functioneren per landschappelijke eenheid:

- De lage beekdalgronden van de Lemselermaten worden gevoed door basenrijk grondwater dat afkomstig is uit het watervoerende pakket van 10 tot 15 m dikte boven de slecht doorlatende keileem en een Tertiaire kleilaag. Het watervoerende pakket bestaat uit dekzand (bovenin) en fluvio-glaciale zanden, waarvan de bovenkant in de beekdalen ondiep onder maaiveld zit. Omdat dit pakket in het noordwesten van het terrein dunner wordt, is aan de benedenstroomse zijde van het watervoerende pakket de doorlatendheid kleiner dan aan de bovenstroomse zijde. In deze geohydrologische overgang kwelt dit grondwater op in de Lemselermaten.
- In de hooilanden met Blauwgrasland en basenrijk Kleine zeggenmoeras zorgt kwel van grondwater uit het watervoerende pakket voor een buffering van de pH-H₂O tussen 5,5 tot 7,0 en een basenverzadiging op het kationenadsorbtiecomplex van 50 tot 100%. Als gevolg van de basenrijke (zeer) natte omstandigheden zijn op de dalflanken beekkeerd bodems ontstaan en in de laagste delen venige bodems.
- Het intrekgebied bevindt zich in landbouwgebied op de flank van de stuwwal van Oldenzaal en de westelijk aangrenzende dekzanden. De grootte en ligging hiervan was tot voor kort onbekend, maar is in dit kader m.b.v. het (verbeterde) grondwatermodel alsnog (globaal) bepaald, zie figuur 3.4. In de tijd voor de intensivering van de landbouw bestond het intrekgebied voornamelijk uit heide.

- In het beekdal liggen kleine depressies. In het Oude Maatje ligt een depressie die evenwijdig aan de Weerseler Beek ligt en watervoerend is als gevolg van stagnerend kwelwater. Vermoedelijk zijn de winterstanden in zulke depressies hoger geworden of is de inundatieduur toegenomen als gevolg van blokkering van de afvoer door ophoping van organisch materiaal of het dichtgroeien van kleine greppels.

Figuur 7 Reconstructie van het intrekgebied (regionale systeem) van de Lemseler maten m.b.v. het (verbeterde) grondwatermodel op basis van stroombanen

Waterkwaliteit

Deze paragraaf beschrijft de waterkwaliteit op gerichte wijze. Allereerst wordt er onderscheid gemaakt naar oppervlakte- en grondwaterkwaliteit en in het laatste geval wordt er gekeken naar de kwaliteit in de wortelzone in het natuurreservaat maar ook die van het diepere grondwater (als 'voorspeller' voor mogelijke kwaliteitsbeïnvloeding van de waterkwaliteit in de onverzadigde wortelzone in het reservaat zelf). Dat dit van belang is, is gebleken uit de systeemanalyse waaruit naar voren is gekomen dat de Lemseler maten voor een groot deel haar instandhoudingsdoelstellingen dankt aan de aanwezigheid van een regionaal voedend systeem. Voor de oppervlaktewaterkwaliteit is gebruik gemaakt van gegevens zoals die door Waterschap Regge en Dinkel verzameld worden in het kader van het routinematige meetnet. De waterkwaliteit in de wortelzone is specifiek in dit kader door KWR nog eens onderzocht (Hunneman & Aggenbach, 2009) en voor de diepere grondwaterkwaliteitgegevens is gebruik gemaakt van metingen door Vitens in haar pompputten (Ps Weerselo).

Vermesting van grondwater treedt op door inspoeling van meststoffen met het infiltrerende regenwater in intrekgebieden. Meststoffen worden aangevoerd met mest en kunstmest in landbouwgebied (NO_3 , NH_4 , PO_4 en K) en ook door atmosferische depositie (NO_3 , NH_4). In landbouwgebieden treedt vooral inspoeling op van nitraat en in mindere mate kalium. Ammonium denitrificeert naar nitraat en fosfaat wordt doorgaans sterk gebonden in de bodem. Atmosferische depositie zorgt vooral in dichte naaldbossen voor een hoge bijdrage aan de stikstofbelasting. Het bovenste grondwater is daarom nitraatrijk. Onder invloed van redoxprocessen wordt het nitraat in de verzadigde zone omgezet door reactief organische stof en sulfides naar stikstofgas (N_2). Bij oxidatie van sulfides komt gereduceerd ijzer vrij (Fe^{2+}) en sulfaat. Omdat deze reacties ook zuurvormend zijn neemt de hardheid (Ca+Mg) toe door extra oplossing van kalk of uitloging van het kationadsorbtiecomplex. Afhankelijk van het grondwatersysteem (verblijftijd) en de geochemie (gehalte reactief organische stof en aanwezigheid van sulfides, waaronder pyriet) wordt het nitraat weinig tot geheel omgezet. Omdat in de ondergrond vaak pyriet aanwezig is, ontstaat bij de inzijging van nitraatrijk water vaak sulfaat. Vermest grondwater wordt daarom gekenmerkt door ofwel een hoog nitraatgehalte, ofwel een hoog sulfaatgehalte of zowel een hoog nitraat- als sulfaatgehalte. Toestroming van nitraatrijk water in een kwelgebied draagt bij aan de stikstofbelasting van het ecosysteem. De effecten van aanvoer van veel sulfaat zijn echter veel nadeliger, omdat in organische stofrijke bodems van kwelgebieden het sulfaat door reductie wordt omgezet in sulfides. Daarbij wordt ook ijzer vastgelegd (FeS , FeS_2). Er is dan minder ijzer

beschikbaar voor de vastlegging van fosfaat (Smolders et al., 2006). Toestroming van sulfaatrijk grondwater leidt daarom tot eutrofiëring met fosfaat. In hoeverre dit proces optreedt, hangt niet alleen af van de sulfaatrijkdom (grenswaarde 100- 200 $\mu\text{mol/l}$), maar ook van de verhouding van sulfaat en ijzer. Als er meer sulfaat dan ijzer in het toestromende grondwater aanwezig is dan treedt sneller uitputting op van het vrije ijzer. Omdat in organisch stofrijke bodems van kwelgebieden reductie van nitraat en sulfaat optreedt, zijn de nitraat- en sulfaatgehalten hier lager dan die in het toestromende vermeste grondwater dat nog niet in contact is geweest met de bodem. Daarnaast zorgt toestroming van sulfaat- en nitraatrijk grondwater in venige kwelgebieden ook voor de anaerobe afbraak van veen. Deze afbraak gaat gepaard met een verhoging van de alkaliniteit (HCO_3) (Smolders et al., 2006).

Samenvattend: de vermestingstoestand van grondwater kan worden afgelezen aan NO_3 , SO_4 , Fe, PO_4 , hardheid ($\text{Ca}+\text{Mg}$) en alkaliniteit (HCO_3).

Grondwaterkwaliteit in het diepere systeem (obv meetgegevens Vitens)

Het grondwater in de pompputten bij waterwinning Weerselo is nitraatarm en rijk aan chloride en sulfaat. Voor grafieken en reeksen van de gemeten waarden wordt verwezen naar Hunneman & Aggenbach (2009). De hoge concentraties aan chloride en sulfaat worden veroorzaakt door bemesting in het intrekgebied van de waterwinning (Jansen, 2001). Hoge sulfaatgehalten ontstaan doordat nitraat uit het inziigende grondwater (afkomstig van mest) door reductie wordt gedenitrificeerd als gevolg van de oxidatie van pyriet in pyriethoudende lagen van het watervoerend pakket. Uit het pyriet wordt dan sulfaat gevormd. Bij pyrietoxidatie komt sterk zuur (zwavelzuur) vrij. Dit leidt tot het versneld in oplossing gaan van calciet in het kalkrijke watervoerende pakket, hetgeen de hoge hardheden (Ca- en Mg-concentraties) van het grondwater in de pompputten verklaart. Een toename van het fosfaatgehalte kan mogelijk een gevolg zijn van afbraak van organisch materiaal in het watervoerende pakket. Het is onduidelijk of het grondwater dat in de Lemselermaten uittreedt onderweg organische stofrijke lagen passeert. Als het sulfaatrijke grondwater in de bodem van het kwelgebied in contact komt met organische stofrijke lagen in de bodem, kan mobilisatie van fosfaat optreden. Het met het grondwater aangevoerde sulfaat oxideert namelijk organisch materiaal. In het kwelgebied van de Lemselermaten zelf is toplaag van de bodem rijk aan organische stof. Bovenstaande redoxreacties zullen daar dus zeker optreden bij toestroming van sulfaatrijk grondwater. Dit is, naast stikstofdepositie en een verhoogde mineralisatie als gevolg van te lage grondwaterstanden in de zomer, een belangrijke oorzaak van de waargenomen geleidelijke eutrofiëring in de schraallandvegetatie van het Oude Maatje (Aggenbach & Jansen, 2004). Het effect van oxidatie door sulfaat is naar verwachting erg klein ten opzichte van het effect van lage grondwaterstanden. Ondanks consequent hooilandbeheer vanaf eind jaren '80 treedt hier eutrofiëring op.

Grondwaterkwaliteit in de Lemselermaten

Voorafgaand aan het KWR-onderzoek (Hunneman & Aggenbach, 2009) was al een aantal zaken bekend t.a.v. de ondiepe grondwaterkwaliteit in de Lemselermaten:

- Allereerst was vastgesteld dat via de bemeste landbouwpercelen in het gebied Lemselermaten lokaal uitspoeling plaatsvindt van voedingsstoffen. Dit zorgt voor de toestroom van hogere sulfaat- en chlorideconcentraties in het lokale grondwater (Aggenbach & Jansen, 2004), dat in het gebied Lemselermaten terechtkomen en daar zorgen voor eutrofiëring. In het ondiepe (freatische) grondwater worden verhoogde sulfaatgehalten gemeten die voor een belangrijk deel worden toegeschreven aan periodiek lage grondwaterstanden waardoor pyrietoxidatie (FeS_2) optreedt en sulfaat wordt gevormd. Daarnaast zijn verhoogde chloride- en sulfaatgehalten gemeten in het lokale grondwatersysteem van de dekzandrug. Dit kan worden toegeschreven aan landbouw bemesting van de akkers op de zandrug. Verdroging geldt als de belangrijkste bron.
- Naast deze lokale vermesting speelt dit ook regionaal: in het intrekgebied tussen de Lemselermaten en Oldenzaal vindt ook bemesting plaats op agrarische percelen. Hierdoor krijgt het toestromende basenrijke grondwater in het lokale en mogelijk ook in het regionale deel van het watersysteem een hoog sulfaatgehalte (Kiwa Water Research, EGG-consult & Unie van Bosgroepen, 2007). Het bovenste deel van het watervoerende pakket bestaat uit kalkarm dekzand en is daarom basenarmer. Door bekalking en bemesting van het intrekgebied ten behoeve van landbouw zal het toestromende lokale grondwater verhard zijn. Dat 'mogelijk' is nu nader uitgezocht o.b.v. de kwaliteitsgegevens van Vitens over het diepere grondwater (zie verderop).
- Naast toevoer van meststoffen op lokale en regionale schaal treedt er nog een vorm van eutrofiering in de Lemselermaten op: interne eutrofiëring. Dit is het gevolg van hoge sulfaatconcentraties in het toestromende grondwater een belangrijk knelpunt. Uit het onderzoek van KWR (Hunneman & Aggenbach, 2009) is aannemelijk gemaakt dat niet alleen het grondwater uit lokale systemen vervuild is met sulfaat (Aggenbach & Jansen, 2004), maar ook het grondwater uit het (sub)regionale systeem.

De bijdrage van verdroging in natuurgebieden rijk aan organische stof is naar verwachting vele malen groter dan de bijdrage van aanvoer van sulfaat.

Lokaal komen in de lage delen van de Lemselermaten ondiep lemige afzettingen voor. Mogelijk zijn deze gedeeltelijk kalkhoudend. Hierdoor is het grondwater van het watervoerende pakket dat met dit materiaal in contact komt basenrijk. Uit grondwateranalyses van de peilbuizen in de maatjes blijkt ook dat het ondiepe grondwater basenrijk is en een hoge vrij hoge pH heeft. Het calciumgehalte bedraagt 50-120 mg/l, de pH ligt boven 6,5. De hoge basenrijkdom duidt op toestroom van basenrijk (diep) grondwater in dit deel van het reservaat. Onderzoek heeft aangetoond dat er gedurende de meetperiode in de jaren negentig een verlaging van de pH en basenverzadiging is opgetreden (De Haan et al., 1997).

Door Hunneman & Aggenbach is nog gedetailleerder naar de vermessingstoestand in de Lemselermaten gekeken, en dan specifiek in het Oude en Nieuwe Maatje waar de instandhoudingsdoelstellingen 'Kalkmoerassen' (H7230) gelegen zijn. In de buizen op de flank is sprake van een dalende trend in het sulfaatgehalte. Dat heeft zeer waarschijnlijk te maken met het feit dat de dekzandrug ten zuiden van het maatje nu al enige jaren uit landbouwkundig gebruik is. Hierdoor zal het lokale systeem inmiddels schoon zijn geworden en daardoor dus ook o.a. minder hoge sulfaatgehalten laten zien. In het lage gedeelte (meest noordelijke deel van de Maatjes) is echter nog sprake van een stijgende trend. Hierbij moet aangetekend worden dat de filters relatief ondiep staan en de waterkwaliteit ook wordt beïnvloed door regenwater aangezien de fluxen laag zijn en er in de zomer infiltratie lijkt op te treden. Het zou dus beter zijn om de grondwaterkwaliteit ook nog dieper te bepalen om een indruk te krijgen van de kwaliteit van het diepere kwelwater dat toestroomt (zie ook hoofdstuk monitoring). De maatregelen die zijn gepland gaan sowieso de kwelfluxen in de laagtes verhogen. Dit is dus positief. Door een betere indruk te krijgen van de kwaliteit van het diepere toestromende grondwater kan vervolgens bepaald worden of overlevingsmaatregelen zoals het periodiek verwijderen van de laag organische stof nodig is. Dat laatste heeft overigens wel weer gevolgen voor de buffercapaciteit aangezien organisch materiaal ook basen vast kan houden middels adsorptie.

De concentraties aan sulfaat en chloride liggen in de peilbuizen op een beduidend lager niveau dan in de pompputten van de winning Weerselo. In de peilbuizen is bovendien geen sprake van een significante toename in sulfaatgehalte, zoals in de pompputten bij waterwinning Weerselo wel het geval is. Wel varieert het sulfaatgehalte sterk in de ruimte en in de tijd. Voor veel locaties zijn in 1991 de hoogste concentraties gemeten. In 1991 is in het najaar bemonsterd bij een lage grondwaterstand. Deze lage grondwaterstand zorgt in combinatie met een opwarming van de bodem in de voorafgaande zomer voor oxidatie van sulfides, waardoor de sulfaatgehalten in de bodem hoger zijn dan die tijdens de voorjaarsmetingen (hoge grondwaterstand, koude bodem). Dit vormt een aanwijzing dat het sulfaatgehalte met name gestuurd wordt door verdroging. Voor een gedetailleerde beschrijving op peilbuisniveau wordt verder verwezen naar de KWR-vermessingsstudie (Hunneman & Aggenbach, 2009). Met enige regelmaat overschrijdt een deel van de peilbuizen de grenswaarde van 100-200 µmol/l. De hardheid van het ondiepe grondwater neemt toe vanaf 1996. Samen met het hoge sulfaatgehalte vormt dit een mogelijke aanwijzing voor de doorbraak van sterk vermist grondwater uit het regionale systeem. Het grondwater in de pompputten bij waterwinning Weerselo vertoonde immers ook een hoog sulfaatgehalte en een hoge hardheid als gevolg van pyrietoxidatie. Dit wordt echter niet ondersteund door het chloridegehalte. Als sprake zou zijn van een doorbraak van sterk vermist grondwater zouden de chloride-concentraties van het water in de winning en in het kwelgebied min of meer gelijk moeten zijn. Momenteel is de chloride-concentratie in het kwelgebied veel lager dan die bij de winning.

Samenvattend

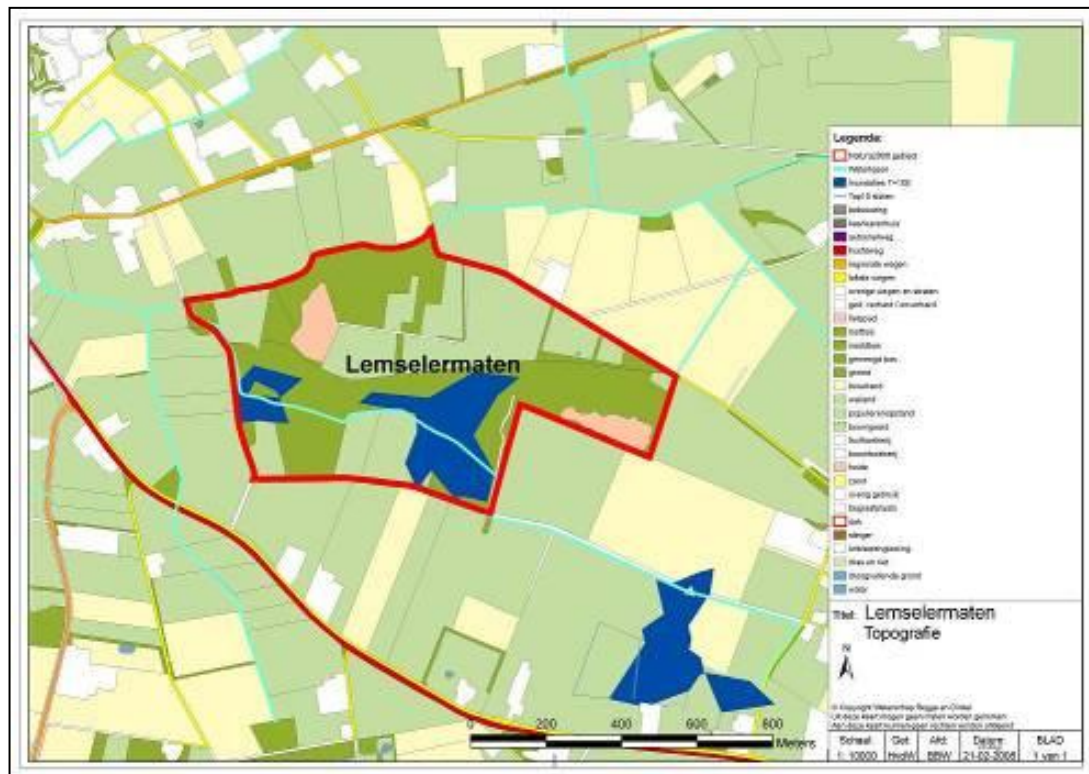
De natuurdoelen in de Lemselermaten kennen een (te) hoge trofiebelasting. Dat komt zowel door:

1. bemesting van lokaal nabijgelegen landbouwpercelen (waarvan er de laatste jaren een aantal uit agrarisch gebruik gehaald zijn, hetgeen tot lagere lokale belasting heeft geleid), maar ook
2. bemesting in het intrekgebied van het regionale systeem. De sulfaatgehalten van het grondwater in de peilbuizen zijn een stuk lager dan tien jaar geleden. Echter, het gegeven dat de sulfaatgehalten in de pompputten bij waterwinning Weerselo veel hoger zijn dan in de peilbuizen in de Lemselermaten zelf, is een indicatie dat sterk vermist grondwater uit het regionale systeem nog onderweg is naar de Lemselermaten en dus dat de kans op eutrofiering in de toekomst toeneemt.
3. naast bovenstaande lokale en regionale belasting speelt ook nog de interne eutrofiëring van de Lemselermaten. Nader onderzoek naar de grondwaterkwaliteit op enkele meters diepte in de Lemselermaten is gewenst.

Overstromingen

Naast de normale situatie is voor de GGOR ook de extreme, incidentele situatie van belang. Op onderstaande kaart 4 staan de inundaties vanuit de beken weergegeven onder incidentele extreme omstandigheden (eens per 50 tot 100 jaar). Zoals te zien is op de kaart, liggen er twee inundatiegebieden in Lemselermaten. Deze gebieden ligt voornamelijk natuur met de natuurdoeltypen 'Bos van bron en beek' en 'Laagveenbos'. Deze typen natuur kunnen tegen hoge

waterstanden en kunnen voorkomen bij een GVG boven het maaiveld. De kwaliteit van het oppervlaktewater is echter te slecht waardoor er risico's bestaan op interne en externe eutrofiëring.

Figuur 8 Inundatiegebieden (bij T=100) in de actuele situatie a.g.v. overstrooming vanuit de beken in en rond Lemselermaten

In de systeemanalyse is ook vermeld dat momenteel 'gebiedseigen' water te lang in de winterperiode op maaiveld in het gebied blijft, door een nu nog geblokkeerde afvoer richting de waterlopen/beken. Deze 'inundatie' is in figuur 8 niet in beeld gebracht.

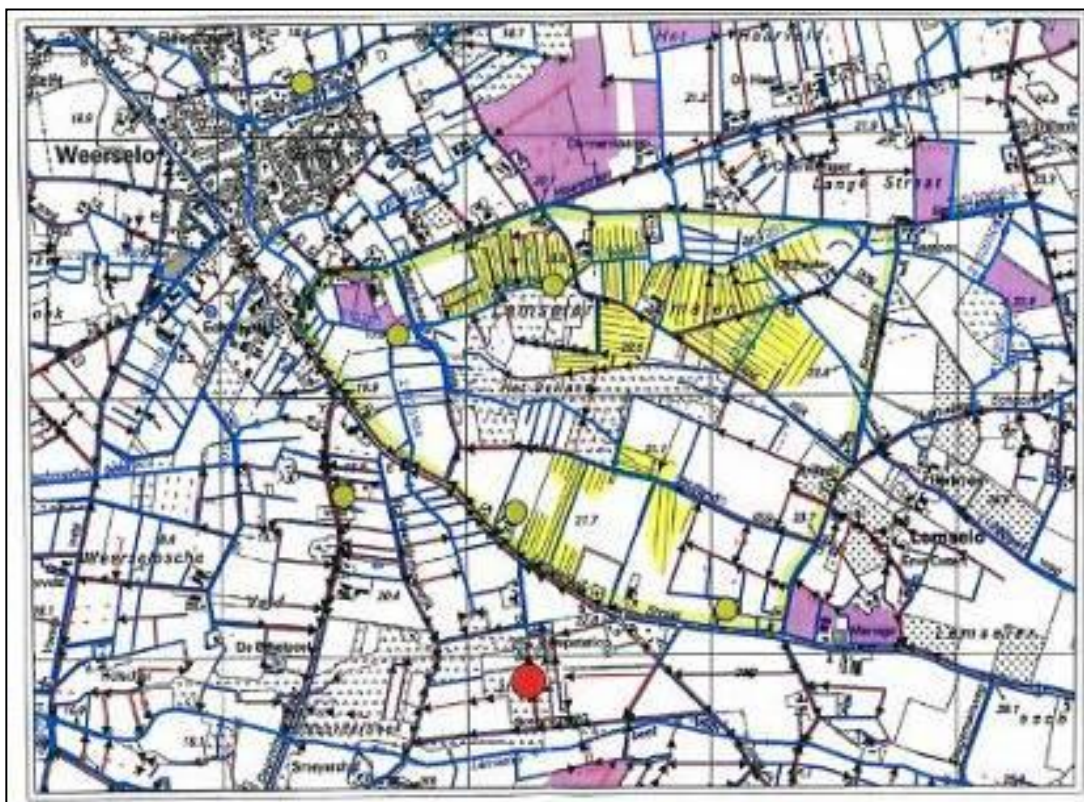
Vegetatie en abiotische omstandigheden

De aanwezige habitattypen op de overgang van de hooggelegen dekzandrug naar de beekdalen weerspiegelen een onvolledig ontwikkelde gradiënt in vochttoestand en basenrijkdom. Habitatype H4010A vochtige heiden (hogere zandgronden) komt voor op vochtige tot natte, voedselarme bodems hoog op de beekdalflank. De begroeiing is bijzonder gevoelig voor verlaging van de grondwaterstand en grote fluctuaties in waterpeil. Lager op de beekdalflank is onder natte, basenrijke en mesotrofe omstandigheden blauwgrasland (*Cirsio-Molinietum typicum*) aanwezig. Nog weer lager op de zuidflank van de Weerselerbeek komt habitatype H7230 kalkmoerassen voor. De begroeiing is afhankelijk van hoge grondwaterstanden die 's winters plaatselijk tot boven het maaiveld stijgen. Ook dit habitatype is uiterst gevoelig voor eutrofiëring en verdroging. Het voorkomen van habitatype H7230 kalkmoerassen en blauwgraslanden hangt samen met natte, basenrijke condities die in stand worden gehouden door kwel van basenrijk grondwater uit het intrekgebied op de stuwwalflank van Oldenzaal en lokale grondwatersystemen. Op de venige bodems in de laagste delen van het gebied kan zich onder mesotrofe omstandigheden habitatype H7410A overgangs- en trilvenen (trilvenen) ontwikkelen. Dit habitatype heeft in beekdalen een sterke toevoer van nutriëntenarm, sulfaatarm, basenrijk grondwater nodig. Het habitatype is sterk afhankelijk van een constant waterpeil, waaronder veenvorming kan plaatsvinden (dus zomerstanden hooguit iets (10 cm) onder maaiveld). Op voedselrijke en basenrijke bodems in de directe nabijheid van beide beken is habitatype H91E0C vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen) aanwezig. Het elzenbroekbos komt hier voor op plekken met periodieke tot langdurige kwel van basenrijk grondwater en waar deels de afvoer van oppervlaktewater stagneert. De best ontwikkelde vormen staan langdurig onder invloed van basenrijke kwel. Deze gradiënt is momenteel niet overal en op alle plaatsen goed ontwikkeld aanwezig. De belangrijkste oorzaken hiervoor zijn verdroging, eutrofiëring en bosvorming door staken van het hooilandbeheer. Ook is een deel van de graslandpercelen nog in agrarisch gebruik.

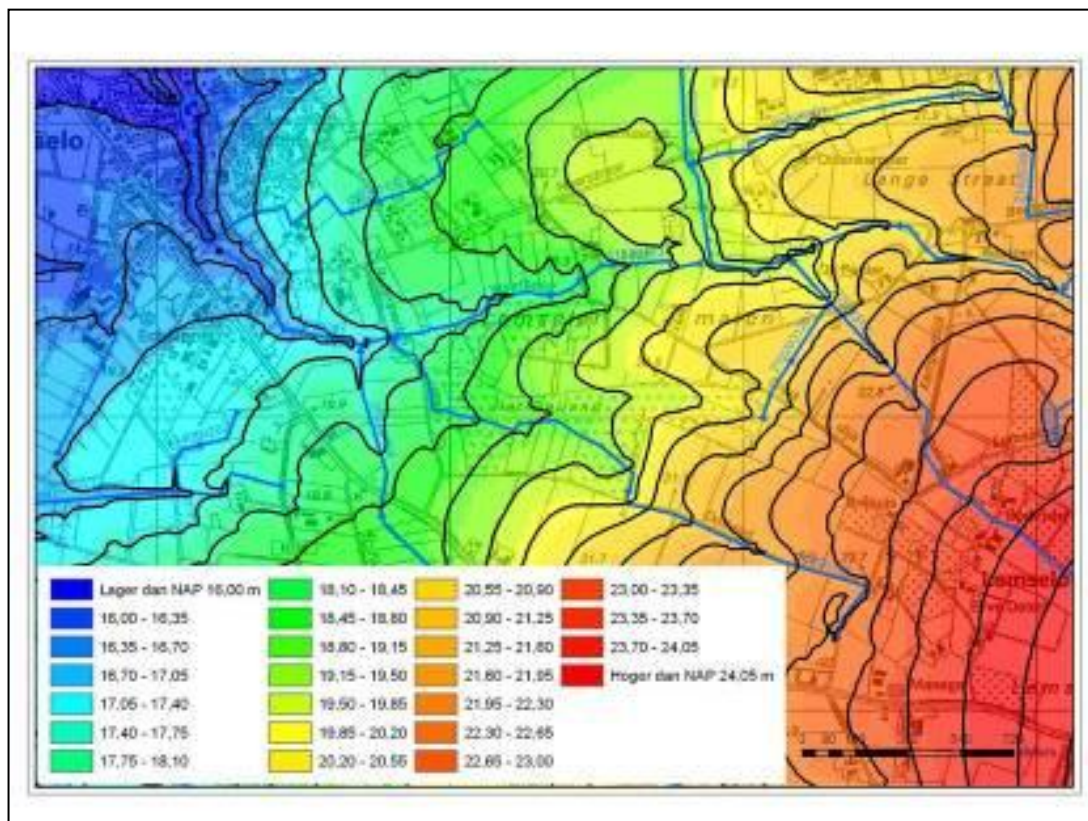
De belangrijkste ingrepen in het (water)systeem

Uitgevoerde ingrepen in het (recente) verleden:

- Door maatregelen in de waterhuishouding in het kader van de ruilverkaveling Rossumer Veld van 1952 is in de hele regio de grondwaterstand verlaagd t.b.v. verbetering van de landbouwkundige productie-omstandigheden: verbeterde ont- en afwatering door aanleg buisdrainage, kavelsloten en herprofilen van de beken (figuur 3.7).
- Aanleg van buisdrainage om hoge grondwaterstanden in percelen te voorkomen teneinde de agrarische productie en bewerkbaarheid te verbeteren (figuur 3.6).
- Vlakbij de Lemselermaten, op ca. 1 km afstand, zit een grondwaterwinning ten zuiden van het reservaat bij Weerselo (1 miljoen m³/jaar, waterleidingbedrijf Vitens). Deze winning heeft m.n. effect op de zomergrondwaterstanden (GLG) en op de fluxen (kwel) in het N2000-gebied.
- Stedelijke uitbreiding van Oldenzaal gedurende de afgelopen decennia tot in het in deze studie bepaalde intrekgebied van het regionale systeem van de Lemselermaten kan de aanvulling van grondwater in het intrekgebied hebben vermindert.

Figuur 9 Bekende percelen met buisdrainage (paarse vlakken) en daar aan toe gevoegd o.b.v. inventarisatie in de streek (gele vlakken). Gele bolletjes: vergunde onttrekkingen (>60 m³/u), rode bol: winning Weerselo (Vitens)

Figuur 10 Isohyps in het winterhalfjaar (grondwatermodel). Een isohyps is een lijn die punten met een gelijke stijghoogte/grondwaterstand met elkaar verbindt

Uit figuur 10 is een aantal zaken af te leiden. Als bedacht wordt dat de grondwaterstroming altijd loodrecht verloopt op de isohyps, dan verloopt in dit geval de grondwaterstroming oost-westelijk. Ook is een duidelijke invloed van leggerwaterlopen waarneembaar (afbuigen isohyps). Vooral de Dollandbeek en Weerselerbeek hebben invloed. In de winter treedt opbolling van de grondwaterstand op in tussenliggende dekzandruggen. Dus zijn er in winter en voorjaar lokale grondwaterstroming vanaf de dekzandrug naar het beekdal. In de zomer is de invloed van de waterlopen gereduceerd tot nul.

Geplande ingrepen:

- Er zijn plannen voor een nieuwe rondweg direct ten zuidwesten van Lemselermaten. Naar de mogelijke effecten daarvan loopt onderzoek bij de provincie Overijssel.
- Er zijn plannen voor het aankoppelen van de bovenloop van de Weerselerbeek op het traject van de Weerselerbeek dat het Natura 2000-gebied doorkruist. Momenteel worden piekafvoeren bovenstrooms afgeleid naar een watergang richting het noorden. In verband met herstel van het stroomgebied en bestrijding van verdroging als gevolg van de betreffende watergang wil het waterschap de afvoer uit het stroomgebied van de Weerselerbeek via de Weerselerbeek afvoeren. Dit zal in combinatie met verondieping van de beek leiden tot ongewenste inundaties met beekwater in de laagte van de Weerselerbeek. Aangepaste inrichting is dus noodzakelijk, bijvoorbeeld door een lage kade ter plaatse van de Lemselermaten en/of een verdeelwerkje bij het aankoppelpunt dat bij hoge pieken een deel van het water naar het noorden stuurt.

Systeemanalyse

Een groot deel van de dekzandrug en de laaggelegen gronden direct rondom het gebied werden ontgonnen en gedraineerd met sloten en plaatselijk met drainagebuizen. Door kanalisatie en verdieping van de Dollandbeek en de Weerseler beek (omstreeks 1960) is verdroging opgetreden. Uit oude veldinventarisaties in droge jaren (1992, 2003, 2006) blijkt verder dat de Dollandbeek droogvalt in (droge) zomers. De Weerselerbeek valt droog of "zakt onder peil". Dat laatste wil zeggen dat er nog een beetje water in blijft staan. Verder is wel opvallend dat het gedeelte van de Weerselerbeek dat is afgekoppeld naar het noorden altijd "onder peil" blijft. Er is hier dus nog een beetje water. Daarom wordt geconcludeerd dat de Weerselerbeek de drainagebasis van het systeem vormt. Maar de geringe of afwezige watervoering zal de effecten ook zeker beperken in droge perioden.

De Weerseler Beek ontspringt al hoog in de flank van de stuwwal, maar ook verder van de stuwwal af in westelijke richting ontspringen loopjes die al dan niet zijn rechtgetrokken. Waarschijnlijk is

vooral de verdieping van de beken een sterk verdrogende factor geweest. De Weerseler Beek lag vroeger iets noordelijker en verder verwijderd van de huidige percelen met instandhoudingsdoelstellingen. De hydrologische condities worden gestuurd door een regionaal watersysteem waarbij grondwater vanuit oostelijke richting toestroomt. Er is één watervoerend pakket aanwezig waarvan de hydrologische basis wordt gevormd door de tertiaire kleien. Doordat de diepte van de klei sterk varieert is ook de dikte van het bovenliggende watervoerend pakket variabel. Ter plaatse van de Lemselermaten wordt het watervoerend pakket veel dunner en wordt het grondwater naar boven gedrukt en kwelt basenrijk grondwater op. De kwelstroom wordt nu echter grotendeels afgevangen door de verdiepte beken en voor een kleine deel ook door de grondwaterwinning in Weerselo (Jansen, 1993).

Naast het regionale systeem is er een lokaal systeem aanwezig waarbij de zandrug in het centrum en oosten van de Lemselermaten als inrijgebied functioneert. Doordat dit een kleinschaliger systeem betreft, is het grondwater minder basenrijk. De waterstanden in de maatjes en broekbossen zijn hoog, de grondwaterstand is in een deel van het gebied langdurig aan of boven maaiveld. Op basis van peilbuismetingen in de maatjes kan worden geconcludeerd dat hoge standen wel optreden (GHG), maar dat lage standen (GLG) ook (langdurig) optreden, in ieder geval lang en laag genoeg om mogelijk eutrofiërende effecten (interne eutrofiëring) te veroorzaken.

Op basis van de stroombanen is het "stroomgebied" van het grondwatersysteem bij de stedelijke uitbreiding Oldenzaal in beeld gebracht omdat het hydrologisch effect niet bekend was. Hieruit blijkt dat er slechts een heel klein deel van het stroomgebied zich binnen het Lemselermatensysteem bevindt. Dit zal dus zeer beperkt invloed hebben. Verder wordt er in recentere woonwijken afgekoppeld. Indien dit met wadi's gebeurt, is het effect op het grondwatersysteem vaak zelfs netto positief (minder verdamping maar meer infiltratie). Gezien het zeer geringe aandeel binnen het stroomgebied zal stedelijk uitbreiding nauwelijks of geen effect hebben gehad, zeker in relatie tot de andere ingrepen in het gebied.

Ontwikkeling Maatjes

In het Oude Maatje treedt sinds begin jaren '90 geleidelijke afname op van kenmerkende soorten van H7230 Kalkmoerassen en H7140A Overgangs- en trilvenen (Aggenbach & Jansen, 2004). Habitatype H7230 Kalkmoerassen/ H6410 Blauwgraslanden gaan hier achteruit. Ook in de periode 2010-2013 zet de kwaliteitsafname van het Kerngebied/Oude Maatje door. De oorzaken hiervan zijn verdroging, eutrofiëring door verdroging en eutrofiëring door aanvoer van sulfaatrijk grondwater. In de periode 2010-2013 heeft zich blauwgrasland/kalkmoeras ontwikkeld westelijk aangrenzend aan het kerngebied/Oude Maatje. Aan de oostzijde van het kerngebied heeft zich heischraal grasland ontwikkeld. Bij lage grondwaterstanden treedt in het Oude maatje oxidatie van pyriet op en dit proces veroorzaakt in droge perioden (zomer) tijdelijke verzuring (Aggenbach et al. 2010). Door aanvoer van sulfaatrijk grondwater heeft zich in het Oude Maatje en het Westelijke Maatje pyriet in de bodem opgehoopt. In extreem droge zomers kan dit voor sterke verzuring zorgen.

In de bovenzijde van het Westelijke maatje treedt mogelijk verdroging op en zeker afname van de basenrijkdom en sterke verzuring. Hier is ook afname opgetreden van de kwaliteit van habitatype H6410 Blauwgraslanden sinds 2002. Verlaging van de grondwaterstand is mogelijk in 2002 opgetreden. De oorzaak is niet bekend. In het natuurreservaat is de ont- en afwatering niet veranderd. In overige delen van het Westelijke Maatje is sinds eind jaren '90 de vegetatie van H7230 Kalkmoerassen vrij stabiel en hier wordt een hoge basenverzadiging gehandhaafd. Hier was er toename van organisch stof en een lichte daling van de bodemzuurgraad (monitoringgegevens vegetatie en bodemchemie tot 2009 C. Aggenbach).

Ingrepen in de oppervlaktewaterhuishouding hebben gezorgd voor een sterke verlaging van de GHG in de depressies van het beekdal. Stagnatie van lokaal water kan dat waarschijnlijk niet gecompenseerd hebben. Uit veldwaarneming (C. Aggenbach 2010) blijkt dat de laagte waarin het Oude Maatje ligt in de winter en het voorjaar goed kan afwateren via een functionerende greppel.

In het concept-werkdocument (Grontmij, juni 2009) is aansluitend op bovenstaande geconcludeerd dat "de ontwikkeling van alle beschermde habitattypen in de Lemselermaten een negatieve trend volgt en dat er een achteruitgang in kwaliteit te constateren is. De maatregelen die in 1989-1990 zijn genomen (o.a. plaggen, bos verwijderen, humeuze bovengrond verwijderen) blijken op korte termijn wel te helpen maar zorgen niet voor een duurzame instandhouding van de habitattypen".

2.3 Ecologische vereisten en trends

In deze paragraaf worden de habitattypen habitatrichtlijnsoorten van Lemselermaten beschreven. Daarbij worden eerst de ecologische vereisten beschreven, dan het actuele areaal, de kwaliteit en de trends daarin.

2.3.1 Habitattypen

H4010A Vochtige heiden (hogere zandgronden)

Actueel areaal en kwaliteit habitatype

Het habitatype H4010A komt met een goede kwaliteit voor, over een oppervlak van ca. 1 ha. Vanwege bosvorming is dit naar verwachting geen bestendige situatie.

Trends in areaal en kwaliteit habitatype

Habitatype H4010A gaat in kwaliteit achteruit door bosvorming (ARCADIS, 2009). Trend in oppervlakte is stabiel.

Systeemanalyse: Ecologische vereisten

Tabel 2 Overzicht van ecologische vereisten H4010A vochtige heiden (hogere zandgronden)

Aspect	Voorwaarde	Kwantitatief
Zuurgraad (pH)	Matig zuur – zuur	pH <4,5 tot 5,5
Vochttoestand	Langdurig inunderend - vochtig	GVG: -20 tot >40 cm -mv
Zoutgehalte	Zeer zoet	< 150 mg Cl/l
Voedselrijkdom	Zeer tot matig voedsel arm	
Overstromingstolerantie	Niet	
Kritische depositiewaarde stikstof	Zeer gevoelig	17 kg of 1214 mol N/ha/jr
Kenmerken van goede structuur en functie	- Dominantie van dwergstruiken (>50%); - Bedekking struiken en bomen (<10%) en grassen (<25%) is beperkt; - Lokaal hoge bedekking veenmossen; - Hoge soortenrijkdom van mossen en korstmossen.	

H6230 Heischrale graslanden

Actueel areaal en kwaliteit habitatype

Het habitatype is over een kleine oppervlakte centraal in het gebied aanwezig (ca. 0,2 ha) en is daar ontstaan na natuurontwikkeling (Ministerie EZ, 2011).

Trends in areaal en kwaliteit habitatype

De trend in oppervlakte is positief: in de periode 2010-2013 heeft zich aan de oostzijde van het kerngebied/Oude Maatje heischraal grasland ontwikkeld (med. F. Eysink). Het is niet precies bekend hoe de kwaliteit van het habitatype zich recent heeft ontwikkeld, de trend in kwaliteit is onbekend.

Systeemanalyse: Ecologische vereisten

Tabel 3 Overzicht van ecologische vereisten H6230 * heischrale graslanden

Aspect	Voorwaarde	Kwantitatief
Zuurgraad (pH)	Zwak zuur tot matig zuur	pH 4,5-6,5
Vochttoestand	Nat tot droog	GVG: 10 tot >40 cm – maaiveld.
Zoutgehalte	Zeer zoet	< 150 mg Cl/l
Voedselrijkdom	Zeer voedselarm tot licht voedselrijk	
Overstromingstolerantie	Niet	
Kritische depositiewaarde stikstof	Zeer gevoelig	10 of 714 mol N/ha/jr (H6230vka)
Kenmerken van goede structuur en functie	- Dominantie van grassen en kruiden; - Aanwezigheid van dwergstruiken met geringe bedekking (< 25%); - Hoge soortenrijkdom (> 20 plantensoorten/m²); - Optimale functionele omvang: vanaf enkele hectares.	

H6410 Blauwgraslanden

Actueel areaal en kwaliteit habitatype

Het habitatype komt deels met een goede kwaliteit voor, en deels matig ontwikkeld, over een oppervlakte van ca. 0,45 ha. (op basis van de habitatypenkaart).

Trends in areaal en kwaliteit habitatype

In het Oostelijke Maatje is habitatype H6410 kwalificerend aanwezig, evenals in een klein deel van het hooilandcomplex in het Dolland. In de periode 2010-2013 ontwikkelt zich blauwgrasland/kalkmoeras westelijk aangrenzend aan het kerngebied/Oude Maatje (med. F. Eysink).

Systeemanalyse: Ecologische vereisten

Tabel 4 Overzicht van ecologische vereisten H6410 blauwgraslanden

Aspect	Voorwaarde	Kwantitatief
Zuurgraad (pH)	Zwak zuur tot matig zuur	pH 5-6,5
Vochttoestand	Zeer nat tot nat	GVG: -5 tot 25 cm - maaiveld.
Zoutgehalte	Zeer zoet	< 150 mg Cl/l
Voedselrijkdom	Matig voedselarm tot licht voedselrijk	
Overstromingstolerantie	Niet	
Kritische depositiewaarde stikstof	Zeer gevoelig	15 kg of 1071 mol N/ha/jr
Kenmerken van goede structuur en functie	- Hooibeheer (jaarlijks laat in het jaar maaien en materiaal afvoeren); - Toevoer van basenrijk water (door overstromingen met oppervlaktewater of door toestroom grondwater); - Opslag van struwelen en bomen < 5%; - Optimale functionele omvang: vanaf enkele ha; - Het zo nu en dan opbrengen van organisch materiaal kan noodzakelijk zijn om verzuring tegen te gaan.	

Het habitatype H6410 heeft kwel van basenrijk grondwater nodig voor de instandhouding van relatief basenrijke condities. In delen waar de toplaag is geplagd vergt de handhaving van een hoge basenverzadiging een relatief hoge kwelflux omdat daar toename van het organisch stofgehalte van de bodem optreedt.

H7150 Pioniervegetaties met snavelbiezen

Actueel areaal en kwaliteit habitatype

Het habitatype is aanwezig naast de vochtige heiden, hogere zandgronden (H4010A) in het gebied (Ministerie EZ, 2011), over een oppervlak van ca. 0,24 ha.

Trends in areaal en kwaliteit habitatype

De trends van dit habitatype zijn op dit moment niet goed in beeld (Grontmij, 2009).

Systeemanalyse: Ecologische vereisten

Tabel 5 Overzicht van ecologische vereisten H7150 pioniervegetaties met snavelbiezen

Aspect	Voorwaarde	Kwantitatief
Zuurgraad (pH)	Matig zuur tot zuur	pH <4-5.5
Vochttoestand	Inunderend tot nat	GVG: -20 tot 25 cm - maaiveld.
Zoutgehalte	Zeer zoet	< 150 mg/l
Voedselrijkdom	Zeer voedselarm	
Overstromingstolerantie	Niet	
Kritische depositiewaarde stikstof	Gevoelig	20 kg of 1429 mol N/ha/jr
Kenmerken van goede structuur en functie	- Natuurlijke pionierplek; plagplekken zijn niet optimaal; - Periodiek langdurig hoge waterstanden; - Kruidlaag wordt gedomineerd door schijngrassen; - Moslaag wordt gedomineerd door veenmossen; - Patroon van slenken en bulten; - Optimale functionele omvang: vanaf enkele honderden m².	

H7230 Kalkmoerassen

Actueel areaal en kwaliteit habitatype

Het habitatype komt met een goede kwaliteit voor, over een minimale oppervlakte van iets meer dan 140 vierkante meter.

Trends in areaal en kwaliteit habitatype

In het Oude Maatje gaat de kwaliteit van habitatype H7230 geleidelijk achteruit (Aggenbach & Jansen, 2004; ongepubliceerde vegetatiedata C. Aggenbach). In het lage deel van het Westelijke Maatje is vanaf begin jaren '90 de kwaliteit van het habitatype H7230 stabiel (expert judgment C. Aggenbach o.b.v. veldbezoek in periode 2002-2009). Aan de bovenrand op de helling gaat de kwaliteit in de periode 2002-2009 achteruit (ongepubliceerde data C. Aggenbach). In de periode 2010-2013 heeft zich blauwgrasland/kalkmoeras ontwikkeld westelijk aangrenzend aan het kerngebied/Oude Maatje (med. F. Eysink). Habitatype H7230 Kalkmoerassen is niet alleen ontwikkelbaar ter plekke van huidige elzenbroekbossen, maar is ook mogelijk ontwikkelbaar in agrarische gebruikte graslanden laag in het dal.

Systeemanalyse: Ecologische vereisten

Tabel 6 Overzicht van ecologische vereisten H7230 kalkmoerassen

Aspect	Voorwaarde	Kwantitatief
Zuurgraad (pH)	Basisch – zwak zuur	> 7,5 tot 5,5
Vochttoestand	Zeer nat - nat	GVG -5 tot 25 cm -mv
Zoutgehalte	Zeer zoet	< 150 mg/l
Voedselrijkdom	Matig voedselarm – matig voedselrijk	
Overstromingstolerantie	Niet	
Kritische depositiewaarde stikstof	Zeer gevoelig	16 kg N/ha/jr 1143 mol N/ha/jr
Kenmerken van goede structuur en functie	- Hooibeheer (jaarlijks maaien en afvoeren); - Constante toevoer van basenrijk kwelwater; - Goed ontwikkelde moslaag met dominantie van slaapmossen (> 30%); - Veenvorming of kalktufsteenvorming; - Dominantie van schijngrassen (met name Carex en Eleocharis); - Hoge soortenrijkdom (> 20 plantensoorten/m²); - Opslag van struwelen en bomen is beperkt < 5%.	

Habitattype H7230 heeft in het Natura 2000 gebied kwel van basenrijk grondwater nodig voor de instandhouding van relatief basenrijke condities. In delen waar de toplaag is geplagd vergt de handhaving van een hoge basenverzadiging een relatief hoge kwelflux omdat daar toename van het organisch stofgehalte van de bodem optreedt.

H91E0C Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)

Actueel areaal en kwaliteit habitattype

Het habitattype H91E0C komt voor in een matige tot goede kwaliteit, over een berekende oppervlakte van ca. 1,58 ha.

Trends in areaal en kwaliteit habitattype

In habitattype H91E0C gaat de kwaliteit achteruit door voortschrijdende verzuring en eutrofiëring als gevolg van verdroging die grotendeels al voor 1990 is opgetreden. Mogelijk treedt ook nog een afname van de oppervlakte op omdat de elzenopstanden een ondergroei ontwikkelen die niet meer tot het habitattype kan worden gerekend.

Systeemanalyse: Ecologische vereisten

Tabel 7 Overzicht van ecologische vereisten H91E0C vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)

Vochtige alluviale bossen Aspect	Voorwaarde	kwantitatief
Zuurgraad	Neutraal – zwak zuur	pH 5 – 7,5
Vochttoestand	Vochtig – inundatie	
Voedselrijkdom	Licht – matig voedselrijk	
Overstromingstolerantie	Niet – regelmatig	
Kritische depositiewaarde stikstof	Gevoelig	26 kg N/ha/jr 1857 mol N / ha/ jaar
Kenmerken van een goede structuur en functie	- periodieke overstroming met rivier- of beekwater; - dominantie van wilgen, zwarte populier, gewone es, iep of zwarte els; - bedekking exoten < 5 %; - gevarieerde bosstructuur en gemengde soortensamenstelling; - aanwezigheid van oude levende of dode dikke bomen en/of hakhoutstoven; - bloemrijk voorjaarsaspect; - aanwezigheid van kwel en/of bronnen; - optimale omvang vanaf tientallen hectares.	

Habitattypen H91E0C heeft in het Natura 2000 gebied kwel van basenrijk grondwater nodig voor de instandhouding van relatief basenrijke condities.

De ecologische vereisten voor waterstandsregime worden gegeven voor het hele bereik van het habitatype. Het habitatype heeft een breed bereik. Bij habitatype H91E0C komen in het droge bereik vooral rompgemeenschappen voor met een matige kwaliteit. In het natte bereik zitten juist de goed ontwikkelde vormen van het Elzenzegge-Elzenbroek (database ecologische vereisten Runhaar et al., 2009). Realisatie van het gehele bereik van deze habitattypen is van belang voor het verbeteren van de kwaliteit.

2.3.2 *Habitatrichtlijnsoorten*

H1016 Zeggekorfslak

Actueel voorkomen en omvang en kwaliteit leefgebied habitatsoort

De soort komt verspreid over het gebied voor in de habitattypen kalkmoerassen (H7230) en vochtige alluviale bossen (H91E0C).

Trend in voorkomen en omvang en kwaliteit leefgebied habitatsoort

De beschikbare gegevens zijn te beperkt om een trend vast te stellen. Naar het voorkomen van deze soort wordt pas sinds enkele jaren onderzoek verricht.

Systeemanalyse: Ecologische vereisten

Zeggekorfslak heeft een hoge grondwaterstand aan maaiveld en basenrijke condities nodig omdat daarvan de moerasplanten afhankelijk zijn waarop de soort voorkomt. De slakkensoort verdraagt geen hoge waterstanden boven maaiveld, omdat ze in de vegetatie boven het waterpeil overwintert.

3 *Instandhoudingsdoelstellingen*

In dit hoofdstuk worden de kernopgaven, instandhoudingsdoelstellingen en knelpunten van Lemselermaten beschreven.

3.1 *Kernopgaven*

Lemselermaten heeft drie kernopgaven¹:

- Herstel kwaliteit en uitbreiding areaal van kalkmoerassen H7230. Voor deze opgave geldt een 'sense of urgency'-opgave (opgave 5.03);
- Ontwikkelen van kleinschalige mozaïeken van heischrale graslanden *H6230 en blauwgraslanden H6410 met andere beekdalgraslanden en met vochtige heiden (hogere zandgronden) H4010A op de beekdalflank t b.v. herpetofauna en insecten (opgave 5.06);
- Herstel kwaliteit en vergroting areaal vochtige alluviale bossen en (beekbegeleidende bossen) *H91E0C en behoud leefgebied zeggekorfslak H1016

In Lemselermaten is sprake van een 'sense of urgency' voor het habitattype kalkmoerassen. Dit betekent dat voor de korte termijn achteruitgang van de doelen is voorzien en daarvoor aanvullende maatregelen nodig zijn ten aanzien van de watercondities. Naast een 'sense of urgency' geldt voor alle genoemde kernopgaven een wateropgave. Een wateropgave is toebedeeld wanneer de watercondities in meer of mindere mate niet op orde zijn. Ten behoeve van het behoud van oppervlakte en kwaliteit van de habitattypen vochtige heide, kalkmoerassen en beekbegeleidende bossen is een verbetering van de watercondities noodzakelijk.

In Lemselermaten liggen geen beschermde natuurmonumenten.

Bij het opstellen van dit Natura 2000-beheerplan zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- In het Natura 2000-beheerplan zijn de maatregelen opgenomen die nodig en technisch mogelijk zijn om de Natura 2000-doelen zeker te stellen en economische ontwikkelingen mogelijk te maken;
- Op korte termijn (1^e periode van 6 jaar) zijn de herstelmaatregelen gericht op het voorkomen van verslechtering van de aangewezen instandhoudingsdoelstellingen. Op de lange termijn (2^e en 3^e periode, 12-18 jaar) worden oppervlakte-uitbreiding en kwaliteitsverbetering (indien tot doel gesteld voor de aangewezen habitattypen) gerealiseerd;
- Het Natura 2000-beheerplan is bijgewerkt op basis van de instandhoudingsdoelstellingen van het definitieve aanwijzingsbesluit, dat op 23 mei 2013 door het rijk is vastgesteld.
-

3.2 *Instandhoudingsdoelstellingen*

Onderstaande tabel bevat een overzicht van de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied Lemselermaten, de kwaliteit en het areaal van de habitattypen en de ontwikkeling daarvan in de afgelopen jaren. Voor de soorten is de trend van de kwaliteit van het leefgebied en de populatieontwikkeling opgenomen.

Tabel 8 Overzicht van doelstellingen, huidig areaal, huidige kwaliteit en trends in areaal en kwaliteit van de aanwezige habitattypen in Lemselermaten

	Doel					
	Oppervlakte	Kwaliteit	Huidig areaal (opp) in ha ***	Huidige kwaliteit: (indien voorkomend: per deelopp aangeven)	Trend in areaal (tot nu toe)*	Trend in kwaliteit (tot nu toe)*
Habitattypen						
H4010 Vochtige heiden	>	>	0,90	GM	-**/-*	-*
H6230 *Heischrale graslanden	=	=	0,22	?	**/+*	?*
H6410 Blauwgraslanden	=	=	0.45	GM?	-**/-*	-**/-*
H7150 Pioniervegetaties met snavelbiezen	=	=	0.24	?	?	?
H7230 Kalkmoerassen	>	>	0.014	GM	-**/-*	-**/= en -*
H91E0C *Vochtige alluviale bossen	=	>	1,6	GM?	+**/-*	-*
H1016 Zeggekorfslak	=	>		?	?	?

* vanaf begin jaren '90 tot 2009;

** gedurende 20e eeuw;

*** oppervlakte afgeleid uit habitatkaart juli 2014.

Legenda

Doelstelling en huidige kwaliteit:

= Behoudsdoelstelling;

> Uitbreiding- of verbeterdoelstelling;

G Goede kwaliteit;

Gm Overwegend goede kwaliteit, lokaal matig ontwikkeld;

Gm? Zowel goede als matige kwaliteit, oppervlakteverdeling kwaliteitsklassen onbekend.

Trend in oppervlakte of kwaliteit:

+ Positieve trend;

- Negatieve trend;

= Stabiele trend;

? Trend onbekend.

3.3 Knelpunten

In deze paragraaf worden knelpunten voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen benoemd. Voor de stikstofgevoelige habitattypen en soorten komen deze uit de PAS-gebiedsanalyse, voor niet stikstofgevoelige habitattypen en soorten zijn de knelpunten overgenomen uit de werkdocumenten. Beide documenten zijn gebaseerd op de meest actuele kennis vanuit de literatuur en de bij het opstellen van de documenten en dit Natura 2000-beheerplan betrokken partijen.

Knelpunten voor behoud en het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen

Tabel 9 geeft een overzicht van de knelpunten en de mate waarin ze in relatie tot de instandhoudingsdoelstellingen voor habitattypen optreden. Alhoewel habitattypen deels op dit moment goed ontwikkeld voorkomen zijn diverse knelpunten groot voor deze habitattypen. Reden hiervoor zijn trends in afname van oppervlakte en kwaliteit. Knelpunten hebben hier niet alleen te maken met het realiseren van doelen voor verbetering maar ook met behoud van oppervlakte en kwaliteit.

Hydrologie

Waterhuishouding

Ontwatering binnen het Natura 2000 gebied (detailontwatering) en daarbuiten (detailontwatering, verdiepte Weerseler- en Dollandbeek) is een groot knelpunt (K1). Dit knelpunt zorgt voor een te lage grondwaterstand, vermindering van toestroming van basenrijk grondwater en eutrofiëring (via versterkte mineralisatie). Vermindering van kwel zorgt voor verzuring.

De grondwateronttrekking voor drinkwater bij Weerselo is op basis de grondwatermodellering voor de GGOR-analyse (WRD, 2011) een klein knelpunt in het noordelijk deel en een groot knelpunt in het zuidelijke deel (K2). In verhouding tot de eerder genoemde ontwatering is dit knelpunt minder groot. De waterwinning zorgt vooral in het zuidelijke deel van het Natura 2000 gebied voor een aanzienlijke verlaging van de GLG (10-20 centimeter). Daarnaast is het cumulatieve effect op verlaging van de GLG van de grondwaterwinning en ontwatering binnen en buiten het Natura 2000 gebied in het hele Natura 2000 gebied duidelijk groter dan alleen betreffende ontwatering. Juist een te lage GLG is een groot knelpunt voor de grondwaterafhankelijke habitattypen in het zuidelijke deel. Met verminderen van de ontwatering en de grondwaterwinning kan daardoor een synergetisch effect worden bereikt voor herstel van de waterhuishouding van grondwaterafhankelijke habitattypen in het zuidelijke deel van het Natura 2000 gebied. In een groot deel van het Natura 2000 gebied zorgt de waterwinning voor een grotere wegzijging/ kleinere kwelflux wat een knelpunt is voor kwelafhankelijke habitattypen (verzuring). Hoe groot dit effect op kwel is zou nader gekwantificeerd kunnen worden (zie kennisleemte). De invloed van particuliere grondwateronttrekkingen is onbekend omdat deze nooit geëvalueerd zijn (K3).

Vermesting grondwater

Vermesting van het grondwater is ook een groot knelpunt (K4, K14). Deze vermesting treedt in kwelgebied op door nitraatuitspoeling in agrarisch gebruikte delen binnen en buiten het Natura 2000 gebied. Een groot deel van het intrekgebied ligt buiten het Natura 2000 gebied (ten oosten, op de stuwwal, GGOR-achtergronddocument). Dit zorgt voor vervuiling van het regionale grondwatersysteem (K4). Bemesting in percelen binnen het Natura 2000 gebied zorgt voor vervuiling van lokale grondwatersystemen die de dalflanken voeden (K14). Het nitraat wordt in de ondergrond afgebroken en ontstaat door oxidatie van pyriet een hoog sulfaatgehalte. Wanneer het sulfaatrijke grondwater het kwelgebied met een organisch stofrijke bodem bereikt wordt het sulfaat daar gereduceerd, wat zorgt voor mobilisatie van sulfaat en het vrijkomen van stikstof en fosfaat door versterkte afbraak van organisch materiaal. De actuele en toekomstige omvang van grondwatervermesting zijn niet geheel duidelijk (zie kennisleemte).

Beheer

Bosvorming in het verleden heeft geleid tot achteruitgang van het oppervlakte van H7230 Kalkmoerassen (K7). Actuele opslag van bomen is nadelig voor habitatype H4010A Vochtige heiden (K6). Agrarisch gebruik binnen het Natura 2000 gebied is een knelpunt voor een aantal habitattypen met een doel voor uitbreiding oppervlakte (K5). Daarnaast speelt in beperkte mate successie een rol bij de achteruitgang van habitattypen (K9).

Tabel 9 Overzichtstabel van knelpunten in hydrologie en beheer en inrichting.
Aangegeven wordt op welke habitattypen deze knelpunten effect hebben

Aangegeven wordt op welke habitattypen deze knelpunten effect hebben

		Habitattypen						
Knelpunt		H4010 Vochtige heiden	H6410 Blauwgraslanden	H6230 *Heischrale graslanden	H7150 Pioniervegetaties met snavelbiezen	H7230 Kalkmoerassen	H91E0C *Vochtige alluviale bossen	Opmerkingen
Hydrologie								
K1	Te lage zomer- en voorjaarstanden en geen/ te weinig kwel door sloten, buisdrainage en genormaliseerde beken	G	G	?	G	G	G	zorgt voor verdroging en eutrofiering, deels ook voor verzuring
K2	Te lage zomer- en voorjaarstanden en geen/ te weinig kwel door grondwateronttrekking Vitens (Weerselo)	K	K	?	K	K	KG	zorgt voor verdroging en eutrofiering, deels ook voor verzuring
K3	Te lage zomer- en voorjaarstanden en geen/ te weinig kwel door grondwateronttrekking voor landbouw	?	?	?	?	?	?	kan zorgen voor verdroging en eutrofiering
K4	Vermesting van grondwater door agrarisch gebruik intrekgebied (eutrofiering)		G			G	G	zorgt voor eutrofiering en opbouw pyriet in kwelgebied
K14	Vermesting van grondwater door agrarisch gebruik intrekgebied binnen Natura 2000 gebied (eutrofiering)	G	G	G		G	G	zorgt voor eutrofiering en opbouw pyriet in kwelgebied
Beheer en inrichting								
K5	Agrarisch gebruik en vermessing bodem potentieel habitat	G				K		habitattypen kan nu niet voorkomen door ongeschikt grondgebruik
K6	Bosvorming heide	K						
K7	Afname oppervlakte habitat door bosvorming in het verleden					G		
K9	Verdwijnen habitat door successie				K			vervanging van habitatype/ ontwikkeling naar eutrofe moerasvegetatie

Legenda

G Effect aangetoond of waarschijnlijk: groot knelpunt;
K Effect aangetoond of waarschijnlijk: klein knelpunt;
? Effect mogelijk.

Atmosferische stikstofdepositie

Naast knelpunten in de hydrologie en/of beheer, kan ook stikstofdepositie een belangrijk knelpunt zijn. Dit geldt vooral voor habitattypen met een zeer lage kritische depositiewaarde (KDW¹¹), zoals H6230 *Heischrale graslanden en een lage KDW, zoals H4010 Vochtige heiden, H6410 Blauwgraslanden en H7230 Kalkmoerassen (zie tabel 10; Van Dobben et al., 2012).

De mate waarin de actuele (2015) en toekomstige stikstofdepositie in De Lemselermaten een knelpunt vormt, wordt hieronder nader toegelicht. In hoeverre stikstof zich als gevolg van de jarenlange hoge depositie in de bodem heeft opgehoopt (in organische lagen en/of gebonden aan bodemdeeltjes) is niet bekend.

Tabel 10 Overzicht van kritische depositiewaarden van de habitattypen en knelpunten in de atmosferische depositie. Aangeven is of er sprake is van een knelpunt (X), geen knelpunt (-) is of onbekend is of er sprake is van een knelpunt (O) (KDW'en zijn afkomstig uit Van Dobben et al., 2012)

Knelpunt		Habitattypen					
		H4010 Vochtige heiden	H6410 Blauwgraslanden	H6230 *Heischrale graslanden	H7150 Pioniervegetaties met snavelbiezen	H7230 Kalkmoerassen	H91E0C *Vochtige alluviale bossen
Atmosferische depositie							
	KDW (mol N/ha/j)	1214	1071	714	1429	1071	1857
K11	Overschrijding KDW in 2015	X	X	X	X	X	X
K12	Overschrijding KDW in 2030	X	X	X	X	X	X
K13	Vroegere overschrijding KDW	O	O	O	O	O	O

Om de huidige stikstofsituatie in kaart te brengen is in AERIUS Monitor 15 de huidige stikstofdepositie (2015) op de Lemselermaten vergeleken met de KDW van de verschillende habitattypen met instandhoudingsdoelstellingen. Het resultaat is de stikstofoverbelasting Lemselermaten huidig (figuur 11).

Figuur 11 Stikstofoverbelasting huidig (afstand stikstofdepositie tot de KDW).

¹¹ Dit is de hoeveelheid stikstof dat een ecosysteem over langere tijd kan weerstaan zonder dat de structuur of het functioneren van het ecosysteem significant negatief beïnvloed worden (Bobbink et al., 2010). Hierbij wordt uitgegaan van goed functionerende ecosystemen, dus waar bijvoorbeeld de hydrologie op orde is, en met regulier beheer of gebruik.

De ruimtelijke verdeling van de overschrijding van de KDW in de Lemselermaten wordt vooral bepaald door de ligging van het zeer gevoelige habitatype H6230 *Heischrale graslanden en daarnaast ook de gevoelige habitatypen H4010A Vochtige Heiden, H7230 Kalkmoerassen en H6410 Blauwgraslanden.

In de huidige situatie is de hoge stikstofdepositie voor het voorkomen van bijna alle habitatypen een knelpunt en wordt de KDW met minstens 70 mol ha/jr overschreden. Het habitatype H91E0C Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen) wordt voor 97% van het areaal overschreden.

Leemten in kennis

De in dit document voorgestelde maatregelen zijn vastgesteld op basis van best beschikbare kennis, waaronder de landelijke PAS-Herstelstrategieën. Er bestaat nog een aantal kennislacunes. Die zijn echter niet van dien aard dat geen ecologische conclusies kunnen worden getrokken over het effect van de herstelmaatregelen. Het is duidelijk welke maatregelen moeten worden getroffen en dat die effectief zijn. Er bestaat geen twijfel dat met de beschreven maatregelen behoud van de habitatypen in de 1^e beheerplanperiode is gewaarborgd en dat in de 2^e en 3^e beheerplanperiode uitbreiding en kwaliteitsverbetering (voor zover tot doel gesteld) kan aanvangen. De onzekerheid richt zich hooguit op de precieze effecten van de herstelmaatregelen op de habitatypen- en soorten. Daarom vindt zekerheidshalve monitoring plaats. Mocht het onverhoopt nodig blijken dan kan daardoor tijdig bijsturing van de uitvoering van de herstelmaatregelen plaatsvinden ("hand-aan-de-kraan-principe").

Leemten in kennis zijn:

- Ligging, onttrekkingsdebiet van grondwaterwinningen voor landbouw (berekening en bedrijven) en particuliere grondwaterwinputten en de effecten daarvan op de habitatypen. Deel van de onttrekkingslocaties is bekend. Met behulp van analytische formules voor putten kunnen betrekkelijk eenvoudig verlagingseffecten in beeld worden gebracht.
- Het kwantitatieve effect van de grondwateronttrekking Weerselo op de kwelflux in het Natura 2000 gebied in relatie tot de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen van kwelafhankelijke habitatypen op de lange termijn. Inzicht in de ordegrrootte van het effect op de kwelflux kan de omvang van de invloed van de winning aanscherpen en daarmee ook de noodzaak om deze waterwinning aan te passen (andere verdeling onttrekking gedurende het jaar, vermindering van de onttrekking, stoppen van de onttrekking). Het huidige model van waterschap Regge & Dinkel kan overigens alleen kwelflux over de scheidende laag in het model berekenen en niet de kwelflux die aan maaiveld optreedt. In de laagste delen zal de kwel die over de scheidende laag optreedt ongetwijfeld in maaiveld optreden, maar op de dalflanken zal ook kwel aan maaiveld optreden die niet de scheidende laag heeft gepasseerd. Het huidige model heeft daardoor de effecten van de grondwaterwinning op de kwelflux onderschat. De inschatting van flux naar wortelzone vereist nabewerking die nu (nog) niet beschikbaar is in het bestaande model. Later wordt deze nabewerking wel ingebouwd in het model. Het is dan mogelijk om de effecten van de waterwinning op de kwelflux nader in beeld te brengen en kan worden overwogen of op een lange termijn reallocatie van de grondwaterwinning nodig is voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen.

De kennislacune leidt tot een onderzoeksopgave in de eerste en tweede beheerplanperiode: vaststellen of maatregelen ten aanzien van grondwateronttrekking voor drinkwater (Weerselo) nodig zijn voor het realiseren van instandhoudingsdoelstellingen van grondwaterafhankelijke habitatypen. Speciale aandacht is nodig om de effecten op de kwelflux van basenrijk grondwater in beeld te brengen en de synergetische effecten op GLG door verminderen/stoppen van de onttrekkingen én ontwatering. Deze onderzoeksopgave dient gecombineerd te worden met monitoring van de effecten van vernatting door vermindering van de ontwatering binnen en buiten het Natura 2000-gebied op grondwaterstandsregime, kwel/infiltratie patronen en basenchemie. In dit onderzoek kan ook de analyse van effecten van grondwateronttrekkingen voor landbouw en particuliere grondwaterwinputten worden meegenomen (zie vorige punt). Een verbeterde modellering van de kwelfluxen en een nadere analyse van de synergetische effecten op GLG kan worden uitgevoerd in de eerste beheerplanperiode. Deze analyse kan gecombineerd worden met een interpretatie van de standplaatscondities uit de recente vegetatiekartering van SBB uit ca. 2010. Indien dat het geval is, moet dat onderzoek ook leiden tot voorstellen voor maatregelen ten aanzien van de grondwateronttrekkingen.

- Noodzaak en wenselijkheid van afgraven van de fosfaatrijke toplaag in de twee agrarische landbouwpercelen die worden omgevormd naar natuur. De aanwezigheid van veel fosfaat in de toplaag kan in combinatie met vernatting leiden tot eutrofiëring en herstel van habitatypen aan de bovenkant van de beekdalgradiënt belemmeren. Momenteel is niet bekend hoe hoog het fosfaatgehalte in de toplaag is en hoe diep het fosfaatprofiel is. Daardoor kan nu niet bepaald worden tot welke diepte de toplaag verwijderd moet worden. Dit kan worden uitzocht met een fosfaatonderzoek. Het (diep) afgraven van hogere terreindelen kan echter ook de grondwateraanvulling van de lokale systemen verminderen, omdat in het intrekgebied dan

minder regenwater in de bodem kan worden geborgen. Voor kwelafhankelijke habitattypen is voldoende voeding uit lokale grondwatersystemen van belang. De afgraafdiepte van deze percelen moet daarom worden afgewogen op basis van een inschatting van de bergingscapaciteit van de lokale intrekgebieden in die percelen na uitvoering van vernattingsmaatregelen. Dit vergt een detailanalyse van resultaten van de uitgevoerde hydrologische modellering in combinatie met opties voor afgraafdiepten

3.4 Knelpunten per instandhoudingsdoelstelling

In deze paragraaf wordt per instandhoudingsdoelstelling aangegeven welke knelpunten en kennisleemten er zijn voor het behalen van de instandhoudingsdoelstelling.

H4010A Vochtige heiden (hogere zandgronden)

Knelpuntenanalyse

Voor behoud van het habitatype is op de korte termijn vooral opslag van bomen een knelpunt waardoor de oppervlakte kan gaan afnemen (K5-K6). Op een lange termijn is naast dit knelpunt ontwatering een groot knelpunt om de instandhoudingsdoelstelling te kunnen realiseren. Deze ontwatering wordt veroorzaakt door sloten, buisdrainage en genormaliseerde beken (K1), drinkwaterwinning Weerselo (K2), en grondwateronttrekking voor landbouw (K3, omvang knelpunt niet duidelijk). Te lage grondwaterstanden zijn een belemmering voor verbetering van kwaliteit, terwijl door vermessing van grondwater door agrarisch gebruik in het intrekgebied binnen Natura 2000 begrenzing eutrofiering optreedt (K14). Agrarisch gebruik binnen het Natura 2000 gebied belemmert ook uitbreiding van de oppervlakte. De vroegere en actuele overschrijding van de KDW is een knelpunt (K11-K12).

Stikstofdepositie in relatie tot kritische depositiewaarde (KDW)

Zowel in 2015 als 2030 is er sprake van een matige overschrijding (tussen 70 mol boven de KDW en 2 keer de KDW) van de kritische depositiewaarde en vormt stikstofdepositie een knelpunt voor dit habitatype. Wel daalt de totale stikstofdepositie licht.

Kennisleemten

Geen, maar zie §3.3 voor kennisleemten op gebiedsniveau (eerste 2 punten, met betrekking tot grondwateronttrekking).

H6230 Heischrale graslanden

Knelpuntenanalyse

Heischrale graslanden zijn zeer gevoelig voor stikstofdepositie. De KDW voor dit habitatype is door Van Dobben et al. (2012) gesteld op 714 mol N/ha/jr. Recent correlatief onderzoek naar de relatie tussen soortenrijkdom en stikstofdepositie in 153 heischrale graslanden verspreid over tien West-Europese landen bekrachtigde deze waarde (Stevens et al., 2010; Dorland en Van Loon, 2011). Met toenemende stikstofdepositie daalde het gemiddelde aantal soorten (per 4 m²) en bij een waarde van 11.8 kg N/ha/jr was deze daling voor het eerst significant. Bij een depositie van 29.3 (2093 mol) kg N/ha/jr nam het aantal soorten niet verder af (Dorland en Van Loon, 2011). In Nederland is de stikstofdepositie al geruime tijd (ver) boven de KDW voor heischrale graslanden en is de soortenrijkdom sterk afgenomen. Voor het herstel van de kwaliteit van dit habitatype is meer nodig dan het terugbrengen van de stikstofdepositie tot beneden de ondergrens van 2093 mol/ha/jr. Beheermaatregelen moeten zich richten op afvoer van de overmaat aan stikstof (verschrallingsbeheer) en behoud van restpopulaties van de doelsoorten indien nog aanwezig. Wanneer deze bronpopulaties ontbreken en herstel van de kwaliteit hierdoor wordt belemmerd, is aanvoer van diasporen noodzakelijk. Ook in Lemselermaten is stikstofdepositie een belangrijk knelpunt (K11-K12). Naast vermessing kunnen verdroging en verzuring door verminderde kwel als gevolg van ontwatering knelpunten zijn (K1-K4, K14). Omdat in het werkdocument (Grontmij 2009) de vegetatie en ontwikkeling van het habitatype niet is gedocumenteerd, is dit momenteel niet vast te stellen.

Stikstofdepositie in relatie tot kritische depositiewaarde (KDW)

In 2015 is over het hele oppervlakte sprake een sterke overschrijding (meer dan 2 keer de KDW) van de kritische depositiewaarde van dit habitatype. Zowel in 2020 en 2030 is er een vermindering van de overschrijding, in ca. 1/3 deel van het oppervlakte van het habitatype, tot een algehele matige overschrijding tussen 70 mol boven de KDW en 2 keer de KDW. Stikstofdepositie vormt voor dit habitatype dan ook een belangrijk knelpunt.

Kennisleemten

Een evaluatie van de kwaliteit en trend daarin.

H6410 Blauwgraslanden

Knelpuntenanalyse

Voor behoud van het habitatype is ontwatering in en rond het Natura 2000 gebied een groot knelpunt. Deze ontwatering wordt veroorzaakt door sloten, buisdrainage en genormaliseerde beken (K1), drinkwaterwinning Weerselo (K2), en grondwateronttrekking voor landbouw (K3, omvang knelpunt niet duidelijk). Deze ontwatering die reeds sinds lange tijd gezorgd kan hebben voor verzuring afname/ verdwijnen van kwel van basenrijk grondwater en daarmee voor een achteruitgang van het habitatype. De vroegere en actuele overschrijding van de KDW draagt ook bij aan achtergang van de kwaliteit (K11-K13). Vermesting van grondwater is een knelpunt voor behoud en verbetering van de kwaliteit (K4 en K14).

Stikstofdepositie in relatie tot kritische depositiewaarde (KDW)

Hoewel er zowel in 2015 als 2030 sprake is van een overschrijding van de kritische depositiewaarde van dit habitatype, is de deels sterke overbelasting van meer dan 2 keer de KDW in 2015 verminderd tot een algehele matige overschrijding tussen 70 mol boven de KDW en 2 keer de KDW in 2030. Stikstofdepositie blijft ook dan een knelpunt voor dit habitatype.

Kennisleemten

Geen, maar zie § 3.3 voor kennisleemten op gebiedsniveau (eerste 2 punten, met betrekking tot grondwateronttrekking).

H7150 Pioniervegetaties met snavelbiezen

Knelpuntenanalyse

De knelpunten voor dit habitattypen zijn gelijk aan die van habitatype H4010A Vochtige heiden.

Stikstofdepositie in relatie tot kritische depositiewaarde (KDW)

Zowel in 2015 als 2030 is er sprake van een matige overschrijding van de kritische depositiewaarde van dit habitatype (tussen de 70 mol boven de KDW en 2 keer de KDW). Stikstofdepositie blijft voor dit habitatype dan ook een knelpunt.

Kennisleemten

Een evaluatie van de kwaliteit en trend daarin.

H7230 Kalkmoerassen

Knelpuntenanalyse

Voor behoud van het habitatype is ontwatering in en rond het Natura 2000 gebied een groot knelpunt. Deze ontwatering wordt veroorzaakt door sloten, buisdrainage en genormaliseerde beken (K1), drinkwaterwinning Weerselo (K2), en grondwateronttrekking voor landbouw (K3, omvang knelpunt niet duidelijk). Deze ontwatering, die reeds lang geleden is aangelegd, zorgt momenteel nog steeds voor een voortschrijdende achteruitgang via eutrofiering en verzuring door de verlaagde grondwaterstanden en afname/ verdwijnen van kwel van basenrijk grondwater. De overschrijding van de KDW kan ook bijdrage aan achtergang van de kwaliteit (K11-K13). Vermesting van grondwater (K4, K14) is een knelpunt voor behoud, uitbreiding van de oppervlakte en verbetering van de kwaliteit.

Stikstofdepositie in relatie tot kritische depositiewaarde (KDW)

Zowel in 2015 als in 2030 is er sprake van een matige overschrijding van de kritische depositiewaarde van dit habitatype. Stikstofdepositie blijft dan ook een knelpunt voor dit habitatype.

Kennisleemten

Verspreiding en diepte van organische profielen is onbekend. Dit is relevant op potentiële locaties voor uitbreiding van oppervlakte van habitatype H7230 Kalkmoerassen. Het gaat hierbij om de uitwerking van interne herstelmaatregelen door middel van kap van elzenbroek in combinatie met ondiep afgraven. Het organische profiel dient zoveel mogelijk te worden verwijderd. Op locaties met diepe organische profielen wordt de afgraafdiepte ook afgestemd op de gewenste vernatting van het Natura 2000 gebied. Afgraven mag niet leiden tot ongewenste verdroging van aangrenzende delen. Daarnaast is inzicht nodig in het actuele sulfaatgehalte van het ondiepe grondwater in delen met diepe organische profielen. Hier wordt pas ondiep afgegraven als de sulfaatgehalten voldoende laag zijn.

De verspreiding en de dichtheden van de Zeggekorfslak in de habitattypen H7230 Kalkmoerassen en H91E0C Vochtige alluviale bossen. Deze kennis is van belang voor het beoordelen van de effecten van omzetten van habitatype H91E0C Vochtige alluviale bossen in habitatype H7230 Kalkmoerassen door boskap en van ondiep afgraven op de omvang van het leefgebied van deze

soort. Inzicht in de verspreiding van grote-zeggensoorten is daarbij ook van belang. De zeggekorfslag komt immers vooral voor in grote zegge-vegetaties. Op basis van onderzoek naar de verspreiding en dichtheden van de Zeggekorfslag in de habitattypen en directe omgeving wordt bij het omzetten van Vochtige alluviale bossen naar Kalkmoeras hier zodanig rekening mee gehouden dat dit niet ten koste gaat van de Zeggekorfslag.

H91E0C Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)

Knelpuntenanalyse

Voor behoud van het habitatype in het hele Natura 2000 gebied is ontwatering in en rond het Natura 2000 gebied een groot knelpunt. Deze ontwatering wordt veroorzaakt door sloten, buisdrainage en genormaliseerde beken (K1), en grondwateronttrekking voor landbouw (K3, omvang knelpunt niet duidelijk). In het zuidelijk en zuidwestelijk deel van het Natura 2000 gebied is mogelijk ook de grondwateronttrekking Weerselo een knelpunt (K2) omdat de winning invloed heeft op de diepe stijghoogte en de kwel in Lemselermaten. Beschikbare modelberekeningen geven geen eenduidige beeld van deze invloed door de complexe geohydrologische situatie. De ontwatering die reeds lang geleden is aangelegd en naar verwachting de grondwateronttrekking zorgen momenteel nog steeds voor een voortschrijdende achteruitgang via eutrofiering en verzuring door de verlaagde grondwaterstanden en afname/ verdwijnen van kwel van basenrijk grondwater.

De toename van Es in elzenbroekbos duidt op een degradatie van het Elzenzegge-Elzenbroek. De vroegere overschrijding van de KDW voor stikstofdepositie kan hebben bijdrage aan achtergang van de kwaliteit (K13). De actuele overschrijding treedt op in ca. 95% van het huidige voorkomen (K11).

Stikstofdepositie in relatie tot kritische depositiewaarde (KDW)

De matige overschrijding (tussen 70 mol boven de KDW en 2 keer de KDW) van de kritische depositiewaarde in bijna het hele areaal van Beekbegeleidende bossen in 2015 is in 2030 omgebogen naar een situatie in evenwicht over ca. 30% van het areaal. De overige ca. 70% van het areaal heeft dan nog wel te maken met een matige overschrijding, op basis van de AERIUS-berekeningen. Stikstofdepositie blijft zodoende ook in 2030 een knelpunt voor dit habitatype.

Kennisleemten

Een evaluatie van de kwaliteit en trend daarin. Mogelijk treedt een afname van de oppervlakte op omdat de elzenopstanden een ondergroei ontwikkelen die niet meer tot het habitatype kan worden gerekend.

Omvang van de negatieve invloed van vermist grondwater in de actuele en toekomstige situatie door de vermist van grondwater. Om de problematiek beter in beeld te krijgen is hydrochemisch en bodemchemisch onderzoek nodig op verschillende diepten in de bovenste meters van de ondergrond in (potentiële) kwelgebieden. Het toekomstige sulfaatgehalte van het toestromende grondwater is niet goed bekend. Hiervoor zouden monitoringgegevens kunnen worden gebruikt van de ruwwaterkwaliteit van de grondwaterwinning Weerselo van Vitens. Daarnaast zouden ook de effecten van het huidige en toekomstige mestbeleid kunnen worden gemodelleerd (hiervoor bestaan praktisch toepasbare modellen).

Hoewel de trend in kwaliteit niet duidelijk is en ook de omvang van de negatieve invloed van grondwater niet bekend is, is het wel mogelijk om ecologische conclusies te trekken. Deze kennisleemten betreffen namelijk een detaillering van de mate van effect dat de maatregelen zullen hebben.

habitatsoort H1016 Zeggekorfslag

Knelpuntenanalyse

Deze soort is sterk afhankelijk van vooral bepaalde zeggensoorten (o.a. Moeraszegge, Oeverzegge) die vooral in habitatype H91E0C Vochtige alluviale bossen voorkomen. Daarnaast komen deze zeggensoorten ook voor in de lage delen van het Oude en Westelijke maatje. Op de bladeren van deze moerasplanten foerageert en overwintert de soort. Knelpunten zijn verdroging en verzuring door ontwatering en grondwaterwinning Weerselo. Het voorkomen van betreffende zeggensoorten neemt daardoor af. Daarnaast kan de soort benadeeld worden door hooilandbeheer in de maatjes wanneer het hooi snel na het maaien wordt verwijderd.

Stikstofgevoeligheid van habitatsoort

De soort is afhankelijk van bovengenoemde stikstofgevoelige habitattypen. De zeggekorfslag is in dit gebied niet afhankelijk van stikstofgevoelige leefgebieden. Beide habitattypen kennen in de actuele situatie matige tot sterke overbelasting door stikstof in het gehele areaal. In 2030 zal deze situatie vooral voor Vochtige alluviale bossen (H91E0C) zijn verbeterd. De KDW van kalkmoerassen worden ook dan nog matig overschreden.

Kennisleemte

De verspreiding, de dichtheden en de trends van de Zeggekorfslak in de habitattypen Kalkmoerassen (H7230) en Vochtige alluviale bossen (H91E0C). Deze kennis is van belang voor het beoordelen van de effecten van omzetten van habitatype H91E0C Vochtige alluviale bossen in habitatype in habitatype H7230 Kalkmoerassen door boskap en van ondiep afgraven op de omvang van het leefgebied van deze soort. Inzicht in de verspreiding van grote-zeggensoorten is daarbij ook van belang. De zeggekorfslak komt immers vooral voor in grote zegge-vegetaties. Op basis van onderzoek naar de verspreiding en dichtheden van de Zeggekorfslak in de habitattypen en directe omgeving wordt bij het omzetten van Vochtige alluviale bossen naar Kalkmoeras hier zodanig rekening mee gehouden dat dit niet ten koste gaat van de Zeggekorfslak.

4 *Beleid, plannen en regelgeving*

In dit hoofdstuk worden beleid, plannen en regelgeving van belang voor Lemselermaten beschreven mede in relatie tot de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen van dit Natura 2000-gebied.

Van belang daarbij is de rangorde. Indien in een beschermd gebied meer wetten, richtlijnen, plannen of vormen van beleid van toepassing zijn, geldt in zijnn algemeenheid de volgende rangorde: Europees niveau, landelijk niveau, provinciaal niveau en tenslotte gemeentelijk niveau. Wanneer meerdere wetten, richtlijnen, plannen of vormen van beleid van een gelijk niveau gelden (bijvoorbeeld Natura 2000 en Kaderrichtlijn Water) én er sprake is van conflicterende belangen, wordt door de bevoegde gezagen een passende belangenafweging gemaakt.

4.1 *Europees niveau*

Vogel- en Habitatrichtlijn

Het Natura 2000-netwerk van natuurgebieden in de EU wordt ontwikkeld op basis van de Vogel- en Habitatrichtlijn. Lemselermaten valt onder de Habitatrichtlijn. De Europese Habitatrichtlijn betreft de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (92/43/EEG, 21 mei 1992) en is in juni 1994 in werking getreden.

De richtlijnen verplichten Nederland de habitattypen en soorten waar Nederland mede verantwoordelijk voor is in een gunstige staat van instandhouding te brengen of in voorkomend geval te herstellen.

In het aanwijzingsbesluit staan de exacte begrenzingen van het betreffende Natura 2000-gebied en de instandhoudingsdoelstellingen voor de beschermde soorten en leefgebieden. De beleids- en beheersmaatregelen die nodig zijn om de instandhoudingsdoelstellingen van habitattypen en soorten te bereiken zijn opgenomen in dit Natura 2000-beheerplan.

Kaderrichtlijn Water

De Kaderrichtlijn Water (KRW) is een Europese richtlijn die in december 2000 van kracht is geworden en die een kader biedt voor de bescherming van oppervlaktewater en grondwater. Deze richtlijn moet ervoor zorgen dat de kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater in de EU in 2015 op orde is. De basiseenheid waarmee de KRW werkt, zijn waterlichamen. Voor deze waterlichamen zijn doelen en maatregelen opgesteld. Alle maatregelen zijn opgenomen in de eerste Stroomgebiedsbeheerplannen (SGBP 2009-2015).

4.2 *Rijksniveau*

Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte

In de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR) staan de plannen voor ruimte en mobiliteit. Binnen de door het rijk gestelde kaders begrenzen, beschermen en onderhouden de provincies een natuurnetwerk met de juiste ruimtelijke, water- en milieucondities voor kenmerkende ecosystemen van (inter)nationaal belang. Dit provincie- en landsgrensoverschrijdende netwerk is de herijkte nationale Ecologische Hoofdstructuur (EHS). In de EHS geldt het 'nee, tenzij'-regime. Nieuwe plannen, projecten of handelingen zijn niet toegestaan als zij de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied aantasten ('nee'). Hiervan kan alleen worden afgeweken als er geen reële alternatieven zijn én er sprake is van redenen van groot openbaar belang ('tenzij').

Wet ruimtelijke ordening

Op 1 juli 2008 is de Wet ruimtelijke ordening (Wro) ingevoerd. Deze wet biedt het kader voor de ruimtelijke plannen in Nederland. De Wro regelt hoe de ruimtelijke plannen van rijk, provincies en gemeenten tot stand komen. De structuurvisie van het rijk bevat de kaders voor de inrichting van Nederland. Provincie en gemeenten werken deze verder uit. De provincie doet dat in een omgevingsplan, de gemeente in bestemmingsplannen. In gevolge de ontwerp-Omgevingswet komen de Wro en verschillende andere wetten te vervallen. De Omgevingswet treedt naar verwachting in 2018 in werking.

Wet algemene bepalingen omgevingsrecht

Op 1 oktober 2010 is de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) in werking getreden. Doel van de Wabo is om met de zogenaamde omgevingsvergunning een eenvoudiger en snellere vergunningverlening en een betere dienstverlening door de overheid op het terrein van bouwen, ruimte en milieu te bereiken. Als een omgevingsvergunning wordt aangevraagd geldt een 'aanhaakplicht' op grond van artikel 47a van de Natuurbeschermingswet. Er is dan een verklaring van geen bedenkingen van Gedeputeerde Staten nodig (artikel 47b Natuurbeschermingswet).

Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet is op 1 april 2002 in werking getreden. De doelstelling is het behoud van de gunstige staat van instandhouding van de beschermde planten- en diersoorten in Nederland. In deze wet zijn EU-richtlijnen voor de bescherming van soorten opgenomen (Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn) en het internationale CITES-verdrag voor de handel in bedreigde diersoorten. De Flora- en faunawet biedt ook bescherming aan niet-Vogelrichtlijn en niet-Habitatrichtlijnsoorten. Het uitgangspunt van de wet is het 'nee, tenzij' principe. Dit houdt in dat activiteiten met een schadelijk effect op beschermde soorten in principe verboden zijn. Van het verbod op schadelijke handelingen kan onder voorwaarden worden afgeweken met een ontheffing of vrijstelling. Het verlenen hiervan is de bevoegdheid van het ministerie van Economische Zaken of, in geval van beheer en schadebestrijding, van Gedeputeerde Staten.

Natuurbeschermingswet 1998

De Natuurbeschermingswet is de wettelijke basis voor de aanwijzing van alle Natura 2000-gebieden en voor alle Natura 2000-beheerplannen. In deze wet wordt aangegeven, zij het in beperkte mate, aan welke regels een Natura 2000-beheerplan moet voldoen. In dit Natura 2000-beheerplan wordt daar waar nodig naar de Natuurbeschermingswet verwezen.

Wet Natuurbescherming

Het rijk werkt aan de Wet Natuurbescherming. In deze nieuwe 'natuurwet' worden de Boswet, de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet samengevoegd. Uitgangspunt daarbij is een goede bescherming van de biodiversiteit in Nederland zonder dat de lasten worden verhoogd. De gewijzigde Wet Natuurbescherming is op 18 juni 2014 naar de Tweede Kamer gestuurd. De verwachting is dat de wet in januari 2017 in werking treedt.

Wet Ammoniak en Veehouderij

Met de Wet ammoniak en veehouderij (Wav) wordt ter bescherming van voor verzuring gevoelige natuur een aanvullend zoneringsbeleid gevoerd. Deze wet, van kracht vanaf 8 mei 2002 en aangepast per 1 mei 2007, schrijft voor dat binnen zeer kwetsbare gebieden en in een zone van 250 meter daaromheen aanvullende ammoniakregels gelden. Daar is vestiging van nieuwe veehouderijen niet meer mogelijk en hebben bestaande veehouderijen slechts beperkte uitbreidingsmogelijkheden tot een voor deze veehouderijen vastgelegd emissieplafond. Een uitzondering geldt voor melkveehouderijen (zij kunnen doorgroeien tot maximaal 200 melkkoeien en 140 stuks jongvee), voor uitbreiding met paarden en schapen, voor biologische bedrijven en bedrijven die hun dieren hoofdzakelijk houden voor natuurbeheer. Zeer kwetsbare gebieden op grond van de Wav worden aangewezen door Provinciale Staten. Bij dit besluit hoort een kaart waarop de begrenzing van de gebieden nauwkeurig wordt aangegeven. Alleen voor verzuring gevoelige gebieden die in de EHS liggen worden aangewezen. Lemselermaten is aangewezen als zeer kwetsbaar gebied en geniet dus ook bescherming middels de beschreven zoneringsbeleid.

Waterwet

De Waterwet regelt het beheer van oppervlaktewater en grondwater en stelt integraal beheer op basis van de 'watersysteembenadering' centraal. Hierdoor verbetert de samenhang tussen waterbeleid en ruimtelijke ordening. De Waterwet vervangt sinds haar in werking treding in 2009 de volgende 8 wetten:

- Wet op de waterhuishouding
- Wet op de waterkering
- Grondwaterwet
- Wet verontreiniging oppervlaktewateren
- Wet verontreiniging zeewater
- Wet droogmakerijen en indijkingen
- Wet beheer rijkswaterstaatswerken
- Waterstaatswet 1900

- Waterbodemparaaf uit de Wet bodemsanering

Totdat de Omgevingswet in werking treedt (voorzien voor 2018) blijft de Waterwet van kracht.

4.3 Provinciaal niveau

Omgevingsvisie Overijssel

De provincie Overijssel heeft het streekplan, verkeer- en vervoerplan, waterhuishoudingsplan en milieubeleidsplan samengevoegd tot één Omgevingsvisie. De Omgevingsvisie is het provinciale beleidsplan voor de fysieke leefomgeving van Overijssel. Het heeft de status van:

- Structuurvisie onder de Wet ruimtelijke ordening (Wro);
- Regionaal Waterplan onder de (nieuwe) Waterwet;
- Milieubeleidsplan onder de Wet milieubeheer;
- Provinciaal verkeer- en vervoersplan onder de Planwet verkeer en Vervoer;
- Natuurvisie onder de Wet natuurbescherming

Op 3 juli 2013 hebben Provinciale Staten van Overijssel een actualisatie van de Omgevingsvisie vastgesteld. Deze actualisatie is uitgevoerd naar aanleiding van het hoofdlijnenakkoord 'Kracht van Overijssel'. Er zijn aanpassingen uitgevoerd voor diverse onderwerpen, waaronder de EHS. Op 8 oktober 2014 is de Omgevingsvisie nogmaals op onderdelen herzien en door Provinciale Staten vastgesteld. Momenteel wordt de Omgevingsvisie herzien. De omgevingsvisie wordt verankerd in de Omgevingswet (voorzien voor 2018).

Omgevingsverordening

Eén van de instrumenten voor de doorwerking van het beleid uit de Omgevingsvisie is de verordening. Uitgangspunt van de Omgevingsverordening is dat er niet meer geregeld wordt dan nodig is voor het belang zoals dat in de Omgevingsvisie is verwoord. De omgevingsverordening is opgesteld vanuit het uitgangspunt 'decentraal wat kan, centraal wat moet'. Dat wat elders geregeld wordt (bijvoorbeeld door het rijk) wordt niet dubbel geregeld in deze verordening.

In de Omgevingsverordening wordt een relatie gelegd tussen Natura 2000 en de EHS. Het beschermingsregime van de EHS is een belangrijk uitvoeringsinstrument voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen.

De Omgevingsverordening geeft regels voor:

- De provinciale adviescommissie (regelt instelling, taken en werkwijze van de Provinciale Commissie voor de Fysieke Leefomgeving);
- Gemeentelijke ruimtelijke plannen (inhoud en toelichting bestemmingsplannen en beheersverordeningen);
- Grondwaterbescherming, bodemsanering en ontgroningen;
- Kwantitatief en kwalitatief waterbeheer;
- Verkeer (provinciale wegen en scheepvaartwegen).

De Omgevingsverordening heeft de status van:

- Ruimtelijke verordening in de zin van artikel 4.1 Wro;
- Milieuverordening in de zin van artikel 1.2 Wet Milieubeheer en de Ontgroningenwet;
- Waterverordening in de zin van de Waterwet;
- Verkeersverordening in de zin van artikel 57 van de Wegenwet en artikel 2A van de Wegenverkeerswet.

Natuurbeheerplan Provincie Overijssel

Het Natuurbeheerplan Overijssel vormt het belangrijkste uitvoeringsinstrument van het Subsiestelsel voor Natuur- en Landschapsbeheer (SNL). Het SNL vervangt sinds januari 2010 het oude Programma Beheer en kent twee provinciale regelingen:

1. De 'Subsidieregeling Natuur- en Landschapsbeheer' (SRNL);
2. De 'Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap' (SKNL).

Het natuurbeheerplan geldt als toetsingskader voor subsidieaanvragen op basis van voornoemde regelingen.

In de SRNL zijn de mogelijkheden voor (agrarisch) natuur- en landschapsbeheer vastgelegd. Er zijn vanuit SRNL subsidies mogelijk voor:

- Het beheer van nieuw ingerichte natuurterreinen en bestaande natuurgebieden;
- Agrarisch natuurbeheer op bestaande landbouwgronden;
- Het beheer van bestaande landschapselementen;
- Monitoring van natuurwaarden.

De SKNL biedt subsidiemogelijkheden om:

- Bestaande landbouwgronden om te vormen naar natuur en/of
- Bestaande natuur naar een hoger kwaliteitsniveau te tillen met behulp van een kwaliteitsimpuls.

Waterbeheerplan

Met de invoering van de KRW is Nederland verdeeld in zeven deelstroomgebieden (Maas, Schelde, Eems, Rijn-Noord, Rijn-Midden, Rijn-Oost, Rijn-West). De provincie Overijssel ligt geheel in het deelstroomgebied Rijn-Oost. Dit deelstroomgebied wordt beheerd door de waterschappen Drents Overijsselse Delta, Rijn en IJssel en Vechtstromen. Voor de periode 2016-2021 is door deze waterschappen gezamenlijk een waterbeheerplan opgesteld. Een waterbeheerplan bevat de kaders en voornemens voor het beleid van de waterschappen voor de komende planperiode. Daarnaast vormt het de basis voor samenwerking met andere overheden én is het een basis voor verantwoording van de voortgang van de uitvoering. Ook geeft het waterbeheerplan inzicht aan burgers voor welke taken de waterschappen de komende jaren staan en op welke wijze deze taken worden uitgevoerd.

Gewenst Grond en Oppervlaktewater Regime (GGOR)

Het GGOR-besluit is een besluit van het waterschap over de inrichting van de waterhuishouding in een gebied. Het achtergronddocument bij het GGOR-besluit geeft inzicht in de effecten van inrichtingsmaatregelen op de verschillende gebruiksfuncties.

Waar het Natura 2000-beheerplan de maatregelen beschrijft die noodzakelijk zijn voor het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen geeft het GGOR-besluit concrete invulling aan de hydrologische maatregelen op inrichtingsniveau. Het GGOR-besluit geeft grondgebruikers duidelijkheid welk waterbeheer zij in normale omstandigheden kunnen verwachten. De bestaande afspraken die in het kader van Samen Werkt Beter zijn gemaakt over de GGOR-procedure staan niet ter discussie.

Keur

Om haar taken uit te kunnen voeren, hebben de waterschappen de Keur vastgesteld. Dit is een verordening met regels voor waterkeringen (dijken en kaden), watergangen (kanalen, rivieren, sloten en beken) en andere waterstaatswerken (duikers, muren, bruggen, stuwen, sluizen en gemalen).

Als er (bouw)werkzaamheden uitgevoerd worden in de nabijheid van een water of een dijk, heeft degene die dat wil doen een keurvergunning of keurontheffing van het waterschap nodig. Het waterschap onderzoekt hoe en wat de nadelige gevolgen zijn voor het water of voor de dijken. Zijn de gevolgen acceptabel, dan wordt onder strikte voorwaarden een vergunning of ontheffing afgegeven. Voor sommige werkzaamheden zijn algemene regels beschikbaar. Als aan deze regels wordt voldaan, is er geen vergunning of ontheffing nodig, waarbij de werkzaamheden wel bij het waterschap moeten worden gemeld.

Reconstructieplan

De Reconstructiewet concentratiegebieden onderscheidt, voor de goede ruimtelijke structuur van concentratiegebieden, drie soorten zones: landbouwontwikkelingsgebied, verwevingsgebied en extensiveringsgebied. Het daaruit voortkomende door de provincie Overijssel op 15 september 2004 vastgestelde Reconstructieplan Salland-Twente, is gericht op een geleidelijke verschuiving van de intensieve veehouderij van extensiverings- naar landbouwontwikkelingsgebied en aan te wijzen sterlocaties in het verwevingsgebied. Het Reconstructieplan is verwerkt in de Omgevingsvisie Overijssel en heeft een ruimtelijke doorwerking in bestemmingsplannen. Per 1 juli 2014 is de Reconstructiewet concentratiegebieden vervallen. Het Reconstructieplan blijft tot 12 jaar na vaststelling van het reconstructieplan van kracht, dus tot september 2016. Lemselermaten valt geheel in extensiveringsgebied, eromheen ligt verwevingsgebied.

4.4 Lokaal niveau

Bestemmingsplannen

Hieronder worden de relevante (bestemmings-)plannen en structuurvisies binnen de begrenzing van Lemselermaten kort toegelicht. Voor zover relevant zijn ook (bestemmings-)plannen en structuurvisies rondom Lemselermaten benoemd. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het in lijn brengen van hun (bestemmings-)plannen en structuurvisies met de Natuurbeschermingswet en de Natura 2000-beheerplannen.

Gemeente Dinkelland

Structuurvisie

De structuurvisie is op 10 september 2013 vastgesteld. In het kader van de herijking Ecologische hoofdstructuur wordt door de gemeente het volgende benoemd: 'Provinciaal uitgangspunt voor de herijking is het voldoen aan internationale verplichtingen (Natura 2000, KRW en soortendiversiteit)'. Ook wordt aangegeven dat de aanwijzing van het Natura 2000-gebied Lemselermaten in procedure is.

Bestemmingsplan buitengebied

Het Bestemmingsplan buitengebied 2010 is op 18 februari 2010 door de gemeenteraad vastgesteld. In de toelichting bij het bestemmingsplan wordt aangegeven dat het 'uitgangspunt voor het bestemmingsplan is dat er geen strijdigheid ontstaat met het beleid en de wetgeving op het gebied van de natuurbescherming'. Het gebied is binnen het bestemmingsplan aangeduid als specifieke vorm van natuur: Natura 2000. De gemeente stelt het volgende: 'in het bestemmingsplan is vastgelegd dat iedere uitbreiding of nieuwvestiging individueel bekeken moeten worden. Bij het bouwen ten behoeve van een uitbreiding van het aantal stuks vee moet worden aangetoond dat er een natuurbeschermingswetvergunning is verkregen of wel dat er geen natuurbeschermingswet vergunning nodig is.'

Rondweg Weerselo (ontwerp-bestemmingsplan rondweg Weerselo)

Deze rondweg komt ten noorden van het Natura 2000-gebied te liggen. De gemeente concludeert vanuit de ecologische effectbeoordeling 'dat de aanleg van de weg niet aantoonbaar in strijd is met de instandhoudingsdoelen van de Lemselermaten'.

Landinrichtingsplannen

Landinrichtingsplan Saasveld-Gammelke

Het landinrichtingsplan is in 1998 vastgesteld. In het kader van de Wet inrichting landelijk gebied (Wilg) is in december 2008 het wijziging-inrichtingsplan door Gedeputeerde Staten (GS) van Overijssel vastgesteld. Het plangebied Saasveld-Gammelke ligt ten noorden van Hengelo. In het plan wordt ca 194 ha nieuwe natuur begrensd. Het plangebied ligt minimaal 600 meter van het Natura 2000-gebied Lemselermaten. In het landinrichtingsplan wordt aangegeven dat de natuurmaatregelen uit het plan een positief effect hebben op het tegengaan van verdroging en eutrofiëring in Lemselermaten.

4.5 Consequenties voor de instandhoudingdoelstellingen

Europees niveau

Omdat Lemselermaten onder de Habitatrichtlijn valt, is het aangewezen als Natura 2000-gebied en is voorliggend Natura 2000-beheerplan opgesteld. Met de uitvoering van het definitieve Natura 2000-beheerplan wordt uitvoering gegeven aan de Habitatrichtlijn.

Rijksniveau

Natuurbeschermingswet

De Natuurbeschermingswet vormt de basis voor de bescherming van de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied.

De ruimtelijke, planologische component van de maatregelen, die nodig zijn voor het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen, wordt geregeld in de Wro (zie paragraaf 4.2 hierboven).

Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet zorgt op basis van haar soortenbeschermende karakter voor de bescherming van de instandhoudingsdoelstellingen van de zeggekorfslak. Dat geldt indirect ook voor de betreffende habitattypen, omdat een habitatype meerdere soorten flora en fauna vertegenwoordigt.

Waterwet

De Waterwet vormt de basis voor normen die aan watersystemen kunnen worden gesteld. Zo zijn waterbeheerders verplicht te voldoen aan een aantal belangrijke waterkwaliteitseisen. Voor grondwaterkwaliteit gelden chemische kwaliteitsnormen. Voor oppervlaktewaterkwaliteit gelden naast chemische kwaliteitsnormen ook ecologische kwaliteitsnormen. Door deze waterkwaliteitsnormen draagt de Waterwet bij aan het scheppen van de juiste condities voor het behoud van biodiversiteit.

Provinciaal niveau

Omgevingsvisie

De Omgevingsvisie is in 2013 en 2014 aangepast op de herijkte EHS en ondersteunt daarmee de uitvoering van Natura 2000.

De met het reconstructieplan beoogde verschuiving van de intensieve veehouderij ondersteunt de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen.

Beregeningsregeling waterschap Vechtstromen

De waterschappen in Overijssel hebben gezamenlijk één beregeningsregeling opgesteld. Uitgangspunt van deze regeling is '*Onttrekken waar het kan, beschermen waar het moet*'. In het kader van deze beregeningsregeling gelden regels voor het onttrekken van grondwater en oppervlaktewater ten behoeve van beregening.

Grondwater

In het kader van de beregeningsregeling hebben de waterschappen aangegeven waar waardevolle grondwaterafhankelijke natuur aanwezig is. Deze waardevolle grondwaterafhankelijke natuur ligt zowel binnen als buiten de Natura 2000-gebieden, maar hoeft niet altijd overeen te komen met de grondwaterafhankelijke habitattypen of leefgebieden van soorten. Binnen een straal van 200 meter rondom deze waardevolle grondwaterafhankelijke natuur staan de waterschappen geen nieuwe grondwateronttrekkingen ten behoeve van beregening toe.

Oppervlaktewater

Op grond van de beregeningsregeling geldt dat het verboden is water te onttrekken uit kwetsbare oppervlaktewateren. Het waterschap bepaalt wat de kwetsbare oppervlaktewateren zijn. Uit overige oppervlaktewaterlichamen mag water worden onttrokken ten behoeve van beregening zolang de afvoer over het eerstvolgend benedenstrooms gelegen peilregulerend kunstwerk (stuw, gemaal, vistrap, bodemval en dergelijke) niet stagneert.

Bodemconvenant

Ter uitvoering van het bodemconvenant, dat voortkomt uit de Wet Bodembescherming, stelt de provincie een lijst op van alle in de Kaderrichtlijn Water genoemde kwetsbare objecten in relatie tot bodemverontreiniging. Natura 2000-gebieden zijn dergelijke kwetsbare objecten. De komende jaren onderzoekt de provincie of er bodemverontreinigingen zijn die een knelpunt opleveren voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen. Indien nodig neemt de provincie maatregelen.

Lokaal niveau

De bestemmingsplannen moeten (voor zover dit nog niet is gerealiseerd) in lijn worden gebracht met de Omgevingsvisie, de Natuurbeschermingswet en de Natura 2000-beheerplannen. Dit valt onder de verantwoordelijkheid van de betreffende gemeenten.

5 Bestaande activiteiten

In dit hoofdstuk wordt het effect van bestaande activiteiten in en rondom dit Natura 2000-gebied op de instandhoudingsdoelstellingen van dit Natura 2000-gebied beschreven en beoordeeld. Na een algemene inleiding volgt een toelichting op de in de Natuurbeschermingswet gehanteerde definitie van 'bestaand gebruik' mede in relatie tot vergunningplicht. Achtereenvolgens beschrijven en beoordelen we de mogelijke effecten van bestaande activiteiten op de instandhoudingsdoelstellingen. Met deze informatie wordt duidelijk welke bestaande activiteiten onder welke voorwaarden kunnen doorgaan, welke activiteiten nader onderzoek vragen en voor welke activiteiten mogelijk een Natuurbeschermingswet-vergunning nodig is. In hoofdstuk 9 wordt het vergunningenkader nader uitgewerkt en is een schema opgenomen waaruit kan worden afgeleid wanneer een activiteit vergunningplichtig is.

5.1 Inleiding

Om te kunnen beoordelen wat nodig is voor het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen is naast kennis van het Natura 2000-gebied ook inzicht nodig in de effecten van bestaande activiteiten. Daarom moet het Natura 2000-beheerplan een beschrijving en beoordeling bevatten van bestaande activiteiten (landbouw, recreatie, drinkwatervoorzieningen, natuurbeheer etc.). Voor het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen kan het bevoegd gezag waar nodig voorwaarden stellen aan de voortzetting van deze activiteiten.

5.2 Bestaand gebruik, bestaande activiteiten en vergunningplicht

De Natuurbeschermingswet bepaalt dat activiteiten die een negatief effect kunnen hebben op de instandhoudingsdoelstellingen vergunningplichtig zijn. De Natuurbeschermingswet maakt één uitzondering op deze regel en dat betreft 'bestaand gebruik'. Bestaand gebruik is volgens de Natuurbeschermingswet *'gebruik dat op 31 maart 2010 bekend is, of redelijkerwijs bekend had kunnen zijn bij het bevoegd gezag'*.¹² Activiteiten die onder deze definitie vallen hebben geen vergunning nodig op grond van de Natuurbeschermingswet¹³. Uit deze definitie vloeit een aantal voorwaarden voort waaraan gebruik moet voldoen, wil het vergunningvrij bestaand gebruik in de zin van de Natuurbeschermingswet zijn. Het gaat om de volgende voorwaarden:

- Het bestaand gebruik moet 'redelijkerwijs bekend' zijn bij het bevoegd gezag. Een activiteit is bekend als er een nationaalrechtelijke toestemming voor is verleend (bijvoorbeeld een milieuvergunning c.q. omgevingsvergunning of een melding op grond van de Wet milieubeheer). Het is daarbij niet relevant of de activiteit wel of niet is opgenomen in het Natura 2000-beheerplan. Illegale activiteiten (activiteiten waarvoor een vergunning had moeten worden aangevraagd, maar waar dat niet is gebeurd) vallen daarmee niet onder de definitie van bestaand gebruik.
- Het bestaand gebruik moet ongewijzigd zijn sinds 31 maart 2010. Gewijzigde activiteiten zijn voor de Natuurbeschermingswet hetzelfde als nieuwe activiteiten. Tevens vallen activiteiten die niet continu worden uitgevoerd niet onder de wettelijke definitie van bestaand gebruik (bijvoorbeeld eens in de drie jaar een ander deel van het natuurgebied kleinschalig plaggen)¹⁴.

Bestaande, reguliere activiteiten die al sinds jaar en dag rondom een Natura 2000-gebied plaatsvinden, vallen dus niet altijd onder de wettelijke definitie van bestaand gebruik. Vaak is het vrijwel onmogelijk om te bepalen of een dergelijke reguliere activiteit wel of niet onder de wettelijke definitie van de Natuurbeschermingswet valt. Tevens leidt het strikt hanteren van de definitie van bestaand gebruik in het Natura 2000-beheerplan ertoe dat de gewenste duidelijkheid aan ondernemers rondom het Natura 2000-gebied niet wordt gegeven. Immers, welk deel van hun bedrijfsvoering nu wel en welk deel niet vergunningvrij is, blijft onduidelijk. Daarom heeft de

¹² Artikel 1, aanhef en onder m Natuurbeschermingswet

¹³ Artikel 19d, lid 3, Natuurbeschermingswet

¹⁴ De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State oordeelde dat '.... iedere verandering na de peildatum van 31 maart 2010 van het gebruik, zoals dat op deze datum bestond, een beroep op de uitzondering op de vergunningplicht voor bestaand gebruik doet vervallen'. ABRvS 3 juli 2013, 201113299/1/R2

provincie ervoor gekozen alle bestaande activiteiten zoals die plaatsvonden tot 2012 rondom het Natura 2000-gebied te beoordelen en te bepalen of deze activiteiten onder voorwaarden door kunnen gaan.

Op de algemene regel dat bestaand gebruik (datum 31 maart 2010) geen Natuurbeschermingswetvergunning nodig heeft, maar ander gebruik wel, maakt de Natuurbeschermingswet een aantal uitzonderingen, namelijk:

1. Projecten en de exploitatie van projecten met mogelijk significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen;
2. Vergunde rechten;
3. Activiteiten die worden uitgevoerd overeenkomstig het Natura 2000-beheerplan van het betreffende Natura 2000-gebied.

Ad. 1 Projecten en de exploitatie van projecten

De regel dat 'bestaand gebruik' vergunningvrij is, geldt niet voor projecten en de exploitatie van projecten die gestart zijn na de aanmelding van het Natura 2000-gebied onder de Vogel- en/of Habitatrichtlijn, de zogenaamde referentiedatum. Als de (exploitatie van) projecten significant negatieve effecten (kan) kunnen hebben op de instandhoudingsdoelstellingen zijn deze activiteiten vergunningplichtig. Ook wanneer de (exploitatie van) projecten onder de definitie van bestaand gebruik uit de Natuurbeschermingswet vallen. In onderstaande kaders worden de begrippen 'project' en 'referentiedatum' nader toegelicht.

Projecten en andere handelingen

Bij 'projecten' gaat het om fysieke ingrepen in het leefmilieu, overeenkomstig het projectbegrip van de MER-richtlijn: de uitvoering van bouwwerken of de totstandbrenging van andere installaties of (materiële) werken en andere (materiële) ingrepen in het natuurlijke milieu of landschap, inclusief de ingrepen voor de ontginning van bodemschatten¹⁵. Volgens het Europese Hof is een project in de zin van de MER-richtlijn een 'materiële' werk, een activiteit die ter plaatse – kennelijk onmiddellijk – 'reële fysieke veranderingen meebrengt', een werk of ingreep die de 'materiële toestand van de plaats verandert'¹⁶. Te denken valt dus aan bouwen, graven, baggeren, storten, verharderen, delven, draineren en leegpompen e.d., maar ook aan het uitzaaien van mosselzaad met het oog op de vorming van mosselbanken. Niet relevant is waar die projecten plaatsvinden – binnen of buiten een Natura 2000-gebied – maar of zij schadelijke gevolgen kunnen hebben voor een Natura 2000-gebied.

Bij 'andere handelingen' gaat het om feitelijke handelingen die niet als 'project' zijn aan te merken. Te denken valt aan het houden van een wandeltocht, een rally, het weiden van vee of het bakken van stenen. Er is nog niet veel jurisprudentie over 'andere handelingen'. De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State heeft de volgende activiteiten aangemerkt als een andere handeling in de zin van de Natuurbeschermingswet: bestaand gebruik, inhoudende de exploitatie van een veehouderij¹⁷, een wijziging van het veebestand in bestaande stallen¹⁸, het uitvoeren van strandexcursies met een strandbus¹⁹ en het tijdelijk wederom voor ontsluitingsverkeer openstellen van een bestaande, verharde weg, die zonder het treffen van maatregelen geschikt is om te dienen als ontsluitingsweg²⁰.

¹⁵ Het projectbegrip is breed. Het Europese Hof zoekt aansluiting bij het projectbegrip van de MER-richtlijn. Volgens het Hof gaat het daarbij om fysieke ingrepen en materiële werken. Zie HvJ 7 september 2004, zaak C-127/02 - (Kokkelvisserij), ro 24 e.v. en HvJ 17 maart 2011 (Brussels Hoofdstedelijk Gewest en anderen tegen Vlaamse Gewest), zaak C-275/09.

¹⁶ HvJ 17 maart 2011 (Brussels Hoofdstedelijk Gewest en anderen tegen Vlaamse Gewest), zaak C-275/09.

¹⁷ ABRvS 1 december 2010 zaaknr. 200905342/1/R2, ABRvS 1 september 2010 zaaknr. 200905018/1/R2, ABRvS 31 maart 2010 zaaknr. 200903784/1/R2.

¹⁸ ABRvS 1 mei 2013, zaaknr. 201011080/1/A4.

¹⁹ ABRvS 27 december 2012, zaaknr. 201111811/1/A4.

²⁰ ABRvS 6 maart 2013, zaaknr. 201113007/1/A4.

Referentiedatum

De referentiedatum is de datum waarop op grond van de Vogel- en Habitatrichtlijn een voor projecten een voorafgaande nationaalrechtelijke toestemming is vereist:

- voor Natura 2000-gebieden die als speciale beschermingszones op grond van de Habitatrichtlijn worden aangewezen (Habitatrichtlijngebieden) is de referentiedatum de datum van plaatsing van het Natura 2000-gebied door de Europese Commissie op de lijst gebieden van communautair belang. Voor de meeste gebieden is dat 7 december 2004.
- voor Natura 2000-gebieden die als speciale beschermingszones op grond van de Vogelrichtlijn worden aangewezen (Vogelrichtlijngebieden) is de referentiedatum de datum van de nationale aanwijzing van het desbetreffende Natura 2000-gebied, of, als de aanwijzing dateert van vóór 10 juni 1994, 10 juni 1994.

Ad 2. Vergunde rechten

Hierboven is onder 1 beschreven dat (de exploitatie van) projecten met mogelijk significant negatieve effecten op grond van de Natuurbeschermingswet vergunningplichtig is. Deze vergunningplicht vanuit de Natuurbeschermingswet vervalt wanneer er sprake is van 'vergunde rechten'. Dit volgt uit jurisprudentie van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State²¹. Er is sprake van 'vergunde rechten' als voor de activiteiten vóór de referentiedatum (zie kader 'Referentiedatum') nationaalrechtelijke toestemming is verleend op grond van de Hinderwet of de Wet milieubeheer (bijvoorbeeld voor het bouwen van een veehouderij, restaurant of de ontgroning door een steenfabriek) en de situatie onveranderd is.

Ad 3. Opgenomen in het Natura 2000-beheerplan

De Natuurbeschermingswet bepaalt dat geen Natuurbeschermingswetvergunning nodig is voor activiteiten die worden uitgevoerd overeenkomstig het Natura 2000-beheerplan van het betreffende Natura 2000-gebied. Het Natura 2000-beheerplan kan nadere voorwaarden en beperkingen stelling aan activiteiten²². De provincie Overijssel heeft gebruik gemaakt van de mogelijkheid om in het Natura 2000-beheerplan te regelen onder welke voorwaarden activiteiten vergunningvrij zijn. Dit is gedaan om te voorkomen dat onnodige regeldruk ontstaat als gevolg van uit de Natuurbeschermingswet voortvloeiende vergunningplicht voor terugkerende activiteiten en activiteiten die onderdeel uitmaken van de reguliere bedrijfsvoering van bestaande bedrijvigheid. Tevens kunnen in het Natura 2000-beheerplan wijzigingen van bestaande activiteiten worden opgenomen, waardoor ook de gewijzigde activiteit is vrijgesteld van de vergunningplicht uit de Natuurbeschermingswet. Omdat het moeilijk is op voorhand te bepalen of activiteiten gewijzigd worden en hoe een gewijzigde activiteit er uit komt te zien, is het effect van gewijzigde activiteiten moeilijk te bepalen. Daarom is terughoudend omgegaan met de mogelijkheid om wijzigingen van bestaande activiteiten op te nemen in het Natura 2000-beheerplan. Alleen daar waar op basis van bestaande informatie duidelijk is dat de gewijzigde activiteit geen negatief effect heeft op de instandhoudingsdoelstellingen is van deze mogelijkheid gebruik gemaakt.

Figuur 12 legt de relatie tussen de relevante data vanuit de Natuurbeschermingswet, de Habitatrichtlijn en de vergunningplicht vanuit de Natuurbeschermingswet. Voor dit Natura 2000-gebied is de Vogelrichtlijn niet van toepassing.

<i>HR</i> <i>7/12/2004</i>		<i>bestaand gebruik</i> <i>31/3/2010</i>
<i>Vergunningvrij</i>	<i>Afhankelijk van wel/niet project wel/niet vergunningplicht</i>	<i>Vergunningplicht</i>

Figuur 12 Habitatrichtlijn, bestaand gebruik in relatie tot vergunningplicht

²¹ ABRvS 31 maart 2010, zaaknr. 200903784/1

²² Artikel 19d, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998.

5.2.1 Voorwaarden en beperkingen

Zoals reeds vermeld kunnen bestaande activiteiten, al dan niet onder voorwaarden, vergunningvrij worden opgenomen in het Natura 2000-beheerplan. Uit de beoordeling van de bestaande activiteiten (zie paragraaf 5.4) blijkt dat in de meeste in dit Natura 2000-gebied spelende situaties bestaande activiteiten geen significant negatieve effecten hebben op de instandhoudingsdoelstellingen. In die situaties kunnen deze activiteiten zonder meer gecontinueerd worden.

Als de bestaande activiteiten wel significant negatieve effecten (kunnen) hebben op de instandhoudingsdoelstellingen worden mitigerende maatregelen in het Natura 2000-beheerplan opgenomen die de effecten verzachten of wegnemen, waardoor de natuurlijke kenmerken van het gebied niet (langer) worden aangetast. Voor het bepalen van de mitigerende maatregelen kan nader onderzoek nodig zijn.

Als de (mogelijk) significant negatieve effecten van bestaande activiteiten niet met mitigerende maatregelen kunnen worden weggenomen, dan is nader onderzoek nodig om te bepalen of en hoe de activiteiten kunnen worden voortgezet. Dit nader onderzoek wordt in de eerste beheerplanperiode uitgevoerd. Hetzelfde geldt voor de activiteiten waarvoor de effecten op de instandhoudingsdoelstellingen onvoldoende bekend zijn (zie ook paragraaf 5.3.5).

5.3 Methodiek

5.3.1 Inleiding

De provincie en haar partners streven naar zoveel mogelijk duidelijkheid wat betreft de continuering van bestaande activiteiten met waar nodig aan deze continuering verbonden voorwaarden. In dit kader zijn diverse bestaande activiteiten expliciet vergunningvrij opgenomen in dit Natura 2000-beheerplan.

De gewenste duidelijkheid vraagt een goede beschrijving en beoordeling van bestaande activiteiten als geheel. De beschrijving en beoordeling van de bestaande activiteiten is gebaseerd op het werkdocument van Lemselermaten, de Centrale Beoordeling en onderliggende onderzoeken van ARCADISⁱⁱ (hierna te noemen Centrale Beoordeling), de effectenindicator van het rijk²³ en aanvullende informatie van de partners.

Bij de beschrijving en beoordeling van de bestaande activiteiten is geen onderscheid gemaakt tussen bestaand gebruik, projecten en andere handelingen en overige bestaande activiteiten. Of een bestaande activiteit vergunningplichtig is kan worden afgeleid uit hoofdstuk 9 en het daarin opgenomen schema.

5.3.2 Effectenindicator

De effectenindicator 'Natura 2000 – ecologische randvoorwaarden en storende factoren' is een instrument van het rijk waarmee mogelijke schadelijke effecten als gevolg van activiteiten en plannen kunnen worden verkend. De effectenindicator geeft generieke informatie over de gevoeligheid van soorten en habitattypen voor de meest voorkomende verstoringsfactoren.

In de door de effectenindicator gegenereerde figuur (Figuur 7) is voor Lemselermaten per habitatype en -soort aangegeven welke verstoringsfactoren kunnen optreden. Daarbij is onderscheid gemaakt tussen:

- Kwantitatieve effecten: oppervlakteverlies of -toename;
- Kwalitatieve effecten: chemische stoffen, fysieke effecten, versturende effecten;
- Ruimtelijke samenhang: versnippering van leefgebied.

²³ zie [http://www.synbiosys.alterra.nl/Natura 2000](http://www.synbiosys.alterra.nl/Natura_2000)

Figuur 13. Effectenindicator Lemseler maten

5.3.3 Centrale Beoordeling

ARCADIS heeft in opdracht van de provincie Overijssel onderzoek gedaan naar de effecten van bestaande activiteiten in en rondom Natura 2000-gebieden in Overijssel²⁴. Daarbij zijn alle mogelijke verstoringsfactoren meegenomen met uitzondering van verzuring en vermeting door stikstofdepositie uit de lucht. Deze twee verstoringsfactoren zijn meegenomen in het PAS (zie paragraaf 3.3) en waar nodig vertaald in mitigerende PAS-maatregelen (zie paragraaf 6.1).

Het cumulatieve effect (de optelsom en/of versterking van effecten) van bestaande activiteiten is niet door ARCADIS in beeld gebracht. Dit is later op basis van de meest actuele kennis beschreven (zie 5.5).

Het rapport is gebaseerd op de situatie 2011/2012. Voor zover niet anders is aangetoond, gaat dit Natura 2000-beheerplan er vanuit dat de door ARCADIS beoordeelde activiteiten plaatsvonden op de peildatum voor bestaand gebruik (31 maart 2010). De door ARCADIS beoordeelde bedrijven zijn opgenomen in bijlage 6 en 7 bij dit beheerplan.

In de Centrale Beoordeling is van grof naar fijn gewerkt. Eerst is bepaald op welke afstand(en) redelijkerwijs geen significant negatieve effecten meer te verwachten zijn van bestaande activiteiten. Aan de hand van deze afstanden is achtereenvolgens voor diverse, veel voorkomende, activiteiten onderscheid gemaakt tussen activiteiten waarvoor kan worden uitgesloten dat zij leiden tot significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen en activiteiten waar dit niet voor geldt. De laatste categorie is nader beoordeeld.

²⁴ Voor een uitgebreide beschrijving van de gebruikte methode en een onderbouwing van de beoordeling zie de Centrale Beoordeling.

5.3.4 Aanvullende informatie provincie en partners

De Centrale Beoordeling is omgezet in teksten voor de Natura 2000-beheerplannen²⁵. Op basis van de reacties van de partners op het niet-stikstof deel van de 1^e concept Natura 2000-beheerplannen (zie paragraaf 1.5) is besloten tot een kwaliteitsslag waarmee zoveel mogelijk duidelijkheid wordt gegeven over:

- of en zo ja onder welke voorwaarden bestaande activiteiten kunnen worden doorgezet en
- of en zo ja onder welke voorwaarden reguliere tot bestaande bedrijfsvoering behorende activiteiten vergunningvrij kunnen worden gemaakt.

Het onderhavige hoofdstuk is in een iteratief proces met de partners op basis van actuele, aanvullende informatie van de partners en de provincie tot stand gekomen.

In de in dit Natura 2000-beheerplan opgenomen beoordeling van de bestaande activiteiten wordt aangesloten bij de door ARCADIS gehanteerde kleurcodering:

Groen	Significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen zijn uitgesloten. De activiteit kan onveranderd worden gecontinueerd.
Geel	Significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen zijn met 'mitigerende maatregelen' uit te sluiten. De activiteit kan onder voorwaarden worden gecontinueerd.
Rood	Significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen zijn niet uit te sluiten, ook niet met 'mitigerende maatregelen'. Nader onderzoek (op het niveau van een passende beoordeling) is nodig om het effect definitief vast te stellen.
Oranje	Er is onvoldoende informatie om vast te stellen of er, en zo ja wat, het effect is van de activiteit op de instandhoudingsdoelstellingen. Er is nader onderzoek nodig.

5.3.5 Consequenties van de beoordelingen

Wanneer een bestaande activiteit als groen beoordeeld is, kan de activiteit zonder Natuurbeschermingswetvergunning worden gecontinueerd. Voor een geel beoordeelde activiteit geldt dat de activiteit geen Natuurbeschermingswetvergunning nodig heeft, *indien de activiteit wordt uitgevoerd onder de in dit Natura 2000-beheerplan opgenomen voorwaarden*.

Als een groen of geel beoordeelde activiteit in de praktijk toch tot significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen leidt, zal het bevoegd gezag opnieuw een habitatoets moeten (laten) verrichten en zo nodig nieuwe voorwaarden en beperkingen in het Natura 2000-beheerplan moeten opnemen. De kans daarop is klein omdat ARCADIS in haar beoordeling uitgaat van 'afstanden waarbij redelijkerwijs significante effecten kunnen worden uitgesloten'.

Daar waar nader onderzoek nodig is (categorieën oranje, rood en soms ook geel), de mitigerende maatregelen nog niet in dit Natura 2000-beheerplan zijn opgenomen en de activiteit onder de definitie 'andere handelingen' valt (bestaand gebruik zie paragraaf 5.2), liggen het initiatief tot en de financiering van dit onderzoek bij het bevoegd gezag, de provincie Overijssel.

²⁵ Een eerste versie van de Natura 2000 ontwerp-beheerplannen is gebaseerd op het werkdocument, de PAS-gebiedsanalyse en Centrale Beoordeling. Dit 1^e concept is op 13 mei 2014 voorgelegd aan de partners.

5.4 Beschrijving en beoordeling van de bestaande activiteiten

In de volgende paragrafen worden activiteiten in en rondom het Natura 2000-gebied beschreven en beoordeeld die van invloed kunnen zijn op de instandhoudingsdoelstellingen. Deze beoordeling geeft inzicht in de mogelijke effecten op de instandhoudingsdoelstellingen.²⁶ Uit deze beoordeling volgt of de activiteit, al dan niet onder voorwaarden, kan worden voortgezet. Het gaat hierbij om een beoordeling van het feitelijke gebruik en niet om het vergunde gebruik. In enkele voorkomende gevallen is ook het vergund gebruik beoordeeld op eventuele effecten. Wanneer dit het geval is, dan is dit expliciet vermeld.

5.4.1 Drinkwaterwinning

Beschrijving drinkwaterwinningen

Het grootste potentiële effect van drinkwaterwinning op de instandhoudingsdoelstellingen is verdroging. Dat uit zich in lagere grondwaterstanden en/of afnemende kwel. De actuele grondwaterstand is daardoor mogelijk lager dan de gewenste of benodigde grondwaterstand voor de aanwezige habitattypen en -soorten. Mogelijke neveneffecten van verdroging op de instandhoudingsdoelstellingen zijn vermessing en verzuring. Deze neveneffecten zijn niet meegenomen in deze beoordeling omdat zij onderdeel uitmaken van het PAS.

Daarnaast kan door de aanleg of uitbreiding van locaties voor drinkwaterwinning lokaal oppervlakteverlies of versnippering optreden van het leefgebied van soorten of van habitattypen. Deze zijn niet nader bepaald in dit onderzoek, aangezien dit reeds onderdeel uitmaakt van de m.e.r. en vergunningsaanvragen die bij zo'n ontwikkeling worden opgesteld.

Uit de Centrale Beoordeling blijkt dat binnen een afstand van 10 kilometer²⁷ van Lemselermaten twee drinkwaterwinningen liggen. De relevante informatie over deze drinkwaterwinningen staat in onderstaande tabel²⁸.

Tabel 11 Drinkwaterwinningen rondom Lemselermaten

Locatie	Afstand (kilometer)	Werkelijke onttrekking 2011 (Mm ³ /jaar)	Vergunde onttrekking 2011 (Mm ³ /jaar)
Hasselo	8,0	0,59	0,69
Weerselo	0,6	1	1

Beoordeling drinkwaterwinningen

Een drinkwaterwinning kan leiden tot verdroging. Dat uit zich in lagere grondwaterstanden en/of afnemende kwel. De actuele grondwaterstand is daardoor mogelijk lager dan de gewenste of benodigde grondwaterstand van de aanwezige habitattypen en -soorten.

De beoordeling van de drinkwaterwinningen bestaat uit de volgende stappen:

- Ligt de verlagingcontour binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied?
- Zo ja, is de verlaging binnen het Natura 2000-gebied groter dan 5 centimeter²⁹?

Uit de Centrale Beoordeling blijkt dat de drinkwaterwinning Hasselo geen grondwaterverlaging in of nabij Lemselermaten veroorzaakt. Een significant negatief effect van deze winning op de instandhoudingsdoelstellingen voor Lemselermaten is uitgesloten.

Uit de Centrale Beoordeling blijkt dat de winning Weerselo geen verlaging van de freatische grondwaterstand in Lemselermaten veroorzaakt. Omdat tussen de onttrekking en Lemselermaten een aantal weerstandbiedende lagen ligt en de bestaande kwelstroom momenteel grotendeels wordt

²⁶ Artikel 19a, lid 3, onder a, Natuurbeschermingswet

²⁷ Voor de onderbouwing van de effectafstand zie de Centrale Beoordeling.

²⁸ De drinkwaterwinning Weerseloseweg is in 2013 gesloten. Daarom wordt in dit Natura 2000-beheerplan niet op deze winning ingegaan.

²⁹ Bij verlagingen kleiner dan 5 centimeter is causaal verband tussen grondwateronttrekking en schade niet aantoonbaar. Dit is gebaseerd op onder meer het protocol van de Commissie van Deskundigen Grondwaterwet (CDG).

afgevangen voor de verdiepte beken (Dollandbeek en Weerselerbeek), is het niet aannemelijk dat de winning Weerselo ertoe leidt dat er minder kwelwater naar Lemselermaten stroomt. Door de verdiepte beken is een eventueel effect van de winning op de kwelstromen echter niet te bepalen. Het stoppen van de winning zou geen effect hebben, zolang de verdiepte beken niet worden aangepakt. Mocht de winning al effect hebben op de kwelstromen dan zouden deze na het stoppen van de winning namelijk alsnog worden afgevangen en niet ten goede komen aan de grondwaterafhankelijke habitattypen.

In de PAS-gebiedsanalyse is de maatregel opgenomen om de Dollandbeek en de Weerselerbeek te verondiepen (M24). Door deze maatregel wordt de afvang van kwelstromen opgeheven. Deze maatregel (in combinatie met de andere hydrologische herstelmaatregelen) garandeert dat de kwaliteit van de grondwaterafhankelijke habitattypen en het leefgebied van de habitatsoorten in de eerste beheerplanperiode wordt behouden. Tevens is het aannemelijk dat door deze maatregel uit de uitbreidings- en verbeteringsdoelstellingen worden behaald. Mocht de winning Weerselo toch een effect hebben op de kwelstromen naar Lemselermaten dan kan dit pas na de uitvoering van deze maatregel worden bepaald. Om dit eventuele effect te bepalen is in de PAS-gebiedsanalyse een onderzoeksmaatregel opgenomen (M20).

Conclusie drinkwaterwinning

Groen	Drinkwaterwinning Hasselo
Oranje	De drinkwaterwinning Weerselo kan tot meer informatie beschikbaar is (onderzoeksmaatregel) worden gecontinueerd.

5.4.2 Industriële grondwateronttrekkingen

Uit de Centrale Beoordeling blijkt dat binnen een afstand van 10 kilometer³⁰ van Lemselermaten geen industriële grondwateronttrekkingen liggen.

5.4.3 Kleine (niet agrarische) grondwateronttrekkingen onder verantwoordelijkheid van het waterschap

Beschrijving

Deze paragraaf behandelt de grondwateronttrekkingen die op grond van de waterwet vergunningplichtig zijn bij het waterschap. Het gaat hier specifiek om winningen kleiner dan 150.000 m³ (art. 6.4 Waterwet jo art. 3.5 Keur Waterschap Vechtstromen). Deze grondwateronttrekkingen hebben diverse doeleinden waaronder: grondwatersanering, tijdelijke en permanente bronbemaling, proceswater, koude-warmte opslag, koelwater, kleine drinkwateronttrekkingen voor zowel dierlijke als menselijke consumptie en beregening met grondwater. In paragraaf 5.4.4 wordt specifiek ingegaan op onttrekkingen ten behoeve van agrarische activiteiten.

In onderstaande tabel staat het overzicht van de kleine onttrekkingen rondom Lemselermaten die in de Centrale Beoordeling zijn beoordeeld. Het betreft onttrekkingen binnen een straal van 10 kilometer voor vergunningplichtige en een straal van 0,3 kilometer voor meldingsplichtige grondwateronttrekkingen.

Tabel 12 Kleine grondwateronttrekkingen rondom Lemselermaten

Type winning	Aantal vergunningen	Aantal meldingen
Beregening	1	1
Sanering	2	
Drenking vee		3

Beoordeling

Uit de Centrale Beoordeling blijkt dat wanneer alle vergunningplichtige kleine grondwaterwinningen tegelijkertijd de vergunde hoeveelheid onttrekken, zij geen invloed hebben op de grondwaterstanden van Lemselermaten. De vergunde kleine grondwaterwinningen hebben dus geen cumulatief effect op de grondwaterstand in dit Natura 2000-gebied. Significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen voor dit Natura 2000-gebied zijn dan ook op voorhand uit te sluiten.

³⁰ Voor de onderbouwing van de effectafstand zie de Centrale Beoordeling.

Conclusie kleine (niet agrarische) grondwateronttrekkingen onder verantwoordelijkheid van het waterschap

Groen	Bestaande grondwateronttrekkingen en nieuwe grondwateronttrekkingen buiten een straal van 10 kilometer van Lemselermaten
-------	--

5.4.4 Onttrekkingen ten behoeve van agrarische activiteiten

Beschrijving

Het doel van deze paragraaf is het treffen van een regeling voor beregeningsonttrekkingen en onttrekkingen ten behoeve van veedrenking. Waar mogelijk wordt aangesloten bij de beregeningsregeling van de waterschappen (zie paragraaf 4.5.3). Echter, voor het effect op de instandhoudingsdoelstellingen is het niet van belang waarvoor een onttrekking wordt gebruikt. Het onttrekkingsregime (pompcapaciteit, duur, periode, maximale hoeveelheid) is wel van belang. In aansluiting op het beleid van de waterschappen wordt in het Natura 2000-beheerplan onder onttrekkingen ten behoeve van agrarische activiteiten het volgende verstaan: *'Een onttrekking met een pompcapaciteit kleiner dan 60 m³ per uur, met een maximum van 25.000 m³ per jaar'*. Onder deze definitie vallen zowel de beregeningsonttrekkingen en de onttrekkingen ten behoeve van veedrenking die bij het waterschap meldingsplichtig zijn, als de zeer kleine onttrekkingen met een pompcapaciteit kleiner dan 10 m³ per uur die bij het waterschap noch meldingsplichtig, noch vergunningplichtig zijn.

Beoordeling

Bestaande onttrekkingen

Uit de Centrale Beoordeling blijkt dat significant negatieve effecten van een dergelijke onttrekking ten behoeve van agrarische activiteiten buiten een straal van 300 meter uit te sluiten zijn³¹. In bijlage 5 is een kaart opgenomen waarop deze zone is weergegeven. Ten tijde van het opstellen van Naar alle waarschijnlijkheid is het overzicht van agrarische grondwateronttrekkingen dat voor de Centrale Beoordeling is gebruikt echter incompleet. Mogelijk liggen binnen een straal van 300 meter rondom Lemselermaten nog onttrekkingen die niet bekend waren ten tijde van het opstellen van de Centrale Beoordeling. Door het uitvoeren van de hydrologische herstelmaatregelen (M1, M3, M6, M13, M16, M17, M18, M19, M20, M24, M25) uit de PAS-gebiedsanalyse is echter voldoende gewaarborgd dat de habitattypen en het leefgebied van habitatsoorten worden behouden. Aan de hand van de monitoringsresultaten moet worden bepaald of het grondwaterregime een knelpunt vormt voor het behalen van de uitbreidings- en verbeterdoelstellingen. Hiervoor is een onderzoeksmaatregel opgenomen (zie paragraaf 6.2.1). Uit dit onderzoek moet blijken of aanvullende mitigerende maatregelen genomen moeten worden.

Nieuwe onttrekkingen

Met het opnemen van effectafstanden voor kleine onttrekkingen ontstaat er voor meer dan 80% van het oppervlak in Overijssel (de gebieden buiten de grens van de effectafstanden) een vergunningsvrije zone van de Natuurbeschermingswet voor het realiseren van nieuwe onttrekkingen. Voor het overgrote deel van de agrarische ondernemers geeft dit duidelijkheid en gemak. Binnen de effectafstanden blijft de Natuurbeschermingswet van toepassing.

De effecten van het aanleggen van nieuwe grondwateronttrekkingen zijn niet in het PAS meegenomen. Indien nieuwe grondwateronttrekkingen binnen de effectafstand van 300 meter vanaf het Natura 2000-gebied Lemselermaten worden aangelegd moet de initiatiefnemer onderzoeken of er negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen op kunnen treden. Indien dit niet uit te sluiten valt, dient de initiatiefnemer een Natuurbeschermingswet-vergunning aan te vragen. Zoals in paragraaf 4.5 al is beschreven staat het waterschap binnen een straal van 200 meter rondom kwetsbare natte natuur geen nieuwe beregeningsonttrekkingen toe.

³¹ Voor de onderbouwing van de effectafstand zie de Centrale Beoordeling. De effectafstand wordt in nader onderzoek nader gespecificeerd, zie paragraaf 6.2.1.

Het aanleggen van nieuwe onttrekkingen buiten de effectafstand van 300 meter vanaf Lemselermaten is vergunningvrij. In bijlage 5 is een kaart opgenomen waarop deze zone is weergegeven.

Vervangen bestaande onttrekkingen

Indien een bestaande installatie op dezelfde locatie wordt vervangen door een installatie met dezelfde capaciteit en de maximale onttrekking van 25.000 m³ per jaar in acht wordt genomen, verandert het effect van de grondwateronttrekking niet. Een dergelijke wijziging is zowel binnen als buiten de effectafstand van 300 meter vanaf het Natura 2000-gebied Lemselermaten vergunningvrij.

Voorwaarden

Bestaande onttrekkingen ten behoeve van agrarische activiteiten binnen een straal van 300 meter van Lemselermaten zijn beoordeeld met code geel: Significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen zijn met 'mitigerende maatregelen' uit te sluiten. De activiteit kan onder voorwaarden worden gecontinueerd. Het gaat om de volgende voorwaarde:

- Uitvoeren van de hydrologische herstelmaatregelen (M1, M3, M6, M13, M16, M17, M18, M19, M20, M24, M25) uit de PAS-gebiedsanalyse.

Conclusie onttrekkingen ten behoeve van agrarische activiteiten

Groen	Nieuwe onttrekkingen ten behoeve van agrarische activiteiten buiten een straal van 300 meter van Lemselermaten. Op dezelfde locatie vervangen van de bestaande grondwateronttrekking met een onttrekking met dezelfde capaciteit, waarbij de maximale onttrekking van 25.000 m ³ per jaar in acht wordt genomen.
Geel	Bestaande onttrekkingen ten behoeve van agrarische activiteiten binnen een straal van 300 meter van Lemselermaten. Deze grondwateronttrekkingen kunnen worden gecontinueerd onder bovengenoemde voorwaarden.

5.4.5 Berekening met oppervlaktewater

Beschrijving berekening met oppervlaktewater

Ten behoeve van beregning en bevoeiing wordt door agrariërs oppervlaktewater onttrokken. Dit mag echter niet uit alle watergangen. In de keur van het Waterschap Vechtstromen is geregeld uit welke watergangen geen oppervlaktewater mag worden onttrokken. Zo mag uit de Weerselerbeek geen oppervlaktewater worden onttrokken. Uit de Dollandbeek mag wel water worden onttrokken. In de praktijk vindt dit binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied niet plaats, aangezien de agrarische gronden extensief worden gebruikt en de grondwaterstanden op deze percelen in de zomer niet zo ver wegzakken dat beregning en bevoeiing nodig is. Uit de watergangen in het (agrarisch) gebied rondom het Natura 2000-gebied mag oppervlaktewater worden onttrokken.

Beoordeling beregning met oppervlaktewater

Beregning met oppervlaktewater kan ervoor zorgen dat de drainerende werking van watergangen toeneemt. Dit kan effect hebben op de grondwaterstanden in het Natura 2000-gebied, waardoor grondwaterafhankelijke habitattypen en leefgebieden van habitatsoorten in het Natura 2000-gebied kunnen verdrogen.

In de praktijk vindt onttrekking van oppervlaktewater voor beregning plaats uit watergangen die voldoende water aanvoeren. Dit is geregeld in de beregeningsregeling van het Waterschap Vechtstromen (paragraaf 4.5). In deze regeling is vastgelegd dat beregning vanuit oppervlaktewater alleen is toegestaan zolang de eerstvolgend benedenstrooms gelegen stuw nog overstromt. Zodra de afvoer stagneert, treedt automatisch en met onmiddellijke ingang een beregeningsverbod in werking in het desbetreffende peilgebied. Er mag dus alleen onttrokken worden zonder dat er een verlaging van het waterpeil plaatsvindt. Het oppervlaktewaterpeil in de watergangen waaruit wordt onttrokken is daarmee gegarandeerd.

Wanneer beregning uit oppervlaktewater onder de voorwaarden uit de beregeningsregeling plaatsvindt, leidt dit niet tot een daling van de waterpeilen in de watergangen. Een toename van de drainerende werking van watergangen door beregning met oppervlaktewater is dan ook niet aan de orde. Hierdoor zijn significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen als gevolg van

verdroging op grondwaterafhankelijke habitattypen en leefgebieden van habitatsoorten op voorhand uitgesloten.

Voorwaarde

Berekening met oppervlaktewater is beoordeeld met code geel: Significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen zijn met mitigerende maatregelen uit te sluiten. De activiteit kan onder voorwaarden worden gecontinueerd. Het gaat om de volgende voorwaarde: 'berekening vanuit oppervlaktewater is alleen toegestaan zolang de afvoer over de eerstvolgend benedenstrooms gelegen stuw niet stagneert'.

Conclusie berekening met oppervlaktewater

Geel	Berekening met oppervlaktewater kan worden gecontinueerd onder de voorwaarde dat de afvoer over de eerstvolgende benedenstrooms gelegen stuw niet stagneert.
-------------	--

5.4.6 Rioolwaterzuiveringsinstallaties

In de provincie Overijssel bevinden zich enkele tientallen rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI's). Een RWZI kan vanuit twee invalshoeken invloed hebben op de instandhoudingsdoelstellingen van een Natura 2000-gebied:

- Directe effecten: sommige effecten zoals geluidhinder, lichthinder, transportbewegingen, aanwezigheid van mensen en opwerveling van slib hebben, onafhankelijk van de ligging in het stroomgebied, op korte afstand van de RWZI mogelijk invloed.
- Diffuse effecten: een RWZI ligt bovenstrooms ten opzichte van een Natura 2000-gebied: als een RWZI loost in een hoofdwaterloop/beek kan dat op grotere afstand invloed hebben. Dit kan leiden tot verontreiniging.

Significant negatieve effecten van geluid, licht en optische verstoring op instandhoudingsdoelstellingen boven een afstand van 2.000 meter zijn uitgeslotenⁱⁱ. Significant negatieve effecten van 'verontreiniging' en 'vermesting' kunnen worden uitgesloten als een RWZI benedenstrooms in het stroomgebied ligt.

Binnen 2 kilometer van Lemselermaten en bovenstrooms in het stroomgebied liggen geen RWZI's.

5.4.7 Riooloverstorten

Wanneer riooloverstorten in werking treden, wordt ongezuiverd rioolwater in het oppervlaktewater geloosd. Dit kan leiden tot vermesting en verontreiniging van het oppervlaktewater. Wanneer dit oppervlaktewater naar een Natura 2000-gebied stroomt, kan er sprake zijn van vermesting en verontreiniging van habitattypen en het leefgebied van habitatsoorten.

Uit de Centrale Beoordeling blijkt dat de riooloverstorten die in de omgeving van Lemselermaten liggen, uitkomen in watergangen die van het Natura 2000-gebied af stromen. Vervuild water dat door de riooloverstorten wordt geloosd, komt dan ook niet in de Lemselermaten terecht. De riooloverstorten hebben dus geen significant negatief effect op de instandhoudingsdoelstellingen. Binnen Lemselermaten liggen geen riooloverstorten.

Conclusie riooloverstorten

Groen	Beschreven riooloverstorten
--------------	-----------------------------

5.4.8 *Beheer en onderhoud waterinfrastructuur*

Beschrijving beheer en onderhoud waterinfrastructuur

De oevers van de Weerseler beek en van de Dollandbeek worden periodiek gemaaid. Tevens worden deze beken geschoond.

Beoordeling beheer en onderhoud waterinfrastructuur

Voor deze activiteit wordt materieel gebruikt wat zou kunnen leiden tot verstoring door mechanische effecten (bodemverdichting) in kwetsbare vegetaties. Om dit te voorkomen dient zodanig gewerkt te worden dat insporing dieper dan 5 centimeter in habitattypen niet optreedt, bijvoorbeeld door het kiezen van alternatieve routes, te werken met aangepast materieel, of het gebruik van materiaal om de druk op de bodem te spreiden. Verder komt in dit gebied de zeggekorfslak voor. Om te voorkomen dat diertjes van deze soort worden afgevoerd bij het maaien dienen zeggevegetaties (pollen moeraszegge en pluimzegge) bij het maaien te worden gespaard. Voor deze beheermaatregelen moet het gebied betreden worden en moeten machines het gebied in. Dit kan leiden tot verstoring door geluid en optische verstoring. Deze beheermaatregelen vinden met een lage frequentie plaats, waarbij het gebied hooguit enkele dagen per jaar wordt betreden. Significante negatieve effecten als gevolg van optische verstoring of verstoring door geluid zijn daardoor uitgesloten.

Voorwaarde

Beheer en onderhoud waterinfrastructuur is beoordeeld met code geel: Significante negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen zijn met mitigerende maatregelen uit te sluiten. De activiteit kan onder voorwaarden worden gecontinueerd. Het gaat om de volgende voorwaarden:

- Er dient zodanig gewerkt te worden dat insporing dieper dan 5 centimeter in habitattypen niet optreedt;
- Bij het maaien dienen zeggevegetaties (pollen moeraszegge en pluimzegge) te worden gespaard.

Conclusie beheer en onderhoud waterinfrastructuur

Geel	Het beschreven beheer en onderhoud van de waterinfrastructuur kan worden gecontinueerd onder bovengenoemde voorwaarden.
------	---

5.4.9 *Peilbeheer*

Beschrijving peilbeheer

Het waterpeil in en rondom het Natura 2000-gebied Lemselermaten wordt ingesteld en gehandhaafd door het Waterschap Vechtstromen. In deze paragraaf wordt ingegaan op de effecten van dit waterpeil op de instandhoudingsdoelstellingen. De effecten van drainage van agrarische percelen en de voorwaarden voor het wijzigen of aanleggen van drainage worden behandeld in paragraaf 5.4.12.

Beoordeling peilbeheer

In de PAS-gebiedsanalyse zijn de knelpunten met betrekking tot het peilbeheer in en rondom het Natura 2000-gebied aangegeven. Het gaat om de volgende knelpunten:

- Te lage zomer- en voorjaarsgrondwaterstanden;
- Te weinig kwel als gevolg van de drainage door sloten, buisdrainage en drainage door de genormaliseerde beken.

Om het peilbeheer in en rondom het Natura 2000-gebied af te stemmen met de instandhoudingsdoelstellingen is een aantal maatregelen opgenomen (M1, M3, M13, M17, M18, M19, M21, M22, M23, M24). Het gaat om de volgende maatregelen:

- Verondiepen beken in en rondom het Natura 2000-gebied;
- Verwijderen buisdrainage binnen en buiten het Natura 2000-gebied;
- Verwijderen of verondiepen sloten binnen en buiten het Natura 200-gebied.

Door het uitvoeren van deze maatregelen worden de negatieve effecten van het huidige peilbeheer in en rondom het Natura 2000-gebied Lemselermaten zo ver verminderd dat de instandhoudingsdoelstellingen gerealiseerd kunnen worden.

Voorwaarde

Peilbeheer is beoordeeld met code geel: Significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen zijn met mitigerende maatregelen uit te sluiten. De activiteit kan onder voorwaarden worden gecontinueerd. Het gaat om de voorwaarde: Uitvoeren van de maatregelen M1, M3, M13, M17, M18, M19, M21, M22, M23, M24 uit de PAS-gebiedsanalyse.

Conclusie peilbeheer

Geel	Het beschreven peilbeheer kan worden gecontinueerd onder de voorwaarde dat de hydrologische herstelmaatregelen uit het PAS worden uitgevoerd.
------	---

5.4.10 Rijks- en provinciale wegen

Beschrijving rijks- en provinciale wegen

In de provincie Overijssel ligt circa 850 kilometer provinciale weg en circa 500 kilometer rijksweg. Mogelijke effecten van wegen (door gebruik en regulier beheer en onderhoud zoals van wegdek, kabels en leidingen en berm- en verzorgingslocatiebeheer) zijn: versnippering, verzuring, vermeting, verontreiniging, geluidhinder, lichthinder en optische verstoring. Vermeting en verzuring als gevolg van stikstofemissie door wegverkeer maken onderdeel uit van het PAS en worden in deze paragraaf niet verder behandeld.

Uit het rapport Onderbouwing effectafstandenⁱⁱⁱ blijkt dat de maximale afstand waarop een weg versturende effecten op de instandhoudingsdoelstellingen kan hebben 3 kilometer is. De volgende wegen liggen binnen een afstand van 3 kilometer van Lemselermaten (gegevens 1 oktober 2005):

Tabel 13 Rijks- en provinciale wegen rondom het Natura 2000-gebied Lemselermaten

Weg	Verkeersintensiteit (aantal voertuigen per dag)	Aandeel vrachtverkeer (%)	Verlichting	Kortste afstand tot Natura 2000-gebied	Lengte door of langs Natura 2000-gebied
N343	4.900	14	Ja op 350 m	150 m	
N736	5.000	9	Nee	2,9 km	
N738	6.800	10	Deels op 450 m	450 m	

Beoordeling rijks- en provinciale wegen

Uit de Centrale beoordeling blijkt dat vanuit boven genoemde rijks- en provinciale wegen geen significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen te verwachten zijn door versnippering, geluid, optische verstoring en licht.

Conclusie rijks- en provinciale wegen

Groen	N343, N736, N738
-------	------------------

5.4.11 Industriële en overige bedrijven met een SBI-code

In de Centrale Beoordeling wordt onderscheid gemaakt tussen gieterijen/smelterijen, melkveehouderijen en overige bedrijven met een SBI³²-code, waaronder gieterijen/ smelterijen. Voor bedrijven in de sector recreatie en toerisme zie paragraaf 5.4.13.

Gieterijen/smelterijen

Binnen deze SBI-categorie vallen non-ferro-metaalgieterijen/-smelterijen en ijzer- en staalgieterijen/-smelterijen. Deze bedrijven kunnen verontreiniging tot gevolg hebben. Als bij deze bedrijven aluminium wordt gesmolten, kunnen effecten op grote afstand optreden. Er liggen 2 bedrijven binnen 10.000 meter van het Natura 2000-gebied. Voor deze bedrijven zijn significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen uitgesloten.

³² SBI: Standaard Bedrijfsindeling. Ieder bedrijf dat zich inschrijft in het Handelsregister krijgt een SBI-code. Deze code geeft aan wat de belangrijkste activiteit van een bedrijf is.

Conclusie gieterijen/smelterijen

Beoordeling	Bedrijf	Afstand tot Natura 2000-gebied	Onderbouwing
Groen	Aluthix BV, Kleibultweg, Oldenzaal	6.068 meter	Activiteiten vinden binnen plaats, onderneming op een bedrijventerrein in de buurt van een woonwijk.
Groen	Aluminium Gieterij Oldenzaal BV, Kleibultweg, Oldenzaal	5.693 meter	Grote afstand tot Natura 2000-gebied en activiteiten vinden binnen plaats (productiehal), zeer lage schoorstenen.

Melkveehouderijen/veestallen

Een mogelijk effect van melkveehouderijen (open stallen) op de instandhoudingsdoelstellingen betreft lichthinder. De voor deze verstoringsfactor geldende effectafstand is afhankelijk van de instandhoudingsdoelstellingen van het betreffende Natura 2000-gebied. De habitattypen en habitatsoort in Lemselermaten zijn niet gevoelig voor verstoring door licht. Significante negatieve effecten van verstoring door licht door veestallen zijn daarmee uitgesloten. Vermesting en verzuring als gevolg van stikstofemissie maken onderdeel uit van het PAS en zijn in deze beoordeling niet meegenomen.

Overige bedrijven

In de Centrale Beoordeling zijn ook de overige bedrijven met een SBI-code beoordeeld volgens de in paragraaf 5.3.3 gehanteerde werkwijze van 'grof naar fijn'. Bij aanvang zijn ruim 80.000 bedrijven geïnventariseerd. Op basis van de mogelijke verstoringsfactoren, de instandhoudingsdoelstellingen en de effectafstanden kon voor ruim 78.000 bedrijven worden uitgesloten dat zij leiden tot significant negatieve effecten op instandhoudingsdoelstellingen. De resterende bedrijven zijn nader beoordeeld.

In 2014 is door ARCADIS een aanvullende beoordeling uitgevoerd van in de Centrale Beoordeling ontbrekende bedrijven³³.

Op basis van aanvullende (gebied specifieke) informatie vanuit de provincie en haar partners zijn bedrijven waar mogelijk nader beoordeeld. De lijst van beoordeelde bedrijven incl. de door de provincie op basis van aanvullende informatie opgestelde eindbeoordeling is te vinden in bijlage 7.

Binnen een straal van 1,5 kilometer van het Natura 2000-gebied Lemselermaten liggen 3 overige bedrijven. Voor deze bedrijven kunnen zijn mogelijk significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen als gevolg van verstoring door licht, geluid of optische verstoring op voorhand uitgesloten.

Conclusie overige bedrijven

Groen	3 beoordeelde overige bedrijven (zie bijlage 7)
-------	---

5.4.12 Agrarische activiteiten

In deze paragraaf worden eerst de bestaande agrarische activiteiten beschreven. Vervolgens worden de effecten van deze agrarische activiteiten op de instandhoudingsdoelstellingen bepaald en wordt beoordeeld of (significant) negatieve effecten op kunnen treden dan wel uitgesloten kunnen worden. Tot slot worden conclusies getrokken of de activiteiten vergunningvrij opgenomen kunnen worden in het Natura 2000-beheerplan en - indien van toepassing - onder welke voorwaarden. Grond- en oppervlaktewateronttrekkingen ten behoeve van agrarische activiteiten zijn opgenomen in paragraaf 5.4.4 en 5.4.5.

Beschrijving agrarische activiteiten

In de directe omgeving van het gebied Lemselermaten staan verschillende veehouderijen. De omliggende percelen worden gebruikt als weiland, grasland en akkerland. Een groot deel van de percelen binnen het Natura-2000 gebied is in eigendom bij Staatsbosbeheer. Een aantal van deze percelen langs de Dollandijk (binnen het Natura 2000-gebied) worden in samenwerking met een agrariër gebruikt voor agrarisch natuurbeheer (zie paragraaf 019). Tevens ligt binnen het Natura

³³ De Centrale beoordeling is gebaseerd op geregistreerde bedrijven. Niet alle bedrijven waren echter geregistreerd omdat dit vanuit voormalige wetgeving niet verplicht was.

2000-gebied langs de Dollanddijk een perceel dat eigendom is van een agrariër. Het betreft hier het perceel in het zuidwesten van het gebied. Op dit perceel staan enkele koeien en paarden. Langs de Glipsdijk liggen binnen het Natura 2000-gebied enkele graspercelen die als hooiland in agrarisch gebruik zijn.

Agrarische bedrijfsvoeringen zijn over het algemeen erg divers en bestaan uit een groot aantal verschillende, zeer diverse handelingen. Ten aanzien van de Natura 2000-gebieden en mogelijke effecten gaat het voornamelijk om fysieke handelingen die buiten (op het land) uitgevoerd worden of plaats vinden.

Reguliere agrarische activiteiten in Lemselermaten betreffen:

- Beweiding alle grazers (op het hierboven benoemde perceel)

Reguliere agrarische activiteiten rondom Lemselermaten betreffen:

- Machinale bewerkingen op agrarische percelen:
 - o Grondbewerking: bewerken van grasland³⁴ (bv scheuren);
 - o Grondbewerking: ondiepe grondbewerkingen (tot 40 centimeter);
 - o Grondbewerking: diepe grondbewerkingen (> 40 centimeter);
 - o Grondbewerking: egaliseren van gronden;
 - o Bemesten (fysieke activiteit);
 - o Maaien;
 - o (door)Zaaien/poten;
 - o Oogsten van akkerbouwgewassen
- Bemesting (toepassen van meststoffen);
- Gewasbescherming (toepassen van bestrijdingsmiddelen);
- Drainage;
- Beweiding alle grazers.

Beoordeling agrarische activiteiten

Voor de beoordeling van de agrarische activiteiten wordt gebruik gemaakt van de effectenindicator van het rijk (zie 5.3.2). Per gebied is een selectie gemaakt van de relevante verstoringfactoren (de verstoringfactoren die specifiek betrekking hebben op stikstofdepositie worden in deze analyse niet meegenomen, aangezien deze in het PAS verwerkt zijn).

Aan de agrarische activiteiten zijn de volgende zes mogelijke verstoringfactoren gekoppeld:

- Verontreiniging;
- Verdroging;
- Verstoring door geluid;
- Verstoring door licht;
- Optische verstoring;
- Verstoring door mechanische effecten.

Machinale bewerkingen op agrarische percelen

Machinale bewerkingen op agrarische percelen kunnen verstoring door geluid, optische verstoring en verstoring door mechanische effecten tot gevolg hebben:

- De habitattypen en habitatsoort komen niet op de agrarische percelen voor. Omdat machinale bewerkingen op omliggende percelen slechts een paar dagen per jaar en verspreid over het hele jaar plaatsvinden is er alleen sprake van tijdelijke verstoring en zijn significant negatieve effecten als gevolg van geluid en optische verstoring door machinale bewerkingen op voorhand uit te sluiten.
- Omdat de habitattypen en de habitatsoort niet op de agrarische percelen voorkomen zijn significant negatieve effecten van agrarische activiteiten als gevolg van mechanische effecten (betreding en machinale bewerkingen) uitgesloten.

Bemesting (toepassen van meststoffen) en gewasbescherming (toepassen van bestrijdingsmiddelen)

³⁴ Per 1 januari 2015 is de (nieuwe) "Uitvoeringsregeling rechtstreekse betalingen GLB" in werking getreden. In artikel 2.15 lid 1 (zie onder) is formeel vastgelegd dat al het blijvend grasland binnen N2000-gebied wordt aangemerkt als blijvend grasland dat ecologisch kwetsbaar is. In de Europese verordening met betrekking tot het gemeenschappelijk landbouwbeleid (nr. 1307/2013) is dit verbod als volgt vastgelegd: "Landbouwers mogen blijvend grasland dat zich in door de lidstaten uit hoofde van de eerste alinea en, in voorkomend geval, van de tweede alinea aangewezen gebieden bevindt niet omzetten of ploegen."

Bemesting en gewasbescherming kunnen verstoring door verontreiniging tot gevolg hebben. Het bemesten en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen kan een negatief effect hebben op de kwaliteit van het grondwater. Het grondwater kan hierdoor geëutrofeerd en vervuild raken. Ook kunnen meststoffen en bestrijdingsmiddelen oppervlakkig afspoelen in sloten en greppels en een negatief effect hebben op de habitattypen en habitatsoorten in het Natura 2000-gebied.

Bemesting

In de gebiedsanalyse t.b.v. het PAS zijn o.a. maatregelen opgenomen waardoor negatieve effecten van bemesting verminderd worden (M1, M3, M13, M26). Door het uitvoeren van deze PAS-maatregelen in de eerste beheerplanperiode worden de negatieve effecten zo ver verminderd dat er geen sprake is van significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen.

Gewasbeschermingsmiddelen

Voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen gelden wettelijke kaders. Bij het opstellen van deze kaders is rekening gehouden met effecten van deze middelen op het milieu. Omdat de habitattypen niet op de agrarische percelen voorkomen, is geen sprake van rechtstreekse bespuiting. Wel kan door verwaaiing of door af- of uitspoeling sprake zijn van effecten. De geldende voorwaarden die de emissies van bestrijdingsmiddelen tijdens toediening beperken zijn onder meer: de (verlaagde) spuitboomhoogte, gebruik van driftarme spuitdoppen en kantdoppen, niet spuiten bij harde wind (allen t.b.v. het beperken van verwaaiing) en de teeltvrije zone tussen landbouwgewassen en de sloot (beperken van af- en uitspoeling). Op basis van de actuele kennis of de mate van verwaaiing, af- en uitspoeling in combinatie met de geldende voorwaarden waaronder gewasbeschermingsmiddelen toegepast mogen worden, worden geen significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen verwacht. Wanneer uit nieuwe kennis en/of monitoring blijkt dat de instandhoudingsdoelstellingen in gevaar komen als gevolg van het toepassen van gewasbeschermingsmiddelen, is de provincie bevoegd om nadere voorwaarden te stellen.

Drainage

Drainage kan leiden tot verdroging. In de PAS-gebiedsanalyse zijn de verdrogingseffecten van diverse bestaande activiteiten meegenomen en vertaald in hydrologische maatregelen. Nieuwe activiteiten zijn niet meegenomen. Deze moeten dus separaat beoordeeld worden om negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen te kunnen uitsluiten.

De afstand waar binnen het vervangen of nieuw aanleggen van drainage effect kan hebben op de instandhoudingsdoelstellingen is voor het Natura 2000-gebied Lemselermaten 1000 meter (zie bijlage 4). In deze bijlage is een kaart opgenomen met de zone waarbinnen het vervangen of nieuw aanleggen van drainage rond het Natura 2000-gebied mogelijk een negatief effect kan hebben.

Met het opnemen van effectafstanden voor drainage ontstaat er voor meer dan 80% van het oppervlak in Overijssel (de gebieden buiten de grens van de effectafstanden) een vergunningsvrije zone van de Natuurbeschermingswet voor het realiseren van nieuwe drainage. Voor het overgrote deel van de agrarische ondernemers geeft dit duidelijkheid en gemak. Binnen de effectafstanden blijft de Natuurbeschermingswet van toepassing.

-Bestaande drainage

De effecten van het aanleggen van nieuwe drainage en het vervangen van bestaande drainage zijn niet in het PAS meegenomen. Om de negatieve effecten van bestaande drainage op te heffen zijn PAS-maatregelen opgenomen in het Natura 2000-beheerplan. Deze PAS-maatregelen houden in dat op bepaalde percelen drainage wordt verwijderd of sloten worden verondiept. Door deze PAS-maatregelen is geborgd dat bestaande drainage buiten de aan te pakken percelen geen significant negatief effect op de instandhoudingsdoelstellingen heeft en dus vergunningvrij is. Drainage op de aan te pakken percelen is vergunningvrij totdat de PAS-maatregelen worden uitgevoerd.

-Nieuwe drainage en wijzigingen in bestaande drainage

De effecten van het aanleggen van nieuwe drainage en het vervangen van bestaande drainage zijn niet in het PAS meegenomen. Het aanleggen en vervangen van drainage kan effecten hebben op de instandhoudingsdoelstellingen. Daarom is het niet mogelijk deze activiteiten zonder meer vergunningvrij op te nemen in de Natura 2000-beheerplannen. De afstand waarbinnen het vervangen of nieuw aanleggen van drainage nog effect heeft op de instandhoudingsdoelstellingen is voor het Natura 2000-gebied Lemselermaten 1000 meter. Dit betekent het volgende:

- Nieuwe drainage:
 - ⊖ Buiten de effectafstand van 1000 meter vanaf het Natura 2000-gebied Lemselermaten is het aanleggen van nieuwe drainage vergunningvrij;

- Binnen de effectafstand van 1000 meter vanaf het Natura 2000-gebied Lemselermaten is het aanleggen van nieuwe drainage niet op voorhand vergunningvrij (zie voor nadere procedure hoofdstuk 9).
- Wijzigingen in bestaande drainage
 - Buiten de effectafstand van 1000 meter vanaf het Natura 2000-gebied Lemselermaten is het wijzigen van bestaande drainage vergunningvrij.
 - Het vervangen van bestaande drainage binnen de effectafstand van 1000 meter is vergunningvrij wanneer de vervangende drainage niet meer draineert dan de oorspronkelijk aangelegde, mits aan onderstaande voorwaarden wordt voldaan:
 - Het ontwaterend vermogen niet toeneemt te opzichte van de oorspronkelijk aangelegde drainage. Dat betekent vervanging van bestaande buisdrainage door drainage op dezelfde NAP-hoogte en met dezelfde dichtheid, of;
 - Het ontwaterend vermogen aantoonbaar gelijk blijft of zelfs afneemt ten opzichte van de oorspronkelijk aangelegde drainage en;
 - De initiatiefnemer een aantal weken voordat de drainage wordt vervangen bij de provincie meldt dat de werkzaamheden worden uitgevoerd. Daarmee heeft de provincie de mogelijkheid om te toetsen of de vervangende drainage niet meer gaat draineren dan de oorspronkelijk aangelegde. Op deze manier wordt geborgd dat de vervangende drainage geen verdrogend effect heeft en hoeft de initiatiefnemer geen vergunningprocedure te doorlopen.
- Wanneer een initiatiefnemer drainage wil vervangen door drainage die meer draineert dan de oorspronkelijk aangelegde, is deze activiteit niet op voorhand vergunningvrij (zie voor nadere procedure hoofdstuk 9).

Beweiding alle grazers

Beweiding door grazers kan verstoring door mechanische effecten (betreding) tot gevolg hebben. Omdat de habitattypen en de habitatsoort niet op de agrarische percelen voorkomen zijn significant negatieve effecten als gevolg van mechanische effecten (betreding) niet aan de orde.

Voor toekomstige nieuwe/gewijzigde vormen van beweiding geldt een vrijstelling van de vergunningplicht op grond van de op 27 april 2016 inwerking getreden wijziging van het Besluit vergunningen Natuurbeschermingswet 1998 (artikel 3a).

Voorwaarden

Een aantal activiteiten zijn beoordeeld met code geel: Significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen zijn met mitigerende maatregelen uit te sluiten. De activiteit kan onder voorwaarden worden gecontinueerd. Het gaat om de volgende activiteiten en daarbij behorende voorwaarden:

- Drainage:
 - Bestaande drainage, indien;
 - De hydrologische PAS-maatregelen worden uitgevoerd. Deze PAS-maatregelen (M1, M3, M6, M13, M16, M17, M18, M19, M20, M24, M25) houden in dat op bepaalde percelen drainage wordt verwijderd of sloten worden verondiept. Ook tot het moment dat de PAS-maatregelen worden uitgevoerd is bestaande drainage vergunningvrij.
 - Vervanging van bestaande drainage binnen de effectafstand van 1000 meter door drainage met eenzelfde of lagere drainerende werking dan de oorspronkelijk aangelegde drainage, indien;
 - Het ontwaterend vermogen niet toeneemt ten opzichte van de oorspronkelijk aangelegde drainage. Dat betekent vervanging van bestaande buisdrainage door drainage op dezelfde NAP-hoogte en met dezelfde dichtheid, of;
 - Het ontwaterend vermogen aantoonbaar gelijk blijft of zelfs afneemt ten opzichte van de oorspronkelijk aangelegde drainage en;
 - De initiatiefnemer een aantal weken voordat de drainage wordt vervangen bij de provincie meldt dat de werkzaamheden worden uitgevoerd.
- Bemesting (toepassen van meststoffen), indien;
 - De PAS-maatregelen m.b.t. bemesting worden uitgevoerd. Deze PAS-maatregelen houden in dat bepaalde percelen uit bemesting genomen worden (M1, M3, M13, M26). Ook tot het moment dat de PAS-maatregelen worden uitgevoerd is bestaande bemesting vergunningvrij

Conclusie agrarische activiteiten

Groen	Machinale bewerking op agrarische percelen (grondbewerking, bemesten, maaien, (door)zaaien/poten en oogsten), vervanging van bestaande drainage buiten de effectafstand van 1000 meter, aanleggen van nieuwe drainage buiten de effectafstand van 1000 meter, gewasbescherming, beweiding alle grazers.
Geel	De volgende beschreven activiteiten kunnen onder boven genoemde voorwaarden worden gecontinueerd: - Bestaande drainage binnen de effectafstand van 1000 meter; - Vervanging van bestaande drainage binnen de effectafstand van 1000 meter door drainage met eenzelfde of lagere drainerende werking dan de oorspronkelijk aangelegde drainage; - Bemesting.

De in dit Natura 2000-beheerplan gehanteerde werkwijze om tot een 'robuuste' afstandbepaling te komen waarbinnen negatieve effecten zijn uit te sluiten, is gebaseerd op een algemene theoretische benadering die is gebaseerd op de best beschikbare relevante kennisbronnen. Het is aannemelijk dat aanvullende kennis over het gebied kan leiden tot een nadere verfijning (verkorting) van deze afstanden. Wij zijn voornemens om in de periode 2016-2017 in samenwerking met het verantwoordelijke waterschap en LTO voor alle gebieden tot een nadere verfijning te komen op grond van de specifieke kenmerken van het gebied. Het is op grond van de nadere verfijning in theorie voorstelbaar dat in specifieke situaties ook rekening moet worden gehouden met grotere afstanden.

Voor de hierna genoemde activiteiten moet door de initiatiefnemer worden bepaald of de betreffende nieuwe activiteit mogelijk negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen heeft. Als deze effecten niet uit te sluiten zijn is een Natuurbeschermingswet-vergunning nodig. Het betreft:

- Het aanleggen van nieuwe drainage binnen de effectafstand van 1000 meter;
- Alle wijzigingen in de bestaande drainage binnen de effectafstand van 1000 meter indien de vervangende drainage meer draineert dan de oorspronkelijk aangelegde drainage.

Deze effectafstand wordt in nader onderzoek nader gespecificeerd, zie paragraaf 6.2.1.

5.4.13 Recreatie en Toerisme

De Centrale Beoordeling bevat geen precieze beoordeling van recreatie en toerisme. Er zijn wel een aantal meer algemene uitspraken gedaan wat betreft mogelijke verstoringsfactoren en de bijbehorende effectafstanden. Onderstaande beoordeling is gebaseerd op het oorspronkelijke werkdocument en aanvullende actuele informatie van de provincie en haar partners.

Bijlage 6 bevat de lijst van beoordeelde bedrijven met een aan recreatie en toerisme gerelateerde SBI-code.

Beschrijving recreatie en toerisme

Het Natura 2000-gebied Lemselermaten is in beperkte mate toegankelijk. In en direct grenzend aan het gebied liggen enkele onverharde wegen, die bedoeld zijn voor het beheer of agrarisch gebruik. Er zijn geen recreatieve paden of routes in het gebied. Er vindt eveneens geen georganiseerde recreatie plaats. Wel wordt het gebied (op kleine schaal) bezocht door natuurliefhebbers, met name voor de floristische waarden. Het precieze aantal bezoekers is niet bekend, maar de recreatiedruk is beperkt, gezien de ontoegankelijkheid van het gebied.

Zowel binnen als buiten het Natura 2000-gebied (binnen de maximale effectsafstand van 300 meterⁱⁱ) zijn geen voorzieningen voor dag- of verblijfsrecreatie aanwezig (bijlage 6).

Beoordeling recreatie en toerisme

Verstoringsfactoren

Recreatieve activiteiten kunnen leiden tot verstoring door geluid, licht, optische verstoring en verstoring door mechanische effecten^{iv, ii}). Hieronder wordt voor het Natura 2000-gebied Lemselermaten aangegeven welke habitattypen en habitatrichtlijnsoorten gevoelig zijn voor de bovenbeschreven verstoringsfactoren:

- Habitattypen: gevoelig voor mechanische effecten;
- Zeggekorfslak: zeer gevoelig voor mechanische effecten.

Op basis van het beschreven recreatieve gebruik, hebben mechanische effecten in het Natura 2000-gebied Lemselermaten alleen betrekking op mogelijke verstoring door betreding. Andere vormen van mechanische effecten zijn in relatie tot recreatie niet aan de orde en worden in de beoordeling buiten beschouwing gelaten.

In de effectenindicator die gebruikt is om de gevoeligheid te bepalen is zeggekorfslak getypeerd als zeer gevoelig voor mechanische effecten. Op basis van het beschreven recreatieve gebruik, hebben mechanische effecten in het Natura 2000-gebied Lemselermaten alleen betrekking op mogelijke verstoring door betreding. Andere vormen van mechanische effecten zijn in relatie tot recreatie niet aan de orde en worden in de beoordeling buiten beschouwing gelaten.

Dagrecreatie

Omdat in het gebied geen wandelpaden zijn, is het gebied alleen toegankelijk via de openbare, (on)verharde wegen in en grenzend aan het gebied. Het betreden van het Natura 2000-gebied zelf, buiten deze wegen is niet toegestaan. Op basis hiervan wordt betreding van habitattypen en leefgebied van zeggekorfslak op voorhand uitgesloten. Significante negatieve effecten door mechanische verstoring in relatie tot recreatie zijn niet aan de orde.

Conclusie recreatie en toerisme

Groen	Beschreven recreatie en toerisme
-------	----------------------------------

5.4.14 Luchtvaart

De Centrale Beoordeling bevat geen beoordeling van luchtvaart. Onderstaande beoordeling is gebaseerd op actuele informatie van de provincie en haar partners.

Beschrijving luchtvaart

Door Lensink & Aarts^v is een effectbeoordeling uitgevoerd naar het bestaand gebruik van kleine luchthavens en beheerplannen Natura 2000. Hierin is onderzocht of en welke negatieve effecten kunnen optreden van luchtvaart vanaf kleine luchthavens.

De verstoring heeft vooral betrekking op vogels, van de soorten van de Habitatrictlijn worden alleen gewone en grijze zeehond als verstoringsgevoelig voor luchtvaart beschouwd. Habitattypen worden als niet verstoringsgevoelig beschouwd. In geen van de Natura 2000-gebieden in Overijssel zijn beide zeehonden aangewezen. Negatieve effecten op Habitatrictlijngebieden in Overijssel, als gevolg van vliegbewegingen, zijn dan ook op voorhand uit te sluiten. Van de Vogelrichtlijn zijn een groot aantal van de aangewezen vogelsoorten wel op enigerlei wijze verstoringsgevoelig voor luchtvaart, vaak door een combinatie van geluid en optische verstoring (zicht). Bij het overschrijden van een drempelwaarde (hoge frequentie van verstoring) kan dit leiden tot een afname van het aantal exemplaren in een gebied. Verstoringbronnen zonder auditieve component hebben, bij gelijke omgevingsfactoren (leefgebied en gedrag verstorende luchtvaartuig), minder effecten dan bronnen met een auditieve component^v. Op Natura 2000-gebieden die (ook) als Vogelrichtlijngebied zijn aangewezen, zijn negatieve effecten niet op voorhand uit te sluiten.

Naast vliegbewegingen van en naar de luchthavens, is het voor enkele soorten luchtvaartuigen mogelijk om buiten een luchthaven op te stijgen en te landen. Dit kan alleen met een door Gedeputeerde Staten verleende ontheffing vanuit Wet luchtvaart, een zogenaamde TUG-ontheffing (Tijdelijk en Uitzonderlijk Gebruik). Het gaat om de volgende luchtvaartuigen:

- Helikopter;
- Microlight airplane (MLA);
- Gemotoriseerd schermvliegtuig (paramotor);
- Heteluchtballon;
- Onbemande luchtvaartuigen: RPAS (remotely piloted aircraft system), UAS (unmanned aircraft system) of drone.

In het provinciaal beleid is geregeld dat voor het landen en opstijgen in een Natura 2000-gebied (en de Ecologische Hoofdstructuur) geen ontheffing wordt verleend. Negatieve effecten op zowel Vogel- als Habitatrichtlijndoelen door betreding of andere mechanische effecten als gevolg van landen of opstijgen, zijn hierdoor eveneens op voorhand uit te sluiten.

Beoordeling luchtvaart

Het Natura 2000-gebied Lemselermaten is alleen aangewezen als Habitatrichtlijngebied. De soorten die aangewezen zijn, zijn niet gevoelig voor verstoringen afkomstig van luchtvaartuigen. Omdat landen en opstijgen niet toegestaan is in Natura 2000-gebieden, treden geen significant negatieve effecten door mechanische effecten door landen of betreding op. Een nadere beoordeling is voor het Natura 2000-gebied Lemselermaten niet aan de orde.

Conclusie luchtvaart

Groen	Beschreven luchtvaart
-------	-----------------------

5.4.15 Motorcrossterreinen

De maximale afstand waarop motorcross kan leiden tot significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van een Natura 2000-gebied is gelijk aan die van rijks- en provinciale wegen, namelijk 1 kilometerⁱⁱ. Binnen een afstand van 1.000 meter van de in de Centrale Beoordeling behandelde Natura 2000-gebieden liggen geen motorcrossterreinen.

5.4.16 Zandwinningen

Mogelijke effecten van zandwinningen op instandhoudingsdoelstellingen zijn verdroging en verstoring. Significant negatieve effecten op instandhoudingsdoelstellingen kunnen worden uitgesloten als de afstand van de zandwinning tot het betreffende Natura 2000-gebied groter is dan 1 kilometerⁱⁱ. Er liggen geen zandwinningen op een afstand van minder dan 1 kilometer van de in de Centrale Beoordeling behandelde Natura 2000-gebieden.

5.4.17 Energiecentrales

Mogelijke effecten van energiecentrales op instandhoudingsdoelstellingen zijn: verstoring door geluid, verstoring door licht, optische verstoring en uitstoot van stoffen (verontreiniging). Significant negatieve of verstoringende effecten op instandhoudingsdoelstellingen kunnen worden uitgesloten als de afstand van de energiecentrale tot het betreffende Natura 2000-gebied groter is dan 10 kilometerⁱⁱ. Vermesting en verzuring als gevolg van stikstofemissie maken onderdeel uit van het PAS en zijn in deze beoordeling niet meegenomen. Binnen een afstand van 10 kilometer van Lemselermaten komen geen energiecentrales voor.

5.4.18 Afvalverwerkende bedrijven, vuilstorten, composteerinrichtingen en vergistingsinstallaties

Afvalverwerkingsinstallaties

Onder afvalverwerkingsinstallaties worden diverse soorten bedrijven geschaard, zoals verbrandingsinstallaties, composteer- en vergistingsinstallaties en vuilstorten. Uit de Centrale Beoordeling blijkt dat afvalverwerkende bedrijven negatieve effecten kunnen veroorzaken door: verstoring door geluid, verstoring door licht, optische verstoring en verontreiniging door uitstoot van stoffen via lucht of water. Significant negatieve effecten op instandhoudingsdoelstellingen worden uitgesloten wanneer tussen de grens van het Natura 2000-gebied en een afvalverwerkend bedrijf groter is dan tien kilometer. Dit betreft echter alleen effecten door vervuilingen via de lucht of grond- of oppervlaktewater. Mogelijke negatieve effecten door veresting en verzuring als gevolg van stikstofemissie maken onderdeel uit van het PAS en zijn in deze beoordeling niet meegenomen.

Op basis van de Centrale Beoordeling wordt geconcludeerd dat significant negatieve effecten op het Natura 2000-gebied Lemselermaten op voorhand uitgesloten zijn

Voormalige vuilstorten

In Overijssel zijn drie nog in gebruik zijnde en ongeveer 250 voormalige vuilstorten aanwezig. Een vuilstort wordt als voormalig aangeduid wanneer deze is gesloten voor 1 september 1996. De risico's van voormalige vuilstorten ten opzichte van Natura 2000-gebieden is dat vervuilende stoffen die op deze plaatsen terecht gekomen zijn, in (de bodem van) de Natura 2000-gebieden komen. Het gaat hierbij dan vooral om stoffen als zware metalen of chemicaliën die in de bodem wegzijgen, in het grondwater terecht komen en vervolgens met dit grondwater getransporteerd te worden. Omdat de vuilstorten aan de bovenzijde afgedekt zijn, is het versneld wegzijgen in de bodem of oppervlakkig afstromen met neerslagwater niet mogelijk.

In de directe nabijheid van het Natura 2000-gebied Lemselermaten liggen geen voormalige vuilstorten. De meest nabij gelegen locatie ligt op ruim 1.300 meter^{vi}. Het Natura 2000-gebied ligt ten opzichte van de omliggende vuilstorten hoger, waardoor (potentiële) instroom van verontreinigende stoffen niet aan de orde is. Significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen zijn dan ook uitgesloten.

Conclusie afvalverwerkende bedrijven

Groen	Beschreven afvalverwerkende bedrijven, vuilstorten, composteerinrichtingen en vergistingsinstallaties
-------	---

5.4.19 *Natuurbeheer*

Beschrijving natuurbeheer

Op de bospercelen die eigendom zijn van Staatsbosbeheer worden geen beheermaatregelen uitgevoerd. In de Maatjes en de andere percelen met korte vegetatie wordt de vegetatie door Staatsbosbeheer één maal per jaar met licht materieel gemaaid en het maaisel wordt afgevoerd. Deze percelen worden gefaseerd gemaaid, hierbij blijft minimaal 20% van de oppervlakte staan. Dit zijn de zogenaamde vlinder/insectenstroken. Het gebied met vochtige heiden, gelegen in het verlengde van de toegangsweg, is door Staatsbosbeheer 12 jaar geleden afgeplagd. Daarna heeft er weinig beheer plaatsgevonden in dit gebied. Langs de Dollanddijk gebruikt Staatsbosbeheer in samenwerking met een agrariër een aantal percelen voor agrarische natuurbeheer.

Beoordeling natuurbeheer

Aan natuurbeheer zijn de volgende mogelijke verstoringfactoren gekoppeld:

- Oppervlakteverlies;
- Verstoring door geluid;
- Optische verstoring;
- Verstoring door mechanische effecten (betreding en machines);
- Verandering in populatiedynamiek.

Hieronder wordt per beheermaatregel gekeken wat de effecten op de instandhoudingsdoelen zijn en wordt bepaald of deze maatregelen (al dan niet onder voorwaarden) door kunnen gaan.

Maaien

Maaien vindt plaats om vegetaties open te houden. Ook de habitattypen heischrale graslanden, blauwgraslanden en kalkmoerassen worden gemaaid. Momenteel worden deze graslanden één keer per jaar gemaaid en wordt het maaisel afgevoerd. Hierbij wordt licht materiaal gebruikt. Het maaien vindt gefaseerd plaats, waarbij minimaal 20% van de oppervlakte blijft staan om negatieve effecten op de fauna, zoals vlinder- en andere insectensoorten, te voorkomen. Tevens wordt bij het maaien rekening gehouden met de zeggekorfslak. Deze soort komt voor in zeggevegetaties (zoals moeraszegge en pluimzegge). Wanneer deze pollen worden gemaaid en het maaisel wordt afgevoerd, kunnen individuen van deze soort worden verwijderd, waardoor de populatie van de zeggekorfslak afneemt. Om dit te voorkomen spaart Staatsbosbeheer dergelijke pollen bij het maaien. Significante negatieve effecten op de zeggekorfslak als gevolg van het maaibeheer zijn op voorhand uitgesloten, wanneer op deze wijze wordt gewerkt. Aangezien er slechts één keer per jaar wordt gemaaid zal er geen sprake zijn van significant negatieve effecten als gevolg van optische verstoring of verstoring door geluid. Om significant negatieve effecten op de bodem te voorkomen dient zodanig gewerkt te worden dat insporing dieper dan 5 centimeter in habitattypen niet optreedt.

Plaggen en overig beheer vochtige heiden en pioniervegetaties met snavelbiezen

De vochtige heide en pioniervegetaties met snavelbiezen zijn 12 jaar geleden voor het laatst geplagd. In de PAS-gebiedsanalyse is aangegeven dat de oppervlakte en kwaliteit van het habitatype pioniervegetaties met snavelbiezen de afgelopen jaren achteruit gaat doordat plagbeheer achterwege blijft. Zonder plagbeheer gaat dit habitatype door successie verloren. Daarom dient het plagbeheer hervat te worden, overeenkomstig de aanwijzingen in de PAS-gebiedsanalyse en de herstelstrategieën. Hierbij moet het plaggen periodiek plaatsvinden met een plagfrequentie van vijf tot tien jaar op nieuwe plekken. Plagplekken dienen maximaal enkele tientallen vierkante meters te beslaan. Bij een dergelijk lage intensiteit leidt deze ingreep niet tot significant negatieve effecten als gevolg van optische verstoring, verstoring door geluid of verstoring door betreding. Om negatieve effecten op fauna te voorkomen dient het plaggen uitgevoerd te worden in het najaar (periode augustus tot en met oktober).

Bosbeheer en successie

Momenteel worden in de bossen binnen het Natura 2000-gebied Lemselermaten geen beheermaatregelen uitgevoerd. Hoewel dit gunstig is voor het habitatype vochtige alluviale bossen, heeft het achterwege blijven van bosbeheer geleid tot een achteruitgang van de oppervlakte en kwaliteit van de habitattypen vochtige heiden en kalkmoerassen. Voor beide habitattypen vormt bosopslag een knelpunt. Daarom is in de PAS-gebiedsanalyse voor het habitatype vochtige heiden de maatregel opgenomen om boomopslag te verwijderen. Voor het habitatype kalkmoerassen is de maatregel opgenomen om in het noordelijke deel, vlakbij de Maatjes, en in het oostelijke deel een deel van het vochtige alluviale bos om te vormen naar kalkmoerassen. Hiervoor moeten de bomen worden gekapt en de bodem ondiep worden afgegraven. Deze maatregel kan negatieve effecten

hebben op de vochtige alluviale bossen en op de zeggekorfsak. Voor de vochtige alluviale bossen is in het aanwijzingsbesluit opgenomen dat enige achteruitgang in oppervlakte van dit bos is toegestaan ten behoeve van het habitatype kalkmoerassen, mits dit niet ten koste gaat van de zeggekorfsak. Om significant negatieve effecten op de zeggekorfsak te voorkomen moet bij het kappen van het bos en het afgraven van de bodem rekening worden gehouden met de zeggevegetaties (met moeraszegge en pluimzegge) waarop deze soort voorkomt. Wanneer deze vegetaties bij het rooien van bomen worden ontzien en niet worden verwijderd bij het afgraven van de bodem, zijn significant negatieve effecten op deze soort uitgesloten. Bij het verwijderen van opslag in kwetsbare vegetaties zou de bodem kunnen worden verdicht. Er dient daarom zodanig gewerkt te worden dat insporing dieper dan 5 centimeter in habitatypen niet optreedt, bijvoorbeeld door het kiezen van alternatieve routes, te werken met aangepast materieel, of het gebruik van materiaal om de druk op de bodem te spreiden. De activiteit staat het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen niet in de weg.

Bestrijding van invasieve exoten

Invasieve uitheemse plantensoorten kunnen een bedreiging vormen voor de instandhouding van vegetatietypen doordat ze inheemse soorten belemmeren en verdringen. Deze maatregel is erop gericht aanwezige natuurwaarden te behouden en te herstellen. Het gebruik van chemische onkruidbestrijdingsmiddelen bij deze activiteit kan met name een bedreiging vormen voor amfibieën^{vii}. Chemische onkruidbestrijdingsmiddelen mogen daarom alleen worden toegepast op stobben voor de nabehandeling van Amerikaanse eik, Amerikaanse vogelkers en Robinia pseudoaccacia, en alleen op locaties die meer dan 2 meter van open water zijn verwijderd. Aangezien deze beheeringreep slechts een paar dagen per jaar plaatsvindt, leidt dit niet tot significant negatieve effecten als gevolg van optische verstoring of verstoring door betreding. De activiteit staat het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen niet in de weg.

Monitoring flora en fauna

Ten behoeve van het natuurbeheer vindt monitoring plaats van flora en fauna. Hierbij vindt ook betreding van habitatypen plaats. Doordat ten behoeve van dit onderzoek gebiedsdelen slechts enkele dagen per jaar worden betreden leidt deze activiteit niet tot significant negatieve gevolgen en staat deze activiteit het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen niet in de weg.

Voorwaarden

Een aantal activiteiten is beoordeeld met code geel: Significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen kunnen met mitigerende maatregelen worden uitgesloten. De activiteit kan onder voorwaarden worden gecontinueerd. Het gaat om de volgende voorwaarden:

- Maaien: Om negatieve effecten op de bodem te voorkomen dient zodanig gewerkt te worden dat insporing dieper dan 5 centimeter in habitatypen niet optreedt. Verder dienen zeggevegetaties (pollen moeraszegge en pluimzegge) bij het maaien te worden gespaard.
- Hervatten plagbeheer voor pioniervegetaties met snavelbiezen: Periodiek plaggen met een frequentie van vijf tot tien jaar op nieuwe plekken. Plagplekken dienen enkele tientallen vierkante meters te beslaan. Om negatieve effecten op fauna te voorkomen dient het plaggen uitgevoerd te worden in het najaar (periode augustus tot en met oktober).
- Omvormen delen vochtige alluviale bossen naar kalkmoerassen. Hiervoor moeten bomen worden gerooid en de bodem af worden gegraven. Bij het rooien van bomen moeten de zeggevegetaties (met moeraszegge en pluimzegge) waarin de zeggekorfsak voorkomt worden ontzien; bij het afgraven van de bodem moeten deze vegetaties worden gespaard. Verder dient zodanig gewerkt te worden dat insporing dieper dan 5 centimeter in habitatypen niet optreedt, bijvoorbeeld door het kiezen van alternatieve routes, te werken met aangepast materieel, of het gebruik van materiaal om de druk op de bodem te spreiden. De activiteit staat het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen niet in de weg.
- Bestrijding invasieve exoten: Chemische onkruidbestrijdingsmiddelen mogen alleen worden toegepast op stobben voor de nabehandeling van Amerikaanse eik, Amerikaanse vogelkers en Robinia pseudoaccacia, en alleen op locaties die meer dan 2 meter van open water zijn verwijderd.

Conclusie natuurbeheer

Groen	Plaggen en overig beheer vochtige heide, bosbeheer en successie, monitoring flora en fauna
Geel	De volgende beschreven activiteiten kunnen onder boven genoemde voorwaarden worden gecontinueerd: - Maaien; - Plagbeheer voor pioniervegetaties met snavelbiezen; - Omvormen delen vochtige alluviale bossen naar kalkmoerassen; - Bestrijding invasieve exoten.

5.4.20 Jacht, faunabeheer en schadebestrijding

Beschrijving

Jacht

De Flora- en faunawet stelt dat iedereen zorg in acht moet nemen voor in het wild levende planten en dieren. Beschermen van dieren staat in deze wet voorop en bepaalde handelingen, als verontrusten en doden van dieren zijn alleen onder strikte voorwaarden mogelijk.

Naar alle waarschijnlijkheid treedt in januari 2017 de Wet natuurbescherming in werking. De Flora- en faunawet komt dan te vervallen. Omdat het merendeel van de toestemmingen voor jacht, faunabeheer en schadebestrijding onder het overgangsrecht vallen, verandert er in de praktijk in het veld weinig. Het is echter mogelijk dat jacht, faunabeheer en schadebestrijding, zoals beschreven in deze paragraaf, op onderdelen afwijkt van wat straks is toegestaan. Deze nieuwe situatie is niet getoetst in dit Natura 2000-beheerplan. Wanneer een nieuwe situatie afwijkt van wat in dit Natura 2000-beheerplan is beschreven, moeten de effecten van deze nieuwe situatie worden beoordeeld. Wanneer negatieve effecten niet zijn uit te sluiten, kan een vergunning nodig zijn.

In Nederland mag op grond van de Flora- en faunawet op zes diersoorten worden gejaagd (zie hieronder). Deze soorten zijn op een landelijke lijst aangewezen als bejaagbare wildsoorten. Jagen op andere soorten is verboden. Naar alle waarschijnlijkheid is de patrijs onder de Wet natuurbescherming (die naar verwachting in januari 2017 in werking treedt) geen bejaagbare wildsoort meer. De overige soorten blijven waarschijnlijk wel bejaagbare wildsoorten. De Flora- en faunawet verbiedt de jacht in Vogelrichtlijngebieden, Watergebieden van internationale betekenis (Wetlands), beschermde natuurmonumenten en beschermde natuurmonumenten die behoren tot een Habitatrichtlijngebied en waarvoor de status van beschermd natuurmonument is vervallen met de definitieve aanwijzing als Natura 2000-gebied.

Tabel 14 Bejaagbare wildsoorten en openstellingsperiodes

Soort	Jagen toegestaan tussen
Wilde eend	15 augustus tot en met 31 januari
Haas	15 oktober tot met 31 januari
Fazant	Hen: 15 oktober tot en met 31 december Haan: 15 oktober tot en met 31 januari
Houtduif	15 oktober tot met 31 januari
Konijn	15 augustus tot en met 31 januari
Patrijs	Jacht niet geopend

Faunabeheer en schadebestrijding

Naast jacht geldt er binnen de Flora- en faunawet ook in het kader van beheer en schadebestrijding een uitzondering op de algemene bescherming van dieren.

Enkele diersoorten zijn aangewezen als zogeheten landelijke schadesoorten, waarvoor een landelijke vrijstelling geldt om belangrijke schade te voorkomen of te beperken. Het gaat om de soorten van bijlage 1 van het 'Besluit beheer en schadebestrijding dieren': Canadese gans, houtduif, kauw, konijn, vos en zwarte kraai. De grondgebruiker is hierbij ondermeer bevoegd deze soorten te doden of te verontrusten (verjagen) en kan ook anderen schriftelijke toestemming verlenen om de handelingen uit te oefenen om de schade te voorkomen. Naast een landelijke vrijstelling zijn soorten aangewezen die in delen van het land veelvuldig belangrijke schade aanrichten, de zogeheten provinciale schadesoorten. Provincies kunnen in een verordening aan grondgebruikers bepaalde handelingen toestaan, zoals het doden of verjagen van dieren, ter voorkoming van belangrijke schade door deze soorten. Het gaat om de volgende schadesoorten (bijlage 2 van het Besluit beheer

en schadebestrijding dieren): brandgans, ekster, fazant, grauwe gans, haas, holenduif, huismus, kleine rietgans, knobbelzwaan, kolgans, meerkoet, rietgans, ringmus, roek, rotgans, smient, spreeuw, wilde eend en woelrat. Gedeputeerde Staten van de provincie Overijssel hebben alle soorten aangewezen om te mogen verontrusten en de roek is onder voorwaarden aangewezen als soort die zonder ontheffing kan worden gedood.

Het is verder mogelijk om Gedeputeerde Staten van de provincie om ontheffing te vragen van bepaalde verboden van de Flora- en faunawet, bijvoorbeeld een ontheffing om beschermde inheemse dieren in het kader van beheer en schadebestrijding te verontrusten en te doden. In beginsel wordt een dergelijke ontheffing slechts verleend aan erkende faunabeheereenheden, op basis van een goedgekeurd faunabeheerplan. Om de ontheffing te kunnen gebruiken dient de grondgebruiker schriftelijk toestemming te verlenen voor betreding. In Overijssel is stichting Faunabeheereenheid Overijssel door Gedeputeerde Staten erkend als samenwerkingsverband van jachthouders voor het hele grondgebied van Overijssel. Door deze faunabeheereenheid is het door Gedeputeerde Staten goedgekeurde faunabeheerplan Overijssel 2014-2019 opgesteld.

Tot slot kunnen Gedeputeerde Staten personen aanwijzen om de stand van een bepaalde diersoort te beperken, eventueel ook zonder toestemming van de grondgebruiker. Het kan daarbij gaan om de diersoorten vermeld op bijlage 1 van de 'Regeling beheer en schadebestrijding dieren': brandgans, Canadese gans, damhert, edelhert, grauwe gans, knobbelzwaan, konijn, kolgans, ree, vos, wild zwijn, wilde eend, beverrat, grijze eekhoorn, huiskraai, Indische gans, marterhond, moeflon, muntjak, muskusrat, Amerikaanse nerts, Nijlgans, Pallas' eekhoorn, rosse stekelstaart, Siberische grondeekhoorn, wasbeer, zwarte zwaan, verwilderde duif en verwilderde kat. In de provincie Overijssel zijn personen aangewezen die in dienst van het waterschap de stand van muskusrat en beverrat beperken (zie paragraaf 021) en zijn personen aangewezen die op last van politie de stand van de soorten ree, edelhert en wild zwijn kunnen beperken indien deze een gevaar vormen voor de verkeersveiligheid.

Situatie Lemselermaten

Er vindt jacht, faunabeheer en schadebestrijding plaats.

Beoordeling jacht, faunabeheer en schadebestrijding

Mogelijke negatieve effecten van jacht, faunabeheer en schadebestrijding op instandhoudingsdoelen kunnen ontstaan door verandering in soortensamenstelling en populatiedynamiek, verstoring door geluid, optische verstoring, verstoring door licht en verstoring door mechanische effecten als gevolg van betreding^{ii, iv, viii}. In het verleden, toen nog met lood werd geschoten, was van jacht ook verstoring door verontreiniging te verwachten. Sinds het gebruik van loodhagel is verboden, is verstoring door verontreiniging uitgesloten^{viii}.

Verstoring door verandering in soortensamenstelling en populatiedynamiek

Wanneer bewust wordt ingegrepen in de soortensamenstelling kan dit enerzijds direct effect hebben op soorten. Daarnaast zijn indirecte effecten mogelijk wanneer soorten zeldzaam worden en er een verschuiving plaatsvindt in het evenwicht in een ecosysteem. Er vindt in dit Natura-2000 gebied geen jacht, beheer of schadebestrijding plaats van soorten waarvoor een instandhoudingsdoel geldt, zodat een directe verandering van de soortensamenstelling is uitgesloten. Bij het faunabeheer en schadebestrijding worden soorten bestreden op basis van een landelijke of provinciale vrijstelling, op basis van een ontheffing of op basis van aanwijzing. Uitgangspunt bij zowel vrijstelling, ontheffing en aanwijzing is de eis uit de Flora- en faunawet, die stelt dat de handelingen ten behoeve van beheer en schadebestrijding geen afbreuk mogen doen aan de gunstige staat van instandhouding van de soorten. Op deze wijze blijven populaties duurzaam behouden. Significante negatieve effecten op instandhoudingsdoelstellingen door een verandering in populatiedynamiek zijn hierdoor uitgesloten.

Optische verstoring, verstoring door geluid

Optische verstoring en verstoring door geluid zijn belangrijke verstoringfactoren die op kunnen treden bij jacht, beheer en schadebestrijding. Door de aanwezigheid van mensen en jachthonden en het geluid van geweerschoten kunnen diersoorten worden verstoord. Vooral vogels en middelgrote en grote zoogdiersoorten zijn gevoelig voor deze vorm van verstoring^{viii}. Voor dit Natura 2000-gebied zijn geen diersoorten aangewezen die gevoelig zijn voor deze vormen van verstoring.

Wanneer jagers het gebied betreden kan optische verstoring van habitattypen optreden. Echter, doordat jacht, faunabeheer en schadebestrijding plaatsvindt met een lage frequentie, waarbij

gebiedsdelen slechts enkele dagen in het jaar worden bezocht, zijn significant negatieve effecten als gevolg van deze vorm van verstoring uitgesloten.

Verstoring door licht

Verstoring door licht kan optreden wanneer kunstlicht wordt gebruikt bij beheer en schadebestrijding. Voor dit Natura 2000-gebied gelden echter geen instandhoudingsdoelstellingen voor soorten die verstoord kunnen worden bij beheer en schadebestrijding met kunstlicht, zodat significant negatieve effecten als gevolg van verstoring door licht zijn uitgesloten.

Verstoring door mechanische effecten

Uit de effectenindicator blijkt dat alle habitattypen in het algemeen gevoelig zijn voor mechanische effecten. Onder mechanische effecten vallen betreding en mechanische effecten door het rijden met machines over de habitattypen. Uiteraard leidt betreding door één of enkele personen tot minder verstoring dan het rijden met machines. Betreding van habitattypen kan negatief zijn, doordat de bodem wordt verstoord en vegetatie wordt beschadigd. Bij jacht, faunabeheer en schadebestrijding vindt betreding plaats door één persoon of kleine groepjes van personen. Deze personen bezoeken het gebied met een lage frequentie waarbij ze gedurende enige dagen in het jaar in bepaalde gebiedsdelen aanwezig zijn. Op vegetatietypen die weinig gevoelig zijn voor betreding, zijn als gevolg hiervan significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen uitgesloten. Op vegetatietypen die gevoelig tot zeer gevoelig zijn voor betreding kan hierdoor wel verstoring plaatsvinden.

Gezien de intensiteit en frequentie waarmee betreding tijdens jacht, faunabeheer en schadebestrijding plaatsvindt, kan in Lemselermaten betreding tijdens deze activiteit alleen een knelpunt opleveren voor de habitatsoort zeggekorfslak en de habitattypen blauwgraslanden en kalkmoerassen ^{iv, viii}. De zeggekorfslak komt voornamelijk in de kalkmoerassen en vochtige alluviale bossen voor. Om significant negatieve effecten op de habitatsoort en de habitattypen te voorkomen dienen de habitattypen blauwgraslanden, kalkmoerassen en vochtige alluviale bossen niet te worden betreden.

Voorwaarden

Jacht, faunabeheer en schadebestrijding is beoordeeld met code geel: Significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen kunnen met mitigerende maatregelen worden uitgesloten. De activiteit kan onder voorwaarden worden gecontinueerd. Het gaat om de volgende voorwaarden:

- Betreding ten behoeve van jacht, beheer en schadebestrijding van de habitattypen blauwgraslanden, kalkmoerassen en vochtige alluviale bossen is niet toegestaan. Op de habitattypenkaart staat aangegeven waar deze habitattypen voorkomen.

Conclusie jacht, faunabeheer en schadebestrijding

Geel	Beschreven jacht, faunabeheer en schadebestrijding kan onder boven genoemde voorwaarden worden gecontinueerd.
------	---

5.4.21 Muskusrattenbestrijding

Beschrijving muskusrattenbestrijding

In en rondom Lemselermaten vindt bestrijding van muskus- en beverratten plaats. Hiervoor wordt het gebied betreden. Tijdens de trekperiodes van muskusratten (voorjaars trek van februari tot en met april en najaars trek van september tot en met november) wordt het gebied circa 1 keer in de week door 1 tot 2 personen bezocht om de vangmiddelen te plaatsen en te controleren. Dit gebeurt veelal lopend, maar soms ook per quad. Buiten de trekperiodes is de intensiteit van de bestrijding lager, de watergangen worden in de zomer en winter hooguit één keer geïnspecteerd.

Voor de bestrijding worden verschillende vangmiddelen gebruikt, namelijk:

- Loslaatkooien;
- Schijnduikers;
- Kooien voor duikers en afzettingen, en;
- Klemmen.

De eerste drie vangmiddelen worden gebruikt tijdens de trekperiodes. De rest van het jaar wordt gewerkt met klemmen die voor de holen worden gezet.

Beoordeling muskusrattenbestrijding

Mogelijke effecten van de muskus- en beverrattenbestrijding zijn: verstoring door geluid, optische verstoring, verstoring door betreding (in de effectenindicator wordt dit 'mechanische effecten'

genoemd) en verandering in populatiedynamiek (het daadwerkelijk veranderen van de omvang en opbouw van de populatie). Hieronder wordt voor het Lemselermaten aangegeven welke habitattypen en -soorten gevoelig zijn voor deze verstoringsfactoren:

- Habitattypen: Alle habitattypen zijn gevoelig voor optische verstoring en verstoring door betreding, verstoring door geluid is niet van toepassing;
- De zeggekorfslak is niet gevoelig voor verstoring door geluid en optische verstoring, maar wel gevoelig voor verandering in populatiedynamiek en zeer gevoelig voor betreding.

Muskus- en beverrattenbestrijding vindt in en rondom het Natura 2000-gebied met een zeer geringe intensiteit plaats (hooguit 1 keer per week door 1 tot 2 personen). Significant negatieve effecten als gevolg optische verstoring en verstoring door geluid zijn dan ook op voorhand uit te sluiten; de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen komt niet in gevaar als gevolg van verstoring door geluid en optische verstoring door de muskus- en beverrattenbestrijding. Betreding van habitattypen kan negatief zijn, doordat de bodem wordt verstoord en vegetatie wordt beschadigd. Bij muskus- en beverrattenbestrijding vindt betreding plaats door één persoon of kleine groepjes van personen. Deze personen bezoeken het gebied met een lage frequentie waarbij ze gedurende enige dagen in het jaar in bepaalde gebiedsdelen aanwezig zijn. Op vegetatietypen die weinig gevoelig zijn voor betreding, zijn als gevolg hiervan significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen uitgesloten. Op vegetatietypen die gevoelig tot zeer gevoelig zijn voor betreding kan hierdoor wel verstoring plaatsvinden. Gezien de intensiteit en frequentie waarmee betreding tijdens muskus- en beverrattenbestrijding plaatsvindt, kan in Lemselermaten betreding tijdens deze activiteit alleen een knelpunt opleveren voor de habitatsoort zeggekorfslak en de habitattypen blauwgraslanden en kalkmoerassen^{viii}. De zeggekorfslak komt voornamelijk in de kalkmoerassen en vochtige alluviale bossen voor. Om significant negatieve effecten op de habitatsoort en de habitattypen te voorkomen dienen de habitattypen blauwgraslanden, kalkmoerassen en vochtige alluviale bossen niet te worden betreden.

Rijden met een quad of een soortgelijk voertuig kan een negatief effect hebben op de natte habitattypen (verstoring door mechanische effecten). De bodems van deze habitattypen zijn gevoelig voor een dergelijke verstoring van de bodemstructuur. Uiteraard is het effect van het rijden met een quad groter dan het effect van betreding door enkele personen, daardoor zijn meer habitattypen gevoelig voor deze vorm van verstoring dan voor verstoring door betreding. De volgende habitattypen zijn gevoelig voor verstoring door het rijden met een quad: blauwgraslanden, vochtige heiden, pioniervegetaties met snavelbiezen, kalkmoerassen en vochtige alluviale bossen. Op de habitatypekaart staat aangegeven waar deze habitattypen voorkomen. Zolang niet met een quad of een soortgelijk voertuig over deze habitattypen wordt gereden, zijn significant negatieve effecten door bodemverstoring (verstoring door mechanische effecten) op deze habitattypen uitgesloten.

Voorwaarden

Muskus- en beverrattenbestrijding is beoordeeld met code geel: Significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen zijn met mitigerende maatregelen uit te sluiten. De activiteit kan onder voorwaarden worden gecontinueerd. Het gaat hier om de volgende voorwaarden:

- De habitattypen blauwgraslanden, kalkmoerassen en vochtige alluviale bossen niet betreden. Op de habitatypekaart staat aangegeven waar deze habitattypen voorkomen;
- Niet met een quad of een soortgelijk voertuig rijden over de habitattypen blauwgraslanden, vochtige heiden, pioniervegetaties met snavelbiezen, kalkmoerassen en vochtige alluviale bossen. Op de habitatypekaart staat aangegeven waar deze habitattypen voorkomen.

Conclusie muskusrattenbestrijding

Geel	Beschreven muskus- en beverrattenbestrijding kan onder boven genoemde voorwaarden worden gecontinueerd.
------	---

5.5 Cumulatietoets

Wat is cumulatie

In dit Natura 2000-beheerplan zijn in bovenstaande paragrafen de bestaande activiteiten getoetst. Zowel de effecten van de afzonderlijke bestaande activiteiten als het eventuele cumulatieve effect moeten worden bepaald. Activiteiten die elk afzonderlijk kleine effecten hebben, kunnen gezamenlijk (in cumulatie) wel significante gevolgen hebben op de instandhoudingsdoelstellingen. Deze zogenoemde cumulatietoets is een verplicht onderdeel van het Natura 2000-beheerplan.

Beoordeling cumulatie in het Natura 2000-beheerplan

In de cumulatietoets is eerst bekeken welke bestaande activiteiten vanuit welke verstoringsfactoren een negatief effect kunnen hebben op de instandhoudingsdoelstellingen. Vervolgens is gekeken of de verschillende bestaande activiteiten met dezelfde verstoringsfactoren, die individueel geen significant negatief effect hebben, samen wel significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen kunnen hebben. In dat geval is sprake van een cumulatief effect.

Bij de beoordeling van cumulatieve effecten is gekeken naar:

- Effecten van bestaande activiteiten;
- Effecten van voorgenomen maatregelen die in het Natura 2000-beheerplan zijn opgenomen.

Cumulatieve effecten

Uit de effectbeoordelingen van de bestaande activiteiten blijkt dat negatieve effecten als gevolg van mechanische effecten en verdroging niet zonder voorwaarden uit te sluiten zijn. Mechanische effecten betreft betreding van habitattypen of leefgebied door beheermaatregelen, jacht, faunabeheer en schadebestrijding en door muskusrattenbestrijding.

Bij natuurbeheer vinden beheermaatregelen plaats ten gunste van de habitattypen, waarbij voorwaarden worden gesteld aan de wijze van werken, met name om verdichting van de bodem te voorkomen. Verder vindt dit werk veelal met een lage frequentie plaats. Door deze werkwijze worden negatieve effecten op habitattypen voorkomen. Betreding van (betredingsgevoelige) habitattypen en leefgebieden gedurende jacht, faunabeheer, schadebestrijding en muskus- en beverrattenbestrijding is zeer beperkt en is in principe niet toegestaan. Ook het rijden met quads over gevoelige habitattypen tijdens muskus- en beverrattenbestrijding is niet toegestaan. Met inachtneming van de te nemen maatregelen en voorwaarden zijn cumulatieve effecten door betreding en andere mechanische effecten uit te sluiten.

Verdroging kan optreden door drainage of grond- en oppervlaktewaterwinning. Om negatieve effecten van deze activiteiten te voorkomen, zijn voorwaarden opgenomen om een toename van verdroging te voorkomen. Ook worden in het kader van de PAS maatregelen getroffen voor behoud en herstel van de habitattypen (onder andere hydrologische maatregelen). De voorwaarden betreffen onder andere geen toename van de drainerende werking van omliggende gronden en geen verlaging van het (grond)waterpeil. Onder deze voorwaarden worden significant negatieve effecten uitgesloten. Met inachtneming van de te nemen maatregelen of voorwaarden zijn cumulatieve effecten door verdroging eveneens uit te sluiten.

Geconcludeerd wordt dat cumulatieve effecten van bestaande activiteiten in combinatie met effecten van de voorgenomen maatregelen niet leiden tot een significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen. Enig voorbehoud hierbij zijn de resultaten van de in dit Natura 2000-beheerplan opgenomen onderzoeksopgaven (bijv. kleine grondwateronttrekkingen en drainage).

6 Instandhoudingsmaatregelen

In dit hoofdstuk worden de maatregelen besproken die nodig zijn om de instandhoudingsdoelstellingen te realiseren. Op korte termijn (1^e beheerplanperiode van 6 jaar) zijn de herstelmaatregelen gericht op het voorkomen van verslechtering van de aangewezen instandhoudingsdoelstellingen. Op langere termijn (2^e en 3^e beheerplanperiode, jaar 6 tot 18) worden oppervlakte-uitbreiding en kwaliteitsverbetering (indien tot doel gesteld voor de aangewezen habitattypen) gerealiseerd (zie ook 3.12). In bijlage 8 is een overzicht opgenomen van zowel de PAS- als niet PAS-maatregelen.

6.1 PAS-maatregelen

6.1.1 Maatregelen op gebiedsniveau

Maatregelen in de waterhuishouding op de korte termijn

Verminderen van de ontwatering binnen het Natura 2000 gebied en in nieuwe natuur EHS rond het Natura 2000 gebied dragen sterk bij aan de instandhoudingsdoelstellingen van de grondwaterafhankelijke habitattypen door verhoging van de grondwaterstand, toename van kwel van basenrijk grondwater en vermindering van de mineralisatie. Deze maatregelen zijn tevens onontbeerlijk voor het tegengaan van achteruitgang en voor functioneel herstel van de habitattypen.

Maatregelen in de waterhuishouding binnen het Natura 2000 gebied bestaan uit:

- het verwijderen van ontwatering (sloten en buisdrainage) in percelen (M1, M3, M13); Deze maatregel wordt gecombineerd met inrichting voor natuur;
- het verondiepen van de Dollandbeek (M24).

Maatregelen in de waterhuishouding buiten het Natura 2000 gebied bestaan uit:

- verwijderen van ontwatering (sloten en buisdrainage) in nieuwe natuur EHS grenzend aan het Natura 2000 gebied (M17, M18); omdat de vernatting hier dusdanig sterk is, stopt het landbouwkundig gebruik en vindt herinrichting plaats ten behoeve van natuur; percelen die nog niet verworven zijn, worden verworven;
- verondiepen van de Weerselerbeek en Dollandbeek (M24);
- verwijderen van ontwatering in een zone van 210 meter rond het Natura 2000 gebied (M19, M21, M22, M23);
- verondiepen van een sloot gelegen tussen percelen die op de maatregelenkaart zijn aangeduid als M16 en M18. Verondieping dient plaats te vinden van de uitstroom in de Weerselerbeek tot aan de stuw die direct ten noorden van de Lemselsestraat ligt. Mede hierdoor vernatten de percelen die op de maatregelenkaart zijn aangeduid als M16 en M18.

De maatregelen in de waterhuishouding buiten het Natura 2000 gebied vereisen extra maatregelen. Door vernatting van aangrenzende percelen, het verondiepen van de Weerselerbeek en Dollandbeek of door verwijdering van de ontwatering in deze percelen zelf treedt namelijk vernatting van agrarisch gebruikte percelen op. Ten behoeve van het voortzetten van het landbouwkundig gebruik in deze percelen worden de volgende maatregelen getroffen:

- in agrarische percelen met lichte vernattingseffecten op landbouwgebruik (minder dan 10 % natschade) gaat gewerkt worden met een natschaderegeling (M14, M22);
- in agrarische percelen met sterkere vernattingseffecten vindt ophoging van het maaiveld plaats met grond (M16, M21). Op hoger gelegen percelen is geen sprake van vernattingseffecten, dus deze zijn op kaart niet aangegeven.

Natschade is bepaald in de GGOR-studie door vergelijking van scenario 3 met de huidige situatie (WRD 2011). In één perceel moet de omgang met vernattingseffecten worden uitgewerkt in samenhang met de inpassing van de nieuwe rondweg van Weerselo (M19). Het verwijderen van de ontwatering uit dit perceel hangt dus samen met behoud van grondwaterafhankelijke habitattypen, de wijze van uitvoering hangt samen met aanleg van de rondweg. Bij de aanleg van de rondweg moet rekening gehouden worden met de voorgestelde vernattingsmaatregelen. De aanleg van deze rondweg zelf zal dusdanig zijn dat ze geen verdrogend effect heeft op het Natura 2000 gebied.

De verwerving en inrichting van de twee percelen met maatregel M3 leidt ook tot minder toevoer van meststoffen naar het grondwater. Dit draagt ook bij aan een verminderde vermesting van het lokale grondwatersystemen en aan herstel van beekdalgradiënten.

Om overstroming met nutriëntenrijk oppervlaktewater te voorkomen, worden voor het dal van de Weerselerbeek en Dollandbeek aanvullende maatregelen genomen om behoud van habitattypen op de korte termijn te waarborgen (M6). Deze overstroming kan gaan optreden door zowel klimaatverandering als de vernattingsmaatregelen. Voor het dal van de Weerselerbeek zouden deze maatregelen kunnen bestaan uit bekading (op de noordgrens van het Natura 2000-gebied en/of bovenstrooms een verdeelwerk dat afvoerpieken afwentelt op een andere waterloop richting het noorden. Hoe deze maatregel exact wordt vormgegeven, dient bij de voorbereiding van de uitvoering nader bekeken te worden. Hierbij zal ter voorkoming van overstroming met nutriëntrijk oppervlaktewater naar een alternatieve oplossing worden gezocht voor de aanleg kades langs de Weerselerbeek, omdat deze als onwenselijk wordt gezien. In het daltraject van de Dollandbeek binnen het Natura 2000 gebied is het inundatiegebied bij T100 (piekafvoer die eens in de 100 jaar optreedt) in huidige situatie al groot. Bij verondieping van de beek zal overstroming met voedselrijk beekwater nog vaker gaan optreden. Dit kan beperkingen opleggen aan herstel/behoud van habitattypen H7230 Kalkmoerassen en H91E0C Vochtige alluviale bossen. Opties voor maatregelen zijn hier:

- bergen van water in bovenstrooms gelegen landbouwgebied door middel van een knijpduiker;
- lage bekading van de dallaagte binnen het Natura 2000 gebied;
- aanleg van een getrapt profiel binnen en buiten het Natura 2000 gebied waarin tijdens piekafvoeren meestromende berging optreedt;
- Weerselerbeek verleggen naar oorspronkelijk tracé, noordelijk van huidig tracé. Bij de nadere uitwerking dienen de consequenties in beeld gebracht te worden.

Een van de aspecten die meegewogen is, is herstel van een meer natuurlijk beekdal met gradiënten van habitattypen inclusief een beek met hogere ecologische waarden. Kunstwerken in de vorm van kades en een getrapt profiel kunnen daar afbreuk aan doen. Er is hydrologisch rekenwerk nodig om de opties te kunnen afwegen en uiteindelijk de gekozen optie ruimtelijk uit te werken.

Maatregelen op de lange termijn

Tijdens de eerste beheerplanperiode geldt een onderzoekopgave (M20) om vaststellen of op de lange termijn maatregelen ten aanzien van grondwateronttrekking voor drinkwater (Weerselo) nodig zijn voor het realiseren instandhoudingsdoelstellingen van grondwaterafhankelijke habitattypen. Na het uitvoeren van de maatregelen in de waterhuishouding van de eerste beheerplanperiode kunnen tevens de effecten van maatregelen in de waterhuishouding worden geëvalueerd door monitoring van grondwaterstanden en de vegetatie. Er kan dan worden vastgesteld of aanvullend maatregelen in de waterhuishouding nodig zijn voor het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen.

Vermesting grondwater

Onduidelijk is of op de lange termijn ook maatregelen tegen veresting van grondwater nodig zijn voor behoud en herstel van kwelafhankelijke habitattypen. Het intrekgebied van het voedende regionale systeem ligt vooral ten oosten van het Natura 2000 gebied. De ligging is globaal bekend op basis van hydrologische modellering en ligt grotendeels buiten het Natura 2000 gebied (deels aan de zuidzijde en voor een belangrijk deel aan de oostzijde). Het vermestingsfront dat het sterkst was in de jaren '80, kan gezien de reistijd nog enkele decennia aanhouden wegens de verblijftijd van het regionale grondwatersysteem (ordegrootte 60 jaar). Met chemisch onderzoek dient in beeld te worden gebracht wat de huidige en toekomstige omvang van veresting van het regionale grondwatersysteem is door bemesting van agrarische percelen in het intrekgebied. Hiervoor is onderzoekopgave M26 opgenomen. Het onderzoek (M26) wordt in de 1^e beheerplanperiode opgestart en afhankelijk van de opzet en doorlooptijd van het onderzoek in de 2^e of 3^e beheerplanperiode afgerond. Daarbij dient rekening te worden gehouden met het huidige en toekomstige generieke mestbeleid dat na de jaren '80 heeft gezorgd voor een vermindering van de nitraatbelasting. Hiervoor zouden monitoringgegevens kunnen worden gebruikt van de ruwwaterkwaliteit van de grondwaterwinning Weerselo van Vitens. Daarnaast zouden ook de effecten van het huidige en toekomstige mestbeleid kunnen worden gemodelleerd (hiervoor bestaan praktisch toepasbare modellen). Deze kennis is van belang voor duurzame realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen voor H6410 Blauwgraslanden, H7230 Kalkmoerassen en H91E0C Vochtige alluviale bossen. Inzicht in de toekomstige verestingstoestand is ook van belang om te bepalen wanneer in de lagere delen van de twee beekdalen met interne maatregelen in de lage delen uitbreiding van H7230 Kalkmoerassen kan plaatsvinden. De lagere delen zijn juist het meest gevoelig voor veresting door toestroming van verest grondwater uit het regionale systeem. Hierbij is ook van belang om te onderzoeken wat hoe groot de bijdrage van verdroging en bemesting op eutrofiering binnen het gebied (hiervoor is maatregel M26 geformuleerd).

Interne herstelmaatregelen

Uitbreiding van habitattypen H7230 Kalkmoerassen is mogelijk door het lokaal kappen van broekbos in combinatie met het ondiep afgraven van de toplaag (M9 en M10). Deze maatregel kan gefaseerd worden uitgevoerd (ca. 2 ha op de korte termijn en ca. 2 ha op de lange termijn). Zie voor de keuze

van locaties en fasering paragraaf 6.1.2. Het kappen en afgraven vindt plaats op beekdalhellingen met een geschikt waterstandsregime of waar dat door vernatting ontstaat. Aan de bovenzijde worden de droge en vochtige delen meegenomen zodat zich een meer volledige gradiënt kan ontwikkelen. De afgraafdiepte moet worden afgestemd op het organisch profiel (zoveel mogelijk verwijdering van organisch stof en nutriënten). Met diep afgraven moet echter zeer terughoudend worden omgesprongen. Te diep afgraven vergroot ter plekke de drainage en zorgt in aangrenzende delen voor verdroging en vermindering van kwel. Lage delen van de gradiënt met een diep organisch profiel worden pas afgegraven wanneer het sulfaatgehalte van het toestromende grondwater voldoende laag is ($< 20 \text{ mg SO}_4/\text{l}$). Dit kan betekenen dat habitatype H7230 Kalkmoerassen op deze locaties pas op een langere termijn kan worden hersteld (nadat de vermessingsgraad van het toestromende grondwater is afgenomen (zie bij kennisleemte)). Wanneer een deel vlak bij het Westelijke en Oude maatje afgegraven wordt, dan mag de afgraafdiepte zeker niet diep zijn. Anders kunnen de huidige voorkomens van de habitattypen H6410 Blauwgraslanden en H7230 Kalkmoerassen worden benadeeld. Het afgraven kan daarom ook het beste gebeuren gelijktijdig of kort nadat de maatregelen in de waterhuishouding zijn uitgevoerd. Die maatregelen kunnen namelijk lokale verdroging door afgraven verlichten. Exacte locaties en afgraafdiepte moeten worden uitgewerkt op basis van lokaal vooronderzoek aan de bodem en het sulfaatgehalte van het ondiepe grondwater.

De voorheen agrarisch gebruikte percelen (M1, M3, M13) binnen het Natura 2000 gebied worden omgevormd naar natuur met het doel om ontwatering binnen het Natura 2000 gebied te verwijderen, vermesting van lokale grondwatersystemen te stoppen en de bovenkant van beekdalgradiënten met habitattypen te herstellen. Naast verwijderen van de ontwatering (dempersloten en verwijderen buisdrains) kan afgraven van de fosfaatrijke toplaag worden overwogen. De aanwezigheid van veel geaccumuleerd fosfaat in de toplaag kan in combinatie met vernatting leiden tot interne eutrofiëring. Het afgraven van hogere terreindelen kan echter ook de grondwateraanvulling van de lokale systemen verminderen, omdat in het intrekgebied dan minder regenwater in de bodem kan worden geborgen. Ondiep afgraven van deze percelen moet daarom op basis van lokaal onderzoek aan fosfaatprofielen en de bergingscapaciteit van de percelen in de situatie na uitvoering van vernattingsmaatregelen worden afgewogen en uitgewerkt. Behoud van voldoende regenwaterberging in de bodem van de lokale intrekgebieden heeft prioriteit over herstel van en fosfaatarme bodem, wanneer uitbreiding van habitatype H7230 Kalkmoerassen belangrijker wordt gevonden dan uitbreiding van habitatype H4010A Vochtige heide (hogere zandgronden). Gezien het grote belang van het Natura 2000 gebied voor de landelijke instandhoudingsdoelstelling voor habitatype H7230 Kalkmoerassen wordt voorgesteld deze prioriteitstelling te hanteren.

Tabel 15 bevat de herstelmaatregelen op gebiedsniveau samen en geeft weer op welke knelpunten deze maatregelen betrekking hebben. In Tabel 16 zijn de maatregelen op gebiedsniveau en habitattypeniveau samengevat waarbij per maatregel wordt aangegeven:

- op welke habitattypen deze effect heeft;
- wat de effectiviteit is;
- wat de responstijd is;
- wat de frequentie van de uitvoering is en
- in welk tijdvak de maatregel wordt uitgevoerd.

Tabel 15 Herstelmaatregelen op gebiedsniveau. Aangegeven wordt op welke knelpunten deze maatregelen betrekking hebben

Maatregel		Knelpunt
M1	verwijderen ontwatering (sloten en buis drainage) en inrichten in verworven EHS percelen binnen Natura 2000 gebied	K1, K11, K12, K13
M13	verwerven percelen, verwijderen ontwatering (sloten en buisdrainage) en inrichten binnen Natura 2000 gebied	K1, K11, K12, K13
M3	verwijderen ontwatering (sloten en buis drainage) en inrichten verworven EHS perceel binnen Natura 2000 gebied	K1, K11, K12, K13
M17	Verwijderen ontwatering (sloten en buisdrainage) en inrichting in verworven EHS percelen buiten Natura 2000 gebied	K1, K11, K12, K13
M18	Verwerven van, verwijderen ontwatering (sloten en buisdrainage) in en inrichting van EHS percelen buiten Natura 2000 gebied	K1, K11, K12, K13
M14	Vergoeding natschade	K1, K11, K12, K13
M16	Ophogen landbouwgrond	K1, K11, K12, K13
M21	Verwijderen ontwatering en ophogen landbouwgrond (herstel waterhuishouding)	K1, K11, K12, K13
M22	Verwijderen ontwatering en natschaderegeling	K1, K11, K12, K13
M23	Verwijderen ontwatering zonder natschade landbouw	K1, K11, K12, K13
M19	Verwijderen ontwatering en nader in te Vullen oplossing voor omgang met vernatting nabij tracé rondweg Weerselo	K1, K11, K12, K13
M20	Onderzoeksopgave voor vaststellen of maatregelen ten aanzien van grondwateronttrekking voor drinkwater (Weerselo) voor realiseren instandhoudingsdoelstellingen grondwaterafhankelijke habitattypen	K2, K3
M24	Verondiepen Weerselerbeek en Dolland Beek (ca. 30 cm -mv)	K1, K11, K12, K13
M25	Verondiepen sloot (Dollandbeek) gelegen tussen percelen behorend bij de maatregelen M16 en M18	K1, K11, K12, K13
M6	Voorkomen inundatie beekdal Weerselerbeek bij piekafvoeren door bekading of verdeelwerk; nader uit te werken en daarom nog niet gelokaliseerd op de maatregelkaart	*1
M26	Onderzoeksopgave vermessing grondwater	K4, K14

6.1.2 Maatregelen op habitattypenniveau

De onderstaande beschrijvingen van herstelmaatregelen op habitattypenniveau zijn gebaseerd op de PAS-herstelstrategieën die voor alle stikstofgevoelige habitattypen landelijk zijn opgesteld (Ministerie van EZ, 2012).

Habitatype H4010 Vochtige heiden

Voorkomen verslechtering korte termijn

Maatregelen in de waterhuishouding dragen bij aan behoud.

Op de korte termijn kan behoud van de oppervlakte worden gerealiseerd door het verwijderen van boomopslag in het westelijke heide deel (M8).

Realiseren instandhoudingsdoelstellingen lange termijn

Maatregelen in de waterhuishouding op de korte termijn (paragraaf 6.1.1) leiden tot verbetering van de kwaliteit in bestaande en toekomstige voorkomens (lange termijn) door de ontwikkeling van nattere vormen van het habitattypen die momenteel ontbreken. Omvorming van de twee landbouwpercelen binnen het Natura 2000 gebied naar natuur bieden ook mogelijkheden voor uitbreiding van het habitatype. Mogelijk is hiervoor afgraving van de fosfaatrijke toplaag nodig. Verwijdering van de toplaag kan hier tevens het vrijkomen van fosfaat voorkomen als gevolg van de PAS-vernattingsmaatregelen. Zie paragraaf 6.1.1 voor de omgang met afgraving van de fosfaatrijke toplaag.

Toelichting maatregelen

- Verwijderen van opslag (M8) is een effectieve maatregel voor behoud van de oppervlakte;
- Maatregelen in de waterhuishouding (paragraaf 6.1.1) die leiden tot vernatting zijn effectief voor uitbreiding oppervlakte en verbetering van de kwaliteit;
- Verwijdering van de fosfaatrijke toplaag (M11) is een effectieve maatregel voor uitbreiding van de oppervlakte.

Habitatype H6230 Heischrale graslanden

Voorkomen verslechtering korte termijn

Maatregelen in de waterhuishouding (paragraaf 6.1.1) dragen bij aan behoud. Hooilandbeheer (laat in groeiseizoen maaien en afvoeren) is noodzakelijk voor behoud (M12). Voor behoud van fauna is van belang om jaarlijks een deel niet te maaien. Omvorming van landbouwgronden naar natuur binnen het Natura 2000 gebied (M11) kan ook bijdrage aan behoud wanneer bestaande voorkomens achteruitgaan. Zie paragraaf 6.1.1 voor de omgang met afgraving van de fosfaatrijke toplaag.

Realiseren instandhoudingsdoelstellingen lange termijn

Maatregelen in de waterhuishouding op de korte termijn (paragraaf 6.1.1) dragen ook bij aan behoud op de lange termijn. Herstelmaatregelen zijn gelijk aan die voor de korte termijn.

Toelichting maatregelen

Hooilandbeheer (M12) mits uitvoering gefaseerd in ruimte en tijd plaatsvindt, draagt bij aan behoud van het habitatype. Volgens de Herstelstrategie zijn maaien en begrazen als maatregel vaak niet effectief genoeg om de negatieve effecten van hoge stikstofdepositie te verlichten. Omvorming van landbouwgrond (M11) draagt bij aan nieuwvorming van zwak gebufferde, voedselarme bodem. Deze nieuwe locaties kan eventueel toekomstig verlies van de huidige locaties tegengaan. Om deze reden wordt geen plaggen en bekalken in en rond bestaande locaties voorgesteld.

Habitatype H6410 Blauwgraslanden

Voorkomen verslechtering korte termijn

Maatregelen in de waterhuishouding (paragraaf 6.1.1) dragen bij aan behoud. Hooilandbeheer (laat in groeiseizoen maaien en afvoeren, licht materieel) is noodzakelijk voor behoud (M12). Voor behoud van fauna is van belang om jaarlijks een deel niet te maaien.

Realiseren instandhoudingsdoelstellingen lange termijn

Maatregelen in de waterhuishouding op de korte termijn (paragraaf 6.1.1) zijn nodig voor behoud op de lange termijn. Voorzetting van hooilandbeheer is nodig (M12, zie bij korte termijn).

Toelichting maatregelen

Hooilandbeheer (M12) kan zorgen voor behoud. Volgens de herstelstrategie zou tweemaal per jaar maaien het eutrofiërende effect van de hoge stikstofdepositie van depositie kunnen verlichten. Hiervan wordt afgezien wegens de nadelige effecten op zaadzetting van kenmerkende soorten en omdat door vernattingsmaatregelen de stikstofmineralisatie zal verminderen en de denitrificatie zal toenemen.

Vernattingsmaatregelen (paragraaf 6.1.1) die leiden tot hogere grondwaterstanden en meer kwel van basenrijk grondwater zijn effectieve maatregelen voor behoud waardoor de intensivering van het hooiland beheer (twee maal in plaats van 1 maal per jaar) niet nodig is.

Habitatype H7150 Pioniervegetaties met snavelbiezen

Voorkomen verslechtering korte termijn

Maatregelen in de waterhuishouding (paragraaf 6.1.1) dragen bij aan behoud. Dit habitatype kan in stand worden gehouden met periodiek plagbeheer (M15). Door successie ontwikkelt het habitatype zich naar verloop van tijd naar habitatype H4010A Vochtige heiden. Een plagfrequentie van ca. 5-

10 jaar op nieuwe plekken is voldoende. Plagplekken dienen klein te zijn (enkele 10-tallen m²) mede wegens de kleine omvang van delen met heide-habitattypen. Vernattingsmaatregelen (M1+M2) vergroten de kans op behoud.

Realiseren instandhoudingsdoelstellingen lange termijn

Maatregelen in de waterhuishouding op de korte termijn (paragraaf 6.1.1) dragen bij aan behoud op de lange termijn. Herstelmaatregelen zijn gelijk aan de maatregelen voor de korte termijn en moeten worden voortgezet.

Toelichting maatregelen

Periodiek plaggen (M15) op geschikte locaties is een effectieve maatregel voor behoud. Volgens de herstelstrategie kan het habitatype bij de hoge stikstofdepositie alleen bij periodiek plaggen gehandhaafd worden.

Gezien de kleine omvang van de heidelocaties in het Natura 2000 gebied is begrazing als maatregel voor instandhouding geen optie. Herstelsucces is groter als het moment van plaggen in de eerste beheerplanperiode wordt gepland nadat het gebied is vernat door maatregelen in de waterhuishouding.

Habitatype H7230 Kalkmoerassen

Voorkomen verslechtering korte termijn

Maatregelen in de waterhuishouding (paragraaf 6.1.1) zijn nodig voor behoud. Hooilandbeheer (laat in groeiseizoen maaien en afvoeren, licht materieel) is noodzakelijk voor behoud (M12). Voor behoud van fauna is van belang om jaarlijks een deel niet te maaien. In de eerste beheerplanperiode wordt voor het behoud van oppervlakte ook op twee locaties broekbos (H91E0C) (M10) verwijderd en de bodem ondiep afgegraven, rekening houdend met de zeggekorfslak. Deze maatregel 'verstevigt' ook de huidige kleine populaties van kenmerkende plantensoorten. Dit betreft een stuk in het noordelijke deel (vlakbij de Maatjes) en in het oostelijke deel (zie paragraaf 6.1.1 voor toelichting). Omvorming van landbouwgronden naar natuur binnen het Natura 2000 gebied (M11) draagt ook bij aan behoud wanneer bestaande voorkomens achteruitgaan door vermindering van de vermessing van lokale grondwatersystemen. Zie paragraaf 6.1.1 voor de omgang met afgraving van de fosfaatrijke toplaag.

Realiseren instandhoudingsdoelstellingen lange termijn

Maatregelen in de waterhuishouding op de korte termijn (paragraaf 6.1.1) zijn nodig voor uitbreiding oppervlakte en verbeteren kwaliteit op de lange termijn. Hooilandbeheer is noodzakelijk (M12, zie bij korte termijn). Uitbreiding is mogelijk door het lokaal kappen en ondiep afgraven van broekbos. Deze maatregel kan gefaseerd worden uitgevoerd, waarbij rekening wordt gehouden met de zeggekorfslak. Zie voor de keuze van locaties en fasering hoofdstuk 4 (ontwikkelingsvisie). Op twee extra locaties wordt broekbos verwijderd in combinatie met ondiep afgraven voor uitbreiding (M10). Dit betreft het dal van de Dollandbeek ten zuidwesten van het westelijke heideterrein en ten zuiden van het verschraalde perceel (zie paragraaf 6.1.1 voor toelichting). Monitoring van de waterhuishouding en de vegetatie moet uitwijzen of herstel voldoende optreedt en niet te veel beperkt wordt door de hydrologische invloed van de grondwaterwinning Weerselo. Vooral in het zuidelijke deel van het Natura 2000 gebied kan herstel van de kwelintensiteit mogelijk te veel beperkt worden door de grondwateronttrekking (zie kennisleemte; onderzoeksopgave M20).

Toelichting maatregelen

Uit ervaringen in het gebied blijkt dat hooilandbeheer met licht materieel (M12) en verwijderen van bos+ondiep afgraven (M10) effectief zijn voor een termijn van minstens 20 jaar (Aggenbach & Jansen 2004). In combinatie met maatregelen die leiden tot hogere grondwaterstanden en meer kwel zijn de perspectieven voor behoud en herstel groot op bodems met een ondiep organisch profiel. De herstelbaarheid op bodems met een dieper organisch profiel is minder duidelijk wegens onzekerheden over de vermessingstoestand van het toestromende grondwater (zie kennisleemte) en effecten daarvan op de kwaliteit van het habitatype. Op termijn kunnen daar de perspectieven wel verbeteren indien het sulfaatgehalte van het toestromende grondwater verder afneemt als gevolg van een lagere mestgift in het intrekgebied.

Habitatype H91E0C Vochtige alluviale bossen

Voorkomen verslechtering korte termijn

Maatregelen voor behoud op de korte termijn zijn de maatregelen in de waterhuishouding (paragraaf 6.1.1) en vermindering van de vermessing van lokale grondwatersystemen door omvorming van landbouwpercelen naar natuur in het Natura 2000 gebied (M11).

Realiseren instandhoudingsdoelstellingen lange termijn

De maatregelen in de waterhuishouding op de korte termijn (paragraaf 6.1.1) dragen ook bij aan verbetering van de kwaliteit en mogelijk ook aan uitbreiding van oppervlakte in bosdelen waar het habitatype door verdroging is verdwenen. Monitoring van de waterhuishouding en de vegetatie moet uitwijzen of herstel voldoende optreedt en niet te veel beperkt wordt door de hydrologische invloed van de grondwaterwinning Weerselo. Vooral in het zuidelijke deel van het Natura 2000 gebied kan herstel van de kwelintensiteit mogelijk te veel beperkt worden door de grondwateronttrekking (zie kennisleemte). Onderzoek aan de ontwikkeling van grondwatervermesting kan ook meer uitsluitsel geven over het lange termijn perspectief (zie kennisleemte).

Toelichting maatregelen

Herstel van de waterhuishouding (paragraaf 6.1.1) is een beproefde maatregel voor behoud en herstel van het habitatype en is ook randvoorwaardelijk voor behoud en functioneel herstel. Het terugdringen van grondwatervermesting door het stoppen van bemesting in landbouwpercelen in het Natura 2000 gebied draagt ook bij aan functioneel herstel.

Samenvatting

Tabel 16 geeft weer op welke knelpunten deze maatregelen betrekking hebben.

Tabel 17 zijn de maatregelen op gebiedsniveau en habitattypeniveau samengevat waarbij per maatregel wordt aangegeven:

- op welke habitattypen deze effect heeft;
- wat de effectiviteit is;
- wat de responstijd is;
- wat de frequentie van de uitvoering is en
- in welk tijdvak de maatregel wordt uitgevoerd.

Vanwege de samenhang in het ecologisch systeem hebben maatregelen vaak effect op meerdere habitattypen. De begrenzing van de maatregelen wordt vaak bepaald door de ligging van het habitatype waarvoor de maatregelen bedoeld zijn.

De maatregelen die in deze gebiedsanalyse voor de habitats zijn opgenomen, hebben ook betrekking op locaties waar het habitat zou kunnen voorkomen, maar waar de aanwezigheid niet met zekerheid is vastgesteld op de habitatkaart. Dit betreft locaties met een zoekgebied voor dat habitat en/of locaties waar meerdere habitats niet kunnen worden uitgesloten (code H9999 op de habitatkaart). Of in dit gebied zoekgebieden en/of H9999 voorkomen, blijkt uit de habitattypenkaart. In de praktijk zullen maatregelen alleen worden uitgevoerd waar uit nader onderzoek blijkt dat het betreffende habitat daadwerkelijk voorkomt.

Tabel 16 Herstelmaatregelen op habitattypeniveau. Aangegeven wordt op welke knelpunten deze maatregelen betrekking hebben

Maatregel		Knelpunt
Beheer en inrichting		
M8	Verwijderen boompjes in westelijke heidegebied (periodiek)	K6, K11, K12, K13
M9	ondiep afgraven toplaag en verwijderen bos (eenmalig)	K1, K2, K7, K11, K13
M10	ondiep afgraven toplaag en verwijderen bos (eenmalig)	K1, K2, K7, K11, K13
M11	Omvorming landbouwpercelen naar natuur binnen Natura 2000 gebied en (lokaal) fosfaatrijke toplaag verwijderen (eenmalig)	K5, K14
M12	hooilandbeheer (jaarlijks)	K11, K12, K13
M15	lokaal plaggen (elke 5 jaar of langer)	K9, K11, K12, K13

Tabel 17 Samenvattende tabel herstelmaatregelen op gebieds- en habitattypeniveau

Maatregel	Ten behoeve van		Potentiële effectiviteit *	Respons- tijd (jaar) **	Opp./lengte maatregel	Frequentie uitvoering per tijdvak ***
M1 verwijderen ontwatering (sloten en buis drainage) en inrichten in verworven EHS percelen binnen Natura 2000 gebied	H6410	Blauwgraslanden	● ● ●	1 - 5	6,3 ha	Eenmalig (1)
	H91EoC	Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)				
	H7230	Kalkmoerassen				
	H7150	Pioniervegetaties met snavelbiezen				
	H6230	Heischrale graslanden				
	H4010A	Vochtige heiden (hogere zandgronden)				
M10 Ondiep afgraven toplaag en verwijderen bos <i>eenmalige maatregel in 2e of 3e periode</i>	H7230	Kalkmoerassen	● ● ●	1 - 5	3,1 ha	Eenmalig (3)
M10 Ondiep afgraven toplaag en verwijderen bos	H7230	Kalkmoerassen	● ● ●	1 - 5	3,1 ha	Eenmalig (2)
M11 Omvorming landbouwpercelen naar natuur binnen Natura 2000 gebied en (lokaal) fosfaatrijke toplaag verwijderen	H6410	Blauwgraslanden	● ● ●	5 - 10	9,7 ha	Eenmalig (1)
	H91EoC	Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)				
	H7230	Kalkmoerassen				
M12 hooilandbeheer	H6230	Heischrale graslanden	● ● ○	5 - 10	0,49 ha	Cyclisch (1,2,3)
M12 hooilandbeheer	H6410	Blauwgraslanden	● ● ○	1 - 5	0,44 ha	Cyclisch (1,2,3)
M12 hooilandbeheer	H7230	Kalkmoerassen	● ● ●	< 1	0,01 ha	Cyclisch (1,2,3)
M13 verwerven EHS percelen, verwijderen ontwatering (sloten en buisdrainage) en inrichten binnen Natura 2000 gebied	H6410	Blauwgraslanden	● ● ●	5 - 10	3,4 ha	Cyclisch (1)
	H91EoC	Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)				
	H7230	Kalkmoerassen				
	H7150	Pioniervegetaties met snavelbiezen				
	H6230	Heischrale graslanden				
	H4010A	Vochtige heiden (hogere zandgronden)				

Maatregel	Ten behoeve van		Potentiële effectiviteit *	Respons- tijd (jaar) **	Opp./lengte maatregel	Frequentie uitvoering per tijdvak ***
M14 Vergoeding natschade	H6410	Blauwgraslanden	-	-	6,4 ha	Eenmalig (1)
	H91EoC	Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)				
	H7230	Kalkmoerassen				
	H7150	Pioniervegetaties met snavelbiezen				
	H6230	Heischrale graslanden				
	H4010A	Vochtige heiden (hogere zandgronden)				
M15 lokaal plaggen	H7150	Pioniervegetaties met snavelbiezen	● ● ●	1 - 5	0,24 ha	Cyclisch (1,2,3)
M16 Ophogen landbouwgrond	H6410	Blauwgraslanden	-	-	11,6 ha	Eenmalig (1)
	H91EoC	Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)				
	H7230	Kalkmoerassen				
	H7150	Pioniervegetaties met snavelbiezen				
	H6230	Heischrale graslanden				
	H4010A	Vochtige heiden (hogere zandgronden)				
M17 Verwijderen ontwatering (sloten en buisdrainage) en inrichting in verworven EHS percelen buiten Natura 2000 gebied	H6410	Blauwgraslanden	● ● ●	5 - 10	4,8 ha	Eenmalig (1)
	H91EoC	Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)				
	H7230	Kalkmoerassen				
	H7150	Pioniervegetaties met snavelbiezen				
	H6230	Heischrale graslanden				
	H4010A	Vochtige heiden (hogere zandgronden)				
M18 Verwerven van, verwijderen ontwatering (sloten en buisdrainage) in en inrichting van EHS percelen buiten Natura 2000 gebied	H6410	Blauwgraslanden	● ● ●	5 - 10	19,7 ha	Eenmalig (1)
	H91EoC	Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)				
	H7230	Kalkmoerassen				
	H7150	Pioniervegetaties met snavelbiezen				
	H6230	Heischrale graslanden				
	H4010A	Vochtige heiden (hogere zandgronden)				

Maatregel	Ten behoeve van		Potentiële effectiviteit *	Respons-tijd (jaar) **	Opp./lengte maatregel	Frequentie uitvoering per tijdvak ***
M19 Verwijderen ontwatering en nader in te vullen oplossing voor omgang met vernatting in perceel buiten EHS en nabij tracé AfA, Å rondweg Weerselo	H6410	Blauwgraslanden	● ● ●	1 - 5	2,7 ha	Eenmalig (1)
	H91EoC	Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)				
	H7230	Kalkmoerassen				
	H7150	Pioniervegaties met snavelbiezen				
	H6230	Heischrale graslanden				
	H4010A	Vochtige heiden (hogere zandgronden)				
M20 Onderzoeksopgave voor vaststellen of maatregelen ten aanzien van grondwateronttrekking voor drinkwater (Weerselo) en grondwateronttrekkingen voor landbouw nodig zijn voor realiseren instandhoudingsdoelen grondwaterafhankelijke habitattypen	H7150	Pioniervegaties met snavelbiezen	-	-	± niet van toepassing	Eenmalig (1)
	H6230	Heischrale graslanden				
	H4010A	Vochtige heiden (hogere zandgronden)				
M20 Onderzoeksopgave voor vaststellen of maatregelen ten aanzien van grondwateronttrekking voor drinkwater (Weerselo) en grondwateronttrekkingen voor landbouw nodig zijn voor realiseren instandhoudingsdoelen grondwaterafhankelijke habitattypen	H6410	Blauwgraslanden	-	-	niet van toepassing	Eenmalig (1)
M20 Onderzoeksopgave voor vaststellen of maatregelen ten aanzien van grondwateronttrekking voor drinkwater (Weerselo) en grondwateronttrekkingen voor landbouw nodig zijn voor realiseren instandhoudingsdoelen grondwaterafhankelijke habitattypen	H91EoC	Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	-	-	± nog niet bekend	Eenmalig (1)
	H7230	Kalkmoerassen				
M21 Verwijderen ontwatering en ophogen landbouwgrond	H6410	Blauwgraslanden	● ● ●	1 - 5	21,6 ha	Eenmalig (1)
	H91EoC	Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)				
	H7230	Kalkmoerassen				
	H7150	Pioniervegaties met snavelbiezen				
	H6230	Heischrale graslanden				
	H4010A	Vochtige heiden (hogere zandgronden)				

Maatregel	Ten behoeve van		Potentiële effectiviteit *	Respons- tijd (jaar) **	Opp./lengte maatregel	Frequentie uitvoering per tijdvak ***
M22 Verwijderen ontwatering en natschaderegeling	H6410	Blauwgraslanden	● ● ●	1 - 5	5,3 ha	Eenmalig (1)
	H91EoC	Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)				
	H7230	Kalkmoerassen				
	H7150	Pioniervegetaties met snavelbiezen				
	H6230	Heischrale graslanden				
	H4010A	Vochtige heiden (hogere zandgronden)				
M23 Verwijderen ontwatering zonder natschade landbouw	H6410	Blauwgraslanden	● ● ●	1 - 5	17,9 ha	Eenmalig (1)
	H91EoC	Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)				
	H7230	Kalkmoerassen				
	H7150	Pioniervegetaties met snavelbiezen				
	H6230	Heischrale graslanden				
	H4010A	Vochtige heiden (hogere zandgronden)				
M24 Verondiepen Weerselerbeek en Dolland Beek (ca 30 cm -mv)	H6410	Blauwgraslanden	● ● ●	1 - 5	3,0 km	Eenmalig (1)
	H91EoC	Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)				
	H7230	Kalkmoerassen				
	H7150	Pioniervegetaties met snavelbiezen				
	H6230	Heischrale graslanden				
	H4010A	Vochtige heiden (hogere zandgronden)				
M25 Verondiepen sloot (Dolland-Beek) gelegen tussen percelen behorend bij de maatregelen M16 en M18	H6410	Blauwgraslanden	● ● ●	1 - 5	0,5 ha	Eenmalig (1)
	H6230	Heischrale graslanden				
M25 Verondiepen sloot (Dolland-Beek) gelegen tussen percelen behorend bij de maatregelen M16 en M18	H91EoC	Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	● ● ●	>= 10	0,5 km	Eenmalig (1)
	H7230	Kalkmoerassen				
	H7150	Pioniervegetaties met snavelbiezen				
	H4010A	Vochtige heiden (hogere zandgronden)				
M26 Onderzoeksopgave vermesting grondwater	H6410	Blauwgraslanden	-	-	± niet van toepassing	Eenmalig (2,3)
	H6230	Heischrale graslanden				
	H4010A	Vochtige heiden (hogere zandgronden)				

Maatregel	Ten behoeve van	Potentiële effectiviteit *	Respons-tijd (jaar) **	Opp./lengte maatregel	Frequentie uitvoering per tijdvak ***
M26 Onderzoeksopgave vermesting grondwater	H91EoC Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen) H7230 Kalkmoerassen	-	-	± nog niet bekend	Eenmalig (2,3)
M3 verwijderen ontwatering (sloten en buis drainage) en inrichten verworven EHS perceel binnen Natura 2000 gebied	H6410 Blauwgraslanden H91EoC Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen) H7230 Kalkmoerassen H7150 Pionierv egetaties met snavelbiezen H6230 Heischrale graslanden H4010A Vochtige heiden (hogere zandgronden)	● ● ●	5 - 10	2,4 ha	Eenmalig (1)
M6 Voorkomen inundatie beekdal Weerselerbeek bij piekafvoeren door bekading of verdeelwerk; nader uit te werken en daarom nog niet gelokaliseerd op de maatregelkaart <i>nader uit te werken en daarom nog pm</i>	H7230 Kalkmoerassen H7150 Pionierv egetaties met snavelbiezen	-	-	nog niet bekend	Eenmalig (1)
M6 Voorkomen inundatie beekdal Weerselerbeek bij piekafvoeren door bekading of verdeelwerk; nader uit te werken en daarom nog niet gelokaliseerd op de maatregelkaart <i>nader uit te werken en daarom nog pm op de maatregelkaart</i>	H6410 Blauwgraslanden	-	-	nog niet bekend	Eenmalig (1)
M6 Voorkomen inundatie beekdal Weerselerbeek bij piekafvoeren door bekading of verdeelwerk; nader uit te werken en daarom nog niet gelokaliseerd op de maatregelkaart <i>nader uit te werken en daarom nog niet gelokaliseerd op de maatregelkaart</i>	H91EoC Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	-	-	nog niet bekend	Eenmalig (1)
M8 Verwijderen boompjes in westelijke heidegebied	H4010A Vochtige heiden (hogere zandgronden)	● ● ●	5 - 10	2,8 ha	Eenmalig (1)
M9 Ondiep afgraven top laag en verwijderen bos	H7230 Kalkmoerassen	● ● ●	1 - 5	2,6 ha	Eenmalig (1)

Legenda:

*

● ○ ○ klein

● ● ○ matig

● ● ● groot

**

De responstijd is de tijd waarvan verwacht wordt dat de maatregel effect zal hebben: < 1 jr; 1 tot 5 jr; 5 tot 10 jr; 10 jr of langer

De frequentie, per tijdvak van zes jaar, is eenmalig of cyclisch

6.1.3 Maatregelen voor habitaatsoorten

Habitatsoort H1016 Zeggekorfslak

Uitbreiding van habitaattype H7230 Kalkmoerassen kan ten koste gaan leefgebied van de zeggekorfslak. In de toelichting op de instandhoudingsdoelstelling wordt gesteld dat "*de achteruitgang in oppervlakte van het habitaattype [H91E0C] ten gunste van kalkmoerassen (H7230) mogen echter niet ten koste gaan van specifieke locaties van het leefgebied van de zeggekorfslak*". Op dit moment is geen beschikking over de coördinaten van de locaties waar de soort is aangetroffen (niet gedocumenteerd in werkdocument (Grontmij 2009)). Vermoedelijk zijn de bestaande inventarisatiegegevens van de zeggekorfslak in het gebied te summier om te bepalen of voorkomens van de soort worden aangetast door het kappen van bos en plaggen. Meer inzicht in de verspreiding en de belangrijke voorkomens van de soort is zinvol voor het afwegen van locaties voor het herstel van habitaattype H7230 Kalkmoerassen. Achteruitgang van leefgebied door herstelmaatregelen kan getoetst worden door gegevens te raadplegen over het voorkomen van moeraszegge (belangrijkste soort), oeverzegge, pluimzegge en scherpe zegge. Op deze plantensoorten heeft de zeggekorfslak meestal de hoogste dichtheden (Boesveld 2008, Boesveld & Gmelig Meyling 2008). Inzicht in de voorkomens van deze grote zeggensoorten (nu niet gedocumenteerd in het werkdocument (Grontmij 2009)) kan gebruikt worden om zulke voorkomens te ontzien bij het afgraven. Op basis van inventarisatie wordt zodanig rekening gehouden met de zeggekorfslak, dat soort niet achteruitgaat als gevolg van de maatregelen.

Maatregelen in de waterhuishouding dragen bij aan het voorkomen en de vitaliteit van grote zeggepopulaties in het gebied. Op een langere termijn kan daardoor de omvang en de kwaliteit van het leefgebied toenemen en eventueel verlies door de herstelmaatregelen voor habitaattype H7230 Kalkmoerassen compenseren. Door een deel van de uitbreiding van H7230 Kalkmoerassen na de eerste beheerplanperiode te plannen, kan de uitbreiding van leefgebied eerder plaatsvinden door het uitvoeren van maatregelen in de waterhuishouding in de 1e beheerplanperiode.

Conclusie: Voor het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen van deze soort zijn, naast bovengenoemde kanttekeningen bij maatregelen die voor habitaattypen voorzien zijn, geen aanvullende PAS-maatregelen noodzakelijk.

6.1.4 Interactie PAS- maatregelen met andere habitaattypen en -soorten

H91E0C *Vochtige alluviale bossen

Uitbreiding van habitaattypen H7230 Kalkmoerassen gaat ten koste van habitaattype H91E0C Vochtige alluviale bossen. Op basis van het definitief aanwijzingsbesluit is dit toegestaan. Op een korte termijn zal dit leiden tot een verlies van ca. 2 ha en op langere termijn tot totaal ca. 4 ha van de in totaal 18 ha H91E0C Vochtige alluviale bossen. Door vernattingsmaatregelen kan het habitaattype zich gaan uitbreiden in delen met bos die momenteel door de opgetreden verdroging niet meer tot het habitaattype behoren. De uitbreiding zou mogelijk enkele hectaren kunnen bedragen. Of er netto verlies of winst van de oppervlakte van habitaattype H91E0C Vochtige alluviale bossen optreedt, kan nauwkeuriger worden ingeschat op basis van een analyse van de variatie van de vegetatie in de elzenopstanden van het gebied op basis van de meest recente vegetatiekartering van SBB en op basis van de hydrologische effecten van de maatregelen in de waterhuishouding (scenario 3; WRD 2011).

H1016 Zeggekorfslak

Indien de zeggekorfslak voorkomt in grote zegge-vegetatie in de hooilanden van de Maatjes kan hooilandbeheer nadelig zijn voor de zeggekorfslak als het hooi snel na maaien wordt afgevoerd. Daarom zal het hooi na het maaien niet direct worden afgevoerd, maar blijft dit enige tijd liggen. Dit hooilandbeheer is nodig voor de instandhouding van habitaattype H7230 Kalkmoerassen. Hierdoor kan verlies optreden van de lokale populatie. De meest veilige en praktische optie is om dichtere voorkomens van grote zeggensoorten die in complex met habitaattype H7230 Kalkmoerassen voorkomen, periodiek niet te maaien. In de praktijk zal dat om wisselende kleine vlakken (enkele 10-tallen m²) gaan die bij het maaien worden overgeslagen. Per maaibeurt worden verschillende delen ontzien. Het periodiek niet maaien van grote zegge-vegetatie is niet nadelig voor de instandhouding van habitaattype H7230 Kalkmoerassen en is ook gunstig voor andere fauna.

Overige habitaattypen en soorten

Verder hebben de maatregelen ter behoud en verbetering van de habitaattypen en habitatrictlijnsoorten geen negatieve gevolgen voor andere habitaattypen of habitatrictlijnsoorten, omdat het hele (water-)systeem hersteld wordt, en elk habitaattype zijn eigen plaats binnen dit systeem heeft. Wel dient bij de uitvoering van de maatregelen rekening gehouden te worden met de

aanwezige habitattypen, bijvoorbeeld bij aan- en afvoerroutes van materieel. Dit vormt geen probleem.

6.2 *niet-PAS maatregelen*

In Lemselermaten zijn er naast onderstaande onderzoeksmaatregel op gebiedsniveau alleen voor de zeggekorfslak maatregelen geformuleerd die niet in de gebiedsanalyse zijn opgenomen.

6.2.1 *Maatregelen op gebiedsniveau*

Onderzoek drainage en kleine grondwateronttrekkingen ten behoeve van agrarische activiteiten

In samenwerking met waterschappen en belanghebbende partners wordt een onderzoek gedaan naar gebiedsspecifieke effectafstanden van drainage en agrarische onttrekkingen rondom N2000-gebieden met als doel:

- Bescherming van natuur binnen bestaande juridische kaders met minimale beperking van activiteiten en een zo klein mogelijke onderzoeksplicht.
- Eenduidige uitwerking van het beleid op basis Natuurbeschermingswet en Waterwet.
- Zoveel mogelijk eenduidigheid voor ondernemers voor onttrekkingen en drainage rondom Natura 2000-gebieden.

Het onderzoek bestaat uit een ontwerpfase waarin de onderzoeksvraag wordt geformuleerd en een uitvoeringsfase waarin het onderzoek wordt uitgevoerd.

6.2.2 *Maatregelen voor habitatsoorten*

Zeggekorfslak

De zeggekorfslak komt verspreid in het gebied voor. Naar het voorkomen wordt pas sinds enkele jaren onderzoek verricht; de gegevens zijn te beperkt om trend vast te stellen.

Maatregel^{ix}: 1^e periode (en verder): Aanpassen maaibeheer (geen slakken afvoeren). Het maaibeheer en het afvoeren van maaisel dient afgestemd te worden op de levenscyclus van de soort, d.w.z. laat maaien en het maaisel enige dagen laten liggen alvorens het af te voeren. Het maaibeheer van de zeggenvegetaties in en om de Maatjes moet gefaseerd gebeuren en het maaisel moet een paar dagen blijven liggen zodat de zeggekorfslakjes eruit kunnen kruipen. Op deze wijze wordt voorkomen dat zeggekorfslakjes worden afgevoerd en grote schade wordt aangericht aan de populatie.

6.3 *Effectbeoordeling instandhoudingsmaatregelen*

Het totale maatregelenpakket dient het behalen van de behoud-, verbeter- en uitbreidingsdoelen voor het Natura 2000-gebied. Toch zijn negatieve effecten op instandhoudingsdoelstellingen mogelijk, namelijk wanneer een maatregel die wordt genomen voor een specifiek habitatype of voor een specifieke habitatrichtlijnsoort nadelig is voor een ander habitatype of voor een andere habitatrichtlijnsoort. Bijvoorbeeld wanneer de uitbreiding van het habitatype kalkmoerassen ten koste zou kunnen gaan van het habitatype vochtige alluviale bossen, door vernattingsmaatregelen ten behoeve van het habitatype kalkmoeras.

In deze paragraaf worden de mogelijk negatieve effecten van het maatregelenpakket op de instandhoudingsdoelen beoordeeld. Daarmee wordt ook duidelijk of en zo ja welke maatregelen vergunningvrij in dit Natura 2000-beheerplan kunnen worden opgenomen. Bij de beoordeling wordt onderscheid gemaakt tussen maatregelen uit het PAS-maatregelenpakket en maatregelen die niet in het kader van het PAS worden genomen. Daarnaast wordt onderscheid gemaakt tussen de effecten die op kunnen treden wanneer een maatregel is uitgevoerd en de mogelijke effecten tijdens de uitvoeringsfase van een maatregel. Met uitvoeringsfase wordt de fase bedoeld wanneer fysiek in het gebied wordt ingegrepen om de maatregel tot stand te brengen.

6.3.1 *Maatregelenpakket PAS*

Effecten na inwerking treding

De effecten van de PAS-maatregelen zijn beoordeeld (zie 6.1.4). Mogelijk treden effecten op voor het habitatype vochtige alluviale bossen. Bij vochtige alluviale bossen is het verlies van enkele hectare areaal mogelijk door vernattingsmaatregelen ten behoeve van het habitatype kalkmoerassen. Dit oppervlakteverlies is op basis van het aanwijzingsbesluit toegestaan, zodat negatieve effecten hiervan op de instandhoudingsdoelstellingen zijn uitgesloten.

Effecten tijdens de uitvoeringsfase

Van een aantal maatregelen (M12 en M15) kon de uitvoeringsfase worden beoordeeld. Het betreft hier de maatregelen die een aanpassing inhouden van het bestaande, cyclische (steeds terugkerende) reguliere natuurbeheer. In paragraaf 09 zijn deze maatregelen beoordeeld. Waar nodig worden in deze paragraaf aanvullende voorwaarden gesteld aan de uitvoering van deze maatregelen. Op basis van die beoordeling, en de gestelde voorwaarden, zijn negatieve effecten op instandhoudingsdoelstellingen als gevolg van deze maatregelen uitgesloten.

Voor de overige PAS-maatregelen kunnen de effecten van de uitvoeringsfase nog niet worden beoordeeld. Hiervoor mist specifieke informatie over de wijze van uitvoering. Voor deze maatregelen geldt dat de uitvoerder voorafgaand aan de uitvoering bepaalt of tijdens de uitvoeringsfase negatieve effecten kunnen optreden op soorten en habitattypen waarvoor instandhoudingsdoelstellingen gelden. Mocht dat zo zijn, dan bepaalt de uitvoerder op welke wijze deze negatieve effecten zijn te voorkomen. Het gaat dan bijvoorbeeld om het werken met aangepast materieel, het werken op een aangepast tijdstip of het ontzien van habitattypen bij de keuze van aan- en afvoerroutes. Het is aan te bevelen de werkwijze vooraf te bespreken met de provincie Overijssel (bevoegd gezag). Wanneer negatieve effecten als gevolg van de uitvoering kunnen worden uitgesloten, is geen Natuurbeschermingswet-vergunning nodig voor de uitvoering van de maatregel (zie hoofdstuk 9).

Het in beeld brengen van de effecten van kleine grondwateronttrekkingen (ten behoeve van agrarische activiteiten) en drainage gebeurt aan de hand van gegevens van het waterschap Vechtstromen en (veld) inventarisaties rondom het Natura 2000-gebied. Het Natura 2000-gebied hoeft hiervoor niet te worden betreden. De invloed van de onttrekkingen/drainage wordt met modellen berekend. Tijdens de uitvoeringsfase heeft deze onderzoeksmaatregel dus geen effect op de instandhoudingsdoelstellingen.

6.3.2 *Overige, niet PAS-gerelateerde maatregelen*

Aangegeven wordt dat maaibeheer aangepast dient te worden om de zeggekorfslak te sparen ^{ix}. In paragraaf 09 is het maaibeheer beoordeeld. Momenteel wordt bij het maaibeheer al rekening gehouden met de zeggekorfslak door pollen moeraszegge en pluimzegge bij het maaien te sparen. Negatieve effecten als gevolg van het huidige maaibeheer op de zeggekorfslak zijn dan ook uitgesloten.

7 *Sociaal-economisch perspectief*

Bij het opstellen van dit Natura 2000-beheerplan en het bepalen van de daarin opgenomen maatregelen is het uitgangspunt dat negatieve sociaal-economische effecten zo veel mogelijk worden voorkomen. In dit hoofdstuk gaan we in op de sociaal-economische gevolgen van de in het Natura 2000-beheerplan opgenomen maatregelen en de sociaal-economische gevolgen in relatie tot vergunningverlening. Tenslotte wordt kort ingegaan op de waarde van het Natura 2000-gebied voor andere functies dan natuur.

7.1 Sociaal-economische gevolgen van de maatregelen

7.1.1. Sociaal-economische effecten PAS-Maatregelen

Het belangrijkste deel van de maatregelen in dit Natura 2000-beheerplan komt voort uit het PAS. In 2013 heeft het Landbouw Economisch Instituut (LEI) de sociaaleconomische effecten van het PAS onderzocht voor de periode tot 2030. Daarbij is gekeken naar effecten op werkgelegenheid en leefbaarheid en de verdeling van de lusten en de lasten. Deze zijn in het rapport in beeld gebracht voor heel Nederland^x. Voor een goede beoordeling en weging van de regionale en plaatselijke effecten is ook specifiek op Overijssel^{xi} gericht onderzoek uitgevoerd.

Het rapport van het LEI dat gaat over de provinciale, regionale en plaatselijke effecten voor Overijssel laat zien dat de sociaaleconomische effecten van het PAS op regionaal en provinciaal niveau positief zijn. Het PAS heeft een positief effect op de werkgelegenheid en biedt duidelijkheid over ontwikkelingsmogelijkheden. Dat laat onverlet dat de werkgelegenheid in de landbouw in Overijssel waarschijnlijk van jaar tot jaar blijft dalen. Het PAS zal die autonome trend niet ombuigen, maar zorgt naar verwachting wel voor een minder sterke afname van de werkgelegenheid.

De effecten op leefbaarheid zijn neutraal tot positief: andere ontwikkelingen zoals de toegenomen mobiliteit van bewoners en schaalvergroting van voorzieningen hebben een grotere invloed dan het PAS. Het positieve effect op de werkgelegenheid werkt wel door en heeft een licht positief effect op het in stand houden van voorzieningen.

Het rapport laat tevens zien dat plaatselijke effecten van het PAS negatief kunnen uitpakken voor individuele bedrijven. Dit heeft vooral te maken met het aanleggen van hydrologische bufferzones rond de Natura 2000-gebieden. Het positieve effect op provinciale en regionale schaal is groter dan de negatieve effecten die plaatselijk optreden.

Het LEI geeft in haar aanbevelingen aan dat deze negatieve sociaal-economische effecten kunnen worden voorkomen of verzacht door een zorgvuldige uitvoering en door sociaal flankerend beleid. Bij de nadere uitwerking en uitvoering van de maatregelen in gebiedsprocessen is er ruimte om met de SWB-partners invulling te geven aan deze aanbeveling.

Ook de verdeling van de lusten en de lasten is onderzocht. Op hoofdlijnen zal het PAS vooral positief zijn voor de landbouwsector. Er moeten weliswaar kosten worden gemaakt voor emissiearme technieken, maar deze kosten wegen niet op tegen de ontwikkelingsruimte die het PAS de landbouwsector kan bieden. Het PAS brengt ook financiële lasten mee voor de overheid. Zo worden er kosten gemaakt voor de uitvoering van het systeem en voor extra herstelmaatregelen voor stikstofgevoelige habitattypen en leefgebieden van soorten.

7.1.2. Sociaal-economische effecten van niet-PAS-maatregelen

In de Natura 2000-beheerplannen zijn in aanvulling op de PAS-maatregelen ook niet-stikstof gerelateerde maatregelen opgenomen. Deze zijn veelal gericht op het voorkomen van verstoring van soorten. Voorbeelden daarvan zijn verduistering en afspraken over de zonering van recreatie. Bij de invulling van deze maatregelen en het maken van de benodigde afspraken streeft Gedeputeerde Staten naar het hand in hand gaan van natuur en economie, ter voorkoming van negatieve effecten op de werkgelegenheid en/of de leefbaarheid. Mocht onverhoopt schade bij

belanghebbenden ontstaan dan kan een beroep worden gedaan op schadeloosstelling (zie hiervoor paragraaf 8.4.2).

7.2 *Sociaal-economische gevolgen in relatie tot vergunningverlening*

Hoofdstuk 5 beschrijft en beoordeelt de bestaande activiteiten. Uit dat hoofdstuk blijkt of en zo ja onder welke voorwaarden bestaande activiteiten kunnen worden gecontinueerd.

7.2.1 *Nieuwe activiteiten*

Voor toekomstige activiteiten geldt het vergunningstelsel op grond van de Natuurbeschermingswet (zie ook hoofdstukken 5 en 9). Als een activiteit mogelijk negatieve effecten heeft voor de instandhoudingsdoelstellingen van een Natura 2000-gebied, is een Natuurbeschermingswet-vergunning nodig. Deze vergunningplicht geldt niet alleen binnen het Natura 2000-gebied maar ook daarbuiten.

Het PAS bevat generieke rijksmaatregelen die leiden tot een afname van stikstofdepositie en maatregelen die leiden tot een versterking van de natuurwaarden in de Natura 2000-gebieden (zie de PAS-maatregelen die in dit Natura 2000-beheerplan zijn opgenomen). Het doel is het beschermen en ontwikkelen van kwetsbare, voor stikstof gevoelige natuur, terwijl tegelijkertijd economische ontwikkelingen mogelijk blijven. Vanaf het moment dat het PAS in werking treedt kan daarom bij de verlening van toestemming aan activiteiten, die stikstofdepositie veroorzaken met mogelijke schadelijke gevolgen voor een Natura 2000-gebied, voor het aspect stikstof gebruik gemaakt worden van het PAS. Voor de verlening van toestemming is depositie- en ontwikkelingsruimte beschikbaar. Voor de uitgifte van de ruimte worden regels vastgesteld. Deze regels zijn vastgelegd in het PAS en in landelijke en provinciale regelgeving.

Voor zover nieuwe activiteiten negatieve niet stikstof gerelateerde effecten kunnen hebben op de instandhoudingsdoelstellingen, moet uit een passende beoordeling blijken of een vergunning kan worden verleend (zie hoofdstuk 9). Een vergunningprocedure kan vaak sneller worden doorlopen als in een vroeg (plan)stadium van een project of een activiteit rekening wordt gehouden met mogelijke effecten op Natura 2000-gebieden. Door 'natuurinclusief' denken kan een project vaak zo vorm worden gegeven dat negatieve effecten op de natuurwaarden kunnen worden voorkomen. Met deze werkwijze worden negatieve sociaal-economische effecten tengevolge van een beperkende werking van de Natuurbeschermingswet voor de ontplooiing van nieuwe activiteiten, voorkomen.

7.3 *De waarde van het gebied voor andere functies dan natuur*

Dit Natura 2000-beheerplan beschrijft welke maatregelen nodig zijn voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen en wat het beschermingsregime betekent voor bestaande activiteiten in en rond het Natura 2000-gebied. Daarbij is in eerste instantie met een ecologische bril naar het gebied gekeken; wat is nodig om de internationaal karakteristieke biodiversiteit te behouden, te herstellen en te ontwikkelen. Het Natura 2000-gebied levert echter ook andere diensten aan de maatschappij: schoon water, rust, een plek om te ontspannen en te recreëren, landschappelijke waarde, identiteit, een mooie woonomgeving etc. Met (de uitvoering van) dit Natura 2000-beheerplan zijn de instandhouding en versterking van de unieke kwaliteiten van dit Natura 2000-gebied, ook voor volgende generaties, verzekerd.

8 *Uitvoeringsprogramma*

8.1 *Ter inzage legging PAS en Natura 2000 ontwerp-beheerplannen*

Zoals al is aangegeven in paragraaf 1.6 wordt in de Natura 2000-beheerplannen onderscheid gemaakt tussen onderdelen die wel en die niet gerelateerd zijn aan het PAS. Dit onderscheid was belangrijk bij de ter inzage legging van de Natura 2000 ontwerp-beheerplannen.

Zienswijzen op het PAS-deel zijn ingebracht bij de door het rijk georganiseerde ter inzage legging van het PAS. Zienswijzen op het niet-PAS deel zijn ingebracht in de door het bevoegd gezag (voor dit Natura 2000-beheerplan is dat de Provincie Overijssel) georganiseerde ter inzage legging van het Natura 2000 ontwerp-beheerplan.

De zienswijzen op het niet-PAS deel zijn betrokken bij het opstellen van het definitieve Natura 2000-beheerplan. Nadat het Natura 2000-beheerplan is vastgesteld door Gedeputeerde Staten bestaat voor belanghebbenden de mogelijkheid tegen het plan in beroep te gaan bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State. In de Natuurbeschermingswet is geregeld dat het beroep tegen de vaststelling van een Natura 2000-beheerplan alleen gericht kan zijn op de onderdelen die betrekking hebben op de beschrijving van handelingen die het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar brengen, en de daarbij in voorkomend geval aangegeven voorwaarden en beperkingen.³⁵ Voor die handelingen fungeert het Natura 2000-beheerplan immers als een besluit, omdat die handelingen door opname in het Natura 2000-beheerplan niet (meer) vergunningplichtig zijn.³⁶ Onderdelen van het Natura 2000-beheerplan die de beschrijving bevatten van het (op uitvoering gerichte) beleid, waaronder bijvoorbeeld de beschrijving van de instandhoudingsmaatregelen, zijn niet aan te merken als een besluit in de zin van de Algemene wet bestuursrecht. Tegen dergelijke onderdelen van het Natura 2000-beheerplan kan geen beroep worden ingesteld.

De ter inzage legging van het PAS (10 januari tot en met 20 februari 2015) maakt het mogelijk dat de ter inzage legging van de Natura 2000 ontwerp-beheerplannen en het PAS deels parallel in de tijd liepen. Dit conform de op 18 december 2013 door het bestuurlijk overleg SWB geuite wens. Deze samenloop vereiste dat het merendeel van de ontwerp-beheerplannen Natura 2000 begin 2015 was afgerond. Dit is ook gelukt. In 2015 bleek dat er al snel een herziening van het PAS zou worden doorgevoerd (inclusief wijzigingen van de PAS-gebiedsanalyses). Omdat de PAS-gebiedsanalyses en de Natura 2000-beheerplannen inhoudelijk zijn gekoppeld, werken de gewijzigde PAS-gebiedsanalyses door in de Natura 2000-beheerplannen. Door het proces van vaststelling van de Natura 2000-beheerplannen hier op af te stemmen zijn die wijzigingen meegenomen in dit beheerplan. Zoals in paragraaf 1.6 is aangegeven zullen de PAS-gebiedsanalyses tijdens de eerste beheerplanperiode nog diverse keren worden aangepast (veelal als gevolg van technische wijzigingen in het reken-instrument van het PAS (AERIUS) of ontwikkelingen vanuit het gebiedsproces). Deze wijzigingen worden niet doorgevoerd in dit Natura 2000-beheerplan. Voor zover nodig zal dit beheerplan dan ook in combinatie met de meest recent door Gedeputeerde Staten vastgestelde gebiedsanalyse moeten worden gelezen.

8.2 *Uitvoering*

In het op 29 mei 2013 ondertekende akkoord 'Samen werkt beter' hebben 15 organisaties³⁷ afspraken gemaakt over uitvoering van de Overijsselse opgaven voor natuur, water en landelijk gebied. Diverse ontwikkelingen (waaronder de decentralisatie van het natuurbeleid) vragen een andere manier van denken en handelen van de betrokken partijen. Zij hebben daarom gekozen voor een nieuwe samenhangende aanpak van de opgaven voor ecologie en economie. Daarvoor is een concrete uitvoeringsagenda^{xiii} opgesteld. Belangrijk element in deze uitvoeringsagenda is de realisatie van de ontwikkelopgave EHS/Natura 2000/PAS.

³⁵ Artikel 39, lid 2, Natuurbeschermingswet

³⁶ Artikel 19d, lid 2, Natuurbeschermingswet

³⁷ Landschap Overijssel, LTO Noord, Natuurmonumenten, Natuur en Milieu Overijssel, Natuurlijk Platteland Oost, Overijssels Particulier Grondbezit, Provincie Overijssel, RECRON, Staatsbosbeheer, Vereniging Nederlandse Gemeenten Overijssel, VNO-NCW Midden, Waterschap Groot Salland, Waterschap Reest en Wieden, Waterschap Regge en Dinkel, Waterschap Rijn en IJssel, Waterschap Velt en Vecht

In de vanuit SWB in gang gezette gezamenlijke verkenningen en de daaruit volgende gebiedsprocessen draagt elke partner vanuit de eigen rol verantwoordelijkheden en mogelijkheden bij aan het realiseren van de opgaven.

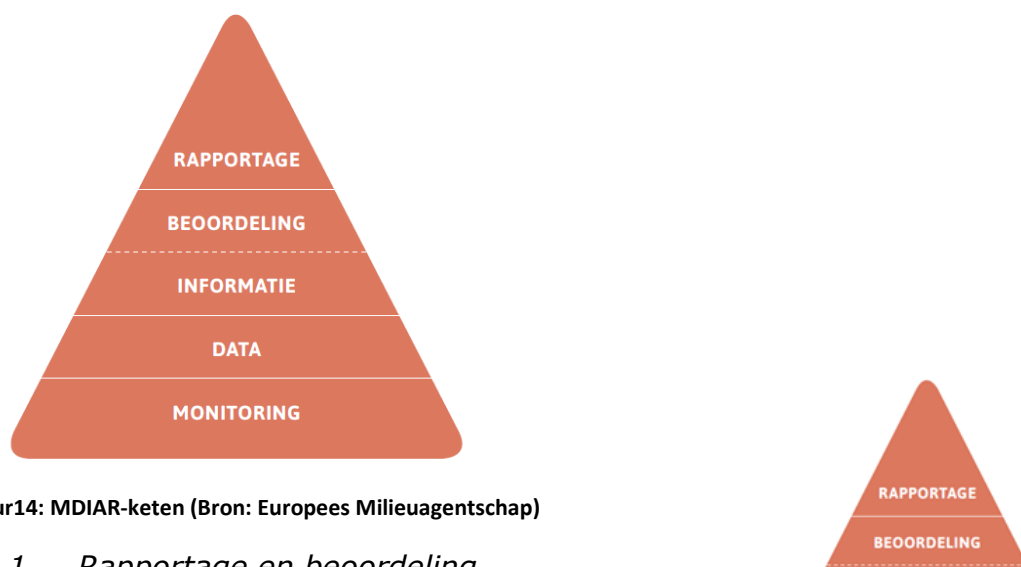
8.3 Monitoring

In deze paragraaf wordt toegelicht wat er in het kader van het Natura 2000-beheerplan wordt gemonitord, door wie en waarom.

Met monitoring wordt gevolgd of de instandhoudingsmaatregelen het gewenste resultaat opleveren en of veranderingen in het gebied of het gebruik in en om het gebied effect hebben op het realiseren van de doelen.

Er zijn verschillende meetnetten die de benodigde informatie leveren. Voor de KRW en (beleids)doelen van de Waterschappen worden de waterkwaliteit en kwantiteit gemonitord. De grondwaterkwaliteit en kwantiteit worden gemonitord onder regie van de provincie (het Meetnet Verdroging). Daarnaast zijn nog twee – voor Natura 2000- belangrijke meetnetten over natuurkwaliteit: het Netwerk Ecologische Monitoring (NEM) en de monitoring in het kader van Subsiestelsel Natuur en Landschap (SNL)³⁸.

De meetnetten zijn zo vormgegeven dat deze informatie opleveren die gebruikt kan worden voor het beantwoorden van verschillende vragen. De rapportages van de verschillende overheden kunnen wat betreft het detailniveau verschillen. Zo is voor zowel de Natura 2000-rapportage voor de Europese Commissie als de PAS-rapportage voor het rijk informatie nodig over de omvang en de kwaliteit van habitattypen. Voor de rapportage aan de Europese Commissie volstaat een abstracter niveau dan voor het PAS. Figuur 14 laat de verschillende fasen van de monitoringscyclus zien. In de volgende paragraaf worden deze fasen verder toegelicht.

Figuur14: MDIAR-keten (Bron: Europees Milieuagentschap)

8.3.1 Rapportage en beoordeling

De uit de monitoring volgende informatie wordt gebruikt bij het opstellen van het Natura 2000-beheerplan voor de daaropvolgende beheerplanperiode en voor de door het rijk aan de Europese Commissie te leveren natuurrapportage. De informatie is ook van belang voor vergunningverlening, handhaving en beheer van het Natura 2000-gebied en voor het PAS.

Voor het Natura 2000-beheerplan moeten de volgende vragen worden beantwoord:

³⁸ Op <http://www.portaalnatuurenlanschap.nl/themas/monitoring-en-natuurkwaliteit/monitoring-en-natuurkwaliteit-downloads/> is de werkwijze natuurmonitoring beschreven.

- Hoe verhouden de oppervlakte en kwaliteit van de instandhoudingsdoelstellingen zich ten opzichte van de uitgangssituatie?
- Wat is de voortgang van de uitvoering van de herstelmaatregelen van het Natura 2000-beheerplan ten opzichte van de uitgangssituatie?

Ten behoeve van het PAS wordt per gebied jaarlijks een gebiedsrapportage opgesteld met als doel de ontwikkeling van de stikstof gevoelige habitattypen en leefgebieden van soorten en de voortgang van de uitvoering van de herstelmaatregelen in beeld te brengen (zie voor volledige tekst paragraaf 8.3.5).

Naast de hierboven beschreven informatiebehoefte is er voor het Natura 2000-gebied Lemselermaten nog de specifieke informatiebehoefte, zie hiervoor paragraaf 3.3 en 3.4.

Beoordeling vindt op specifieke momenten plaats. De voortgang van de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen wordt na 6 jaar beoordeeld ten behoeve van het Natura 2000-beheerplan voor de volgende beheerplanperiode. Het rijk levert op basis van deze informatie elke zes jaar een rapportage aan de Europese Commissie over de ontwikkeling van de stand van soorten en de kwaliteit van habitattypen in Nederland.

Voor de beoordeling is een vergelijking nodig tussen twee (of meer) situaties. De datum van deze situaties verschilt voor de diverse rapportages. Voor de Vogel- en Habitatrichtlijnen geldt de datum van aanmelding als datum voor de uitgangssituatie. Voor het Natura 2000-beheerplan en het PAS geldt de inwerkingtredingsdatum als datum voor de uitgangssituatie.

8.3.2 Informatie

INFORMATIE

De natuurkwaliteit van een Natura 2000-gebied wordt afgemeten aan de flora en fauna en aan de omstandigheden die het mogelijk maken dat plant- en diersoorten ergens kunnen gedijen. Die omgevingsfactoren kunnen door beheerders en overheden worden beïnvloed.

De monitoring van habitattypen richt zich op oppervlakte en kwaliteit en wordt gevolgd aan de hand van (zie voor uitleg Natura 2000 Profielendocument^{xiii}):

- vegetatietype;
- abiotische randvoorwaarden;
- typische soorten;
- overige kenmerken van een goede structuur en functie

De in het aanwijzingsbesluit genoemde soorten worden gevolgd aan de hand van:

- omvang populatie;
- omvang, kwaliteit en draagkracht leefgebied.

8.3.3 Data

DATA

De basisgegevens uit het veld worden na validatie centraal opgeslagen en toegankelijk gemaakt. Zo zijn ze door verschillende partijen en voor verschillende doeleinden te gebruiken. De Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) wordt gebruikt voor de opslag van biotische gegevens. De uitkomsten van de kwaliteitsbeoordeling voor het Natuurnetwerk en Natura 2000/PAS zullen op termijn worden opgeslagen in het InformatieModel Natuur (IMNa). Daarnaast wordt er ook gewerkt aan een landelijke database voor kaarten van de vegetatie- en habitattypen.

8.3.4 Natuurmonitoring

MONITORING

Uitvoering en verantwoordelijkheid

De provincie is verantwoordelijk voor de in dit Natura 2000-beheerplan beschreven natuurmonitoring van haar Natura 2000-gebieden. De provincie maakt met betrokken partijen afspraken over de uitvoering van de monitoring. De uitvoering van de aspecten vegetatie, typische soorten en structuur zal veelal uitgevoerd worden door de terreinbeheerders. Waterschappen voeren veelal de monitoring van de waterkwaliteit en -kwantiteit uit. De provincie bewaakt de uitvoering van de afspraken.

Aanpak

Over de manier waarop de monitoring wordt uitgevoerd zijn landelijke afspraken gemaakt. De belangrijkste is dat de Natura 2000-monitoring integraal is opgenomen in de 'Werkwijze Natuurmonitoring en -beoordeling Natuurnetwerk en Natura 2000/PAS'^{xiv} (hierna: werkwijze SNL-monitoring). In deze werkwijze wordt gedetailleerd beschreven hoe de kwaliteit van natuur moet worden gemonitord. De beschreven monitoringsmethodiek is onafhankelijk van het Natura 2000-gebied: eenzelfde habitattype wordt overal op dezelfde manier gemonitord. Deze werkwijze is te vinden op het portaal Natuur en Landschap^{xv}. Aanvullend op deze werkwijze dienen nog enkele zaken te worden meegenomen:

- Natuurmonitoring specifiek ten behoeve van het PAS:
 - o Jaarlijks veldbezoek
 - o Gebruik en keuze procesindicatoren
- Gebiedsspecifieke natuurmonitoring:
 - o Zeggekorfslak
 - o keuze te monitoren typische soorten. De typische soorten van de habitattypen zijn te opgenomen in het profielendocument⁴⁹. Deze typische soorten zijn één van de parameters aan de hand waarvan de kwaliteit van de habitattypen wordt bepaald. Een groot aantal typische soorten betreft vaatplanten. Deze worden reeds in het kader van de SNL gemonitord. Voor een aantal habitattypen zijn echter ook typische soorten opgenomen uit soortgroepen die niet in het kader van de SNL worden gemonitord. Omdat het voor een onderbouwde uitspraak over de kwaliteit van een habitattype niet nodig is alle typische soorten in beeld te hebben, moet nader bekeken worden voor welke typische soorten extra monitoringsinzet nodig is

Planning natuurmonitoring

De provincie heeft een 'provinciebreed' monitoringsprogramma opgesteld. De natuurmonitoringsactiviteiten kennen een cyclus van 3, 6 of 12 jaar. De planning van de SNL-monitoring is afgestemd met de terreinbeherende organisaties. In onderstaande tabel staat aangegeven in welk jaar welke soortgroepen in Natura 2000-gebied Lemselermaten zijn/worden gemonitord.

Tabel 18 Planning natuurmonitoring

Lemselermaten	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Vegetatie	X						S					
Flora	X						X					
Broedvogels	X						X					
Dagvlinders/ sprinkhanen	X						X					
Libellen	X						X					
Structuur	X						S					

X: standaard-monitoring SNL/Natura 2000/PAS conform werkwijze SNL-monitoring

S: stikstofgevoelige habitattypen en stikstofgevoelige leefgebieden van soorten

8.3.5 Monitoring voor de Programmatische Aanpak Stikstof

De totale PAS-monitoring is beschreven in hoofdstuk 6 van het PAS programma. Verder is er een PAS-Monitoringsplan dat beschrijft welke informatie nodig is en wat daarvoor gemonitord wordt en zijn er standaarden voor de werkwijze van monitoring en beoordeling PAS waarin de procedures beschreven zijn voor de verzameling en interpretatie van data.

Ten behoeve van de PAS-monitoring wordt per Natura-2000 gebied jaarlijks een gebiedsrapportage opgesteld met als doel de ontwikkeling van de stikstofgevoelige habitattypen en leefgebieden van soorten en de voortgang van de uitvoering van de herstelmaatregelen in beeld te brengen.

De gebiedsrapportage bevat:

- Presentatie van stand van zaken natuurontwikkeling en uitvoering herstelmaatregelen op gebiedsniveau:
 - o Geactualiseerde informatie over omvang en kwaliteit van de stikstofgevoelige habitattypen en leefgebieden van soorten (eenmalig per tijdvak, zodra beschikbaar)
 - o De procesindicatoren zodra relevant) en de informatie op basis van de indicatoren

- Verslag van jaarlijks veldbezoek (ontwikkelen de stikstofgevoelige habitattypen en leefgebieden van soorten zich volgens verwachting)
- Verslag van voortgangsoverleg over de ontwikkeling van natuurkwaliteit en uitvoering en effecten van herstelmaatregelen tussen voortouwnemers/ bevoegd gezag en uitvoerende organisaties/terreinbeheerders.
- Inzicht in de voortgang van de voorbereiding en uitvoering van (gewijzigde) herstelmaatregelen
- Aanvullende monitoring en onderzoek zoals beschreven in de gebiedsanalyses (inhoudelijke resultaten uit aanvullende monitoring en onderzoek, wanneer relevant)
- Evaluatie monitoringssystematiek, ten behoeve van eventuele verbeteringen van de monitoring.
- Samenvatting van relevante signalen over bovenstaande onderdelen.

Procesindicatoren worden gebruikt om de voortgang van het herstelproces als gevolg van het uitvoeren van een bepaalde herstelmaatregel te volgen. De procesindicatoren worden ingezet bij het uitvoeren van die herstelmaatregelen, waarbij de planning van de uitvoering van de 'meting' zodanig wordt gekozen dat zij logisch is ten opzichte van de responstijd van de herstelmaatregel. Informatie op basis van procesindicatoren wordt opgenomen in de gebiedsrapportages. Vijf jaar na inwerkingtreding van dit programma wordt de informatie op basis van de procesindicatoren benut voor de evaluatie en actualisatie van de gebiedsanalyses ten behoeve van het volgende tijdvak van dit programma. Ook wordt informatie op basis van procesindicatoren betrokken bij doorontwikkeling van de herstelstrategieën en voor onderzoek in het kader van geconstateerde kennisleemtes.

8.3.6 Overige monitoring voor het Natura 2000-beheerplan

Naast de landelijk vastgestelde monitoring, zijn er ook een aantal specifieke punten die gemonitord moeten worden, die vaak al zijn opgenomen in de landelijke monitoring, maar wel extra aandacht verdienen: Naast monitoring van de verspreiding en kwaliteit van habitattypen is het van belang om de grondwaterstanden en grondwaterkwaliteit te monitoren, zeker gezien de onzekerheid van het effect van de grondwaterwinning Weerselo en de vermessing van het grondwater. Door deze abiotische parameters te vergelijken met de ecologische vereisten van de habitattypen kan beoordeeld worden of de maatregelen de maatregelen het verwachte effect sorteren, of dat er aanvullende maatregelen nodig zijn. Vanwege de soms langere responstijd van vegetaties op veranderingen, wordt door monitoring van abiotische parameters voorkomen dat (verdere) verslechtering optreedt.

8.4 Financiering

In deze paragraaf wordt aangegeven hoe de financiering van de uitvoering van het Natura 2000-beheerplan wordt geregeld. Uitgangspunt hierbij is dat monitoring en maatregelen 'haalbaar en betaalbaar' zijn en gefinancierd worden uit bestaande budgetten.

8.4.1 Dekking

Provinciale staten hebben op 23 april 2014 de realisering van de ontwikkelopgave EHS/Natura 2000/PAS en het (agrarisch) natuurbeheer gewaarborgd (Statenbesluit 'Uitvoeringsreserve EHS' d.d. 23 april 2014, kenmerk PS/2014/62). Dit besluit volgt op het besluit van Provinciale Staten van 3 juli 2013 ('Samen verder aan de slag met de EHS', d.d. 3 juli 2013, kenmerk PS/2013/412) waarin uitvoeringskaders zijn vastgesteld en de 'uitvoeringsreserve EHS' is ingesteld en met provinciale middelen gevuld.

De 'uitvoeringsreserve EHS' bevat voldoende middelen voor de uitvoering van de ontwikkelopgave en het beheer. In totaal is er tot en met 2021 € 785 miljoen beschikbaar. De vanaf 2022 structureel beschikbare middelen voor natuurbeheer en uitvoeringskosten zijn bovendien voldoende om de dan te verwachten kosten te kunnen dekken. Daarmee wordt voldaan aan de belangrijke in SWB geformuleerde voorwaarde: 'opgaven en middelen in balans'.

Voor de uitvoering van de ontwikkelopgaven gelden ondermeer de volgende principes:

- De middelen van de uitvoeringsreserve EHS zijn bestemd voor het realiseren van de EHS inclusief de ontwikkelopgave Natura 2000/PAS en het (agrarisch) natuurbeheer;

- Deze door Provinciale Staten in de Omgevingsvisie gedefinieerde opgaven worden samen met de SWB-partners binnen de gestelde termijnen gerealiseerd;
- Gebiedsgewijze realisering van de EHS waar mogelijk met synergie door ontwikkelopgaven te combineren met versterking van de landbouw, de regionale economie en de wateropgave, met ruimte voor maatwerk.

De kosten van de uitvoering van dit Natura 2000-beheerplan^{xvi} maken onderdeel uit van de onder de uitvoeringsreserve EHS liggende kostenramingen. Bij deze kostenramingen is uitgegaan van de geactualiseerde Omgevingsvisie, de onderliggende PAS-gebiedsanalyses en de afspraken over middelen en grond zoals vastgelegd in het Bestuursakkoord Natuur^{xvii} en het Natuurpact³⁹, alsmede de afspraken in de daarop gebaseerde Bestuurovereenkomst grond⁴⁰. Met het vaststellen van het Statenvoorstel is er dekking voor de kosten. Met de partners van SWB zijn procesafspraken gemaakt om tot voorbereiding en realisatie van de opgave te komen. Op 8 december 2014 hebben de SWB-partners specifieke borgingsafspraken over de programmering en uitvoering van de PAS-maatregelen gemaakt. Deze zijn in een overeenkomst vastgelegd.

8.4.2 *Schadevergoeding*

De Natuurbeschermingswet biedt iedere belanghebbende de mogelijkheid een verzoek tot schadevergoeding bij het bevoegd gezag in te dienen in het geval een aanwijzingsbesluit en/of Natura 2000-beheerplan schade veroorzaakt (art. 31 e.v. Natuurbeschermingswet). Alleen voor schade die redelijkerwijs niet ten laste van de belanghebbende hoort te komen, kan een vergoeding worden toegekend. Daarbij moet onder andere rekening worden gehouden met overige, al verleende, vergoedingen. In het algemeen gesproken komt alle schade die tot de risicosfeer van de betrokkene behoort, niet voor vergoeding in aanmerking.

³⁹ Bestuursakkoord Natuur: overeenkomst tussen rijk en provincie in nauw overleg met maatschappelijke organisaties over de ontwikkeling en beheer van natuur in Nederland voor de periode tot en met 2027

⁴⁰ Natuurpact: overeenkomst tussen het ministerie van Economische Zaken en de Provincies d.d. 26 september 2013

9 *Vergunningverlening en handhaving*

Dit hoofdstuk gaat in op de vergunningplicht en –procedure vanuit de Natuurbeschermingswet. Bij de beschrijving en beoordeling van bestaande activiteiten (hoofdstuk 5) en de instandhoudingsmaatregelen (zie hoofdstuk 6) wordt voor wat betreft een eventuele vergunningplicht verwezen naar dit hoofdstuk. In de laatste paragraaf van dit hoofdstuk is beschreven hoe nu en in de toekomst invulling wordt gegeven aan de handhaving van de Natuurbeschermingswet.

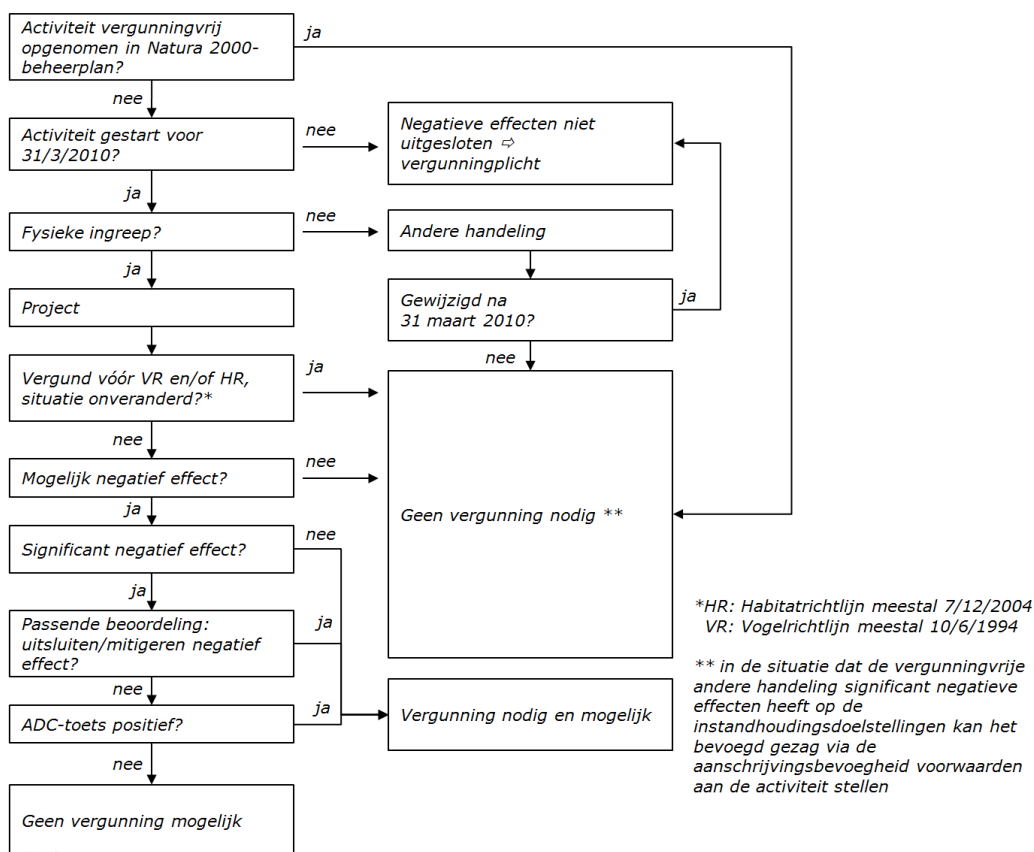
9.1 Vergunningverlening

9.1.1 Vergunningplicht

De Natuurbeschermingswet bevat regels die moeten voorkomen dat activiteiten in of buiten een Natura 2000-gebied effect hebben op de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied. De Natuurbeschermingswet en de Natura 2000-beheerplannen vormen samen het juridisch kader voor het stellen van voorwaarden aan bestaande activiteiten en het verlenen van een Natuurbeschermingswet-vergunning.

Natura 2000-beheerplannen bevatten een beschrijving en beoordeling van de bestaande activiteiten in en/of nabij het betreffende Natura 2000-gebied. Waar nodig zijn in het Natura 2000-beheerplan voorwaarden opgenomen voor de continuering van deze bestaande activiteiten (zie hoofdstuk 5).

Of een activiteit mag plaatsvinden, of daar voorwaarden aan verbonden zijn en of een Natuurbeschermingswet-vergunning nodig is, is afhankelijk van een aantal factoren. Uit figuur 15 is af te leiden wanneer een activiteit vergunningplichtig is. Deze figuur is bepalend voor niet-stikstof gerelateerde effecten van activiteiten. Voor stikstof gerelateerde effecten van activiteiten wordt verwezen naar de website 'PAS in uitvoering' (<http://pas.bij12.nl/>).

Figuur 15 Activiteiten en vergunningplicht

Voor afwijkingen van bestaande of nieuwe, niet in het Natura 2000-beheerplan beschreven activiteiten in en rondom een Natura 2000-gebied, moet het effect op de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied worden bepaald. De initiatiefnemer van de activiteit is verantwoordelijk voor een gemotiveerde beoordeling van de activiteit, rekening houdend met mogelijke cumulatieve effecten. De effectenindicator van het rijk⁴¹ (zie ook paragraaf 5.3.2) kan daarbij helpen voor niet-stikstof gerelateerde effecten van activiteiten. De effectenindicator geeft aan welke verstoringsfactoren in het betreffende Natura 2000-gebied tot negatieve effecten kunnen leiden. Via het rekeninstrument van het PAS (AERIUS) kunnen de stikstof gerelateerde effecten van activiteiten bepaald worden.

Bij de beoordeling van het niet-stikstof gerelateerde deel kan ook gebruik worden gemaakt van de in hoofdstuk 5 gehanteerde methodiek voor het beoordelen van bestaande activiteiten en de daarbij gehanteerde effectafstanden. Deze methodiek is gebaseerd op de meest actuele kennis van mogelijke verstoringsfactoren voor habitattypen en -soorten en de bijbehorende effectafstanden⁴². Deze werkt als volgt:

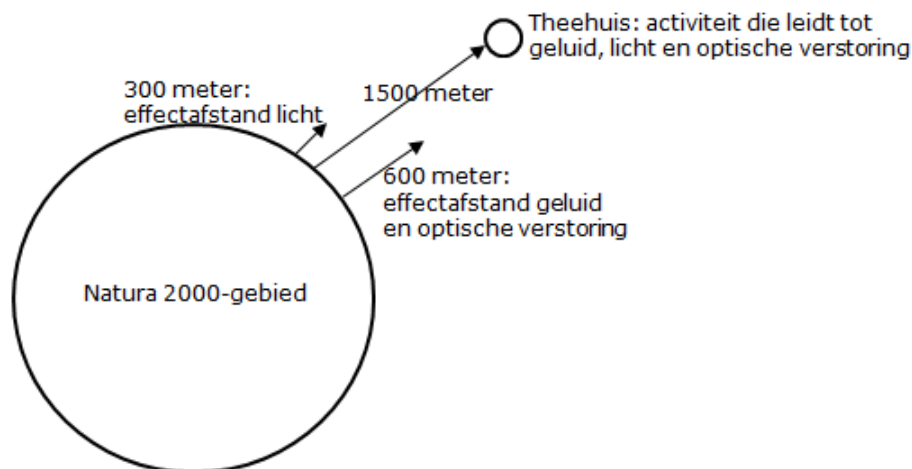
- Stap 1 Beschrijving van de activiteit
Beschrijf de activiteit en benoem de daaruit voortkomende mogelijke verstoringsfactoren.
- Stap 2 Beoordeling van de activiteit
Bepaal of de benoemde mogelijke verstoringsfactoren effect kunnen hebben op de instandhoudingsdoelstellingen (via de effectenindicator voor dit Natura 2000-gebied, paragraaf 5.3.2). Bepaal de afstand van de activiteit tot het Natura 2000-gebied. Bepaal per verstoringsfactor of de bijbehorende effectafstand groter of kleiner is dan de afstand van de activiteit tot het Natura 2000-gebied.

Als alle effectafstanden van de bij de activiteit behorende mogelijke verstoringsfactoren kleiner zijn dan de afstand van de activiteit tot het Natura 2000-gebied kunnen significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen naar alle waarschijnlijkheid worden uitgesloten (zie voor een

⁴¹ De effectenindicator is een instrument van het rijk waarmee mogelijke schadelijke effecten ten gevolge van de activiteit en plannen kunnen worden verkend (zie <http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000>)

⁴² Voor een nadere toelichting zie de Centrale beoordeling

voorbeeld figuur 16). Voor meer duidelijkheid is aan te bevelen dat de initiatiefnemer met het bevoegd gezag in overleg treedt.

Figuur 16 Voorbeeld activiteit en effectafstanden

Wanneer uit de beoordeling volgt dat de activiteit mogelijk negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen heeft (de activiteit bevindt zich binnen de voor de activiteit geldende relevante effectafstanden) moet de initiatiefnemer een habitattoets opstellen. Wanneer uit de habitattoets blijkt dat negatieve effecten kunnen worden uitgesloten is het niet nodig de vergunningprocedure te doorlopen. Het is aan te bevelen deze bevindingen in een overleg tussen initiatiefnemer en het bevoegd gezag door het bevoegd gezag te laten bevestigen.

Indien negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen niet kunnen worden uitgesloten is de activiteit vergunningplichtig. Als sprake is van significant negatieve effecten, dan is een passende beoordeling nodig. In de passende beoordeling worden de effecten van de activiteit op de instandhoudingsdoelstellingen bepaald. Daarbij worden alle aspecten van de activiteit, ook in combinatie met andere activiteiten of plannen, geïnventariseerd en getoetst en worden waar nodig en mogelijk mitigerende maatregelen benoemd. Het bevoegd gezag bepaalt op basis van de resultaten van de passende beoordeling of de betreffende activiteit kan plaatsvinden en onder welke voorwaarden en legt dit vast in een Natuurbeschermingswet-vergunning.

Een Natuurbeschermingswet-vergunning kan worden verleend als één van onderstaande situaties van toepassing is:

1. er zijn wel effecten, maar deze staan het behoud en de ontwikkeling van de instandhoudingsdoelstellingen niet in de weg. In deze situatie hoeft geen volledige passende beoordeling te worden opgesteld maar kan worden volstaan met een toets waarin de effecten worden beschreven en maatregelen worden meegewogen die de effecten verminderen of teniet doen.
2. de effecten kunnen de instandhoudingsdoelstellingen significant negatief beïnvloeden:
 - a. in de passende beoordeling zijn verzachtende maatregelen beschreven, die de effecten verminderen of voorkomen, of
 - b. uit de passende beoordeling blijkt dat er andere alternatieven zijn om het project te realiseren met geen of minder ernstige effecten, de passende beoordeling bevat een uitgewerkt en passend beoordeeld alternatief (n.b. de vergunning wordt in deze situatie verleend voor het alternatief), of
 - c. uit de passende beoordeling blijkt dat er geen andere alternatieven zijn en dat er dwingende redenen van groot openbaar belang met de activiteit gemoeid zijn. Dit laatste geldt niet voor prioritaire habitatsoorten of prioritaire habitattypen. Daarvoor kan in deze situatie alleen een Natuurbeschermingswet-vergunning worden verleend als de activiteit noodzakelijk is in verband met de menselijke gezondheid, de openbare veiligheid of om wezenlijk gunstige effecten voor het milieu te bereiken.

Als er sprake is van een situatie onder 2c. kan de Natuurbeschermingswet-vergunning alleen worden verleend als er tevens compenserende maatregelen zijn uitgewerkt om de instandhoudingsdoelstellingen elders⁴³, in of grenzend aan het Natura 2000-gebied te herstellen.

9.1.2 Vergunningprocedure

Activiteiten (zie ook hoofdstuk 5) die negatieve effecten kunnen hebben op de instandhoudingsdoelstellingen van een Natura 2000-gebied zijn vergunningplichtig. Deze vergunning wordt op basis van de Natuurbeschermingswet verleend. Daarnaast kan een omgevingsvergunning op grond van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht worden verleend met een verklaring van geen bedenkingen voor het onderdeel Natuurbeschermingswet.

De initiatiefnemer vraagt de vergunning aan bij het bevoegd gezag en levert de daarvoor benodigde informatie aan inclusief (en voor zover nodig) een passende beoordeling waaruit de mogelijke effecten van de voorgenomen activiteit op de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied blijken.

Het bevoegd gezag toetst of de activiteit het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen en de instandhoudingsmaatregelen (zie hoofdstuk 6) niet belemmert.

Als de bij de vergunningaanvraag aangeleverde informatie niet volledig is, vraagt het bevoegd gezag de initiatiefnemer de vergunningaanvraag voor een bepaalde datum aan te vullen. De vergunningprocedure stopt tot het moment dat de gevraagde aanvullende informatie binnen is of tot de datum die in het verzoek is aangegeven. Als de aanvullende informatie niet of niet volledig wordt geleverd stopt het bevoegd gezag de behandeling van de vergunningaanvraag. De initiatiefnemer kan desgewenst een nieuwe vergunningaanvraag indienen.

Voor de behandeling van de vergunningaanvraag geldt een wettelijke termijn van dertien weken exclusief de weken die nodig zijn voor de aanvulling van de vergunningaanvraag. Het bevoegd gezag kan de behandeltermijn eenmalig met dertien weken verlengen.

Op 8 december 2015 hebben gedeputeerde staten beslist dat vergunningaanvragen worden behandeld volgens de Uniforme Openbare Voorbereidingsprocedure (verder UOV). Om aanvragen correct volgens deze procedure af te handelen is dertien weken te kort. Daarom wordt standaard de behandeltermijn verlengd met de termijn die in de geldende wet is opgenomen. De Natuurbeschermingswet 1998 kent een extra termijn van dertien weken. De Wet natuurbescherming kent waarschijnlijk een extra termijn van zeven weken.

De UOV betekent dat er eerst een ontwerp-besluit op de aanvraag wordt opgesteld en ter inzage wordt gelegd. Belanghebbenden kunnen op dit ontwerpbesluit gedurende zes weken zienswijzen indienen. Na de zienswijzentermijn wordt een definitief besluit op de aanvraag genomen. Hierbij wordt ook ingegaan op de eventueel ingediende zienswijzen. Het definitieve besluit ligt eveneens zes weken ter inzage. Binnen deze tijd kan tegen het definitief besluit beroep worden ingediend bij de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State. Beroep is alleen mogelijk voor belanghebbenden die zienswijzen hebben ingediend. In uitzonderingsgevallen is voor belanghebbenden beroep toch mogelijk als hen redelijkerwijs niet verweten kan worden geen zienswijzen te hebben ingediend. Op de website van de provincie Overijssel is meer informatie te vinden over de procedures.

⁴³ Guideline Europese Commissie mbt artikel 6 van de Habitatrichtlijn: compenserende maatregelen mogen ook in andere Natura 2000-gebieden plaatsvinden; mits het gebied waar de compensatie plaatsvindt de vereiste functies kan vervullen en voldoet aan de voor het oorspronkelijke gebied gehanteerde selectiecriteria.

9.2 *Toezicht en handhaving*

De Natuurbeschermingswet biedt het kader voor toezicht en handhaving in relatie tot de Natura 2000-beheerplannen (gebiedscontrole, naleving vergunningen etc.). Adequaat toezicht en handhaving zijn nodig voor een goede naleving en dus voor een goede uitvoering van de Natuurbeschermingswet. Toezicht en handhaving zien toe op de controle op de naleving van vergunningen en op het opsporen van en optreden (in het veld) tegen overtredingen van een aantal artikelen van de Natuurbeschermingswet.

De Natuurbeschermingswet biedt het bevoegd gezag ook de mogelijkheid maatregelen te nemen ter voorkoming van schade aan natuurwaarden in een Natura 2000-gebied. Zo kan het bevoegd gezag verleende vergunningen intrekken of wijzigen als de situatie daartoe noopt. Het bevoegd gezag kan als dat nodig is ook besluiten de toegang tot een beschermd gebied te beperken.

Op basis van de landelijk ontwikkelde en vastgestelde 'Handreiking handhavingsplan Natura 2000' (IPO, 2013) worden toezicht en handhaving nader uitgewerkt in toezichts- en handhavingsplannen voor de Natura 2000-beheerplannen en handhavingsuitvoeringsprogramma's. Bij het opstellen van het handhavingsplan wordt samengewerkt met de partijen die een taak hebben op dit gebied (zoals de terreinbeherende organisaties).

10 Referenties

- i Ministerie LNV. 2006. Natura 2000 doelendocument. Duidelijkheid bieden, richting geven en ruimte laten.
- ii Centrale beoordeling van bestaande handelingen in en rond Natura 2000-gebieden in Overijssel, ARCADIS, 1 juni 2012, Onderbouwing effectafstanden bestaande handelingen Natura 2000-gebieden in Overijssel, ARCADIS, 21 september 2011 en daarin opgenomen referenties
- iii ARCADIS (2011) Onderbouwing effectafstanden bestaande handelingen rond Natura 2000-gebieden in Overijssel, ARCADIS-rapport 075516336, september 2011
- iv Ministerie van Economische zaken (2014) [www.synbiosys.alterra.nl/Natura 2000 - effectenindicator](http://www.synbiosys.alterra.nl/Natura_2000_effectenindicator)
- v Lensink, R. Aarts, B. G. W. Anema, L. S. 2011. Bestaand gebruik kleine luchtvaart en beheerplannen Natura 2000. Rapp Ministerie van Economische zaken (2014) [www.synbiosys.alterra.nl/Natura 2000 - effectenindicator](http://www.synbiosys.alterra.nl/Natura_2000_effectenindicator) ort bureau Waardenburg.
- vi Provincie Overijssel (2011) Werklijst Evaluatieverslag Beoordeling van voormalige stortplaatsen in de provincie Overijssel.
- vii Vijver, M. G. Tamis, W. L. M. 2013. Bestrijden van de Trosbosbes in de Peel. Overzicht van de mogelijkheden voor het inzetten van het chemische bestrijdingsmiddel glyfosaat en biologische bestrijding. Centrum voor Milieuwetenschappen Leiden. Notitienummer 187. 20pp.
- viii Brenninkmeijer, A. van der Heide, Y. Oord, J. G. 2008. Effectenstudie jacht, beheer en schadebestrijding in Natura 2000-gebieden. Altenburg en Wymenga ecologisch onderzoek. Rapport 1036. In opdracht van Provincie Gelderland. 89pp.
- ix Turlings, L. Gerritsen, S. Verbeek, R. van der Winden, J. de Vries, H. 2012. Maatregelen voor Natura 2000 soorten in Overijssel en in de Wieden en Weerribben in het bijzonder. Witteveen + Bos, Bureau Waardenburg en De Vlinderstichting, in opdracht van de provincie Overijssel. 66pp.
- x Sociaaleconomisch perspectief van de PAS; Sociaaleconomische effecten van de Programmatische Aanpak Stikstof, LEI, juni 2013
- xi Sociaaleconomisch perspectief van de PAS; Provinciale, regionale en plaatselijke effecten voor Overijssel, LEI, juni 2013
- xii Uitvoeringsagenda Samen Werkt Beter, november 2013
- xiii [http://www.synbiosys.alterra.nl/Natura 2000/documenten/profielen/habitattypen/Leeswijzer%20Natura2000%20profielendoc%202014.pdf](http://www.synbiosys.alterra.nl/Natura_2000/documenten/profielen/habitattypen/Leeswijzer%20Natura2000%20profielendoc%202014.pdf)
- xiv Werkwijze Monitoring en Beoordeling Natuurnetwerk en Natura 2000/PAS, IPO, 5 maart 2014
- xv <http://www.portaalnatuurenlanschap.nl/themas/monitoring-en-natuurkwaliteit/monitoring-natuurkwaliteit/>
- xvi PAS-maatregelen, niet-PAS maatregelen en onderzoeksmaatregelen (conform 'Maatregelen voor Natura 2000 soorten in Overijssel en in De Wieden en Weerribben in het bijzonder', augustus 2012)
- xvii Bestuursakkoord Natuur: het geheel aan afspraken tussen rijk en provincies over de decentralisatie van het natuurbeleid, te weten het onderhandelingsakkoord decentralisatie natuur d.d. 20 september 2011, aanvullende afspraken d.d. 7 december 2011 en de uitvoeringsafspraken d.d. 8 februari 2012
- xviii [http://www.Natura 2000.nl/pages/checklist-vergunningverlening.aspx](http://www.Natura_2000.nl/pages/checklist-vergunningverlening.aspx)

Referenties PAS-gebiedsanalyse Lemselermaten

- Aggenbach, C.J.S. & Jansen, A.J.M. (2004). Effectgerichte maatregelen tegen verdroging, verzuring en stikstofdepositie in beekdal (Twente) en natte duinvalleien in het Renodunaal District (Goeree-Overflakkee). KWR 02.103, Kiwa Water Research, Nieuwegein.
- Aggenbach, C.J.S., R. van Diggelen, A.P. Grootjans, H. van Kleef, L.P.M. Lamers & F. Smolders (2010). Pilotstudie herstel veenvormende zeggenbegroeiingen in beekdalen. KWR 2010.067, KWR Watercycle Research Institute/ Universiteit van Antwerpen/ Onderzoekscentrum Bware/ Stichting Bargerveen, Nieuwegein.
- Atlas van Overijssel. November 2011. Provincie Overijssel. <http://gisopenbaar.overijssel.nl/website/atlasoverijssel/atlasoverijssel.html>
- Boesveld A. & A.W. Gmelig Meyling (2008). Inhaalslag verspreidingsonderzoek mollusken van de Europese Habitatrichtlijn. Resultaten van het inventarisatiejaar 2007. Zeggekorfslak *Vertigo moulinsiana*. Stichting ANEMOON.
- Boesveld A. (2008). Verspreiding en habitat van de Zeggekorfslak *Vertigo moulinsiana* in de Vechtstreek. Stichting ANEMOON.

-
- Dorland, E en A. van Loon (2011) Verkenning kwantificering processen ten behoeve van herstelstrategieën Programmatische Aanpak Stikstof. KWR 2011.008. I.o.v. Ministerie van EZ, Programmadirectie Natura 2000.
 - Grontmij (2009). Werkdocument Natura 2000 gebied Lemselermaten. Concept 2 juni 2009, Grontmij Nederland b.v.
 - Grootjans A.P., F.H. Everts, A.T.W. Eysink, A.J.M. Jansen, A.J.P. Smolders & E. Takman. Herstelstrategieën op landschapsschaal. Beekdallandschap.
 - Haan M.W.A., Jansen A.J.M. de, Molenaar W.J., 1997. Monitoring Overlevingsplan Bos en Natuur. Eindrapport fase 2: Lemselermaten, Punthuizen, Middelduinen, Kil en Reggers-Sandervlak. Kiwa NV Nieuwegein.
 - Hunneman & Aggenbach 2009. Kiwa Water Research, 2009. De vermetingstoestand van het grondwater in Natura 2000-gebied de Lemselermaten.
 - Jansen, A.J.M. (1991). Effectgerichte maatregelen tegen verzuring van natte schraallanden prae-advies Lemselermaten. SWO 91.251, Kiwa N.V., Nieuwegein.
 - Jansen, A.J.M., 1993, Verslag van de monitoring effectgerichte maatregelen tegen verzuring in 1992: Lemselermaten, Middelduinen en Reggers Sandervlak, KIWA NV, Nieuwegein.
 - Ministerie van EZ, 2013. Definitief aanwijzingsbesluit, Programmadirectie Natura 2000.
 - Ministerie van EZ, 2011. 99% versie aanwijzingsbesluit, Programmadirectie Natura 2000.
 - Ministerie van EZ, 2011. Juridisch houdbare ecologische toets van het maatregelenpakket per Natura 2000-gebied. Programmadirectie Natura 2000, versie 29 april 2011.
 - Ministerie van EZ, 2012. Herstelstrategieën voor de habitattypen (versies april en november 2012).
 - Ministerie van LNV, 2007: Ontwerp aanwijzingsbesluit Natura 2000 gebied Lemselermaten.
 - Ministerie van LNV, 2008: Profielendocument habitattypen.
 - Royal Haskoning, 2008. Meetnet verdroging Noord – Oost Nederland. Meetnet Lemselermaten. Definitief rapport, kenmerk 9R9576/R00061/WIMO/Gron.
 - Runhaar, J., Jalink, M.H., Hunneman, H., Witte, J.P.M., Hennekens, S.M., 2009. Ecologische vereisten habitattypen. KWR en Alterra, i.o.v. Ministerie van LNV, directie Kennis. Rapportnummer KWR 09.018.
 - Stevens, C.J., C. Duprè, E. Dorland, C. Gaudnik, D.J.G. Gowing, A. Bleeker, M. Diekmann, D. Alard, R. Bobbink, D. Fowler, E. Corcket, J.O. Mountford, V.Vandvikj, P.A. Aarrestad, S. Muller, N.B. Dise (2010) Nitrogen deposition threatens species richness of grasslands across Europe. Environmental Pollution 158 (9), 2940-2945.
 - Van Dobben, H., Bobbink, R., Bal, D. en Van Hinsberg, A., 2012. Overzicht van kritische depositiewaarden voor stikstof, toegepast op habitattypen en leefgebieden van Natura 2000. Alterra rapport 2397, Alterra, Wageningen UR.
 - Waterschap Regge & Dinkel (2011). Achtergronddocument GGOR Lemselermaten. Achtergrond, behorende bij het Gewenste Grond en OppervlaktewaterRegime-Besluit voor het Natura-2000 gebied Lemselermaten en directe omgeving. Concept 4 maart 2011, Waterschap Regge en Dinkel.

Bijlage 1 Habitattypenkaart

Bijlage 2 PAS beheermaatregelen kaart

Bijlage 3 PAS inrichtingsmaatregelenkaart

Natura2000 Habitatkarteringen

Lemselermaten

aanduidingen

 Natura-2000 begrenzing

Habitattypen

- H0000, geen habitatype
- H3130, Zwakgebufferde vennen
- H4010A, Vochtige heiden (hogere zandgronden)
- H6410, Blauwgraslanden
- H7150, Pioniervegetaties met snavelbiezen
- H91E0C, Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)

Zoekgebieden

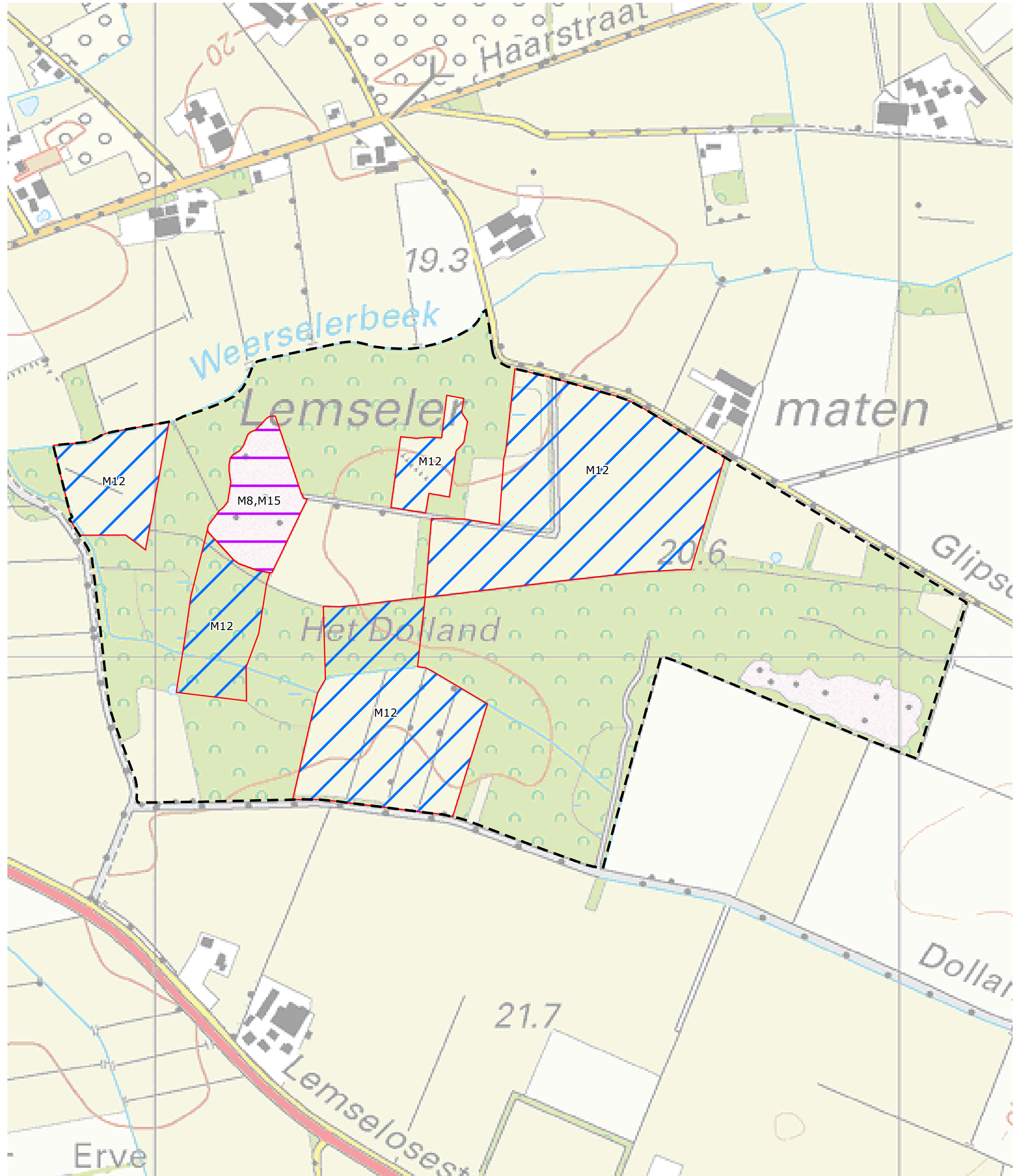
- ZGH6410, Zoekgebied blauwgraslanden

Combinaties

- Combinatie H4010A, H4030, H7150 (met dominantie van H4010A)
- Combinatie H4030, H4010A, (met dominantie van H4030)
- Combinatie H6230, H6410, ZGH6410 (met dominantie van H6230)
- Combinatie H6230, ZGH6410, (met dominantie van H6230)
- Combinatie H6410, H7230, (met dominantie van H6410)
- Combinatie ZGH6410, H6410, (met dominantie van ZGH6410)
- Combinatie H7150, H4010A, (met dominantie van H7150)

Beleidsinformatie, juli 2015 nr. 150215-48

0 50 100 150 200 Meters

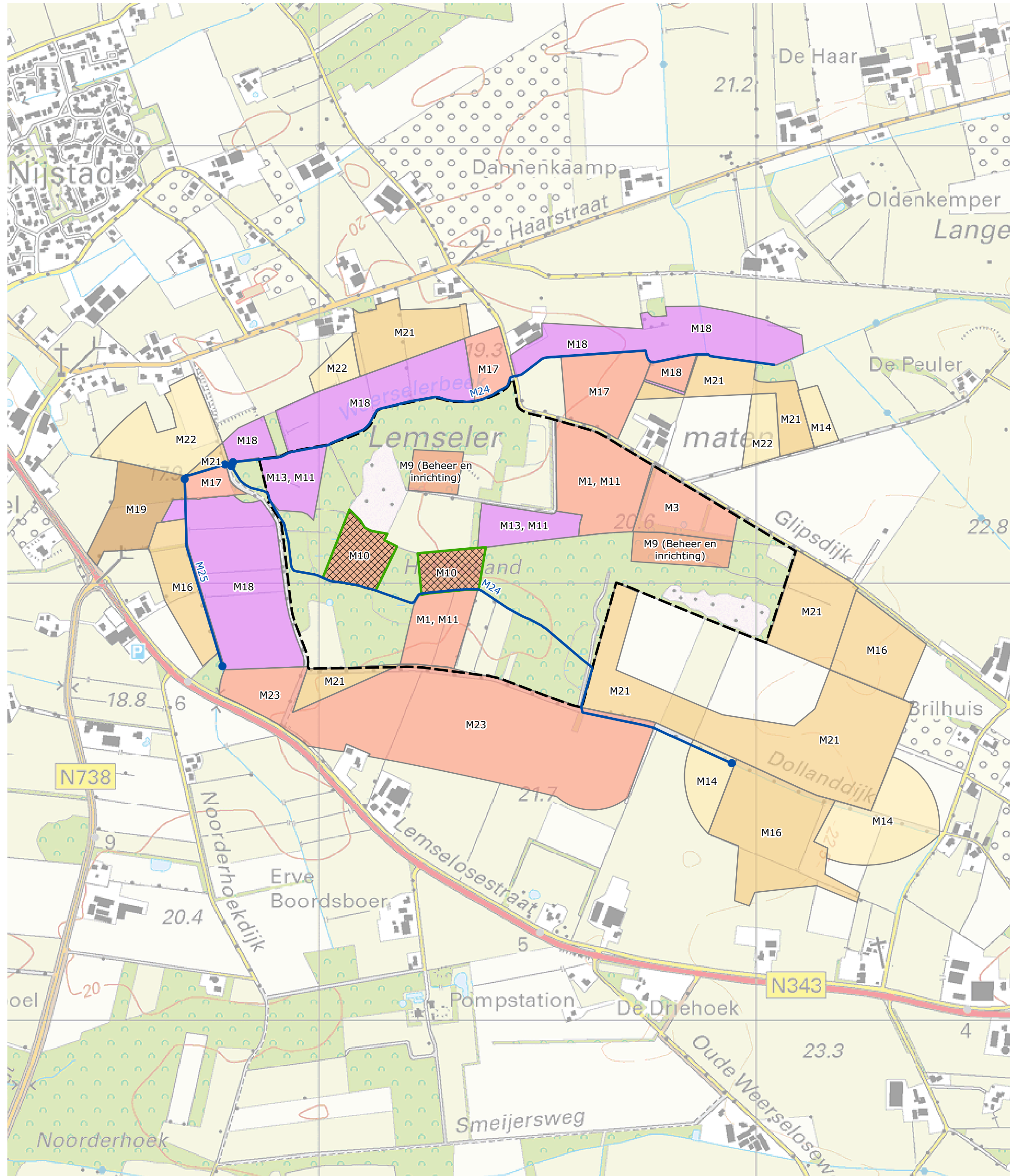

Beheermaatregelenkaart PAS Overijssel

Lemseler maten

Deze kaart hoort bij de Gebiedsanalyse PAS, zie tabellen h4. Inrichtingsmaatregelen zijn in een aparte kaart opgenomen. Maatregelen die een onderzoeksopgave betreffen zijn niet op kaart weergegeven.

- Natura2000 begrenzing
- beheermaatregel (zie maatregelnummers op kaart)

Inrichtingsmaatregelenkaart PAS Overijssel

Lemseler maten

Deze kaart hoort bij de Gebiedsanalyse PAS, zie tabellen h4. Beheermaatregelen zijn in een aparte kaart opgenomen. Maatregelen die een onderzoeksopgave betreffen zijn niet op kaart weergegeven.

 Natura 2000 begrenzing

Maatregel

- verwerven/inrichten
- inrichten
- natschade
- ophogen
- natschade/ophogen
- waterloop

Termijn

- Lange termijn
- Korte termijn

Begrenzing en noodzaak

- begrenzing onzeker, noodzaak zeker

Vererving van gronden gebeurt op basis van een door Gedeputeerde Staten vastgesteld verwervingsplan voor dit Natura 2000 gebied.

Beleidsinformatie mei 2015 tek.nr 150117-Lemseler maten

0 500 Meters

Bijlage 4 Invloedsafstand perceelontwatering

Provincie Overijssel, december 2014

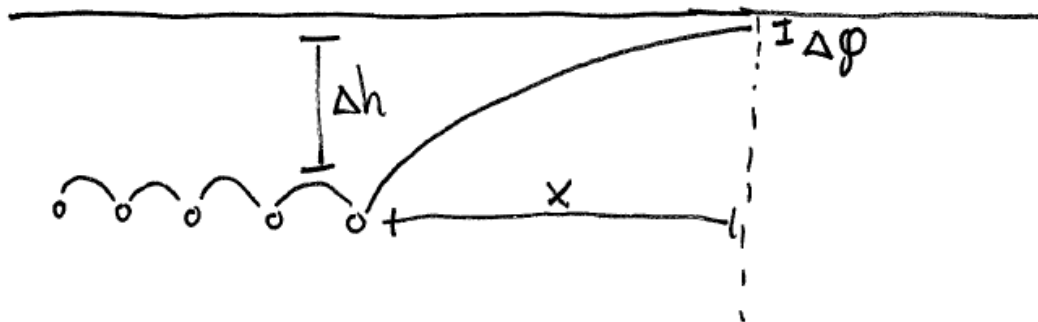
1. Beheerplannen Natura 2000

Het aanleggen van perceelontwatering (buisdrainage of greppels) kan leiden tot daling van de grondwaterstand in een nabijgelegen Natura 2000-gebied en daarmee tot significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen. Aanleg van perceelontwatering wordt daarom beoordeeld als activiteit in de beheerplannen.

In deze notitie wordt onderbouwd vanaf welke afstand een significante verlaging van de grondwaterstand door perceelontwatering kan worden uitgesloten. Aanleg van perceelontwatering buiten deze afstand kan op basis daarvan worden vrijgesteld van vergunningplicht in het kader van de Natuurbeschermingswet.

2. Conceptueel model

De invloedsafstand van een gedraineerd gebied kan analytisch worden berekend (Schunselaar et al. 2013). De berekening gaat uit van een gedraineerd gebied dat zich op een afstand x van een nat natuurgebied bevindt. Op de grens met het natuurgebied is de verlaging van de grondwaterstand ($\Delta\phi$) als gevolg van drainage maximaal 5 cm (figuur 4.1). Dit is een algemeen geaccepteerde grenswaarde voor het beoordelen van effecten van een verandering van de grondwaterstand (ACSG, 2014).

Figuur 4.1. Schematische voorstelling van het effect van perceelontwatering in een conceptueel model

In het gedraineerde gebied is voor aanleg van nieuwe perceelontwatering al reguliere landbouwkundige ontwatering aanwezig, maar door bijvoorbeeld een lage maaiveldhoogte ligt de grondwaterstand in de winter en het voorjaar te dicht onder maaiveld voor een optimale draagkracht.

Aanleg van perceelsdrainage heeft twee gevolgen: de drainageweerstand in het gedraineerde gebied wordt verlaagd van enkele honderden dagen naar enkele tientallen dagen en de grondwaterstand in het perceel wordt verlaagd tot een niveau dat in de winter en het voorjaar iets boven het niveau van de drains ligt. Dit leidt tot een verandering Δh van de grondwaterstand in het gedraineerde gebied als gevolg van de aanleg van perceelontwatering.

3. Berekening

De afstand x waar een maximaal toelaatbare verlaging van de grondwaterstand $\Delta\phi$ optreedt is analoog aan de werkwijze van Van der Gaast & Massop (2003) te berekenen met de volgende formule¹ (Wesseling, 1973):

$$x = -\lambda \ln(\Delta\phi/\Delta h)$$

Hierin is x de afstand tot het gedraineerde gebied, $\Delta\phi$ de verlaging van de grondwaterstand op de grens van het natuurgebied en Δh de verlaging van de grondwaterstand in het gedraineerde gebied. De parameter λ is de spreidingslengte van het freatisch grondwater in het tussenliggende landbouwgebied met reguliere ontwatering.

Op basis van de gekozen technische uitgangspunten (zie tekstkader) geldt $\Delta\phi=5$ cm en $\Delta h=50$ cm. De formule is daarmee te vereenvoudigen tot:

$$x = -2,3 \lambda$$

¹ Deze formule staat bekend als de formule van Mazure en geeft de verlaging van de grondwaterstand in een gebied met watervoerende sloten vanaf een gebied met een gegeven grondwaterstand. De formule is hier zo geschreven dat de invloedsafstand x direct is te berekenen.

Technische uitgangspunten

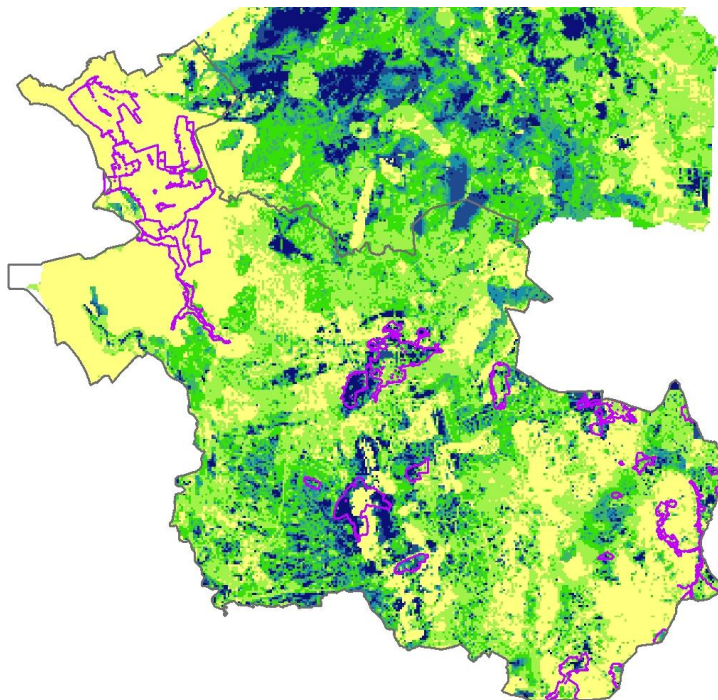
Voor de berekening gelden de volgende technische uitgangspunten:

1. Het effect van perceelsdrainage werkt over een langere periode en mag daarom stationair worden berekend (Schunselaar et al. 2013)
 2. Perceelsdrainage voert alleen water af in de winter en het voorjaar, in de zomer is de grondwaterstand weggezakt en voert de perceelsdrainage geen water af (Schunselaar et al. 2013).
 3. Aangenomen wordt dat de verlaging Δh van de grondwaterstand in gedraineerde percelen in de winter en het voorjaar maximaal 50 cm bedraagt. Deze veronderstelling wordt nader onderbouwd in bijlage 4.1.
 4. Een verlaging $\Delta \phi$ van de freatische grondwaterstand van 5 cm of meer wordt beoordeeld als een verlaging waarbij significant negatieve effecten op natte natuur niet meer zijn uit te sluiten. De grondwaterverlaging op de grens met het Natura 2000 gebied mag daarom niet meer zijn dan $\Delta \phi = 5$ cm. Dit is het gebruikelijke criterium voor het beoordelen van effecten van grondwaterstandsverandering (ACSG, 2014).
-

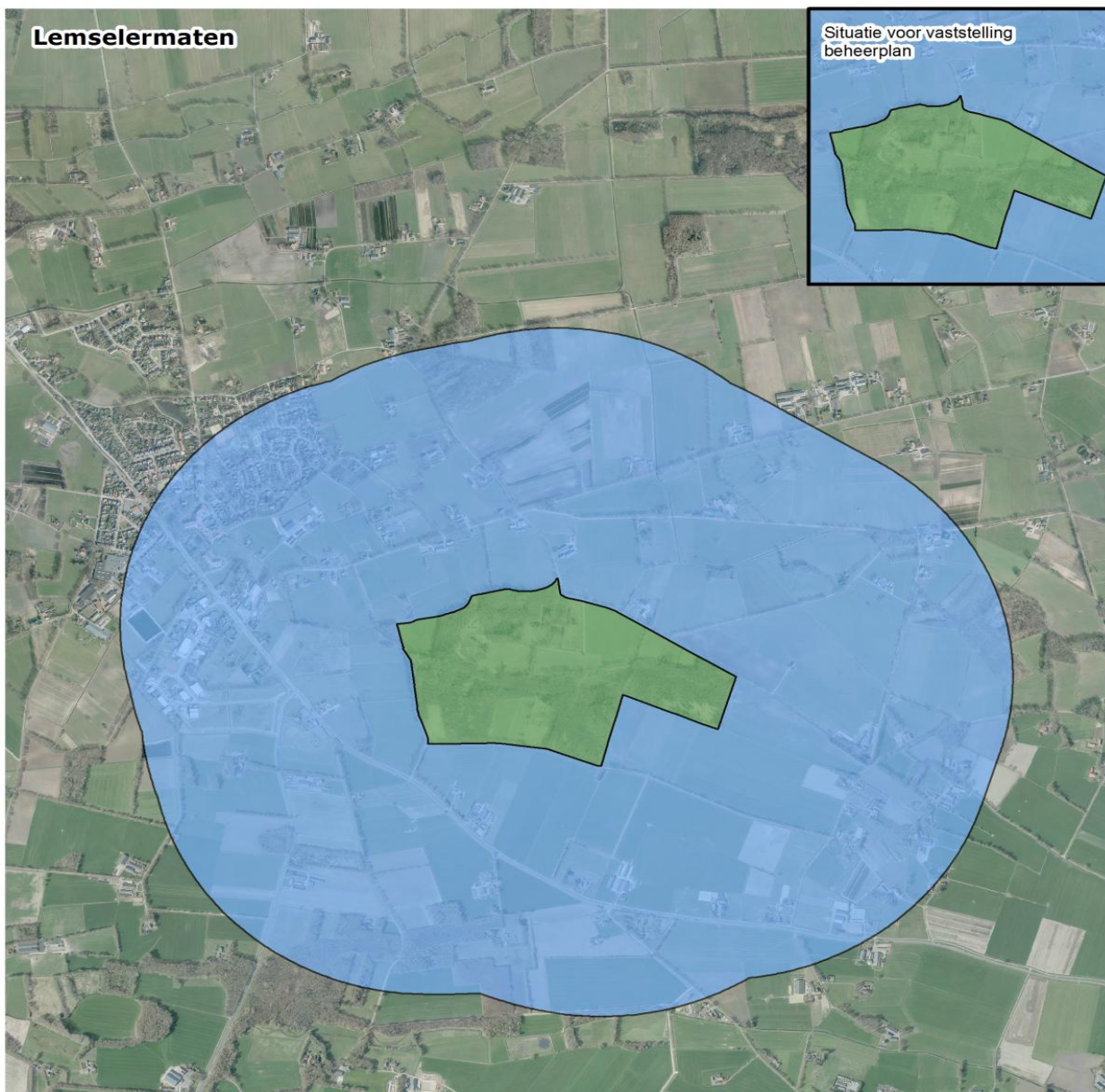
Freatische spreidingslengte

Voor de berekening is spreidingslengte λ bepaald uit de kaart van de freatische spreidingslengte van Alterra (Massop et al. 2012). Per Natura 2000-gebied is de mediaan bepaald van alle voorkomende freatische spreidingslengtes per gridcel van 250 bij 250 meter in het landbouwgebied in een kilometer rondom het Natura 2000-gebied².

Figuur 4.2. Kaart van freatische spreidingslengte (Massop et al. 2012))

² De mediaan geldt als een schatter die weinig gevoelig is voor uitschieters (extreem hoge of extreem lage waarden, in dit geval van de spreidingslengte). In dit geval blijkt de mediaan van de spreidingslengte lager te zijn dan het gemiddelde. Dat is te verklaren door het veelvuldig voorkomen van hoger gelegen gronden met een hoge spreidingslengte. Omdat deze gronden veelal niet drainagebehoefstig zijn is het onwenselijk als deze zwaar meetellen in het bepalen van de spreidingslengte rondom een Natura 2000-gebied.

bijlage/kaart

Zone mogelijk effect agrarische activiteit drainage op Natura 2000 gebied

Effect-afstand drainage Lemselermaten: 1000 m

- aanduidingen
- Natura 2000 gebied
 - Zone mogelijke vergunningplicht Nb-wet agrarische activiteit drainage
 - Geen vergunningplicht Nb-wet voor agrarische activiteit drainage*

Beleidsinformatie, januari 2016, nr. 160015-1 Lemselermaten

0 200 400 600 Meter

* N.B. Nabij een provinciegrens kan vergunningplicht gelden i.v.m. Natura 2000 gebied in naastgelegen provincie(s)

4. Te hanteren invloedsafstanden

Op basis van de beschreven werkwijze worden invloedsafstanden berekend zoals weergegeven in onderstaande tabel.

Tabel 4.1. Spreidingslengte, berekende invloedsafstand en relatieve kwelflux vanuit het gebied buiten de te hanteren invloedsafstand voor Natura 2000 gebieden in Overijssel

Gebied	Lambda	Berekende afstand	Te hanteren afstand
Aamsveen	59	136	200
Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	318	731	700
Bergvennen & Brecklenkampse veld	347	798	800
Boetelerveld	688	1582	1500
De Borkeld	322	741	700
Buurserzand & Haaksbergerveen	149	343	350
De Wieden	20	46	
Dinkelland	217	499	500
Engbertsdijksvenen	442	1017	1000
Landgoederen Oldenzaal	55	127	200
Lemselermaten	468	1076	1000
Lonnekermeer	386	888	900
Oldematen en Veerslootlanden	17	39	
Sallandse heuvelrug ³	535	1231	1200
Springendal & Dal van de Mosbeek	416	957	900
Uiterwaarden Zwarte Water & Vecht	33	76	
Vecht & Beneden-Regge	301	692	700
Weerribben	21	48	
Wierdense veld	505	1162	1100
Witte veen	146	336	350

Afronding van invloedsafstanden

Gezien de onzekerheidsmarge in uitgangsmateriaal en berekeningsmethode zijn de berekende invloedsafstanden afgerond naar een te hanteren invloedsafstand voor het beoordelen van vergunningplicht. De afronding is gebaseerd op een deskundigenoordeel waarbij grote afstanden waar mogelijk naar beneden zijn afgerond en kleine afstanden naar boven.

In de gekozen werkwijze wordt aangenomen dat de eigenschappen van het ontwateringstelsel constant zijn over een groter gebied. Bij een relatief kleine invloedsafstand zal deze aanname minder goed opgaan, zodat het voor de hand ligt naar boven af te ronden. Daarentegen is bij een grote invloedsafstand de kans groter dat het effect van perceelsdrainage extra wordt gedempt door aanwezigheid van grote drainerende watergangen. Daarom ligt bij een grote invloedsafstand afronding naar beneden voor de hand.

Door afronding van de berekende invloedsafstanden wordt voorkomen dat ten onrechte een te kleine afstand wordt gehanteerd, zonder dat onnodige vergunningplicht ontstaat.

Invloedsafstand in veengebieden

Voor Natura 2000-gebieden in het laagveengebied worden zeer geringe invloedsafstanden berekend. Dit geldt voor Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht, Oldematen en Veerslootlanden, Wieden en Weerribben.

Uit navraag bij Alterra blijkt dat wordt verondersteld dat effecten van een ingreep beperkt blijven tot het

³ De spreidingslengte voor het Natura 2000-gebied Sallandse heuvelrug is gebaseerd op de mediaan van gridcellen in een kilometer rondom de stuwwal. Hiermee wordt voorkomen dat de spreidingslengte deels wordt gebaseerd op de spreidingslengte van het bosgebied op de stuwwal dat niet binnen de Natura 2000-begrenzing ligt.

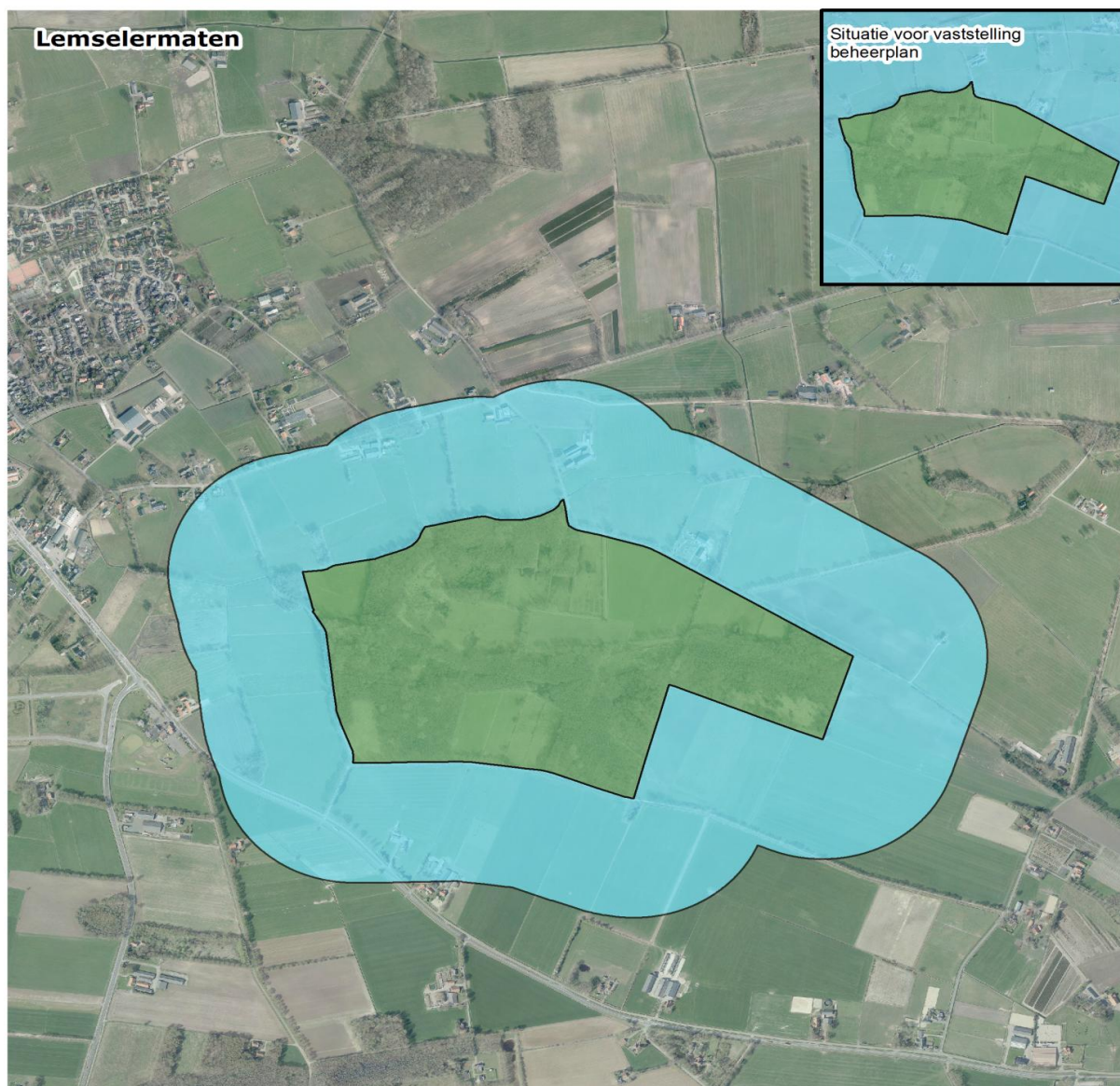
freatisch grondwater in de veenlaag. Veen heeft een geringe horizontale doorlatendheid en een hoge verticale weerstand, wat leidt tot een geringe spreidingslengte van maximaal 20 – 40 meter. Deze veronderstelling sluit aan bij de praktijk: Oppervlaktewaterpeilen in laagveengebieden liggen dicht onder maaiveld en het effect van perceelontwatering zal daarom in de praktijk beperkt blijven tot de veenlaag. Voor de Natura 2000-gebieden in laagveen kan daarom in het beheerplan een geringe invloedsafstand voor perceelsdrainage gehanteerd worden, met de aanvullende voorwaarde dat perceelsdrainage in de veenlaag wordt aangelegd.

Ingrepen die effect hebben op de zandondergrond onder het veenpakket zullen juist een zeer grote invloedsafstand hebben. Dat komt doordat het zandpakket onder de veenlaag een zeer grote spreidingslengte heeft. Peilveranderingen in waterschapsleidingen waarvan de bodem onder de veenlaag ligt kunnen daardoor tot op zeer grote afstand effect hebben. Hetzelfde geldt voor perceelsdrainage die in de zandondergrond wordt aangelegd. Het effect van een ingreep in de zandondergrond dient per situatie te worden beoordeeld.

Beoordeling van effecten binnen de invloedsafstand

Binnen de berekende invloedsafstanden kan een significant negatief effect van aanleg van perceelontwatering niet op voorhand worden uitgesloten. Voor aanleg van nieuwe perceelontwatering binnen deze afstand dient de initiatiefnemer dan ook zelf aan te tonen dat significant negatief effect is uit te sluiten. Dat vraagt een onderbouwing die per situatie kan verschillen. De initiatiefnemer is daarbij niet gebonden aan de algemene uitgangspunten in deze notitie aangezien bij het optreden van effecten op korte afstand de lokale omstandigheden een relatief grote invloed zullen hebben. Een benadering zoals in deze notitie, waarbij effecten van ontwatering gemiddeld worden over grotere afstanden, is dan minder goed toepasbaar.

Bijlage 5 Invloedsafstand kleine grondwateronttrekkingen

bijlage/kaart

Zone mogelijk effect kleine grondwateronttrekkingen op Natura 2000 gebied

Effect-afstand: 300 m

- aanduidingen
- Natura 2000 gebied
 - Zone mogelijke vergunningplicht Nb-wet kleine grondwateronttrekkingen
 - Geen vergunningplicht Nb-wet voor kleine grondwateronttrekkingen*

Beleidsinformatie, Januari 2016, nr. 160015-2 Lemselermaten

0 100 200 300Meter

* N.B. Nabij een provinciegrens kan vergunningplicht gelden i.v.m. Natura 2000 gebied in naastgelegen provincie(s)

Bijlage 6 Beoordeelde recreatiebedrijven

Voor bestaande recreatiebedrijven geldt:

- Als in de huidige situatie geen significant negatieve effecten optreden op de instandhoudingsdoelstellingen is de beoordeling van de bestaande activiteiten van het betreffende bedrijf groen;
- Indien significant negatieve effecten op instandhoudingsdoelstellingen niet kunnen worden uitgesloten maar met mitigerende maatregelen waarschijnlijk te voorkomen of te verzachten zijn is de beoordeling geel;
- Als niet bekend is of er mogelijk significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen zijn is meer informatie nodig (beoordeling oranje).

Zie voor een nadere toelichting op de beoordeling paragraaf 5.4.13.

Beoordeling	Bedrijfsnaam	Adres	Plaats	Afstand tot Natura 2000-gebied
Groen	Openbare Leeszaal en Bibliotheek	Sint Remigiusstraat 6	Weerselo	967 meter
Groen	Cafe Restaurant Ensink	Lemselosestraat 4	Weerselo	394 meter
Groen	Cafe-Restaurant van Olffen	Bisschopstraat 21	Weerselo	910 meter
Groen	Cafe de Troll	Legtenbergerstraat 1	Weerselo	903 meter
Groen	St. Sport- en Gemeenschapscentrum 't Trefpunt	Legtenbergerstraat 6	Weerselo	991 meter

Bijlage 7 Overige beoordeelde bedrijven met een SBI-code

Voor bestaande overige bedrijven met een SBI-code geldt:

- Als in de huidige situatie geen significant negatieve effecten optreden op de instandhoudingsdoelstellingen is de beoordeling van de bestaande activiteiten van het betreffende bedrijf groen;
- Indien significant negatieve effecten op instandhoudingsdoelstellingen niet kunnen worden uitgesloten maar met mitigerende maatregelen waarschijnlijk te voorkomen of te verzachten zijn is de beoordeling geel;
- Als niet bekend is of er mogelijk significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen zijn is meer informatie nodig (beoordeling oranje).

Beoordeling	Bedrijf	Categorie	Afstand tot Natura 2000-gebied	Mogelijke verstorings-factor	Onderbouwing beoordeling
Groen	Keukencentrum F.H. Loohuis BV	Zand en grind	601 meter	Geluid	Zeggekorfslak niet gevoelig voor geluid.
Groen	Bauke Bossink Handels-onderneming	Groothandel in vlees, vleeswaren, zuivelprodukten, eieren, spijsolien	260 meter	Geluid	Zeggekorfslak niet gevoelig voor geluid.
Groen	Ce-Pe Golfkarton	Golfkarton-fabrieken	8.325 meter	Verdroging	Het bedrijf onttrekt geen grondwater.

Bijlage 8 Overzicht PAS- en niet-PAS maatregelen

Maatregel		
PAS		
M1	erstel hydrologie	Verwijderen ontwatering (sloten en buisdrainage) en inrichten in verworven EHS percelen binnen natura 2000-gebied
M3	Herstel hydrologie	Verwijderen ontwatering (sloten en buisdrainage) en inrichten verworven EHS perceel binnen Natura 2000-gebied
M6	Herstel hydrologie	Voorkomen inundatie beekdal Weerselerbeek bij piekafvoeren door bekading of verdeelwerk: nader uit te werken en daarom nog niet gelokaliseerd op de maatregelkaart
M8	Beheer en inrichting	Verwijderen boompjes in westelijke heidegebied
M9	Beheer en inrichting	Ondiep afgraven toplaag en verwijderen bos (2,6 ha) eerste beheerplanperiode
M10	Beheer en inrichting	Ondiep afgraven toplaag en verwijderen bos (3,1 ha) tweede en derde beheerplanperiode
M11	Tegengaan vermessing/beheer en inrichting	Omvorming landbouwpercelen naar natuur binnen Natura 2000-gebied en (lokaal) fosfaatrijke toplaag verwijderen
M12	Beheer en inrichting	Hooilandbeheer
M13	Beheer en inrichting/herstel hydrologie	Verwerven EHS percelen, verwijderen ontwatering (sloten en buisdrainage) en inrichten binnen Natura 2000-gebied
M14	Herstel hydrologie	Vergoeding natschade
M15	Beheer en inrichting	Lokaal plaggen
M16	Herstel hydrologie	Ophogen landbouwgrond
M17	Beheer en inrichting/herstel hydrologie	Verwijderen ontwatering (sloten en buisdrainage) en inrichting in verworven EHS percelen buiten Natura 2000-gebied
M18	Beheer en inrichting/herstel hydrologie	Verwerven van, verwijderen ontwatering (sloten en buisdrainage) in en inrichting van EHS percelen buiten natura 2000-gebied
M19	Herstel hydrologie	Verwijderen ontwatering en nader in te vullen oplossing voor omgang met vernatting in perceel buiten EHS en nabij rondweg Weerselo
M20	Onderzoek	Onderzoeksopgave voor vaststellen of maatregelen ten aanzien van grondwateronttrekking voor drinkwater (Weerselo) en grondwateronttrekkingen voor landbouw nodig zijn voor realiseren instandhoudingsdoelen grondwaterafhankelijke habitattypen
M21	Herstel hydrologie	Verwijderen ontwatering en ophogen landbouwgrond
M22	Herstel hydrologie	Verwijderen ontwatering en natschaderegeling
M23	Herstel hydrologie	Verwijderen ontwatering zonder natschade landbouw
M24	Herstel hydrologie	Verondiepen Weerselerbeek en Dolland Beek (ca 30 cm -mv)
M25	Herstel hydrologie	Verondiepen sloot (Dolland-Beek) gelegen tussen percelen behorend bij de maatregelen M16 en M18
M26	Onderzoek	Onderzoeksopgave vermessing grondwater

Niet-PAS		
	onderzoek	Onderzoek drainage en kleine grondwateronttrekkingen ten behoeve van agrarische activiteiten

Bijlage 9 Begrippen- en afkortingenlijst

Begrippen

Onderstaande lijst bevat de in dit Natura 2000-beheerplan gehanteerde begrippen. Nadere uitleg over Natura 2000 en daar mee samenhangende begrippen is ook te vinden op website: <http://www.Natura 2000.nl>

- *Aanwijzingsbesluit*: Besluit waarmee een Natura 2000-gebied wordt aangewezen en begrensd en waarin de instandhoudingsdoelstellingen van dat gebied worden aangegeven.
- *Andere handeling*: Bestaand gebruik niet zijnde een project. Uit jurisprudentie blijkt dat ook het uitvoeren van strandexcursies met een strandbus op Terschelling, het opnieuw open stellen van een bestaande verharde weg voor ontsluitingsverkeer en het wijzigen van het veebestand onder een andere handeling vallen.
- *Beheerplan*: Een door het bevoegd gezag vastgesteld plan waarin is vastgelegd wat er wordt gedaan om de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied te realiseren.
- *Belanghebbende*: (Rechts)personen zoals bestuursorganen, bewoners, bedrijven, recreanten die een direct belang kunnen aantonen tav het betreffende Natura 2000 gebied.
- *Bestaand gebruik*: gebruik dat op 31 maart 2010 bekend was, of redelijkerwijs bekend had kunnen zijn bij het bevoegd gezag (artikel 1 lid m, Natuurbeschermingswet 1998).
- *Beschermde Natuurmonumenten* wettelijk beschermde gebieden die vanaf de jaren 70 van de vorige eeuw zijn aangewezen. Een deel van de beschermde Natuurmonumenten ligt binnen Natura 2000-gebieden.
- *Bestuursakkoord Natuur*: overeenkomst tussen rijk en provincie in nauw overleg met maatschappelijke organisaties over de ontwikkeling en beheer van natuur in Nederland voor de periode tot en met 2027
- *Bevoegd gezag*: Overheidsinstelling die is belast met een bepaalde taak, bijvoorbeeld vergunningverlening of vaststellen van beheerplannen.
- *Biodiversiteit*: soortenrijkdom.
- *Ecologische Hoofdstructuur (EHS)*: een samenhangend netwerk van in (inter)nationaal opzicht belangrijke duurzaam te behouden ecosystemen. De EHS is opgebouwd uit natuurkerngebieden, natuurontwikkelingsgebieden en ecologische verbindingzones.
- *Fauna*: De totaliteit van de diersoorten van een bepaald gebied.
- *Foerageergebied*: Bepaald gebied waarin dieren regelmatig gebruik maken voor het zoeken van voedsel.
- *Gedeputeerde Staten (GS)*: Dagelijks bestuur van een provincie.
- *Gunstige staat van instandhouding*: Van een gunstige staat van instandhouding van een soort of habitattype is sprake als de biotische en abiotische omstandigheden waarin de soort of het habitattype voorkomt perspectief bieden op een duurzaam voortbestaan van die soort of dat habitattype.
- *Habitat*: Kenmerkend leefgebied van een soort.
- *Habitatrichtlijn*: EU-richtlijn (EU-Richtlijn 92/43/EEG van 21 mei 1992) die als doel heeft het in stand houden van de biodiversiteit in de Europese Unie door het beschermen van natuurlijke en halfnatuurlijke habitats en de wilde flora en fauna.
- *Habitattype*: Land- of waterzone met bijzondere geografische, abiotische en biotische kenmerken die zowel geheel natuurlijk als halfnatuurlijk kunnen zijn (= letterlijke definitie die in de Richtlijn staat) of beschrijving van tot een bepaald habitattype behorende vegetatietypen, waarbij ook minder goed ontwikkelde vormen zijn aangegeven.
- *Herstelstrategieën*: De herstelstrategie betreft de maatregelen die nodig zijn voor de realisatie van de instandhoudingsdoelen.
- *Kritische depositiewaarde*: de hoeveelheid stikstof die een ecosysteem over langere tijd kan weerstaan zonder dat de structuur of het functioneren van het ecosysteem significant negatief beïnvloed worden.
- *Instandhouding*: Geheel aan maatregelen die nodig zijn voor het behoud of herstel van natuurlijke habitats en populaties van wilde diersoorten.
- *Instandhoudingsdoelstelling*: de habitattypen en soorten waarvoor een gunstige staat van instandhouding moet worden behouden of gerealiseerd.
- *Landschapsecologische systeemanalyse*: Een beschrijving van het ontstaan van een gebied, het functioneren van dit gebied en van de processen die bepalend zijn voor het voorkomen van planten en dieren in dit gebied. Dit inzicht vormt de basis voor de aanduiding van duurzame beheer- en/of inrichtingsmaatregelen.
- *Monitoring*: Het door de tijd blijven volgen van het verloop van de waarde van een of meer grootheden volgens een vastgestelde werkwijze.
- *Natura 2000*: Een samenhangend netwerk van leefgebieden en soorten die van belang zijn vanuit het perspectief van de Europese Unie als geheel, ingesteld door de Europese Unie. Op de gebieden is de Vogel- en/of Habitatrichtlijn van toepassing.
- *Natura 2000 doelendocument*: Beleidsdocument van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (december 2006), het document biedt het kader voor de aanwijzingsbesluiten en geeft sturing aan de beheerplannen.
- *Natura 2000-gebied*: Gebied behorende tot het Natura 2000 netwerk; in Nederland een gebied beschermd volgens de Natuurbeschermingswet 1998, tevens aangewezen en/of aangemeld als Vogel- en/of Habitatrichtlijn-gebied (art 10a Natuurbeschermingswet).
- *Natuurbeschermingswet 1998*: Wet die natuurgebieden beschermt (gebiedsbescherming). Bescherming vindt plaats door ingrepen met mogelijke verslechterende of significante effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van het beschermde gebied niet toe te staan, tenzij een vergunning kan worden verkregen.

- *Natuurpact*: overeenkomst tussen het ministerie van Economische Zaken en de Provincies d.d. 26 september 2013
- *Negatieve effecten*: Gevolgen voor soorten en voor de kwaliteit van habitattypen en de leefgebieden van soorten in een Natura 2000-gebied zonder dat deze gevolgen de instandhoudingsdoelstellingen in gevaar brengen.
- *Ontwerp-beheerplan*: Beheerplan dat helemaal gereed is om de inspraak in te gaan, inclusief de formele instemming van de betrokken bevoegde gezagen.
- *Open stal*: Stal met (gedeeltelijk) open gevel
- *PAS (Programmatistische Aanpak Stikstof)*: een projectplan met als doel het omlaag brengen van de stikstofdepositie in Natura 2000 gebieden, om zo de vergunningverlening in het kader van Natuurbeschermingswet 1998 vlot te trekken. Aangezien deze depositie het probleem is van meerdere overheidslagen en meerdere sectoren, wordt dit in gezamenlijkheid opgepakt. De essentie van het PAS is daarom verkennen en afspreken hoe op verschillende niveaus (generiek, provinciaal en gebiedsgericht) en vanuit verschillende sectoren (landbouw, industrie, verkeer en vervoer) wordt bijgedragen aan het aanpakken van het probleem. Uitgebreide informatie over PAS is te vinden op de PAS-website: <http://pas.Natura.2000.nl>
- *Procesindicator*: Procesindicatoren zijn plantensoorten die kunnen helpen bij het tijdig signaleren van (dreigende) verslechtering, en ook optredende verbetering van de kwaliteit van Habitattypen. Procesindicatoren geven inzicht in veranderingen van de standplaatscondities als gevolg van verdroging, verzuring, vermesting.
- *Profielendocument*: In het profielendocument zijn voor alle aangewezen habitattypen, habitatsoorten en vogels beschrijvingen opgenomen. Aan de hand van deze beschrijvingen en de staat van instandhouding in een Natura 2000-gebied worden de instandhoudingsdoelstellingen (behoud, verbetering, uitbreiding, etc.) voor dat Natura 2000-gebied vastgesteld.
- *Project*: Een activiteit is 'een project' in de zin van de Nbwet als er sprake is van 'de uitvoering van bouwwerken of de totstandbrenging van andere installaties of (materiële) werken en andere (materiële) ingrepen in het natuurlijke milieu of landschap, inclusief de ingrepen voor de ontginning van bodemschatten'.
- *SBI*: Standaard Bedrijfsindeling. Ieder bedrijf dat zich inschrijft in het Handelsregister krijgt een SBI-code. Deze code geeft aan wat de belangrijkste activiteit van een bedrijf is.
- *Sense of urgency*: Een sense of urgency is toebedeeld als binnen enkele jaren mogelijk een onherstelbare situatie ontstaat waardoor de kernopgave en de daarbij behorende instandhoudingsdoelstellingen niet meer realiseerbaar zijn.
- *Significant negatieve effecten*: Gevolgen voor soorten en voor de kwaliteit van habitattypen en de leefgebieden van soorten in een Natura 2000-gebied waardoor de instandhoudingsdoelstellingen in gevaar worden gebracht. Bijvoorbeeld wanneer ten opzichte van de instandhoudingsdoelstellingen de toekomstige oppervlakte van een habitatype of het leefgebied van een soort vermindert, het aantal van een soort vermindert of de kwaliteit van een habitatype of het leefgebied van een soort achteruitgaat.
- *Staat van instandhouding*: Het effect van de som van de invloeden die op de betrokken soort inwerken en op lange termijn een verandering kunnen bewerkstelligen in de verspreiding en de grootte van de populaties van die soort op het grondgebied van de Europese Unie.
- *Vastgesteld beheerplan*: Het beheerplan zoals dat (na de inspraakprocedure) is vastgesteld door het bevoegde gezag. Een eventueel daarna ingesteld beroep bij de Raad van State valt hier dus buiten.
- *Vegetatie*: Het ruimtelijk voorkomen van planten in samenhang met de plaats waar zij groeien en in de rangschikking die zij spontaan hebben aangenomen.
- *Versnippering*: Schade aan faunapopulaties als gevolg van doorsnijding van het leefgebied door infrastructuur en/of door andere vormen van habitatdoorsnijding.
- *Verstoring*: Storen van dieren door lawaai, betreding, licht en dergelijke.
- *Vogelrichtlijn*: De Vogelrichtlijn is een EU-richtlijn (EU-Richtlijn 79/409/EEG van 2 april 1979) die tot doel heeft om alle natuurlijk in het wild levende vogelsoorten op het grondgebied van de Europese Unie te beschermen, inclusief en in het bijzonder de leefgebieden van kwetsbare en bedreigde soorten.
- *Voortouwnemer*: De voortouwnemer is hét aanspreekpunt voor het beheerplan voor de buitenwereld. Vanuit haar positie als 'frontoffice' is de voortouwnemer verantwoordelijk voor het totale externe proces.

Afkortingen

– ABRvS	Afdeling Bestuursrechtspraak Raad van State
– ADC	Alternatieven, dwingende redenen van groot openbaar belang, compenserende maatregelen
– Awb	Algemene wet bestuursrecht
– BN	Beschermde Natuurmonument
– CDG	Commissie van Deskundigen en Grondwaterwet
– EHS	Ecologische Hoofdstructuur
– GGOR	Gewenst Grond en Oppervlaktewaterregime
– GLB	Gemeenschappelijk Landbouwbeleid
– GS	Gedeputeerde Staten
– HvJ	Hof van Justitie van de Europese Unie, voorheen Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen.
– ILG	Investeringsbudget Landelijk Gebied
– KDW	Kritische Depositiewaarde
– KRW	Kaderrichtlijn Water
– LEI	Landbouw Economisch Instituut
– MLA	Microlight airplane
– NAP	Normaal Amsterdams Peil
– Nbwet	Natuurbeschermingswet 1998
– NEM	Netwerk Economische Monitoring
– PAS	Programmatische Aanpak Stikstof
– RPAS	Remotely piloted aircraft system
– RWZI	Rioolwaterzuiveringsinstallatie
– SBB	Staatsbosbeheer
– SBI	Standaard Bedrijfsindeling
– SGBP	Stroomgebiedsbeheerplan
– SKNL	Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap
– SNL	Subsidiestelsel voor Natuur- en Landschapsbeheer
– SRNL	Subsidieregeling Natuur- en Landschapsbeheer
– SVIR	Structuurvisie Infrastructuur en ruimte
– SWB	Samen Werkt Beter
– TBO	Terreinbeherende organisatie
– TUG	Tijdelijk en uitzonderlijk gebruik
– UAS	Unmanned aircraft system
– Wabo	Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
– Wav	Wet ammoniak en veehouderij
– Wro	Wet ruimtelijke ordening